

อภิญญาฝ่ายขาว

(WHITE MAGIC)

ดาวประดับใจ

โดย

ศิริ พุทธศุภกร

ผู้แปลเรื่อง อภิญญาฝ่ายดำ—ระบำมาร,
โลกทิพย์, กายทิพย์, สู่แดนพุทธภูมิ, พุทธวิทยา ฯลฯ

อภิัญญาฝ่ายขาว

(WHITE MAGIC)

ดาวประดับใจ

โดย

ศิริ พุทธศักร์

จัดพิมพ์โดย

สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ

ราคา ๒๕ บาท

กานำ

ของผูัจัดพิมพ์

เรื่อง อภินุญาฝ่ายขาว นี้ อาจารย์ศิริ พุทศุกร์ ได้เขียนลงในหนังสือวิญญูณเป็นตอน ๆ เริ่มลงตั้งแต่ฉบับที่ ๓-๔ มีนาคม ๒๕๒๘ เป็นต้นมา แล้วจึงได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่ม ความจริงก่อนหน้านี้ อาจารย์ศิริเคยเขียนเรื่อง อภินุญาฝ่ายดำ ลงในหนังสือวิญญูณมาก่อน และต่อมาก็ได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มเสร็จมานานแล้วตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๘ หลังจากที่ได้เขียนเรื่องอภินุญาฝ่ายดำแล้ว จึงได้ลงมือเขียนอภินุญาฝ่ายขาว หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือเรื่อง อภินุญา ในทางพุทธศาสนานั้นเอง แต่เป็นการเขียนในเชิงบอกเล่าว่า เรื่องนี้มีจริง ๆ อย่างไรบ้าง จากประสบการณ์ที่เคยรู้เคยเห็นมา ไม่ใช่เขียนในทางหลักวิชาการ เพราะเรื่องหลักวิชาการนั้นข้าพเจ้าได้เขียนไว้หลายปีแล้ว ซึ่งเรื่องนี้มีชื่อว่า อภินุญา ผู้ที่สนใจยังสามารถหาอ่านได้จาก สำนักค้นคว้าทางวิญญูณ

ข้าพเจ้าคิดว่า การที่อาจารย์ศิริได้เขียนเรื่องนี้
 ออกมานั้น ก็เพราะได้ฟังมาจากผู้รู้หลายท่านในวงการ
 พุทธศาสนาว่า เรื่องอภิญญาเป็นเรื่องไม่จำเป็น เป็น
 เรื่องเป็นไปไม่ได้ คือท่านเหล่านั้นไม่ค่อยเชื่อว่า ปาฏิ-
 หารีย์ต่าง ๆ นั้น เป็นเรื่องทพระพุทธเจ้าทรงทำได้จริง
 พระอรหันต์ทั้งหลาย ตลอดทั้งผู้ใดตามสมบัติชั้นสูงก็
 ทำได้ เพราะเห็นเป็นเรื่องผิดวิสัยธรรมดา แต่ความเป็น
 จริงแล้ว ถ้าพระพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิหารีย์ต่าง ๆ ไม่
 ได้ ไม่มีอภิญญาครบทั้ง ๖ คือ อิทธิวิธิ ทิพย์โสต เจ-
 โตปริยญาณ บุพเพนิวาสานุสติญาณ จุตูปปาตญาณ
 อาสวกขยญาณ และทรงมีอย่างสมบูรณ์ด้วย ดังบท
 พุทธคุณที่ว่า วิบุขจรณสมฺปนฺโน พระผู้มีพระภาคเจ้า
 เป็นผู้สมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ ซึ่งคำว่า วิชาในที่นี้
 ก็คือ อภิญญา ๖ จรณะ ก็คือ ข้อปฏิบัติอันจะทำให้
 บรรลุถึงอภิญญาทั้ง ๖ นั้น ถ้าพระพุทธเจ้าไม่ทรงมี
 อภิญญาทั้ง ๖ อย่างสมบูรณ์เช่นนั้นแล้ว พระพุทธเจ้าจะ
 ทรงตั้งพุทธศาสนาไม่ได้เลย เพราะถ้าไม่ทรงมีอภิญญา
 แล้ว แม้แต่การสอนศาสนาครั้งแรกแก่พระปัญจวัคคีย์

ก็จะไม่ประสบความสำเร็จเลย ขอให้อ่านประวัติในเรื่อง
 การสอนศาสนาโดยละเอียด จากคัมภีร์พระไตรปิฎก
 แล้วจะเห็นได้ชัดว่า เรื่องอภิญญา^๕นี้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด
 คนที่ไม่เชื่อในเรื่องนี้ ก็แปลว่าไม่รู้จักพระพุทธเจ้าตาม
 ความเป็นจริง เข้าไม่ถึงพุทธคุณ และกลั้มไปว่า การที่
 ตนเองสวดบทพุทธคุณอยู่เสมอนั้น ไม่มีความหมายอะไร
 เลย ในเมื่อเข้าไม่ถึงพุทธคุณ สวดไปโดยไม่รู้เรื่อง
 และเมื่อจะพูดกันให้ชัดที่สุด หรืออย่างตรงไปตรงมาที่
 สุดแล้ว ก็ต้องพูดว่า ผู้ที่ไม่เชื่อว่าพระพุทธเจ้าทรงมี
 อภิญญา ๖ จริงนั้น ก็คือคนที่เข้าไม่ถึงไตรสรณาคมน์
 ถึงแม้ตนจะกล่าวอยู่เสมอว่า พุทธิ, ธมม, สงฆ, สรรณ
 คจนามิ บ่อยๆ ก็ตาม ซึ่งเรื่องนี้มีอธิบายไว้อย่างละเอียด
 ในคัมภีร์สมังคโลวาสินี ภาค ๑ หน้า ๒๘๓—๒๙๐ เป็น
 คำอธิบายถึงการเข้าถึงไตรสรณาคมน์ของพระเจ้าอชาต-
 ศัตรูในเรื่องสามัญญผลสูตร

ฉะนั้นจะเห็นว่า เรื่องอภิญญาฝ่ายชาวที่อาจารย์
 ศิริเขียนขึ้นมาจากประสบการณ์^๕ จึงมีประโยชน์มาก
 เป็นการเตือนสติผู้ตกใน^๕ในเรื่องนี้ หรือไม่ยอมเชื่อใน

๖

เรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี ข้าพเจ้าจึงขออนุโมทนาไว้ ณ ที่นี้ ด้วย และเมื่ออ่านเรื่องนี้แล้ว ก็ควรจะต้องอ่านเรื่อง อภิญญาฝ่ายคำ ด้วย สำหรับผู้ที่ยังไม่ได้อ่านเรื่องนี้ เพราะถ้าได้อ่านเรื่องอภิญญาฝ่ายคำ ซึ่งเป็นเรื่องที่อาจารย์ศิริแปลมาจากภาษาอังกฤษนั้น จะทำให้เชื่อในเรื่องอภิญญาของเรามากยิ่งขึ้นด้วย

พร รัตนสุวรรณ

๒๐ ตุลาคม ๒๕๓๐

สำนักค้นคว้าทางวิญญาณ (ชั่วคราว)

๔๗/๒ ถนนสามเสน บางลำภู กรุงเทพมหานคร

โทร. ๒๘๒๒๐๒๕ เข้าตรอกข้างร้านตัดเสื้อมิตรชาย

คำาชแจงของผู้แต่ง

ปฏิบัติการ “เขียนมวยรอง”

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือแต่ง (ที่เกี่ยวกับธรรมะ) เล่มแรก ในชีวิตเข้าเกณฑ์ ๗๐ ปี ของข้าพเจ้า ซึ่งได้ทำงานในด้านกาแปลมาเป็นส่วนใหญ่ สาเหตุที่ทำให้ “ริเริ่ม” จ้างงานแต่งน้ชน ก็น่าจะได้แก่การมาบรรจบกันของสิ่งที่เป็น ความบันดาลใจ ๓ ประการคือ

๑ คำกล่าวของอาจารย์พร รัตนสุวรรณ ที่ยกไว้เป็นอุทเทสในหน้า ๑ คือ “พระพุทธองค์ทรงใช้อธิปาทิกหริย์(เป็นเครื่องช่วย)ในการสอน (อนุสาสนีปาฏิหาริย์) แก่คนทุกคน และทุกครั้งในการสอนแต่ละคน” คำกล่าวนี้ทำให้ข้าพเจ้า “สะดุดใจ” เป็นอย่างมาก เพราะไม่เคยคิดมาก่อน จึงทำให้ “คิดได้” มากมายและผลของการ “ได้คิด” ก็ออกมาเป็นหนังสือเล่มนี้

๒ หนังสือเรื่อง “อภิญญาฝ่ายดำ—ระบำมาร” ซึ่งแปลจากบทความภาษาอังกฤษ และซึ่งสำนักค้นคว้า

ทางวิญญาณได้จัดพิมพ์ขึ้นแล้วนั้น ก็ทำให้ข้าพเจ้าคิดต่อไปว่า เมื่อมีอภิญญาฝ่ายคำได้ ก็น่าจะมีอภิญญาฝ่ายชาวใต้เช่นเดียวกัน (และใคร่ขอแนะนำท่านผู้อ่านหนังสือเล่มนี้ ให้อ่านเรื่อง “อภิญญาฝ่ายคำ—ระบำมาร” ประกอบด้วย)

๓ ข้าพเจ้าเคยอ่านบทความหน้า ๓ ในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเมื่อหลายเดือนมาแล้ว จะเป็นฉบับวันที่เท่าใดของเดือนอะไรก็ลืมไปแล้วตามเคย แต่คิดว่าคงจะเป็นราว ๆ ต้นปีนี้เป็นบทความของนักเขียนชื่อ “มังกรห้าเล็บ” ซึ่งให้หัวเรื่องว่า “เข็ยมวยรอง” บทความนั้น มีใจความว่าผู้เขียนมีนิสัยชอบเห็นอกเห็นใจสงสารผู้อื่น โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบถูกผู้อื่นกดขี่ข่มเหง อย่างไม่เป็นธรรม ข้าพเจ้าอ่านแล้วก็เข้าใจและเมื่อได้เห็นว่า “อิทธิปาฏิหาริย์” ในพระพุทธศาสนา และของพระพุทธองค์ ถูก “ลดค่า” อย่างไม่เป็นธรรมในวงนักปราชญ์เป็นส่วนมาก จนกระทั่งเหลือคะแนนเป็นศูนย์ หรือบางครั้งก็ถึงกับ “ติดลบ” ด้วย ก็เกิดความรู้สึกอดไม่ได้ที่จะต้องพยายาม “เข็ยมวยรอง”

ในรายการนี้บ้าง จุดประสงค์คือให้ “มวยรอง” นี้มีผู้เห็นคุณค่าบ้าง ตามความเป็นจริง ไม่ใช่ปล่อยให้ถูก “กตราคา” เกินไป คล้ายกับจะเป็นสินค้าฝ่ายเกษตรที่ ถูก “พ่อค้าคนกลาง” กตราคาเสียจนแทบจะไม่มี ความหมายเหลืออยู่เลย ข้าพเจ้าจึงหวังว่า “พ่อค้าคนกลาง” ที่เคย “ใจหิน” มาแต่เดิม ด้วยความเข้าใจคลาดเคลื่อน นั้น คงจะเห็นความเป็นจริงที่คนส่วนมากมักจะมองข้าม ไป และ “ให้ราคา” หรือ “เขี้ยวมวยรอง” ที่ถูกกระหน่ำซ้ำเติมโดยไม่เป็นธรรมนี้บ้าง ตามความเป็นจริง

อันที่จริง จุดประสงค์ของข้าพเจ้าก็ไม่ใช่ว่าต้องการยกย่อง “มวยรอง” นี้เสียจนเลิศลอยจน “ล้ำหน้า” มวยเอกคืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์ เพียงแต่ว่าต้องการให้ท่านมีโอกาศประเมินราคาให้ถูกต้อง และถือตามหลักการเรื่องแบ่งงานกันทำตามหน้าที่ (Division of Labour) เพื่อจุดประสงค์อันเดียวกัน ประกอบกับหลักการข้อ Live and Let Live หรือที่ติดกันว่า Live and help Live คืออยู่ด้วยกันและช่วยเหลือกัน ไม่ใช่ Live and Let Die แบบภาพยนตร์ชุดเจมส์บอนด์ คือ “ขำอยู่ เอ็งตาย”

อนึ่ง โปรดเข้าใจว่า ในการบรรยายเรื่อง “อภิญญาฝ่ายขาว” นี้ ข้าพเจ้ามีความมุ่งหมายจะให้บ่งรวมไปถึง (connote) อภิญญาสีเทา (Gray Magic) ด้วย เหตุผลเป็นอย่างไร มีแจ้งอยู่ในหน้า ๔, ๕ และหน้า ๒๒๓ ด้วยแล้ว

จึงใคร่ขอสรุปอานิสงส์ของอิทธิปาฏิหาริย์ ไว้ในที่นี้ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบ เป็นแนวทางกว้าง คือ “อิทธิปาฏิหาริย์เป็นเครื่องช่วยให้การสอนด้านอนุสาสนีปาฏิหาริย์ ไม่ต้องเป็นการเหวี่ยงแห” และ “ลองผิดลองถูก” เป็นการประหยัดเวลา และแรงงาน ทั้งของผู้สอนและผู้รับการสอนด้วย ข้อความเหล่านี้ ท่านผู้อ่านส่วนมากอาจจะไม่เชื่อและอาจจะมึนเยาะอยู่ในใจด้วย ซึ่งก็น่าเห็นใจ เพราะเรื่องนี้เป็น paradox คือความจริงที่ไม่น่าเป็นไปได้ แต่ก็เป็ความจริง ท่านที่สงสัยก็ขอได้โปรดอ่านข้อความตั้งแต่บทที่ ๖ หน้า ๑๐๓ เป็นต้นไป

เช่นเดียวกับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในเรื่อง LECTURES FROM THE HEREAFTER ของสำนักคัมภีร์

ทางวิญญาณซึ่งนำลงผ่อนเป็นตอน ๆ ในวารสาร WFB REVIEW ขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก, ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ในเรื่องนี้ เช่นที่เกี่ยวกับความจริงที่ว่า วิญญาณไม่มีสังกมณะ คือไม่มีการก้าวกระโดดเพราะเกิดที่ไหนก็ดับที่นั่น แต่ก็ยังทำให้มีการสืบภพชาติ คือตายแล้วเกิดได้นั้น ได้รับความเอื้อเฟื้อจาก ดร. ด้วง พุทธศุภร์ คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นผู้อธิบายแนะนำให้ ผู้แต่งจึงขอขอบคุณ ดร. ด้วง พุทธศุภร์ ไว้ ณ ที่นี้ด้วย.

หนังสือเล่มนี้ ซึ่งขึ้นต้นด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ และดำเนินไปในท่ามกลางด้วยอิทธิปาฏิหาริย์นั้น ได้จบลงด้วยหลักการอันเป็นฝ่ายอนุศาสน์ปาฏิหาริย์อย่างแท้จริง ึ่งจะเป็นนิมิตหมายแห่งการ “เสร็จกิจ” ในความหมายของคำว่า กตัม ิกรณียัม ของเราชาวพุทธทุกคน แต่ก่อนที่จะไปถึงจุดนั้น ก็เป็นสิทธิของผู้เดินทางว่าจะยินดีเลือกเดินทางตรงหรือว่าจะเดินทางอ้อม (เพื่อหาประสบการณ์ให้มากขึ้นด้วย) และใครจะเร่งความเพียรให้เสร็จภายในชาตินี้ให้ได้ หรือว่าจะค่อย ๆ “บริโภค

สมบัติไป ทำบุญกุศลไปพลาง” และว่าใครต้องการจะ
 ให้ได้คะแนนเพียงสอบผ่าน (ขนาด เกรด ซี หรือ ดี)
 หรือใครจะต้องการ “เมเยอร์” บ้างเป็นบางวิชา และ
 ต้องการจะสอบให้ได้ เกรด เอ. เพื่อจะได้เป็นประโยชน์
 ในการช่วยเหลือผู้อื่นให้ลึกซึ้ง กว้างและไกลยิ่งขึ้น ก็สุด
 แล้วแต่อัธยาศัยและอริมฺติ (tendency and aptitude)
 ของแต่ละท่านเทอญ.

ศิริ พุทธศุภร์

๑๒ สิงหาคม ๒๕๓๐

สารบัญ

บทที่ ๑	อภิญญาฝ่ายขาว : คู่ปรับ	
	และปราบอภิญญาฝ่ายดำ	๑
	อภิญญาสีเทา	๔
	บทบาทของอภิญญาในพระพุทธศาสนา	๕
	การสอนแบบ “เหวี่ยงแห”	๑๐
	กัมมัญ्ञานดอกบัวทอง	๑๓
บทที่ ๒	กัลยาณมิตรเป็นตัวพรหมจรรย์	๑๔
	แม่หม้ายเรือนหอ	
	(กรณีพระนันทะพุทธอนุชา)	๑๘
	หักด้ามพร้าด้วยเข่า	๒๐
	อำนาจเป็นใหญ่ในโลก	
	(พระโมคคัลลานะเป็นฝ่าย “บุญ”)	๒๒
	ผลในวงกว้าง	๒๔
	การเพิ่มคุณภาพ	๒๕
	ไม้ที่มีแต่แก่น คือไม้ที่ตายแล้ว	๒๗

	หน้า
บทที่ ๓	
ความเป็นผู้มีเสียงดังพรหม	๓๐
ในโลกสัมพัทธ์ ทุกสิ่งมีทั้งคุณและโทษ	๓๒
การใช้กิเลสให้เป็นประโยชน์	๔๐
โง่บริสุทธ์—ชาติสทธ์	๔๕
ความรู้จักแยกประเด็นออก	๔๘
บทที่ ๔	
หัวข้อใหญ่และข้อปลีกย่อย	
วิชาบังคับและวิชาพิเศษ	๕๑
ทศพลญาณ : อธิติปาฏิหาริย์อันบริสุทธ์	๖๐
คนข้างเคียง	๖๓
สภาพ “น้ำท่วมปาก”	๖๖
โทษของการ—	
“ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา”	๖๘
“แวว” ของการ “อ่าน” คนคือปัญญาจักษุ	
(จากใจถึงใจ)	๖๙
“สงคราม” เผยแพร่ศาสนา	๗๔
บทที่ ๕	
“ผงชูรส” ของเพลงและดนตรี	๘๒
“ผงชูรส” ของศาสนา	๘๕

เจ้าอารมณ์ หรือ ทาสอารมณ์	๘๗
ใจบอดสี—อาการ “พรั่มั่ว”	๘๙
สิทธิของบุคคลที่จะยอมเห็นช้า	๙๓
ตัวอย่างผู้ยอมเห็นช้า	๘๙

บทที่ ๖	อิทธิปาฏิหาริย์คือตัวเร่ง (เวลา)	
	และประหยัด (แรงงาน)	๑๐๓
	วิธีการที่ใช้ได้ครั้งเดียวเท่านั้น	๑๐๕
	“รู้ก่อนถึง” คือรู้อุปนิสัย—	
	หรือความสามารถแฝง	๑๐๗
	เมื่อตัวเร่งเป็นตัว เร่ง (สรรพงค์ ชาตรี)	๑๑๒

บทที่ ๗	ปริญญา คือ—	
	อภิญญาในพุทธศตวรรษที่ ๒๖	๑๑๕
	อิทธิปาฏิหาริย์ทางโลกกับ	
	อิทธิปาฏิหาริย์ทางศาสนา	๑๑๗
	“อภิญญา” ด็อกเตอร์ (Ph. D.)	๑๑๙

	ความสำคัญของส่วนประกอบที่ “ไม่สำคัญ”	๑๒๑
	“อภิญญา ร่มสมัย” ๒ ประเภท	๑๒๓
บทที่ ๘	ทัศนคติของพระพุทธองค์—แก้วมัญชุสูตร	๑๒๘
	อิทธิปาฏิหาริย์ที่พระพุทธองค์ และพระสาวกยอมแสดง	๑๓๒
	การอ่านหนังสือระหว่างบรรทัด (รู้ context)	๑๓๕
	กาลามสูตร	๑๓๖
	มหาปริณิพพานสูตร	๑๓๘
	สิ่งที่ละไว้ โดยเป็นที่เข้าใจกันแล้ว	๑๔๐
	คำสอนเฉพาะบุคคล	๑๔๑
	คำสอนครอบจักรวาล	๑๔๓
บทที่ ๙	การตอบผู้ถาม (questioner)	
	และการตอบคำถาม (question)	๑๔๕
	การไม่ตอบผู้ถามเลย	๑๔๙

การตอบผู้ถาม ไม่ใช่ตอบคำถาม	๑๕๐
การตอบปัญหา ๔ อย่าง	
“ซูเปอร์แมน” ทางโลกและทางธรรม	๑๕๕
(ความแตกต่างระหว่าง awe กับ fear)	

บทที่ ๑๐ สรุปรอานิสงส์ของอิทธิปาฏิหาริย์

รู้เขา รู้เรา	๑๖๐
การ “รู้เขา” เพื่อช่วยเขา	
ไม่ใช่ทำลายเขา	๑๖๒
การ “รู้เขา” เพื่อไม่ให้ เราถูกต้มตุ๋น	๑๖๔
(ปเสนทิโกศลสูตร)	
การ “รู้เขา” ในระดับของการ	
รู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นแก่เขาด้วย	๑๖๘
การรู้ล่วงหน้าเพื่อแก้ปัญหาให้ได้ผล	๑๖๙
ชมรมใต้ดิน	๑๗๒
การ “รู้เขา” ของพุทธศาสนา	๑๗๕

	หน้า
บทที่ ๑๑ อิทธิปาฏิหาริย์ที่ไม่ใช่วิชาของมาร (กีฬาเป็นยาวิเศษ ?)	๑๗๗
หลักตัดสินคือถือ “ใจ” เป็นใหญ่	๑๘๐
ลักษณะเฉพาะ—ลักษณะทั่วไป	๑๘๑
การลดค่าศาสนาของตนเอง	๑๘๒
การรบกับเจ้าราชาและเจ้าทมิฬ	๑๘๔
พวกทมิฬจัดที่พระพุทธองค์กลับใจไม่ได้	๑๘๕
แผลหนองกับแผลด้าน	๑๘๗
“พระเจ้าอโศก” องค์ที่สอง	๑๘๘
บทที่ ๑๒ นักแก้ปัญหาคือในรายบุคคล ไม่มีการหลบ หรือเหวี่ยงแห	๑๙๐
ความเด่นกับความเก่ง	๑๙๓
การให้ความสนใจและช่วยเหลือ เป็นรายบุคคล	๑๙๕
บทที่ ๑๓ ประมวลสาเหตุของการรังเกียจอิทธิปาฏิหาริย์	
๑. เหี้ยอของการโฆษณาชวนเชื่อ	๑๙๙
๒. ความอยากเด่นและดัง	๒๐๑

๓. การตั้งตนเป็นเจ้าลัทธิ—เจ้าสำนัก ๒๐๒

๔. อ่องนเปรี้ยว—

อ่องนที่เปรี้ยวและเน่าก็มีจริง ๆ ๒๐๕

บทที่ ๑๔ ผลร้ายของการไม่เชื่อ หรือว่าเชื่อ

แต่ชิงชัง อิทธิปาฏิหาริย์ ๒๐๗

๑. มิจฉาทิฎฐิจิ ๑ ๒๐๘

๒. มิจฉาทิฎฐิจิ ๒ ๒๑๐

๓. หนวดเต่า เขากระต่าย ๒๑๓

(ประสาทที่ ๖—ปลงสังเวช—คิดถึง
การกระทำ อย่าคิดถึงบุคคล)

๔. ไม่มีความสมบูรณ์พร้อมจนไม่มีที่ติ ๒๑๘

บุญเจือบาป หรือ บาปเจือบุญ ๒๑๙

—เจตนา (why), วัตถุ (who or whom)

และประโยค (how) ๒๒๑

ผู้ได้เปรียบ คือผู้สอนธรรม ๒๒๓

๕. การเป็นเบาหึ่ง ๒๒๖

บทที่ ๑๕ ข้อเสนอแนะบางประการ

๑. แยกหลักการออกจากบุคคล	๒๓๐
๒. อย่าเป็นคน “ตาบอดสี” ในทางใจ	๒๓๐
๓. หัดคิดเป็นธรรม	๒๓๒
๔. อย่าทำตนเป็นคน “มือไม่พาย เอาเท้าราน้ำ”	๒๓๒
๕. พระเดชพระคุณ	๒๓๔
๖. ปุพเพกตปุญญตา (A great person is born, not made)	๒๓๖
๗. การไม่ลืม “บ้านเก่า”	๒๔๐

ข้อเสนอแนะทางปฏิบัติ ๒ ประการ

๑. อย่าใจเร็ว ใจร้อนเกินไป	๒๔๔
๒. อย่าท้อแท้ อย่าติเตียนตนเอง	๒๔๕

อภิญาฝ่ายดำ—ดาวประดับใจ

๒๔๗

อธิบายคำในกลอน

๒๕๓

ชาติสัท, บัญชีแขวน, ถือก่ามกลาง,
พระโมคัลลีและพระเจ้าอโศก, โยนกลอง

หมายเหตุท้ายเล่ม—สิ่งที่ไม่น่าเป็นไปได้

(paradoxes)

๑. ธรรมโทยะ ความโกรธที่เป็นธรรม ๒๕๘
๒. ผู้มีทัญจิต กลับใจได้ยากกว่า
ผู้มีเซกสัจจิต ๒๖๗
๓. ผู้มีคุณธรรมสูง และกิเลสแรงกล้าในเวลา
เดียวกัน ๒๗๒
๔. การเกิดใหม่ มีได้เป็นได้ ทั้ง ๆ วิญญาณเกิด
ที่ไหนก็ดับที่นั่น และไม่มีตัวขึ้นโรง
ถาวร ๒๗๖

“มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมฝึกดิรัจฉานเพื่อประโยชน์
แห่งตน แต่สมเด็จพระโลกนาถ ย่อมฝึกคนเพื่อประ-
โยชน์แก่เขาเอง” (หน้า ๑๓๐)

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยา

วชิราวุธโรรส

(จาก “พุทธคุณกถา” ข้อ อนุตฺตโร ปุริสทมมสารถิ)

“การที่สิ่งหนึ่งใดถูกนำไปใช้ในทางที่ผิด แล้วเรา
จะถือว่าสิ่งนั้นไม่มีประโยชน์เสียเลยนั้น ย่อมเป็นการ
ไม่ถูกต้อง” (หน้า ๔๔)

นายแพทย์คาร์ล วิกแลนต์ (จากเรื่อง

THIRTY YEARS AMONG THE DEAD)

“การสอนให้คนเลิกละสิ่งที่เขาละอายและนี้กรัง-
เกียจอยู่แล้ว ทำได้ไม่ยาก เมื่อเปรียบเทียบกับการสอน
ให้เขาเลิกละสิ่งที่เขารักสงวนและภูมิใจอย่างยิ่ง”

(หน้า ๑๘๔)

แก้คำผิด

หน้า	บันทึก	ข้อความผิด	โปรดแก้ไขเป็น
๒๑๗	คำกลอน		
	บันทึกที่ ๒	เป็นบาปกรรม	เป็นกรรมบาป
๙๒	๒ (นับขึ้น)	พรำมั่ว	พรำมั่ว
๑๘๘	๖	แผลด้านพวกนั้น	แผลด้านนั้น
๒๑๓	๖	โลกสัมพันธ์	โลกสัมพันธ์
๒๓๑	๓ (นับขึ้น)	และของแถม	และขอแถม

อภิญาฝ่ายขาว

พระพุทธองค์ทรงใช้อธิปาฏิหาริย์เป็น
เครื่องประกอบในการสอนคนทุกคน และทุก
ระยะในการสอนแต่ละคน

พร รัตนสุวรรณ

ข้าพเจ้าเองเป็นผู้หนึ่งที่เคย “เห่อ” ตามแพชั่น
สมัยใหม่ คือแม้ว่าจะเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์อยู่บ้าง
ก็ยังอดตกถูกและรังเกียจไม่ได้ จนกระทั่งได้มาอ่านและ
แปลเรื่อง “ไส บาบา มนุษย์มหัศจรรย์” และได้ทราบ
มติของอาจารย์พร รัตนสุวรรณ ดังที่ยกมาอ้างข้างต้นนี้
จึง “คิดได้” ขึ้นมาบ้าง จากความบังดาลใจดังกล่าว
มาแล้ว จึงขอเสนอบทความอันเกิดจาก “คิดได้” คู่
กันกับเรื่อง “อภิญาฝ่ายดำ” ซึ่งได้แปล และ
ให้ข้อคิดไปแล้ว โดยเป็นการเสนอพร้อมทั้งเหตุผล
หลักฐาน และตัวอย่างจากชีวิตจริง ดังต่อไปนี้

อภิญาญาฝ่ายขาว คู่ปรับและปราบ ของอภิญาญาฝ่ายดำ

ท่านที่ได้อ่านเรื่อง “อภิญาญาฝ่ายดำ” คือ BLACK MAGIC มาแล้ว อาจจะไปตามหลักเหตุผลว่า เมื่อมีฝ่ายดำคือ Black แล้ว ก็น่าจะมีฝ่ายขาวคือ อภิญาญาฝ่ายขาว หรือ WHITE MAGIC บ้าง ซึ่งจะได้เป็น “คู่ปรับ” หรือว่า “คู่ปราบ” กัน เข้าทำนองว่า เมื่อมีงูก็มีพองอน เมื่อมีกาก็มีนกเค้า เป็นต้น นเป็นธรรมชาติของสิ่งทั้งหลายในโลก ซึ่งจะต้องมีคู่ปรับไว้คอยปราบกัน ลักษณะเช่นนี้จัดเข้าในหลักกรรมหัวข้อสามัญญลักษณะ หรือไตรลักษณ์ ได้เหมือนกัน โดยเป็น “ทุกขตา” คือความเป็นทุกข์ ซึ่งหมายความว่า เป็นสภาวะที่จะต้องมื่ออะไรสักอย่างมาทำให้เสื่อมสลายไปจนได้ (destructibility) เรียกว่าเมื่อเป็นสภาวะที่มีการปรุงแต่ง (conditioned) ซึ่งเรียกว่า สังขาร แล้ว ก็เป็นหลักกรรมตาที่หนีไม่พ้น ที่ว่าจะต้องมี “อะไร” มาทำการ “ปรุงแต่งให้เป็นอย่างอื่น” หรือไม่ก็ “ทำให้ไม่มีการปรุงแต่ง” (de-condition) คือทำให้กลายเป็น

เป็นวิสังขาร (unconditioned) ไปเลยก็ได้ ถ้ามีการประกอบเหตุปัจจัยให้ ถูกตามวิธีหรือตามสูตรที่ต้องการ ในกรณีนั้น ๆ

โดยนัยนี้ “ในโลกนี้ซึ่งมีทั้งความดีและความชั่ว” จึงเป็นโลกที่มีสภาวะคอยขัดแย้งและต่อสู้กันอยู่ตลอดเวลา แม้ในทางวิทยาศาสตร์ฝ่ายกายภาพ (Physical science) ก็รับรองความจริงข้อนี้ในด้านวัตถุเหมือนกัน โดยมีคำเรียกว่า aggradation คือพลังหรือกระบวนการธรรมชาติที่เป็นไปในลักษณะของการสั่งสมให้พอกพูนขึ้น เช่นการงอกของหินย้อยในถ้ำและการงอกของชายฝั่งแม่น้ำที่เป็นหัวคูกเป็นต้น และ degradation คือพลังหรือกระบวนการทางธรรมชาติซึ่งคอยตัดรอน ทำให้น้อยลง หรือทำให้สูญหายไปอยู่ตลอดเวลาเช่นการพังทลายของตลิ่งที่อยู่ท้องคูกต้องถูกคลื่นซัดตลอดเวลา และการสึกหรอของหินผาที่ต่อสู้กับธรรมชาติ คือ ลม ฝน และแดดเป็นต้น นี้คือสภาพธรรมชาติของโลกนี้ในด้านวัตถุ ส่วนในด้านจิตใจก็เป็นสนามรบของพลังของกุศลและอกุศล ดำเนินการรุกรานเบียดเบียน ต่อสู้กันตลอดเวลา

อภิญญา สีเทา

แต่ก็มีความจริงที่พึงสังเกตในทำนองเดียวกับ
กรรมดำ กรรมขาว และกรรมที่มีทั้งดำและขาวผสมกัน
อยู่อย่างหนึ่ง^๑ คือว่า นอกจากจะมี Black Magic คือ
อภิญญาฝ่ายดำ, White Magic คืออภิญญาฝ่ายขาวแล้ว
ก็ยังมีอภิญญาฝ่ายที่มีทั้งดำและขาวผสมกัน คือแบบ
กะดำนะด่าง (mottled) หรือที่ในหนังสือเรื่อง “ไซ
บามา มนุษย์มหัศจรรย์” ที่ข้าพเจ้าแปลแล้ว เรียกว่า
เป็น Gray Magic คืออภิญญา “สีเทา” ซึ่งไม่ใช่ดำสนิท
แต่ก็ไม่ใช่ขาวบริสุทธิ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ เป็นอภิญญาของ
กัลยาณบุद्धชน คือคนที่ยังมีกิเลสอยู่แต่ก็ยังมศีลธรรม
ประจำใจอยู่บ้าง ไม่ถึงกับปล่อยให้กิเลสครอบงำเสีย
จนใจหัวไม่ขึ้นเสียทีเดียว อภิญญาแบบนี้ก็คงจะอนุโลม
เข้ากับกรรมในเรื่อง “หลักของศาสนา” ที่กล่าวมา
แล้ว^๒ โดยสงเคราะห์ลงเป็นกรรมที่มีทั้งขาวและดำปน
กันนั่นเอง

แต่อภิญญาประเภทนี้ ก็ยังสามารถแยกออกได้
เป็นหลายระดับ ตามความเจือจางและเข้มข้นของสีเทา

นั้น เช่นอาจจะเป็นสีเทาอ่อน คือมีสีดำปนอยู่เพียงเล็กน้อย แต่มีขาวอยู่เป็นส่วนมากหรือเกือบหมด หรือว่าในบางกรณีอาจจะเป็นสีเทาแก่ คือมีสีดำปนอยู่เป็นส่วนมากหรือเกือบหมด แต่ก็มีสีขาวปนอยู่เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ทั้งนี้จึงเป็นเรื่องที่จะต้องพิจารณาดูเป็นราย ๆ ไป และบทความเรื่อง “อภิญาฝ่ายขาว” นี้ให้ท่านผู้อ่านเข้าใจว่า เป็นการกล่าวหาความรวมถึง อภิญาฝ่ายสีเทา ซึ่งมีสีขาวปนอยู่มากบ้างน้อยบ้างนั้นด้วย

บทบาทของอภิญาในพุทธศาสนา

อภิญาฝ่ายขาวนี้ มีบทบาทในพระพุทธศาสนา มากมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเรียกว่าเป็นของคู่กันมากกับการดำเนินงานของพระพุทธองค์ตั้งแต่ปฐมเทศนามาทีเดียว แต่โดยมากชาวพุทธที่เป็นนักปราชญ์ทางตำรา เมื่อพูดถึงอภิญา หรืออิทธิปาฏิหาริย์ที่ต้องยอมรับ คือปฏิเสธไม่ได้ มักจะคิดถึงเรื่องการทรมาณชฎิลบูชาไฟ ที่มีชื่อว่าอรุเวลกัสสปก่อนอื่น เพราะเป็นเรื่องที่เด่น ใช้เวลานาน และออกจะโลดโผนเอาการ แต่ความจริง

แล้ว พระพุทธองค์ได้ใช้อภิญาญาหรืออิทธิปาฏิหาริย์ มาตั้งแต่ปฐมเทศนาเลยทีเดียว หรือถ้าจะกล่าวอย่าง เครื่องครัดตามความหมายของศัพท์ ก็พอจะกล่าวอย่าง ยืนยันได้ว่า พระองค์ได้ทรงใช้ประโยชน์ของอิทธิปาฏิหาริย์ตั้งแต่หลังการตรัสรู้ คือตอนที่พิจารณาผู้ที่จะรับ การแสดงธรรมเทศนา ซึ่งตอนนั้นพระองค์ได้พิจารณา ด้วยอิทธิวิธีถึงสองอาจารย์ที่เคยสอนวิชาแก่พระองค์ มาก่อน และก็ได้ด้วยความสามารถแห่งอิทธิปาฏิหาริย์ว่า ท่านทั้งสองนั้นได้ดับขันธไปเสียก่อนแล้ว ต่อจากนั้น จึงพิจารณาถึงปัญจวัคคีย์ ด้วยความสามารถแห่งทศพลญาณและ ทิพยจักขุ ก็รู้ว่าท่านทั้งห้ามีอุปนิสัยพระอรหันต์อยู่ พอ จะรู้ธรรมได้ และพระองค์ก็ได้ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ว่า ในขณะที่ท่านทั้งห้ากำลังพำนักอยู่ ณ ที่ใด หลังจากการ แสดงปฐมเทศนาจบลง พระองค์ก็ทรงทราบด้วยญาณ อันเป็นส่วนแห่งอิทธิปาฏิหาริย์ว่า ท่านพระโกณฑัญญะ ได้รู้ธรรมเป็นพระโสดาบันแล้ว ความรู้ด้วยญาณพิเศษ เหล่านี้ นับตั้งแต่รู้ว่าสองอาจารย์เก่าได้ดับขันธแล้ว จนกระทั่งได้รู้ว่าท่านโกณฑัญญะได้บรรลุธรรม ก็ได้

ธรรมจักุเป็นโสดาบันบุคคลแล้วนั้น ไม่ได้เป็นเรื่อง
ของอนุศาสนีปาฏิหาริย์เลย แต่เป็นไปด้วยสามารถแห่ง
อิทธิปาฏิหาริย์ทั้งสน

“ การสอบแบบ เหวียงแห ”

ในสมัยปัจจุบัน พระอาจารย์ผู้สอนกัมมัฏฐาน
แม้จะมีความเชี่ยวชาญในวิชาที่ตนสอนเพียงใด ก็จะต้อง
ถามศิษย์ว่า ในขณะที่นั้น วันนั้น หรือตอนนั้น ๆ ศิษย์
รู้สึกอย่างไร และเห็นอะไรบ้าง ซึ่งศิษย์ก็ต้องแจ้ง
ไปตามความเป็นจริง แล้วอาจารย์ก็จะได้ให้คำแนะนำ
อันเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป ที่นี้สมมุติว่าศิษย์ไม่บอก
ความจริง คล้าย ๆ กับว่าอยากจะลองดี หรือที่เรียกว่า
“ แหกตา ” อาจารย์ดูบ้าง อาจารย์ ผู้ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์
ก็คงจะต้องถูก “ ต้ม ” สุกกันคราวนเอง เพราะอาจารย์
ไม่สามารถจะรู้ทันศิษย์ว่า ศิษย์ผู้นั้นในตอนนั้นพูดจริง
หรือเปล่า

เท่าที่กล่าวมานี้ ข้าพเจ้าไม่ได้มีเจตนาที่จะดูถูก
หรือเยาะเย้ยพระอาจารย์ผู้สอนกัมมัฏฐานอย่างใด แต่

เป็นการยกตัวอย่างจากชีวิตจริงมา เพื่อแสดงให้เห็นว่า การไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ หรืออภิญาฝ่ายขาวเสียบ้าง เลยนั้น เป็นความบกพร่องประการหนึ่งเหมือนกัน เกี่ยวกับเรื่องนี้ ท่านพระครูวิโรจน์ธรรมาจารย์ พระอาจารย์ผู้สอนก็มีมัญฐานแห่งวัดอริยวงศาธรรม ตำบลดอนกระเบื้อง จังหวัดนครปฐม เคยบอกกับข้าพเจ้าอย่างจริงใจและอย่างเป็นกันเองว่า “หริเอ๊ย สมัยนี้นะนะ เราจะเอาให้เหมือนกับสมัยพุทธกาลไม่ได้ดอก เพราะพระอาจารย์ผู้สอนก็มีมัญฐานในสมัยนี้ ไม่ได้มีอภิญา เหมือนกับสมัยก่อน ท่านก็สอนไปตามที่ท่านถนัดอย่าง เดียวและแบบเดียวแก่คนทุกคน จะให้ท่านพลิกแพลง สอนเป็น “อเนกปริยาเยน” คือดัดแปลงไปตามอัธยาศัย ของผู้ฟังแต่ละคน และแต่ละเวลาแบบพระพุทธรองค์นั้น ไม่ได้ดอก เพราะท่านไม่มีทศพลญาณและอิทธิปาฏิหาริย์เหมือนกับพระพุทธรองค์ เรียกว่าท่านสอนไปแบบ “เหวี่ยงแห” นั้นแหละ ใครฟังแล้วชอบใจ หรือว่า ถูกกับอัธยาศัยก็อยู่กันไป หรือฟังต่อไป ใครฟังแล้ว ไม่ชอบใจก็เลิกไปหาอาจารย์อื่นก็แล้วกัน เรื่องมันก็

ได้เพียงแค่นั้น จะไปโทษอาจารย์แต่ละท่านนั้น ไม่ได้
 ดอก” ข้าพเจ้าฟังท่านพูดแล้วก็เข้าใจ และก็เห็นใจพระ
 อาจารย์ก็มีมาตรฐานทุกองค์ (ที่มีภูมิธรรมจริง) และก็ได้รับ
 ด้วยว่า คำสอนและแนวการปฏิบัติของท่านพระครู
 วิโรจน์ธรรมอาจารย์นั้น บางอย่างข้าพเจ้าก็รับได้และ
 เห็นด้วย แต่บางอย่างข้าพเจ้าก็ไม่เห็นด้วยเลย แต่ข้าพ-
 เจ้าก็ไม่ได้ถือโทษท่าน ในเมื่อได้รู้ถึงความจริงดังกล่าว
 นี้แล้ว และเกี่ยวกับเรื่องนี้ ข้าพเจ้าได้เคยอ่านข้อความ
 ที่คุณหม่อมอวย เกตุสิงห์ เขียนไว้ในที่ใดที่หนึ่งก็จำไม่
 ได้เสียแล้ว แต่ท่านกล่าวไว้โดยมีใจความว่า การแสวง
 หาครูอาจารย์ทางกัมมัฏฐานสมัยนี้ ต้องเป็นไปแบบ
 “ลองผิดลองถูก” อยู่เหมือนกัน คือเมื่อศิษย์พบและได้
 เข้าไปเรียนกับพระอาจารย์ท่านใด ถ้ารู้สึกชอบอัธยาศัย
 หรือคำสอนและแนวการปฏิบัติของท่าน ก็อยู่ด้วยกัน
 ไปได้ ถ้าไม่ชอบก็หลีกไปหาองค์อื่นต่อไป จนกว่าจะ
 พบองค์ที่ชอบใจ โดยนัยนี้ บางคนโชคดี พอพบพระ
 อาจารย์องค์แรก ก็อยู่ด้วยกันได้จนตลอดชีวิต บางคน
 ต้องเปลี่ยนแล้วเปลี่ยนอีกหลายครั้ง จึงจะพบ แต่บาง

คนแสวงหาเท่าไรก็ไม่พบเลย ข้าพเจ้าคิดว่าที่แสวงหา
 เท่าไรก็ไม่พบที่จะพออยู่รับฟังคำสอนด้วยกันนั้น อาจ
 ไม่ใช่เพราะว่าไม่ได้พบพระอาจารย์ที่มีคุณธรรมเลย แต่
 คงเป็นเพราะอหยาศรัยหรือคำสอน หรือว่าแนวการปฏิบัติ
 ของพระอาจารย์กับบุคคลผู้นั้น เข้ากันไม่ได้เสียมาก
 กว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็อาจจะเป็นเพราะไม่ได้เคยเป็น
 ครูอาจารย์กันมาตั้งแต่ชาติก่อน ความรู้สึกดังตูดจึงมีไม่
 พอ และเมื่ออาจารย์ผู้นั้นไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ หรือมีไม่
 พอ “ไม่รู้จุดสำคัญ” ของศิษย์ที่จะต้อง “รู้” คือสอนตรง
 นั้นก่อน เพราะท่านไม่มีวิปាកญาณ ไม่มีนानาธิมุตติก-
 ญาณ ไม่มีปุพเพนิวาसानุสสติญาณในส่วนที่เกี่ยวกับ
 ศิษย์ผู้นั้น การพร่ำสอนไปแม้นานสักเท่าใด เพียงด้วย
 อนุสาสนีปาฏิหาริย์อย่างเดียว จึงไม่เกิดผลพอ หรือบาง
 ทีกไม่เกิดผลเลย เรียกว่า “สูญเปล่า” โดยแท้

ความสังเวชที่เคยเกิดในชาติก่อน

มีเรื่องในสมัยพุทธกาล พอจะนำมาเป็นอุทาหรณ์
 ได้อยู่ อย่างน้อยก็สองเรื่องเท่าที่ข้าพเจ้าพอจะนึกได้
 เรื่องแรกเกี่ยวกับพระมหาบัณฑิต ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญใน

การสอน มีลูกศิษย์ลูกหามาก เรียกว่าคงจะได้ประสบผลสำเร็จในการสอนผู้น้อมนามากพอแต่เดียว ท่านได้นำน้องชายของท่านเองมาสอนก็มีมัญฐานให้ โดยสอนให้ท่องพระคาถาสั้น ๆ บทหนึ่ง ปรากฏว่าน้องชายของท่านชื่อจุกปั่นตก เป็นคนมีปัญญาทึบเหลือเกิน ถ้าจะพูดตามสำนวนในสมัยปัจจุบัน ก็คงจะต้องกล่าวว่า ดูเหมือนว่าจะเป็นพวกอี่เดียวหรือโม่รอน คือโง่ดักดานจริง ๆ ท่านพระมหาปั่นตกพยายาม “เข็น” อยู่สามเดือนน้องชายคือจุกปั่นตกก็จำพระคาถานั้นไม่ได้ ทำให้พระพี่ชายหมดความอดทน เลยคิดว่าเด็กคนนี้จะเป็นคนอาภัพ ไม่อาจจะบรรลุธรรมได้แน่แล้ว จึงไล่ออกไปเสียไม่ให้อยู่ด้วยกันอีกต่อไป ทำให้น้องชายมีความเสียใจมาก เดินร้องไห้ออกไปจากสำนักของพระพี่ชาย และคิดว่าจะสึกไปเป็นฆราวาสละ ในขณะที่นั้นเอง พระพุทธรองค์ที่ทรงทราบด้วยทิพจักขุญาณ (อันเป็นส่วนแห่งอิทธิปาฏิหาริย์) จึงเสด็จมาพบจุกปั่นตกแล้วกล่าวว่า เธอभवชอุทิศพรหมจรรย์เพื่อเรามิใช่หรือ เหตุใดจึงคิดจะสึก โดยไม่ไปหาขอความช่วยเหลือจากเราก่อน

ว่าแล้วพระองค์ก็ เนมิต (ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์) ผ่าขาว
 ผืนหนึ่งให้กับพระจุกบั้นถก และให้ท่านนั่งพิจารณา
 บริกรรมว่า “ขาว ขาว ขาว” เรื่อยไป ทั้งนี้เพราะ
 พระองค์ทรงรู้ (ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์) ว่าชาติก่อนพระ-
 จุกบั้นถกเคยได้ อสุภสังญูยามาแล้วจากผ้าขาวที่ต่อมา
 เกิดสกปรกเประอะเบอนไปเพราะเหงื่อของตนเอง เมื่อ
 พระจุกบั้นถกนั่งบริกรรมว่า “ขาว ๆ ๆ” พร้อมกับลูบ
 คลำผ้าผืนนั้นเรื่อยไป ต่อมาผ้าผืนนั้นก็เบอนเหงื่อจาก
 มือของตนเอง กลายเป็นดำ ๆ ต่าง ๆ ไป พระจุกบั้นถก
 จึงสามารถพ้น อสุภสังญูยามาที่ลืมนานหลายชาติแล้วนั้น
 ขึ้นมาได้ ครั้นแล้วพระพุทธรองค์ ซึ่งรูวาระจิตของพระ-
 จุกบั้นถก (ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์) จึงตรัสสอนท่านจน
 ท่านได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ และเป็นผู้มีอภิญาญาใน
 ทางเนรมิตกายออกจากกายเนื้อได้ตั้งพัน ซึ่งพระมหา-
 บันถกผู้พี่ชายทำไม่ได้ เพราะมีความสามารถคือ “เก่ง”
 ไปคนละอย่าง นี่แสดงว่าการมีอภิญาญาปาฏิหาริย์ทำให้
 สอนคนได้ถูกจุดของเขา ซึ่งได้ผลเร็วที่สุด ถ้าพึ่งอนส-
 ธานีปาฏิหาริย์อย่างเดียว ถ้าในรายที่มี “ภูมิหลัง” เป็น

พิเศษไม่เหมือนใครเช่นพระอุปัชฌาย์ การสอนก็จะไม่ได้
ผลเลย

กัมมัฏฐานคอกบัวทอง

อีกรายหนึ่ง เป็นภิกษุผู้เป็นศิษย์ของท่านพระ
สารีบุตร เนื่องจากท่านพระสารีบุตรเห็นว่าภิกษุผู้นั้นเป็น
คนหนุ่ม คงจะมีความรู้สึกในด้านกามราคะแรง จึงได้
สอนอสุภกัมมัฏฐานให้ ปรากฏว่าสอนเท่าไรก็ไม่ได้ผล
พระพุทธรองค์ทรงทราบบุพพกรรมของภิกษุผู้นั้นดี (ด้วย
อิทธิปาฏิหาริย์) จึงเนรมิตคอกบัวทองดอกหนึ่ง (ด้วย
อิทธิปาฏิหาริย์) ให้ภิกษุนั้นดูเป็นสื่ออารมณ์ของกัมมัฏ
ฐานไปก่อน ลองคิดว่าหากไม่ได้อาศัยอิทธิปาฏิหาริย์
แล้ว ภิกษุรูปนั้นก็จะถูกตราหน้าว่าเป็นคนอภัพ
ปัญญาอ่อน, และหมดหวัง ต้องเกิดตายต่อไปว่ากัชาติ
ก็ไม่มีใครทราบได้ หลังจากนั้นพระพุทธรองค์ จึงได้
สอนวิปัสสนาที่หลังปรากฏว่าภิกษุรูปนั้น เมื่อได้กัมมัฏ
ฐานที่ถูกอชฺชาศรัย ก็ก้าวหน้าได้รวดเร็ว ทั้งนี้เพราะ
ในชาติก่อนท่านเคยเป็นช่างทองมาก่อน

กัลยาณมิตรเป็นตัวพรหมจรรย์

ทั้งสองเรื่องนี้แสดงว่าพระอาจารย์ผู้ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์เลย หรือว่ามีไม่พอ บางครั้งก็ไม่สามารถสอนศิษย์ให้ถูกจุดของเขา ทำให้แลดูเสมือนว่าศิษย์ผู้นั้นโง่เงาหรือเป็นผู้อากัปกิริยาต่างๆ ที่ในบางกรณีศิษย์ผู้นั้นอาจมีวาสนาบารมีแฝงอยู่มากทีเดียวก็ได้ ดังนั้นการที่ท่านพระครูวิโรจน์ธรรมจารย์ และคุณหมอมอวย เกตุสิงห์ กล่าววาศิษย์สมัยนี้ต้องเลือกครูอาจารย์เอาเอง เพราะพระอาจารย์กัมมัญฐานในสมัยนี้จำเป็นต้องใช้วิธี "เหวี่ยงแห" เอาแน่ จึงมีความจริงอยู่มาก และก็เป็นที่เราจะไปโทษพระอาจารย์ทั้งหลายก็ยอมไม่ได้ เพราะว่าท่านเหล่า

นั้นไม่ได้บำเพ็ญบารมี หรือเรียกตามสำนวนสมัยใหม่ ว่าท่านไม่ได้ “เมเยอร์” หมดทุกวิชา ศิษย์คนไหนบังเอิญ ได้อาจารย์ที่ถูกต้อง ที่มีนิสัยและปฏิบัติเข้ากันได้ ก็นับ ว่าเคราะห์ดีไป ถ้าหาไม่ได้จนตลอดชีวิต ก็ต้องทำความ เพียรเอาเองได้เท่าไรก็เอาเท่านั้น เพื่อว่าเกิดมาชาติหน้า ก็จะได้ “ทำต่อ” เอาอีก ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เองก็เป็นแบบนั้น คือหาครูอาจารย์ที่จะช่วยองค์ท่านไม่ได้ เพราะท่านพระอาจารย์เสาร์ กนฺตสีโล ซึ่งเป็นพระ อาจารย์ของท่านนั้น ปรากฏว่าแม่ท่านจะเป็นผู้มีอาจารย์- วัตรและศีลวัตรไม่มีที่ติ มีอุปนิสัยใจคองาม มีรูปร่าง ผิวงายหน้าเคารพ แต่ก็พูดไม่เก่ง สอนใครไม่เป็น ท่าน ชนเทศน์บนธรรมาสน์ได้สองสามนาทีก็ลงแล้ว เพราะ ไม่รู้ว่าจะพูดสอนอย่างไร เวลาท่านพระอาจารย์มั่นเป็นผู้เป็น ศิษย์ มีปัญหาไปถามท่านท่านก็ตอบไม่ได้ โดยบอกว่า ท่านไม่เคยเป็นอย่างนั้นให้ท่านพระอาจารย์มั่นแก้ปัญหา เอาเองก็แล้วกัน แต่ท่านก็มีศิษย์มีบริวารมาก เพราะ ท่านเป็นผู้มากด้วยเมตตา ปฏิบัติเคร่งครัดตามพระธรรม

วินัยด้วยใจบริสุทธิ์รูปร่างและจิตใจของท่านเป็นที่ตั้งแห่ง
 ความเลื่อมใสได้จริง ๆ เป็นแต่ว่าอย่านำปัญหาในการ
 ปฏิบัติไปถามท่านเท่านั้น ^{๕๕} ทั้งนี้เพราะท่านเป็นผู้บำเพ็ญ
 บารมีมาแบบพระปัจเจกพุทธเจ้า จึงไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์
 อะไรเลย ข้าพเจ้านำเรื่องเหล่านี้มาเสนอท่านผู้อ่านเป็น
 อุทาหรณ์ ^{๕๖} ก็เพื่อแสดงถึงความจริงที่ว่า การมีอิทธิปาฏิ-
 หาริย์ โดยเฉพาะที่เป็นอภิญาญาฝ่ายขาวนั้น ไม่มีโทษ
 เลย *การไม่มีเสียเลยนั้นแหละกลับจะเป็นความบกพร่อง*
ในด้านสังคม ^{๕๗} ก็ช่วยผู้อื่นในวงกว้างไม่ได้ เพราะจะ
 สามารถช่วยได้เฉพาะคนที่ดี ๆ จริง ๆ ผู้มีบารมีมาเพียง
 พอแล้ว และเป็นผู้ที่ “ไม่มีปัญหา” เท่านั้น ส่วนผู้ที่
 “มีปัญหา” ^{๕๘} แม้ว่าจะเป็นผู้มีกิเลสน้อยเบาบางแล้ว มีบารมี
 พอสมควรแล้ว ก็ให้ความช่วยเหลือไม่ได้ ต้องปล่อยให้
 ให้ตะเกียกตะกายปลุกปล้ำทำความเพียรเอาเอง ซึ่งส่วน
 มากก็คงจะ “ไปไม่รอด” เพราะขาดกัลยาณมิตรซึ่งพระ
 พุทธองค์กล่าวว่า “เป็นตัวพรหมจรรย์” ^{๕๙} คือเป็นชีวิต
 ของนักปฏิบัติที่เดียวที่จะเอาตัวรอดไปได้แบบท่านพระ-

อาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งสู้ตายแบบ “ตัวคนเดียวเอาหัวชนภูเขาทางลูก” ก็ยอมนั้น คงจะหาได้ยากเต็มที่

ที่ว่าอิทธิปาฏิหาริย์ ทำให้พระอาจารย์สามารถช่วยศิษย์ “ตีขมัญญา” หรือว่าตีมี “ภูมิลงพิเศษ” นั้นก็มีเรื่องที่จะนำมาสาธกจากพุทธประวัติตนเอง เรื่องแรกที่ชาวพุทธทั้งหลายรู้จักดีก็คือเรื่องท่านพระองค์อุลิมาลซึ่งข้าพเจ้าจะไม่นำมากล่าวถึงความเป็นมาในที่นี้ นอกจากจะขอให้งัดแต่เพียงว่า สมมติว่าพระพุทธองค์ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์จนทำให้องค์อุลิมาลวิ่งตามไม่ทันมาก่อนแล้ว ลำพังการกล่าวว่ “เราหยุดแล้ว ท่านยังไม่หยุด” เพียงแค่นั้นองค์อุลิมาลจะมีจิตสลด ยอมรับฟังคำสอนละหรือ? และองค์อุลิมาลนี้ จะให้พระภิกษุที่ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์เลยคือมีแต่อนุสาสนีปาฏิหาริย์ไปโปรดนั้น ลองคิดดูว่า จะได้ผลละหรือ? อันที่จริง ไม่ต้องกล่าวถึงว่าองค์อุลิมาลจะยอมรับฟังหรือไม่ เพียงแต่ว่าพระภิกษุรูปที่มีอนุสาสนีปาฏิหาริย์อย่างเดียวนั้น จะรอดชีวิตกลับมาหรือไม่ก็ยังไม่แนเสียด้วยซ้ำไป

เรื่องที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับอูรูเวลชฎิล ซึ่งเป็นเรื่องทีโลดโผนมากกว่าเพื่อน มีการใช้อิทธิปาฏิหาริย์หลายอย่างหลายประการ เป็นเวลานาน นับตั้งแต่ปราบพิษงูร้าย สั่ง (ด้วยพลังจิต) ไม่ให้ชฎิลฆ่าฟันได้ จนกระทั่งถึงการแหวกน้ำเดินจงกรมอยู่ท่ามกลางกำแพงน้ำทำนองเดียวกับทีในคริสตศาสนา มีเรื่องโมเสสพาพรรคพวกเดินข้ามทะเลแดงโดยน้ำในทะเลแหวกทางให้ และปาฏิหาริย์ต่อนั่นเอง ทำให้ชฎิลรู้สึกว่ตนไม่มีทางสู้ พระพุทธองค์ได้แน่อนแล้ว ลองคิดดูว่า ถ้าไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ถึงขั้นนั้นแล้ว อูรูเวลชฎิล ซึ่งเป็นผู้ "มีอินทรียกล่า และกัมภิลเสกล่า" ด้วยนั้น จะยอมฟังหรือ ?

แม่หม้ายเรือนหอ

เรื่องที่สามเป็นเรื่องทีโลดโผนไปอีกแบบหนึ่ง ไม่เหมือนกับเรื่องทรมานชฎิล ดังทีกล่าวมาข้างต้นนั้น แต่เป็นการโลดโผนชนิด "หักค้ำพร้าด้วยเข่า" เลยทีเดียว เรื่องนี้เกี่ยวกับพระนั้นทีผู้เป็นอนุชาต่างมารดาของพระองค์เองซึ่งเข้าพิธีแต่งงาน กำลังจะเข้าหอกับ

นางชนบทกัลยาณี* คือสาวงามประจำแคว้นนั้นอยู่แล้ว พระพุทธองค์ก็มาพรากเอาตัวเจ้าชายซึ่งเป็นเจ้าบ่าวไปเสียจากเรือนหอโดยปัจจุบันทันด่วน ทำให้หญิงผู้เป็นเจ้าสาวต้องตกเป็น “แม่หม้ายเรือนหอ” ไปได้อย่างน่าสงสารเอากการ แม่เจ้าบ่าวคือพระนันทะเอง ก็บวชโดยไม่เต็มใจ เพราะอยู่ในสภาพตกบันไดพลอยโจน เนื่องจากว่าพระพุทธองค์แกล้งให้ถือบาตรเดินตามหลังมาจนกระทั่งถึงวัดเสียแล้ว และพระองค์ก็แกล้งหันมาถามอย่างไม่มีปี่มิขลุ่ยว่า “อ้าว นันทะจะบวชหรือ จึงได้ติดตามมาถึงที่นี่?” นันทะก็อ้อก เมื่อถูกถามปัญหาที่คล้ายๆ กับจะเป็นการโมเมเอาเองเช่นนี้ จึงตอบรับคำไปอย่างไม่เต็มเสียง แต่พระพุทธองค์ก็ไม่รือร้อเหมือนกัน จัดแจงให้บวชในทันที พระนันทะครั้นบวชแล้วก็ไม่เป็นอันบำเพ็ญสมณธรรม เพราะคิดถึงเจ้าสาวของตน ได้ยินแต่เสียงที่นางส่งไว้ว่า “พระลูกเจ้าอย่าไปช้า โปรดรีบกลับมาเร็ว ๆ” นั้น กรอกหูอยู่ตลอดเวลา ซึ่งก็เป็น

* ชนบท แปลว่าแคว้นคือรัฐ ไม่ได้แปลว่าต่าง จังหวัด ดังที่ใช้กันอยู่ในภาษาไทย

เรื่องที่น่าเห็นใจ หัวอกชายหนุ่มที่กำลังจะเข้าหอแต่งงาน กับสาวที่ตนรัก ไม่ว่าจะใครก็ต้องจิตใจร้อนรุ่มเป็นสุขุมไฟ ด้วยกันทุกคน พระพุทธองค์ในที่จริงก็ทรงรู้ทัน จึงได้ ทรงใช้อธิปาฏิหาริย์นานาประการนับตั้งแต่ให้ดวงลึง หนึ่งกลับทางด้วน ซึ่งนั่งจับเจ้าอยู่บนตอไม้ที่ถูกไฟไหม้ ในป่า จนกระทั่งพาพระนันทะด้วยฤทธิ์ให้ไปเห็นนาง ฟ้าเทพอัปสรในสรวงสวรรค์ เพื่อเปรียบเทียบดูว่า นางฟ้ากับนางลึงหนึ่งกลับ (คือชนหลุดหมดเหลือแต่ หนึ่ง) นั้นใครจะสวยงามมากกว่ากัน และหาอุบายให้พระ- นันทะถูกภิกษุอื่นล้อเลียน จนกระทั่งตนเองเกิดรู้สึก สิ้นเวชสลดใจ ตังหน้าบำเพ็ญภาวนา จนกระทั่งในที่สุด ก็ได้สำเร็จอรหัตตผล เป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง

ห้กตามพร้าด้วยเข้า

ความสำเร็จของพระพุทธองค์ในเรื่องนี้ กล่าว ได้ว่าเป็นเพราะมีอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเครื่องช่วยเหลืออยู่ เบื้องหลังอย่างแท้จริง คือที่สำคัญที่สุดพระองค์จะต้องมี มือนาคตั้งสัญญาณ คือความรู้เหตุการณ์ในอนาคต (ซึ่ง

ก็เป็นอุปเทศของอิทธิปาฏิหาริย์ประการหนึ่ง) ว่าพระ-
 นั้นจะสามารถจะบรรลुพระอรหัตตผลได้แน่นอน พระ-
 องค์จึงกล้าเสี่ยงกระทำการอันเป็นการ “ขุ่นใจ” พระ-
 นั้นทะเลถึงขนาดนั้น ซึ่งการกระทำเช่นนั้นเป็นเสมือน
 การ “หักด้ามพร้าด้วยหัวเข้า” โดยแท้ นอกจากนั้น
 พระองค์ต้องมีวิปាកญาณ และนानาธิมุตติกญาณด้วยเป็น
 อย่างน้อย นี้คือความรู้ที่ว่าพระนั้นทะเลมีจุดอ่อนและจุด
 แข็งอยู่ที่ไหน จะต้องใช้วิธีการอย่างไร จึงจะเหมาะสมกับ
 อัจฉริยะของท่าน ลองคิดดูว่า พระอาจารย์ที่มอณสาสน์
 ปาฏิหาริย์อย่างเดีว จะกล้าเสี่ยงกระทำการเช่นนั้นได้
 ไหม? เพราะการกระทำเช่นนั้นเป็นการกระทำความ
 เดือดร้อนให้แก่ผู้ที่อยู่ข้างหลังไม่น้อย คือเจ้าสาวของ
 พระนั้นทะเลต้องเป็นแม่หม้ายเรื้อนห่อ งานพิธีสุมพร
 ซึ่งจัดขึ้นภายในวังอย่างใหญ่โตก็ต้องกลายเป็นโมฆะไป
 ในชั่วพริบตา ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานพิธีนี้ คือบิดามารดา
 ของเจ้าบ่าวและเจ้าสาว ตลอดจนจนถึงญาติพี่น้องและแขก
 ที่ได้รับเชิญมาร่วมในงานพิธีในวังหลวงเช่นนั้น จะรู้สึก
 อย่างไร? เรียกว่าถ้าไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์หรืออภิญาญาฝ่าย

ชาวเสียอย่าง ใครเลยจะกล้ากระทำการอันกระทบกระเทือนใจคนหมู่มากอย่างรุนแรงเช่นนั้นได้ ? โดยเฉพาะในสมัยที่นิยมเสรีประชาธิปไตย และในสังคมที่เป็น permissive society คือปล่อยให้ทุกคนทำอะไรตามใจตัว โดยไม่คิดถึงระเบียบวินัยเช่นนี้ ขอลถามหน่อยเถิดว่า พระอาจารย์องค์ไหนจะกล้าทำการอันโหดโผนชนิดเอาตนเองเข้าเสี่ยงแบบนี้ได้ ?

อำนาจเป็นใหญ่ในโลก

อีกเรื่องหนึ่งที่สมควรจะนำมาเล่าสู่กันฟังนั้น มีมาในพระวินัย เรื่องมีอยู่ว่าคันทหนึ่งเป็นวันปาฏิโมกข์ สงฆ์มาประชุมพร้อมกันเพื่อจะฟังปาฏิโมกข์แล้ว แต่พระพุทธรองค์ไม่เสด็จมาร่วมประชุม ภายหลังจึงได้ทราบกันว่ามีภิกษุที่เป็นปาราชิกอยู่ในที่นั้น ๒ รูป จึงมีการประกาศโดยดีให้ภิกษุ ๒ รูปนั้นออกไปเสียจากที่ประชุม แต่ประกาศไปเท่าใด ๆ ภิกษุทั้ง ๒ นั้นก็ไม่ยอมลุกไปจากที่นั้น พระโมคคัลลานจึงกำหนดจิตรู้ได้ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์ว่าเป็นภิกษุรูปใดบ้าง แล้วตรงไปจับแขน

ภิกษุทั้งสอง ลากให้ออกไปเสียจากที่ประชุม^๕นั้น ปรากฏว่า^๕ทั้งสองคนนั้นไม่ได้ขัด^๕ขึ้นแต่อย่างใด คงจะ^๕รู้ตัว^๕ว่าท่านพระโมคคัลลาน์มีฤทธิ์ขนาดไหน เพราะ^๕ผีปศาจยักษ์มาร ท่านก็เคยปราบมาราบคาบแล้ว ถ้า^๕ขัด^๕ขึ้นไป^๕ก็หน้าที่จะเจ็บตัวเปล่า ลองคิดดูว่าหากไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์แล้วจะมีทาง^๕รู้^๕ได้โดยทันที^๕ใหม่^๕ว่า ในที่ประชุม^๕นั้น ใครเป็นปาราชิก หมดสภาพความเป็นพระแล้ว แต่^๕ยัง^๕ดื้อ^๕ด้านแฝงตัวเข้ามาปะปนอยู่ในที่ประชุมสงฆ์เช่น^๕นั้น ? แน่ละคงจะต้องมีการสอบสวนกัน ต้องหาพยานหลักฐานกันเป็นเวลาวัน ๆ หรือเป็นเดือน ๆ และลองคิดดูว่าถ้าไม่มีพระโมคคัลลาน์ซึ่ง^๕เป็น^๕เสมือนกับฝ่าย “บู้” แต่มีพระที่เป็นสุขขวิปัสสก คือไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์อะไรเลย ไปบอกให้คนทั้งสองนั้น^๕ลุก^๕ออก^๕ไป ทั้งสองคนจะยินยอมไหม ? นี่คือประโยชน์ของอิทธิปาฏิหาริย์อันเป็นอภิญาฝ่ายขาว ซึ่งเปรียบเหมือนฝ่าย “บู้” ซึ่งเป็นของจำเป็นอย่างยิ่งในโลกที่พระพุทธรองค์เคยตรัสไว้ว่า “อำนาจเป็นใหญ่ในโลก” (วโส อิสฺสรยํ โลก). เอกชนที่ไม่มีอำนาจ ไม่แสวงหาอำนาจ อาจดำรงตนอยู่ได้บ้าง

เป็นเวลาชั่วคราว แต่สังคมหรือประเทศชาติ ถ้าไม่มี
อำนาจไว้บ้าง จะรักษาดนคืออิสรภาพของตนไว้ไม่ได้เลย

ผลในวงกว้าง

ที่กล่าวมาแล้วนี้ เป็นตัวอย่างที่เด่น ๆ ที่พอจะ
นึกออกในขณะนี้ อันเป็นเครื่องแสดงว่าอิทธิปาฏิหาริย์
จะต้องเป็นองค์ประกอบอยู่เสมอ ซึ่งอาจจะเป็นการหนุน
อยู่ข้างหลัง เช่นระนาดทุ้ม หรือไวโอลินสอง หรือว่า
ดนตรีประกอบทั้งวงซึ่งเล่นคลอไปเบา ๆ ในการบรรเลง
เพลงแบบ คอนแชร์โต (concerto) ซึ่งจะปล่อยให้
เครื่องดนตรีตัวนำ คือไวโอลิน หรือเปียโนเล่นโดยเปล่ง
เสียงเต็มที่ได้ หรือว่าจะเป็นตัวที่อยู่ข้างใต้ เช่นสิ่งที่
เป็นฐานรากคือ infra-structure ของสิ่งที่อยู่เบื้องบน
คือ super-structure ดังนี้ได้ หรืออีกประการหนึ่ง
จะคิดว่าเป็นทำนองการโจมตีของทัพหน้า ซึ่งเปิดทาง
ให้ทัพหลวง และการโจมตีทางอากาศซึ่งเปิดทางให้การ
โจมตียึดพื้นที่ทางพื้นดินโดยทหารราบ ดังนี้ก็ย่อมได้
เหมือนกัน กล่าวโดยสรุปก็คือเป็นเครื่องประกอบที่ขาด

ไม่ได้ในการทำงานใหญ่ คือการเผยแผ่อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ ให้ได้ผลในวงกว้าง คือแก่ประชาชนจำนวนมาก ไม่ใช่ทำกันในกลุ่มคนกลุ่มน้อย ๆ เฉพาะแก่คนที่ “ไม่มีปัญหา” อะไรและเป็นผู้มีกิเลสน้อยเบาบางแล้วเท่านั้น

อันที่จริง ยังมีตัวอย่างในพระไตรปิฎกอีกมากมาย ที่แสดงว่าพระพุทธองค์ และพระสาวกได้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ในหลายต่อหลายโอกาสด้วยกัน ท่านผู้สนใจ อาจค้นคว้าศึกษาได้ จากหนังสือเรื่อง “อภิญา” ซึ่งแต่งโดย อาจารย์พร รัตนสุวรรณ ซึ่งพิมพ์ออกจำหน่ายแล้ว

การ “เพิ่ม” คุณภาพ

บางท่านเคยให้ข้อท้วงติงว่า การแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ทำให้ได้ชาวพุทธมีจำนวนคือปริมาณมากก็จริง แต่ก็จะได้เพียงแค่อปริมาณ คือไม่มีคุณภาพ สู้สอนให้ด้วยอนุศาสน์ปาฏิหาริย์อย่างเดียวไม่ได้ เพราะจะได้คุณภาพที่แท้จริง สำหรับประเด็นนี้ข้าพเจ้าก็ใคร่ขอท้วงติงกลับไปสักหน่อยว่า อันที่จริง การมีอิทธิปาฏิหาริย์ที่เป็นอภิญาฝ่ายขาวนั้น ก็ต้องนับว่าเป็นการเพิ่มคุณภาพ

อย่างหนึ่งเหมือนกัน ไม่ใช่เป็นการลดคุณภาพแต่อย่างใดเลย ดังนั้นการมีคุณภาพที่ “เพิ่มขึ้น” นั้น จะไม่เป็นการดีขึ้นกว่าเดิมละหรือ ? คนอย่างปัญจวัคคีย์ อรุณเวลชฎิล พระยสะ องคุลิมาล เป็นต้นนั้นไม่มีคุณภาพดอกหรือ ? เพราะอนุศาสนิปาฏิหาริย์มีคุณภาพสูงสุดในด้านส่วนตัวก็จริง แต่อิทธิปาฏิหาริย์ก็ช่วยให้อนุศาสนิปาฏิหาริย์นั้น แผลออกไปในวงกว้าง คือมีประโยชน์ต่อสังคมมากขึ้นอีก เช่นนี้จะไม่เป็นการดีละหรือ ? และอันที่จริง ถ้าพระพุทธองค์ไม่ทรงมีอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเครื่องประกอบอย่างสมบูรณ์ ก็จะไม่ทรงมีแต่อนุศาสนิปาฏิหาริย์อันเป็น “แก่นสาร” ของพระพุทธศาสนาอย่างเดียวแล้ว พระองค์ก็คงจะได้เป็นเพียงพระปัจเจกพุทธเจ้า คือสอนคนได้ในวงแคบ ๆ เท่านั้น ไม่อาจก่อตั้งศาสนวงศ์ให้เป็นฝึกแผ่นดินท่ามกลางคณาจารย์เจ้าลัทธิต่างมากมาย ที่แยกย้ายกันตั้งสำนักอยู่ในที่ต่าง ๆ และมีบริวารกันคนละมาก ๆ ได้เลย แต่เนื่องจากว่านอกจากพระองค์ทรงมีปาฏิหาริย์เองอย่างสมบูรณ์แล้ว ก็ยังมีพระโมคคัลลานะ ซึ่งเป็นผู้มีอิทธิปาฏิหาริย์เป็นยอดเยี่ยม

รองจากพระองค์เป็นผู้ช่วยเผยแพร่ศาสนาธรรมในกลุ่มบุคคลประเภทที่ต้องการ “ข่ม” ด้วยอิทธิปาฏิหาริย์เสียก่อน พระพุทธศาสนาจึงมีทั้ง “แก่น” และสิ่งห่อหุ้มแก่นเพื่อประโยชน์ของคนที่ยังมีบารมีไม่พอ ยังเข้าถึง “แก่น” ทันทันไม่ได้

ไม้ที่มีแต่แก่น คือไม้ที่ตายแล้ว

เกี่ยวกับเรื่อง “แก่น” นี้ ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เคยบอกกับข้าพเจ้านานมาแล้วว่า ต้นไม้ที่ยังมีชีวิตอยู่ จะต้องมีกะพี้และเปลือกห่อหุ้มลำต้นไว้ด้วย ไม่เช่นนั้นก็จะเป็ต้นไม้ที่มีชีวิตไม่ได้ เพราะต้นไม้ที่เหลือแต่แก่นนั้น ก็คือต้นไม้ที่ตายแล้วนั่นเอง พระพุทธศาสนาก็เช่นเดียวกัน ถ้าจะเอาแก่นจริง ๆ จัง ๆ เพื่อให้เหลือแต่ “แก่น” แล้ว ก็น่ากลัวว่าจะดำรงสืบต่อมาจนถึงบัดนี้ไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงคิดว่าทางสายกลางในเรื่องนี้ ซึ่งเป็นไปเพื่อประโยชน์ของพระพุทธศาสนา โดยส่วนรวม (คือรวมทั้งเปลือกและกะพี้ด้วย) นั้น ก็คือเราต้องยอมรับความสำคัญของอิทธิปาฏิหาริย์อันเป็น

อภิญาญาฝ่ายขาวบ้างตามสมควร ไม่ใช่ประเมินราคาสูงเกินไปจนมีความสำคัญเหนือกว่า “แก่น” คืออนุศาสน์ ปาฏิหาริย์ แต่ก็ไม่ใช่กดราคาชนิดให้จมจรรณีไปเลย ดังที่นักวิชาการส่วนมากมักจะทำเช่นนั้น ทั้งนี้เพราะเหตุประการหนึ่ง (ในหลายประการดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงมาแล้วในหนังสือเรื่อง “ตอบปัญหาเกี่ยวกับท่านไสยบาล เล่ม ๑ ปัญหาที่ ๑๓ หน้า ๓๐) คือว่า เมื่อตนเองทำไม่ได้ ก็ต้องโหมเมเอาไว้มาก่อนว่าไม่ดี ไม่สำคัญ ไม่มีคุณค่าเป็นต้น ลองคิดดูว่าสมมติว่า มีคนคนหนึ่งซึ่งไม่มีหวังเป็นเศรษฐี (เช่นข้าพเจ้าเป็นต้น) กล่าวว่าการเป็นเศรษฐีไม่ใช่ของดี ทรัพย์สมบัติเงินทองไม่สำคัญอย่างไร หรือว่าคนที่รูปร่างดูไม่ได้ (เช่นข้าพเจ้าเป็นต้น) ยืนยันเสียงแข็งว่า รูปร่างที่หล่อนั้น ไม่ใช่ของดีเลย หรือว่า คนที่ไม่มีปริญญาอะไรกับเขาเลย (เช่นข้าพเจ้าเป็นต้น) แต่เที่ยวโพนทนาว่า การมีปริญญา ไม่ใช่ของดีหรือของสำคัญอะไร เช่นนี้ ผู้ที่ได้ยินได้ฟังส่วนมาก จะรู้สึกอย่างไร ? และคำพูดของคนเช่นข้าพเจ้าในกรณีดังกล่าวข้างต้นนั้น จะมีน้ำหนักเพียงใด ? แน่แน่นอน

ผู้ที่ได้ฟังเช่นนี้ แม้ว่าจะเชื่ออยู่บ้าง ก็คงจะอดคิดไม่ได้
ว่า ผู้พูดเช่นนั้นก็น่าจะเป็นเหมือนสุนัขในนิทานอิสป
เรื่อง “อู่นเปรี้ยว” หรือ เรื่องสุนัขหางด้วน ที่ท่าน
พุทธทาสกล่าวว่า “สุนัขหางหาย” นั่นเอง

จริงอยู่ อู่นที่เปรี้ยวหรือว่าเน่าจริง ๆ ก็มีเหมือน
กัน แต่นักวิชาการที่มีใจเป็นนักวิทยาศาสตร์ คือแสวง
หาความจริงด้วยความจริงใจ ก็ควรจะเป็นวิภังชวาที
(analyser) คือรู้จักแยกแยะกรณีหรือประเด็นให้เห็นชัด
ไม่ใช่ชี้นิ้วดำกราดไปหมด ว่า อู่นทั้งหมดเปรี้ยวแล้ว
ทั้ง ๆ ที่ยังไม่ได้พิสูจน์ทดลองกับเลย ทั้งนี้ด้วย เหตุ
ผลที่มาจากส่วนลึกของจิตใจคือว่าตนเองทำไม่ได้ แบบ
เดียวกันกับสมมติฐานที่ว่า คนยากจน รูปร่างดูไม่ได้
ไม่มีปัญญาเช่นข้าพเจ้า ไปเที่ยวตะโกนโพนทนาว่า
การเป็นเศรษฐิกไม่ดี การมีรูปหล่อก็ใช้ไม่ได้ การมี
ปัญญาไม่เห็นมีค่าอะไร ดังนั้นเอง

อิทธิปาฏิหาริย์

คือความเป็นผู้มีเสียงดังพรหม

ความสามารถของพระพุทธองค์ก็ประการหนึ่ง ซึ่งส่วนมากมักไม่ค่อยจะมีผู้นึกถึงว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นเพียงไร คือความสามารถในอันที่จะแสดงธรรมให้คนนับร้อยนับพันฟังได้ยินเสมอกัน คือเท่ากันหมดทุกคน ไม่ว่าคนนั้นจะนั่งอยู่เบื้องหน้าพระพักตร์ของพระองค์หรืออยู่แถวหลังสุดก็ตาม ลองคิดดูก็ได้ว่า ในสมัยนั้นไม่มีไมโครโฟนเป็นเครื่องขยายเสียงดังเช่นในปัจจุบัน หากพระพุทธองค์ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ โดยเฉพาะในเรื่องเช่นนี้ผลจะเป็นเช่นไร? พระองค์มีต้องตะโกน

จนสุดเสียงดอกหรือ ? จริงอยู่ มีผู้ให้ความเห็นว่านัก
 พุดในสมัยก่อน สามารถพุดให้คนเป็นจำนวนมากฟังได้
 มากกว่าในสมัยปัจจุบัน เพราะเขาคงมีการฝึกหัดพุดให้
 มีเสียงดังกังวานฟังชัด แต่ถึงกระนั้นการพุดโดยนัยดัง
 กล่าวก็ยังไม่พ้นการที่ต้องตะโกนอยู่ดี และกิริยาที่พุด
 เช่นนั้น ถ้าเป็นการพุดปลุกใจให้ไปรบในการสงคราม
 ก็ย่อมเป็นการดีแน่ แต่ถ้าเป็นการเทศน์เพื่อให้ความ
 สงบใจแล้ว ผลจะเป็นเช่นไร ? อิทธิปาฏิหาริย์ข้อนี้ยอม
 สำเร็จด้วยมนมยิทธิ และมีชื่อเรียกว่าความเป็นผู้มีเสียง
 ดังพรหม คือพระองค์สามารถพุด คือเทศน์ ให้คนที่นั่ง
 ฟังอยู่นั้น ได้ยินเท่ากันหมด โดยที่ไม่ต้องตะโกน ซึ่ง
 ๕ ข้อนี้ สำเร็จได้ด้วยพลังแห่งอิทธิฐานจิต อันเกิดจาก
 มโนมยิทธินั่นเอง มีคำกล่าวที่ว่า อันที่จริงแล้วหากพระ
 องค์ต้องการก็สามารถทำให้ผู้ที่อยู่ถึงขอบจักรวาลอีก ฟาก
 หนึ่งได้ยินด้วยในขณะนั้นก็ยังได้ ทั้งนี้โดยให้ได้ยินชัด
 เจนเท่ากับคนที่นั่งอยู่เบื้องหน้าของพระองค์นั่นเอง น
 เป็นอิทธิปาฏิหาริย์ที่มีประโยชน์มากประการหนึ่ง ซึ่ง
 ส่วนมากเรามากจะไม่ค่อยได้นึกถึงกันเท่าใดนัก แต่ก็เป็น

อิทธิปาฏิหาริย์ที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับในสมัยนั้น ข้าพเจ้าเคยคิดในใจมานานแล้วว่า อยากจะให้พระอาจารย์ที่ขลัง ๆ ของเรา แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ข้อนี้ให้ชมสักหน่อย จนบัดนี้ก็ยังไม่ได้เห็น (หรือว่า ได้ยิน) สมกับความตั้งใจเลย แน่ะ ความสามารถเช่นนี้ย่อมไม่ใช่ “แก่น” ของพระธรรมวินัย แต่ก็เป็นเครื่องส่งเสริมให้ “แก่น” นั้น มีคุณประโยชน์แก่กุลยิ่งชั้น^๕ ทงแก่นมนุษย์และเทวดาเป็นจำนวนมิใช่น้อยเลย

ในโลกสัมพัทธ์ (Relative World)

ทุกสิ่งมีทั้งคุณและโทษ

ในปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการนักวิชาการหรือนักปราชญ์ของประเทศไทยบางกลุ่ม ปราบกฏว่ามีการวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์มากมายหลายประการซึ่งก็ล้วนแต่เป็นไปในด้านร้ายถ่ายเดียว^{๕๕} แน่ะ ย่อมเป็นการตำหนิตติเตียนรวมไปถึงผู้ที่เชื่อ หรือแม้เพียงสนใจในอภิญาญาปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ด้วยข้อวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ เหล่านั้น ส่วนมากก็เป็นการ

แสดงความเห็นชนิดเด็ดขาด สุดโต่ง และไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น คือหมายความว่าอิทธิปาฏิหาริย์ทุกประการ ไม่มีความดีหรือว่าประโยชน์ใด ๆ อยู่ในตัวแม้แต่น้อย การแสดงความเห็นแบบ “เหยียบย่ำ” หรือ “กดให้จมธรณี” “ไม่ให้ผุดเกิดอีกต่อไป” เช่นนี้ นับว่าเป็นการผิดพลาดของการของนักวิชาการอย่างยิ่ง ถ้าเป็นบุคคลในระดับที่เรียกกันว่า “ชาวบ้าน” ผู้ไม่ค่อยจะมีการศึกษาคิดค้นเท่าใด (unsophisticated folks) ก็พอจะให้ภ้ยได้อยู่ แต่การที่บุคคลซึ่งมีผู้นับหน้าถือตาว่าเป็นปัญญาชนแล้ว กลับทำเช่นนั้นนั้น อย่างน้อยก็เป็นการแสดงความ “หลงผิด” ไปทางข้างสุดโต่ง ผิดวิสัยของนักปราชญ์อย่างยิ่ง และอย่างมากก็อาจจะหมายถึงว่า เป็นการกระทำไปด้วยความไม่บริสุทธิ์ใจ คือคิดไปว่าอะไรก็ตามที่ผู้อื่นทำได้ และทำให้เด่นกว่าตนเอง ก็จะต้อง “กดราคา” กันให้จมธรณีไปเลย ทั้งนี้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเมื่อสิ่งนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ตนอยู่ในฐานะที่จะทำได้บ้าง แต่แล้วก็ทำไม่ได้เลย กรณีหลังก็เป็นดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น คือเป็นเรื่องของ “องุ่นเปรี้ยว” หรือ “สุนัขหางหยาย” นั้นเอง

อันที่จริง ถ้านักวิชาการเหล่านั้นจะพึงหยุดยั้งในการวิจารณ์ไว้ และลองใช้ความคิดพินิจพิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างรอบ ๆ ตัวท่านดู โดยใช้ปัญญา (ให้สมกับที่เป็นปัญญาชน) บ้าง ท่านก็จะได้เห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกเรานี้ ซึ่งรวมทั้งร่างกายและจิตใจของท่านทุกคนด้วยนั้น ไม่มีใครหรืออะไรจะสมบูรณ์ไปหมดทุกอย่างโดยไม่มีที่ติ หรือว่าไม่มีข้อบกพร่องเลย นับตั้งแต่สิ่งที่เราย้ำว่าเป็นสิ่งที่มีโทษมากที่สุด คือฝิ่นและเฮโรอีนก็ยังมีคุณภาพเป็นยาได้ ถ้ารู้จักใช้ให้เหมาะกับปริมาณที่จำเป็นในแต่ละกรณี ดังนั้นในบรรดาสามัญประจำบ้าน จึงมียาชนิดหนึ่งเรียกว่า “ทิงเจอร์ฝิ่นการะบูน” ซึ่งใช้แก้ปวดท้องได้เหมือนกัน และยาชนิดนี้ก็เป็นยาสามัญประจำบ้านไม่มีอันตรายอย่างใด ใคร ๆ ก็หาซื้อมาใช้เป็นยาประจำบ้านได้ เฮโรอีนเองก็เป็นยาแก้ปวดซึ่งแพทย์จะเป็นผู้ตัดสินใจใช้กับคนไข้ในกรณีที่เป็นเช่นเดียวกัน

ในวงการสิ่งประดิษฐ์ประเภทยานพาหนะต่าง ๆ เพื่อความสะดวกสบายแห่งชีวิต เช่น รถยนต์ รถไฟ

และเครื่องบิน เป็นต้น เราจะเห็นว่าสิ่งเหล่านี้ได้นำ
 ความตายอันเกิดจากอุบัติเหตุมาให้แก่บุคคล ทั้งที่เป็นผู้
 โดยสารและไม่ใช่ผู้โดยสาร (แต่บังเอิญอยู่ในบริเวณใกล้
 เคียง) เป็นจำนวนไม่น้อย ในแต่ละชั่วโมงของแต่ละวัน
 ตลอดเวลาทุกวันของเดือน ทุกเดือนของปี และทุกปี
 ของชีวิตของเรา โดยเฉพาะถ้าคิดในวงกว้าง คือคิดถึง
 จำนวนอุบัติเหตุทั่วโลกรวมกันก็จะมีคนบาดเจ็บ พิการ
 ล้มตายไม่ใช่น้อยเลย แต่ทั้ง ๆ ที่มีความจริงปรากฏชัด
 ออกมาเป็นตัวเลข และวัตถุมากมายเช่นนี้ ยังมีใครบ้าง
 ไหมที่จะกล้าคิดว่า เราจะเลิกผลิตรถยนต์และเครื่องบิน
 และก็ควรจะหันกลับไปใช้เกวียนกันใหม่ เท่าที่ปรากฏ
 ก็เห็นมีแต่ว่า มีผู้พยายามหาวิธีที่จะลดอุบัติเหตุลงด้วย
 วิธีการต่าง ๆ เพื่อทำการให้เดินทางด้วยพาหนะเช่นนี้
 ปลอดภัยมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ในวงการกีฬา เช่นฟุตบอลล์ และชกมวยเป็น
 ต้น ก็ปรากฏว่ามีเหตุการณ์ร้ายแรง เช่นการชกต่อยกัน
 ในสนามฟุตบอลล์ การละเมิดกติกา การได้รับบาดเจ็บ
 ทั้ง ๆ ที่บางครั้งก็เป็นการแข่งขันกันระหว่างมหาวิทยาลัย

ซึ่งผู้เล่นก็เป็นปัญญาชน เป็นผู้มีการศึกษาดีแล้วทั้งสิ้น
 ในเบลเยียมเมื่อกลางปี พ.ศ. ๒๕๒๘ ในระหว่างการแข่งขันฟุตบอลเพื่อชิงชนะเลิศแห่งยุโรป ระหว่างทีมอังกฤษกับทีมเบลเยียม ก็ปรากฏว่าเกิดการจลาจลในสนามถึงกับมีคนตายกันหลายคน ทำเอาทีมอังกฤษซึ่งมีชื่อเสียงว่าเป็นชาติที่เป็นสุภาพบุรุษเต็มตัว ต้องเสียหน้าไปไม่น้อย และต้องถูกลงโทษอย่างหนักด้วย ในวงการมวยก็ปรากฏว่ามีการใช้กลอุบายเล่ห์เหลี่ยมนานาประการ และกลายเป็นวงการพนันไปเป็นส่วนใหญ่ ทั้งหมดนี้ไม่ได้เป็นเรื่องสปีริตของการกีฬาเลย แม้ในการแข่งขันระดับโลก คือโอลิมปิก ก็มีความวุ่นวายเกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้ง เช่น ความรุนแรงเมื่อตอนที่เยอรมันเป็นเจ้าภาพเมื่อหลายปีมาแล้ว และความวุ่นวายทางการเมืองเมื่ออเมริกาและโซเวียตผลัดกันเป็นเจ้าภาพ มีการบอยคอตต์กันและกันอย่างเอิกเกริกเป็นต้น ทั้งนี้เป็นเรื่องที่ไม่เป็นมงคลแก่การกีฬาเลย ทั้งในระดับโรงเรียนระดับมหาวิทยาลัย ระดับประเทศ จนกระทั่งถึงระดับโลก แต่แล้วก็มีใครบ้างไหม ที่จะกล้าคิดว่าควรจะเลิก

การจัดให้มีการแข่งขันกีฬาได้แล้ว เท่าที่ปรากฏก็เช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้ว คือหามาตรการเพื่อลดสิ่งไม่ดีไม่งามเหล่านั้นลง เท่าที่จะทำได้—ก็เท่านั้นเอง

ในวงการบันเทิง เช่นวิทยุกระจายเสียง ภาพยนตร์ เทป วีดีโอ ตลอดจนหนังสือที่ออกเป็นเล่มก็เห็นอยู่เหมือนกันว่า มีสิ่งเหล่านั้นที่เป็นประเภท “น้ำเน่า” แอบแฝงอยู่มากไม่น้อย สิ่งเหล่านั้นได้มอมเมาจิตใจเยาวชน—และอันที่จริงก็มอมเมาจิตใจของปัญญาชนด้วยนั้นแหละ—ทำให้กลายเป็น “ปัญหาชน” ไปแล้วมากต่อมาก แต่ก็มีใครสักคนหนึ่งใหม่ ที่จะกล้าหาญคิด—และพูด—ออกมาว่า ควรจะเลิก คือไม่ให้มีวิทยุ ทีวี ภาพยนตร์ วีดีโอ เทป ตลอดจนหนังสือเล่ม (รวมทั้งหนังสือพิมพ์ด้วย) อีกต่อไปแล้ว เท่าที่ได้ยินได้ฟังมา ก็เห็นมีแต่กล่าวกันว่าความบกพร่องเหล่านั้นเป็นเรื่องของ ‘คน’ นะ ไม่ใช่ของสิ่งที่อำนวยความสะดวกเหล่านั้นดอก

แม้ในด้านศาสนา ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าศาสนาทุกท่านสั่งสอนให้คนทุกคนกระทำดี มีเมตตาต่อกัน แต่เท่าที่ปรากฏนั้น ไม่ต้องพูดถึงผู้ที่นับถือศาสนาต่างกันดอก

แม้แต่หมู่ชนที่นับถือศาสนาเดียวกัน ก็ยังมีการทะเลาะ
 เบาะแว้ง เช่นฆ่ากันอยู่เนือง ๆ พม่า มอญ ไทย ลาว
 และเขมร ซึ่งต่างก็นับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน แต่ก็
 มีเรื่องเช่นฆ่ากันมานับครั้งไม่ถ้วนแล้วจากเหตุการณ์ใน
 ประวัติศาสตร์ อิหร่านกับอิรักซึ่งก็ถือศาสนาอิสลามด้วย
 กันก็เช่นฆ่ากันมาจนย่างเข้าปีที่ ๕ แล้ว เสียหายทั้งใน
 ด้านชีวิตผู้คนและทรัพย์สินไปมากมายเท่าใด ไม่มีใคร
 ประมาณได้ สงครามโลกสองครั้งที่แล้วมากก็เกิดจากชาติ
 ตะวันตกซึ่งถือศาสนาคริสต์ด้วยกันนั่นเอง แต่ทั้ง ๆ ที่
 เป็นเช่นนั้น ทุกคนหรืออย่างน้อยคนส่วนมาก ก็ยังยอม
 รับว่าศาสนาเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมนุษย์ นอกจากฝ่ายที่
 ประกาศตนเป็นคอมมิวนิสต์แล้ว ฝ่ายที่เป็นโลกเสรีส่วน
 มากก็ยังไม่กล้าต่อแย้งกับเรื่องของศาสนาเท่าใดนัก และ
 ก็ยังเห็นคุณประโยชน์ของศาสนาอยู่เหมือนกัน ข้ออ้าง
 ก็เช่นเดียวกับเรื่องที่แล้วมา คือว่า “มันเป็นเรื่องของคน
 นะ” หลักการหรือคำสอนนั้นกิดติดด้วยกันทั้งนั้น ฉะนั้น
 จึงต้องแก้ไขกันที่ คน จึงจะถูก

มีสุภาสิตของไทยบทหนึ่งว่า “สิ่งใดมีคุณอนันต์ ก็มักจะมีโทษมหันต์” เช่นไฟให้ความอบอุ่นและแสงสว่าง นี่คือน้ำที่เป็นครุณอนันต์ แต่ถ้าปล่อยให้ลูกกลมไฟไหม้บ้านเรือนจนถึงคลอกผู้คนตาย ก็เป็นโทษมหันต์ น้ำให้ความสดชื่น ชุบชีวิต เยือกเย็น นี่คือน้ำที่เป็นครุณ แต่ถ่าเกิดน้ำท่วมเป็นต้น ก็ให้โทษมากมายเหมือนกัน และแล้วมีใครสักคนหนึ่งใหม่ ที่คิดว่าจะต้องกำจัดน้ำ และ ไฟ ให้หมดไปจากโลกและจากชีวิตของเรา เพื่อว่าจะได้ไม่ต้องมีเหตุการณ์เรื่องไฟไหม้บ้าน หรือน้ำท่วมอีกต่อไป? อีกอย่างหนึ่งก็คือไฟฟ้า อันเป็พลังงานในอุควิทยาศาสตร์ ซึ่งมีประโยชน์เหลือหลาย แต่ทุกคนรู้กันอยู่ดีว่า ในการทำงานที่เกี่ยวกับไฟฟ้า โดยเฉพาะช่างไฟฟ้านั้น ถ้าพลาดพลังก็ถึงตายเลยทีเดียว แม้ผู้ที่มีโช้ช่างไฟฟ้ก็เถอะ ก็เคยมีข่าวปรากฏว่าถูกไฟฟ้ดูดตาย โดยความพลังเปลออหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์อยู่บ่อย ๆ และลองคิดดูทีหรือว่า จะมีใครที่มีสติยังสมบูรณ์อยู่ ที่จะกล้าคิดว่ามนุษย์สมัยนี้ควรจะเลิกใช้พลังงานไฟฟ้ให้หมด แล้วกลับไปใช้ไฟฟืนหรือว่าไฟเทียนเช่น

เดิม ที่เห็นมีอยู่ก็แต่ว่ามีผู้พยายามหาวิธีให้ลดอันตรายจากการถูกไฟฟ้าดูดและเกิดไฟฟ้าช็อตลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำไปทำมากคือต้องแก้ที่ “คน” อีกตามเคย

การใช้กิเลสให้เป็นประโยชน์

แม้กิเลสในจิตใจของเราเอง ในภาวะที่ยังเป็นปุถุชนอยู่ การใช้กิเลสให้เป็นประโยชน์ก็เป็นเรื่องที่สามารถทำได้เหมือนกัน เป็นแต่ว่าต้องมีอุบายอันสมควรแก่เหตุการณ์และบุคคล พุทธกันโดยตรงไปตรงมาก็คือว่า กิเลสซึ่งชาวพุทธรับรองกันอยู่ว่าเป็นของมีโทษมากนั้น ก็มีคุณประโยชน์อยู่เหมือนกัน อย่างน้อยสำหรับผู้ที่ เป็นปุถุชนอยู่ ความจริงข้อนี้มีปรากฏอยู่ในอังคุตรนิกาย โดยเป็นธรรมภาษิตของพระอานนท์ อ้างถึงคำสอนของพระพุทธองค์ว่า

ตณฺหาสมฺภูโต อัย กายโ ตณฺหํ นิสฺสาย ตณฺหา
ปฺหตฺตพฺพา

มานสมฺภูโต อัย กายโ มานํ นิสฺสาย มาโน
ปฺหตฺตพฺโ...วุตฺโต ภควตา

มีอธิบายว่า การที่จะละตัณหาที่หยาบได้ ก็ต้องอาศัยตัณหาที่ละเอียดขึ้นไปกว่านั้นเรื่อย ๆ เป็นลำดับขึ้นไปเพื่อให้เป็นเสมือนบันไดส่งขึ้นไปทีละขั้นจะนั้น ในวงการกีฬา หรือในวงการศึกษาค้นคว้า ที่มีภารกิจตำแหน่งแซมเบยนกันบ้าง และส่งเสริมความเป็นผู้มีใจเป็นนักกีฬากันบ้าง ก็เป็นอุทาหรณ์แห่งการใช้ตัณหาให้เป็นประโยชน์ คือหาทางย่วยุให้มีความ “อยากเก่งอยากดี” เพื่อขจัดความเกียจคร้าน ความเฉื่อยชาทอดธุระเป็นต้น

ในส่วนมานะก็เช่นเดียวกัน ในสมัยโบราณมีคำหนึ่งที่ใช้กับพระราชามหากษัตริย์คือ “ขัตติยะมานะ” หมายถึงคุณสมบัติของพระราชา คือความเป็นผู้ถือตัวว่า จะต้องไม่ยอมทำความชั่วหรือพูดอะไรกลับกลอก หรือแสดงความหวาดกลัวเป็นต้น โดยให้ถือว่าตนเองเป็นหัวหน้าหมู่ จะทำเช่นนั้นไม่ควร ในสมัยปัจจุบันคำนี้ก็สามารถจะนำมา ประยุกต์กับบุคคลผู้เป็นหัวหน้าหมู่ หรือชุมชนใหญ่และน้อยทั้งหลายได้เป็นอย่างดี เพื่อเป็นการเตือนให้เขาเหล่านั้นเกิดความ “ถือตน” ว่า

ตนเองเป็นผู้รับผิดชอบในภาระหน้าที่นั้น ๆ จะต้องไม่
 ทำการเหลวไหลหรือหวาดกลัวให้ลูกน้องเห็น
 เป็นอันขาด นี่เป็นอุทาหรณ์แสดงให้เห็นถึงการนำเอา
 กิเลสมาใช้ให้เป็นประโยชน์ คือใช้กิเลสอย่างละเอียด
 เข้าข่มและปราบกิเลสอย่างหยาบ โดยวิธีนี้ขึ้นไปเป็น
 ลำดับ กล่าวโดยสรุปคือการที่จะให้มีการละตัณหาและ
 มานะเป็นต้นให้หมดในทันที โดยไม่มีตัณหาและมานะที่
 ละเอียดขึ้นไปเป็นสื่อหรือสะพานนั้น ย่อมทำไม่ได้เลย
 ทั้งนี้เพราะกิเลสย่อมมีหลายชั้นหลายระดับ ในพระพุทธ-
 ศาสนาแบ่งไว้โดยนัยหนึ่งเป็นสามชั้นคือ ชั้นวิตกกัมมะ
 คือหยาบละด้วยศีล ชั้นปริยฎฐานะ คือกลาง ละด้วย
 สมာธิ และชั้นละเอียด คืออนุสัย ละด้วยปัญญา ถ้า
 เรียกว่าอัสวะก็มี ๓ คือ กาม ภพ อวิชา ถ้าเรียกว่า
 สังโยชน์ มีสองระดับคือระดับต่ำ ๕ ชนิด พระโสดาบัน
 สกิทาคามี และอนาคามีละได้ ส่วนชั้นสูง (ซึ่งมีมานะ
 รวมอยู่ด้วยเป็นประการหนึ่งนั้น) ต้องพระอรหันต์
 เท่านั้น จึงจะละได้

ในวงการจิตวิทยา (psychology) และจิตเวชวิทยา (psychiatry) ในสมัยปัจจุบัน มีหลักการและวิธีปฏิบัติตามแนวนี้เหมือนกัน เรียกว่าวิธี sublimation คือการใช้กิเลสให้เป็นประโยชน์ ในเมื่อยังหาวิธีปราบโดยเด็ดขาดยังไม่ได้ เช่นผู้ที่ชอบการต่อสู้เป็นนิสัยสันดานก็ให้ไปเป็นตำรวจทหาร หรือเป็นนักมวยเสีย จะได้สนองตัณหาโดยมีประโยชน์บ้าง ผู้ที่เซ็กส์จัด ก็ให้ระบายออกทางงานศิลปะ และเล่นกีฬาหรือออกกำลังกายโดยวิธีอื่น ๆ เพื่อไม่ให้จิตว่าง ที่เรียกกันว่า to occupy the mind นี้คือการหาประโยชน์จากกิเลส (คือตัณหาและมานะเป็นต้น) ไปพลาง ๆ ก่อน ในขณะที่ยังหาวิธีปราบปรามให้สิ้นซากที่เดียวยังไม่ได้ ผู้ที่เป็น education counsellor คือผู้แนะแนวทางในการศึกษาให้แก่เด็กแต่ละคน ย่อมรู้ความจริงข้อนี้ได้ดี

ข้อเท็จจริงในทำนองเดียวกันนี้ อาจนำไปประยุกต์ได้กับเรื่องอื่น ๆ ได้อีกมากมาย เช่นในเรื่องเกี่ยวกับระบบการปกครองและระบบเศรษฐกิจเป็นต้น ซึ่งแต่ละอย่าง ๆ ก็มีส่วนดีและส่วนเสียด้วยกันทั้งนั้น จะหาสิ่ง

ที่สมบูรณ์ในตนเองทุกแง่ทุกมุมนั้น ไม่ได้อย่างแน่นอน
 สำหรับผู้ชอบหรือนิยมในสิ่งนั้น ๆ ก็จะได้ตัวให้ได้
 เสมอว่า “นั่นเป็นเรื่องของคุณคนละ หาใช่เรื่องของ
 หลักการไม่” ซึ่งก็หมายความว่า สิ่งนั้นหรือเรื่องนั้น
 ควรจะต้องดำเนินต่อไป เป็นแต่ทำให้แก่ที่ “บุคคล”
 ที่เกี่ยวข้องเท่านั้นเอง

ก็เมื่อในเรื่องอื่น ๆ เราโทษเรื่องบุคคลว่าเป็น
 ประเด็นที่จะต้องแก้ และถือกันว่าเป็นข้ออ้างได้เช่นนั้น
 ในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งก็เห็นกันอยู่ว่ามีประโยชน์
 เพียงใดดังที่ได้บรรยายมาแล้ว และที่จะบรรยายต่อไป
 นั้น เราจะโทษบุคคลเช่นเดียวกันว่า เป็นประเด็นที่จะ
 ต้องแก้บ้างไม่ได้ทีเดียวหรือ ? เมื่อคุณประโยชน์เป็น
 สิ่งที่มีอยู่อย่างปฏิเสธไม่ได้ เป็นเพียงแต่ว่าบุคคลบาง
 คนนำไปใช้ทางที่ผิดเช่นนั้น เราจะตัดอิทธิปาฏิหาริย์
 ไปทั้งหมด แทนที่จะแก้ตัวบุคคลอย่างนั้นหรือ ? ดร.
 คาร์ล วิคแลนด์ ผู้แต่งหนังสือเรื่อง Thirty Years Among
 the Dead เป็นผู้เชื่อเรื่องวิญญาณและความจริงเรื่อง
 ชีวิตหลังจากตาย ได้กล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า “การที่สิ่ง

ใดสิ่งหนึ่งถูกนำไปใช้ในทางที่ผิดได้และเราจะถือว่า สิ่งนั้นไม่มีประโยชน์เสียเลยนั้น ย่อมไม่ถูกต้องเลย” (The abuse of a thing cannot nullify its use).

“โง่บริสุทธิ์” ชาติสต์

อีกประการหนึ่ง ข้ออ้าง—หรืออันที่จริงก็คือข้อกล่าวหา—ที่ว่า คนที่เชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ซึ่งรวมทั้งผีसांगเทวดาและเจ้าพ่อเจ้าแม่เจ้าป่าเจ้าเขาแล้ว จะต้องกลายเป็นคนงมงายและงอมืองอเท้าเสมอไป คือไม่รู้จักทำความเพียรด้วยตนเอง ไม่เป็นผู้มีความเชื่อมั่นในตนเอง กลายเป็นคนอ่อนแอทางใจ ฯลฯ นั้น ก็เป็นเรื่องที่ลงมตกันอย่างรีบด่วนและใจแคบเกินไป ซึ่งทงนี้อาจจะเกิดความ “โง่บริสุทธิ์” คือหลงผิดคิดว่าเป็นเช่นนั้นจริง ๆ ก็ได้ หรือไม่ก็เกิดจากความมุ้งร้าย ต้องการจะเยาะเย้ยเสียดสี และมีความสุขในการกระทำเช่นนั้น ซึ่งเป็นลักษณะของบุคคลประเภท “ชาติสต์” อย่างหนึ่งก็ได้ ที่ข้าพเจ้ากล่าวว่า เป็นข้อยุติอย่างรีบด่วนและใจแคบเกินไปนั้น หมายความว่า บุคคลในโลกนี้มีได้เพียง

สองประเภทเท่านั้น คือถ้าเชื่อมั่นตนเอง ขยันทำงาน
 งานละก็ ต้องไม่เชื่ออิทธิฤทธิ์และไม่นับถือผีसांगเทวดา
 หรือเจ้าพ่อเจ้าแม่ต่าง ๆ และถ้าเชื่ออิทธิฤทธิ์และนับถือ
 เจ้าพ่อเจ้าแม่และเชื่อผีसांगเทวดาละก็ เป็นอันต้องกลายเป็น
 เป็นคนงมงายมึนงงอห้ำ อหิวา ความเพียรอะไรไม่เป็นเลย
 ทศนคติแบบนั้นกล่าวได้ว่า เป็นการแสดงถึงความใจแคบ
 และคิดสั้นเป็นอย่างยิ่ง เพราะคนในโลกนี้ที่ไม่มีลักษณะ
 ตามเหตุผลแคบ ๆ ๒ ประการ เช่นนั้นก็มีอยู่ คือคนที่
 ไม่ยอมเชื่ออิทธิปาฏิหาริย์ตลอดจนถึงผีसांगเทวดาเจ้าป่า
 เจ้าเขา แต่แล้วก็เป็นคนไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ก็
 พอมีให้เห็นได้ไม่น้อย หรือว่าคนที่เชื่ออิทธิปาฏิหาริย์
 และนับถือเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขา และในเวลาเดียวกันเป็น
 คนที่ไม่งมงายไม่มึนงงอห้ำ อหิวา ก็ยังมีได้ เพราะเขา
 รู้ว่า เขายังทำความเพียรด้วยตนเองมากจนเท่าใด เขา
 ก็อยู่ในฐานะที่จะได้รับความช่วยเหลือจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์
 ต่าง ๆ มากจนเพียงนั้น ความรู้และความเชื่อเช่นนี้จึง
 ไม่มีทางที่จะทำให้เขาเป็นคนงมงายมึนงงอห้ำ อหิวา ความ
 ช่วยเหลือคนอื่นหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ได้เลย

ก็อันที่จริง อิทธิปาฏิหาริย์ก็ดี หรือผีसाงเทวดา
 เจ้าพ่อเจ้าแม่ ซึ่งสามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้มาก
 บ้างน้อยบ้างก็ดี เป็นความจริงที่มีปรากฏอยู่ในคัมภีร์
 ทางพุทธศาสนา^๕ เอง และก็เป็นที่นับวันนักวิทยาศาสตร์
 ๕๗
 ศาสตร์จะรับรองกันมากขึ้นทุกที เมื่อเป็นเช่นนี้การ
 ยอมรับเชื่อในสิ่งที่รับรองอยู่ในคัมภีร์ของเรานั้น จะ
 เป็นความมงงายที่ตรงไหน ? ถ้าการเชื่อมากเกินไปเป็น
 ความผิดหรือบกพร่อง นักปราชญ์ทั้งหลายก็ควรหาวิธี
 การแก้ไขให้มีการเชื่อที่พอดีและถูกต้องเสีย เช่นเดียวกับ
 ไฟฟ้าเป็นต้นเป็นสิ่งที่มประโยชน์ แต่ก็มีอันตรายมาก
 เมื่อเป็นเช่นนี้ เขาก็หาวิธีป้องกันอันตรายโดยการ
 ๕๘
 ศึกษาวิธีใช้เป็นต้น ให้ถูกวิธีเสีย โดยที่ไม่มีใครคิดว่า
 จะเลิกใช้ไฟฟ้าฉันใด ในทำนองเดียวกัน เมื่อความเชื่อ
 เช่นนี้ อาจมีจุดที่เกินขอบเขต ทำให้เกิดความเข้าใจ
 ๕๙
 ไขว้เขวไปได้บ้าง นักปราชญ์ทั้งหลายก็ควรจะช่วยกัน
 และแก้ไขตัดแปลงความเชื่อให้พอดีและถูกต้องเสีย ก็
 ย่อมจะทำได้ ไม่ใช่คิดแต่จะชันว่ด่ากราดถ่ายเดี่ยวและ
 ๖๐
 แล้วยกเลย “โมเม” หาเรื่องตัดสิ่งเหล่านั้นไปจากพระ-

น้ำชำระร่างกายในอ่างอาบน้ำ (bath tub) พออาบน้ำเสร็จแล้ว แทนที่จะเทน้ำสกปรกทิ้งไปอย่างเดียว กลับเททิ้งไปหมดทั้งน้ำสกปรกและเต็กด้วย ส่วนนั้นจึงเป็นคำเปรียบแสดงถึงความเห็นผิดของฟิเลียงผู้นั้นว่า "ไม่รู้ว่าจะอะไรควรทิ้งไป และอะไรควรเก็บรักษาไว้" แต่กลับทิ้งไปหมดทั้งของดีและของเสีย ส่วนนั้นอาจนำมาประยุกต์กับนักปราชญ์ทางตำราบางท่านที่ออกจะใจเร็วด่วนได้ หรือว่าผลิผลตาม "แพชั่น" มากเกินไป เมื่อเห็นข้อบกพร่องของอิทธิปาฏิหาริย์ และของคนที่เชื่อในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เข้า ก็เลยไม่ฟังอีราคาอีรมกันละ จัดแจง "ด่ากราด" (ภาษาอังกฤษใช้คำว่า "ด่ากวาด" คือ sweeping condemnation) พาลพาโลยกออก "ทิ้ง" ไปหมด คือตัดคะแนนหมดทั้งเรื่องนั้น และคนที่เชื่อเรื่องนั้นด้วย เหมือนกับฟิเลียงที่ทิ้งทั้งเต็กและน้ำอาบเด็กไปหมดฉะนั้น อันที่จริง นักวิชาการควรจะทำตามพุทธปฏิบัติในความเป็นวิภาษวาท (analytical wisdom) คือแยกประเด็นออกเป็นส่วนเป็นเรื่องไป คือส่วนไหน

ที่เป็นความเชื่อที่ถูกต้อง ก็เก็บไว้โดยชะล้างความเห็น
ผิดออกไปเสียให้หมด เพื่อให้เหลือแต่ตัว “เด็ก” ที่
ชะล้างสิ่งโสโครกออกหมดแล้ว คือความเห็นที่ถูกต้อง
และโยนิโสมนสิการในเรื่องนั้นๆ เช่นนี้จะเป็นประโยชน์
แก่กุลกว่า ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ทั้งในชาตินี้และ
ชาติหน้า

หลักใหญ่และข้อปลีกย่อย วิชาบังคับและวิชาพิเศษ

ในการเรียนวิชาทุกอย่าง ในเบื้องต้นเราจะต้อง
รู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหรือหลักเกณฑ์ทั่ว ๆ ไป
เสียก่อน ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นวิชาไวยากรณ์ภาษาต่างประเทศ,
เทศ, ฟิสิกส์, วรรณคดี, ชาติเขมร, ชกมวย, คณิตศาสตร์,
โหราศาสตร์ หรือวิทยาศาสตร์ เป็นต้นก็ตาม แต่ในทุกๆ
สาขาวิชาทั้งที่กล่าวมาแล้วหรือที่ยังไม่ได้กล่าวก็ดี นอก
เหนือไปจากหลักบทพพภาคหรือเบสิคหรือ fundamentals แล้ว
ก็ยังมีชั้นก้าวหน้า ซึ่งบางครั้งก็เป็นระดับ
intermediate คือปานกลาง และ advanced คือขั้นสูง

ตามมาภายหลังอีกด้วย ในชั้นก้าวหน้าเอง จะมีกฎที่
 คำนหรือขัดกันกับกฎหรือหลักเกณฑ์ชั้นต่ำอยู่บ้าง หรือ
 บางทีก็ขัดมากขนาดชาวเป็นดำหรือกลับหน้ามือเป็นหลัง
 มือเลยทีเดียว จะเรียกว่าข้อยกเว้นของกฎชั้นต้นเหล่า
 นั้นเลยก็ได้ ข้อยกเว้นหรือส่วนที่มีลักษณะเฉพาะตัว
 เป็นพิเศษเหล่านี้ ผู้ที่ต้องการเป็นผู้เชี่ยวชาญ โดย
 เฉพาะเพื่อสอนผู้อื่น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษา
 สำเนียงไว้ให้มากที่สุดที่จะมากได้ มิฉะนั้นจะเกิดความ
 ผิดพลาดชนิด blunder คือ “ห้าแต้ม” ขึ้นมาได้โดย
 ไม่รู้ตัว

ยกตัวอย่างเพื่อเห็นง่าย ๆ ก็ในวิชาไวยากรณ์
 อังกฤษ ในการสอนเด็กชั้นต้น ๆ เวลากระจาย Verb
 to BE ตาม Tense ต่าง ๆ เราก็สอนเด็ก ๆ หรือผู้เริ่ม
 เรียนว่า he is, he was เป็นต้น ในชั้นนี้ถ้านักเรียน
 เขียนว่า he were เป็นต้น ครูจะต้องบอกว่าผิดโดยไม่มี
 เงื่อนไขเลยทีเดียว แต่เมื่อเรียนชั้นสูงขึ้นไปในโครง
 สร้างหรือ Pattern บางชนิด เช่นเมื่ออยู่หลัง conjunc-
 tion คือ as if หรือ as though การเขียนว่า he was

ใช้ไม่ได้เสียแล้ว ต้องเขียนว่า he were จึงจะถูก หรือ ถ้าเป็นประโยค non-fact คือเป็นไปในความปรารถนา (ซึ่งไวยากรณ์บาลีเรียกว่า บัญญัติกาล หรือลง “ตุ” บัจจย) ต้องเขียนว่า he be จึงจะถูก และในกรณีเช่นนี้ การเขียนว่า he goes ซึ่งน่าจะถูกก็กลายเป็นผิดเสียแล้ว ต้องเขียนว่า he go (ซึ่งน่าจะผิด) จึงจะถูก

ลักษณะของประโยคในทำนองเดียวกันนี้ มีอยู่ ประโยคหนึ่งที่เราเห็นกันอยู่บ่อย ๆ คือ Long live the King ซึ่งเราแปลกันว่า “ขอจงทรงพระเจริญ” คงไม่ค่อยจะมี ผู้ใดคิดกันว่า ทำไมไม่เขียนว่า Long lives the king. เหตุผลในข้อนี้ก็คือนั่นเป็นไปในความปรารถนา ซึ่งเราจะแปลว่า “ขอจง” นั่นเอง

สำหรับผู้รู้ภาษาบาลีอยู่บ้าง มีตัวอย่างแปลก ๆ อยู่อีกข้อหนึ่งเกี่ยวกับความ “พิลึก” คือไม่เป็นไปตาม กฎเบื้องต้น คือในปัจจุบันอิโวกาทของพระพุทธเจ้าที่ว่า “อุปปมาเทน สมฺปาเทถ” บางท่านแปลว่า “ท่านทั้งหลายจงยังกุศลให้ถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท” ท่าน เจ้าคุณเจ้าอาวาสวัดเทพศิรินทร์องค์ปัจจุบัน (นิรันดร์

ป. ๙) สมัยเมื่อยังเป็นพระธรรมไตรโลกาจารย์ เคยสนทนากับข้าพเจ้า โดยบอกว่า การแปลเช่นนั้นไม่ถูกต้องที่ถูกต้องแปลว่า ท่านทั้งหลายจงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อม คือไม่ต้องเติมคำว่า “กุศล” เข้ามาให้เสียเวลา ท่านให้เหตุผลว่า คำว่า “อุปมาเทน” ในบทนั้นเป็นตัวการิตกมม ในลักษณะพิเศษ (ซึ่งเป็นลักษณะของไวยากรณ์ชั้นสูง) ที่เรียกกันว่า ตติยการิตนนั้นเอง ลักษณะเพลง ๆ เช่นนี้ยังมีอีกมาก ผู้สนใจโปรดอ่าน “บาลีไวยากรณ์ชั้นสูง” ของคุณหลวงเทพรัตนานุศิษฐ์ (ทวี ธรรมธัช ป. ๙) ผู้ล่วงลับไปแล้ว หนังสือมีจำหน่ายที่ร้านจำหน่ายหนังสือของมหามกุฏราชวิทยาลัย นี่เป็นความพิลึกหรือเพลง ๆ ทางไวยากรณ์บาลี ซึ่งอันที่จริงไม่ว่าในหลักไวยากรณ์ภาษาใด ๆ ก็ตาม ก็ย่อมมีกรณีเช่นนี้เหมือนกัน ไม่มากก็น้อย (แต่อันที่จริงคงจะ “มาก” เสียยิ่งกว่า “น้อย”)

ในด้านโหราศาสตร์ ข้าพเจ้าเคยสนทนากับท่านผู้เชี่ยวชาญโหราศาสตร์ผู้หนึ่ง ถึงเรื่องดวงชะตาของบุคคลที่มีชื่อเสียงต่าง ๆ ทั้งในด้านดีและด้านร้าย ท่านได้กล่าว

ถึงดวงชะตาประหลาดของบุคคลผู้หนึ่งซึ่งเมื่อดูเฟิน ๆ แล้ว น่าจะเป็นคนร้ายอย่างยิ่ง คือมีกาลกณิกมูลคณา ซึ่งโหรทั้งหลายถือว่าเป็นดวงชะตาที่ร้ายมาก และถ้าจำ ไม่ผิดก็อยู่ในราศี “เมถุน” ซึ่งฟังดูชื่อแล้ว ก็น่ากลัว คือออกจะลามกเอាកาร แต่เนื่องจากดวงชะตานี้มีลักษณะ ปลุกย่อย อย่างอื่นเข้าประกอบ เช่นเป็นราศีที่โหร เรียกกันว่า “ปัสวะ” และประกอบด้วยคุณลักษณะที่ เรียกว่า “โยค” และ “องค์เกณฑ์” อีกหลายประการ ทำให้ดวงชะตานี้เป็นข้อยกเว้น คือกลับตาลปัตรจาก ดำเป็นขาว ส่งผลให้เจ้าชะตาไม่ได้มีเรื่องเกี่ยวข้องกับ “เมถุน” เลย และในที่สุดได้เป็นถึงสมเด็จพระสังฆราชเจ้าองค์หนึ่งของประเทศไทย (ปัจจุบันมรณภาพไปแล้ว)

ข้าพเจ้าเคยเห็นดวงที่เขาว่า เป็นพระชะตาของ สมเด็จพระนเรศวร ซึ่งมีบาปเคราะห์ (คือเสาร์และราหู) บีบหน้าบีบหลัง ไม่น่าจะเป็นคนมีบารมีมากเช่นนั้นเลย และอันที่จริงน่าจะ “ตายโหง” เสียมากกว่า แต่แล้ว องค์ท่าน ก็เป็นพระมหาบุรุษแห่งชาติไทยและสวรรคต

ด้วยโรคพิษชนิดหนึ่ง ไม่ใช่โดยถูกคมอาวุธใด ๆ เลย นี่
คืออาหารณ์ของ “ข้อยกเว้น” ซึ่งมีความสำคัญมาก
ทีเดียว

เรื่องเช่นนี้อาจยกตัวอย่างให้เห็นอีกได้มากมายไม่
รู้จบ โดยนำมาจากวิชาการสาขาอื่น ๆ ทุกสาขา ซึ่งผู้
เชี่ยวชาญในสาขาวิชานั้น ๆ ย่อมจะรู้ดี แต่ก็เพียงพอที่
จะทำให้เราได้เห็นความจริงอันแปลกประหลาดประการ
หนึ่งว่า ข้อยกเว้นนั้นบางครั้งก็มีความหมายเหนือกฎ
ประเด็นปลีกย่อยนั้นบางครั้งก็มีความสำคัญมากกว่าหลัก
การใหญ่ และเรื่อง “เล็ก ๆ น้อย” ที่เรียกว่าวิชาพิเศษ
บางครั้งมีอำนาจเท่ากับเรื่องใหญ่หรือยิ่งกว่าเรื่องใหญ่ก็ได้
ตัวอย่างก็คือลองคิดดูง่าย ๆ ว่า พระพุทธองค์และพระ-
อรหันตสาวกทั้งหลายนั้น เราย่อมรู้อยู่ และรับรองกัน
แล้วว่า ในด้านความบริสุทธิ์แห่งจิต คือความไม่มีกิเลส
และอาสวะหรือว่าสังโยชน์ทั้งหลายนั้น ท่านเป็นผู้เท่า
กันคือเสมอกัน นี่คือหลักใหญ่ หรือเรื่องใหญ่ หรือ
“วิชาบังคับ” ซึ่งถ้าไม่มีก็เป็นพระอรหันต์ไม่ได้ แต่
แล้วสิ่งที่ทำให้พระพุทธองค์แตกต่างจากพระอรหันต์

สาวกทั้งหลาย เป็นผู้มีความกระตือรือร้นยิ่งกว่า สามารถประกาศพระธรรมคำสั่งสอน ได้ผลยิ่งกว่าพระอรหันต์สาวกทั้งหลายอย่างเทียบกันไม่ได้ก็คือ อภิญาญาหรืออิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบแล้วก็ต้องนับว่าเป็นเรื่องเล็กเรื่องปลุกย่อย เรื่องวิชาพิเศษที่ไม่บังคับตัวเอง ลองคิดว่า หากพระพุทธองค์เพียงอาศัยวาทะญาณอย่างเดียวแล้ว พระองค์จะสามารถตั้งศาสนาใหม่ ท่ามกลางคณาจารย์เจ้าลัทธิ ซึ่งมีอยู่มากมายในอดีตสมัยนั้นได้ไหม? ข้าพเจ้าแน่ใจว่า ถ้าเป็นเช่นนั้นพระองค์ก็จักเป็นพระปัจเจกพุทธเจ้า หรือเป็นเพียงพระอรหันต์สุขขวิปัสสก เป็นผู้มีชีวิตอย่างเงียบ ๆ อาจสั่งสอนศิษย์ได้บ้างในวงแคบ ๆ แล้วก็ปรินิพพานเงียบหายไป เสียงเทศนาของพระองค์ก็คงจะเป็นเพียงเสียงจกจันเรไร ท่ามกลางเสียงคำรามของเสือสิงห์กระทิงแรด ซึ่งมีอยู่มากมายนับไม่ถ้วนในยุคนั้น จะมีใคร “ได้ยินเสียงอันจับจ้อย” นั้นสักกี่คน? ในการทำสังคายนาครั้งที่สาม ถ้าพระอรหันต์โมคคัลลีสบุตรตีสสเถระ ไม่แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ให้พระเจ้าอโศกดู (คือเพียงแต่สอนอนุสาสนี

ปาฏิหาริย์เท่านั้น) พระเจ้าอโศกก็คงไม่เลื่อมใสเพียงพอ
 ถึงกับเป็นเจ้าภาพฝ่ายอาณาจักรเป็นแน่ และพูดก็พูด
 ถေး หากในสมัยปัจจุบันนี้มีผู้ที่ทรงอภิญาญาปาฏิหาริย์
 ที่เด่นจริง ๆ สามารถทำให้ฝ่ายรัฐบาลเลื่อมใสชนิดถวาย
 ชีวิตได้แล้ว ก็คงจะมีผู้อสาเสียงเข้ามาเป็น “พระเจ้า
 อโศก” และวงการศาสนจักรของเราก็คงจะไม่ “ยุ่ง”
 “เพี้ยน” และ “แหกคอก” ไปได้ถึงขนาดนี้เลย ทั้งนี้
 เพราะหลักธรรมหรือผู้ปฏิบัติที่เป็นฝ่ายอนุศาสน์ปาฏิ-
 หาริย์นั้นในปัจจุบันนี้ก็พอจะหาได้อยู่ แต่หลักธรรม
 ดังกล่าวนั้นและกลุ่มผู้ปฏิบัตินั้นไม่มี “ฐานอำนาจ” คือ
 อิทธิปาฏิหาริย์อย่างเพียงพอ ฝ่ายอาณาจักรก็ยังไม่กล้า
 เสียงที่จะมาเป็นโยมอุปฐาก สนับสนุนกันอย่างมอบกาย
 ถวายชีวิต ที่ทำได้ก็เพียงการใช้ “บริการปาก” (Lip
 service) ที่เรียกกันว่า “โปรยยาหอม” เท่านั้นเอง
 เหมือนอย่างพระเจ้าอโศกนั้น ทั้ง ๆ ที่เลื่อมใสในอนุสา-
 ส์ปาฏิหาริย์แล้ว ก็ยังต้องขออติปาฏิหาริย์เพื่อเป็น
 เครื่องพิสูจน์และให้กำลังใจเสียก่อนด้วย ต่อเมื่อพระ-

โมคคัลลีนบุตรติสสเถระแสดงปาฏิหาริย์ทำให้แผ่นดินไหวให้ดู พระเจ้าอโศกจึงยอมรับเชื่ออย่างมอบกายถวายชีวิตเลยทีเดียว นี่คือนิพพาน ความสำคัญ หรืออำนาจที่แฝงอยู่เบื้องหลังของอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งปัญญาชนส่วนมากชอบชวนวดำกราดกันจนเป็น “แพชชั่น” ชนิดหนึ่งไปแล้ว ท่านเหล่านั้นคงจะลืมนึกไปว่าสิ่งที่ทำให้พระพุทธรูปองค์สามารถ “บันลือสีหนาท” ประกาศธรรมจักรท่ามกลางเสียงคำรามของเสือสิงห์กระทิงแรดตัวอื่น ๆ มากมายในสมัยนั้นก็ดี สิ่งที่ทำให้พระองค์เป็นศาสดาของมนุษย์และเทพดาอินทร์พรหมยมยกษ์ในโอปปาติกะภูมิทั้งหลายก็ดี ก็เพราะพระองค์มีความสามารถเสริมพิเศษในด้านอิทธิปาฏิหาริย์ เป็นเครื่องช่วยเสริมอนุศาสน์ปาฏิหาริย์อยู่ครบทุกประการ เช่นมืออิทเวญาณทัสสนะคือญาณที่สูงเหนือปัญญาของเทพพรหมทุกชั้น มีสัพพัตถคามินีปฏิปทาญาณ คือมีญาณรู้ว่าที่เทพดาและพรหมนั้นได้มาเกิดในที่นั้น ก็เพราะได้ปฏิบัติธรรมข้อนั้น ๆ มาเป็นต้น ลำพังพระสาวกที่มีแต่วิปัสสนาญาณ หรือ

เพื่อชูดนำมาใช้ บริษัทผู้ซดหรือเจาะจะต้องรู้ให้ได้
 แน่นนอนพอสมควรว่า จะมีทางนำน้ำมันขึ้นมาให้ได้ผล
 เพียงพอในเชิงพาณิชย์หรือไม่ การสำรวจเช่นนี้ เรียกว่า
 feasibility study ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนที่กล่าวกันว่าแพง
 ที่สุดในโลก คือเป็นเงินอย่างน้อยก็เป็นร้อย ๆ ล้านบาท
 ที่เดียว และเมื่อสำรวจแล้ว เสียเงินไปแล้วปรากฏว่ามี
 ปริมาณน้ำมันไม่พอในเชิงพาณิชย์ก็ต้องเลิกล้มไป และ
 ก็เป็นอันต้องเสียเงินนั้นไปเปล่า ๆ ซึ่งเขาก็ยอมลงทุน
 กันเพื่อ “ข้อความรู้” ดังกล่าวนั้น เพราะเขารู้ว่า ถึง
 อย่างไร ๆ ก็ยังดีกว่าการโหมเงินและคนลงทุนไปอย่าง
 เตาสุ่มหรือเหวี่ยงแห คือโดยไม่รู้ว่าจะมีทางเป็นไปได้
 หรือไม่ได้มากน้อยเพียงใด

ในส่วนที่เกี่ยวกับคนคือสังคมมนุษย์ ก็เป็นเรื่อง
 สำคัญและอันที่จริงก็จำเป็นอย่างยิ่ง สำหรับผู้ที่
 หัวหน้าหมู่ คือผู้ปกครองหรือครูอาจารย์ผู้สอนศิษย์ ที่
 จะต้องมีความรู้ชอบเป็นพินฐานพอสมควร อย่างน้อย
 ก็จะต้องรู้ว่า บุคคลผู้นั้นมีพินธยาจารย์และความถนัด
 อย่างใด ควรจะปกครองโดยใช้วิธีการหรือกุสโลบาย

อย่างใด ในส่วนผู้ที่เป็นครูอาจารย์ ก็ต้องรู้เพิ่มเติมอีก
 ว่าศิษย์ผู้นั้น ๆ มีความโน้มน้อมทางไหน และควรจะ
 ต้องหาอุบายอย่างใดมาสอนจึงจะถูกกับจริตนิสัยของเขา
 คือว่าการสอนและการปกครองโดยวิธีการแบบไหนจึงจะ
 มีทางเป็นไปได้ คือให้เกิดผลแก่ศิษย์หรือผู้อยู่ใต้ปก-
 ครองเอง และแบบไหนไม่มีทางเป็นไปได้ คือไม่เกิด
 ผลตามที่ต้องการเลย แน่ละ ความรู้เช่นนี้จะเกิดขึ้นได้
 ก็ต้องอาศัยความรู้อย่างอื่นดังกล่าวมาแล้ว เป็นเครื่อง
 ประกอบ เช่นรู้ความโน้มน้อมหรือความถนัดของลูกศิษย์
 หรือผู้อยู่ใต้ปกครอง จุดอ่อนและความเข้มแข็งของเขา
 เป็นต้นอีกด้วย ความรู้ดังกล่าวนี้ ก็เป็นส่วนประกอบ
 ของทศพลญาณ คือที่เรียกว่า วิปាកญาณ—ความรู้ว่า
 บุคคลนั้นทำกรรมอันใดไว้ และมีวิบากอย่างไรกำลังจะ
 ให้ผลอยู่ นานาธิมุตติกญาณ คือความรู้ว่าบุคคลนั้น ๆ
 มีความโน้มน้อม (อิทธิมุตติ) และมีอินทรีย์ (จุดอ่อนจุด
 แข็ง) ในแง่ไหนเพียงไร และสัพพัตถาคมินีปฏิบัติทา
 ญาณ คือความรู้ว่า การที่จะให้ได้ผลในด้านนี้ถึงขนาด
 นี้ ก็ต้องปฏิบัติตามแนวนี้ถึงขนาดนี้เป็นต้น ความ

สามารถเช่นนี้ ย่อมสำเร็จได้ด้วยอภิญาหรืออิทธิปาฏิหาริย์ ข้อจุดอุปตญาณ คือความเป็นผู้มีตาทิพย์ เจโตปริยญาณ คือความสามารถในการอ่านใจผู้อื่น และมโนมยิทธิ คือฤทธิ์ทางใจเป็นต้น และความสามารถดังกล่าวทั้งหมด ซึ่งเป็นอุปเทศแห่งอิทธิปาฏิหาริย์นี้เอง พระพุทธองค์ทรงมีครบทุกประการ จึงสามารถประกาศศาสนธรรมได้อย่างได้ผลเป็นนิกแผ่น จนกระทั่งได้สืบทอดมาถึงเราในปัจจุบันนี้ และแล้วพวกเราโดยเฉพาะนักปราชญ์ในสมัยนี้ กลับพยายามกล่าวข่ม และยกโทษขึ้นมาบรรยายนานาประการ โดยไม่ยอมรับฟังส่วนที่ดีมีคุณประโยชน์บ้างเลย สาเหตุส่วนใหญ่ในเรื่องนี้ ก็น่าจะเป็นเพราะว่าตนเองทำไม่ได้นั่นเอง

คนข้างเคียง

ม.จ. หญิงพูนพิศมัย ดิสกุล เคยทรงนิพนธ์ไว้ในบทความเรื่องหนึ่งชื่อ “คนข้างเคียง” มีใจความว่า ผู้ที่เป็นคนใหญ่คนโตทั้งหลายนั้น มักจะถูกบริวารที่ห้อมล้อมอยู่ เสนอข้อมูลที่เขาต้องการจะให้ท่านรู้

เท่านั้น ^๕ ดังนั้นคนใหญ่คนโตที่ฉลาดรอบคอบจึงต้อง
 หาทาง “แหวก” คนข้างเคียงออกมาบ้าง เพื่อจะได้รู้
 “ข้อเท็จ และ ข้อจริง” ให้มากขึ้น ไม่ใช่จะฟังแต่ข้อ
 เสนอของคนข้างเคียงอย่างเดียว ในสมัยโบราณ พระ-
 ราชามหากษัตริย์ที่ปรีชาสามารถ มักจะแต่งกายปลอม
 พระองค์ออกตรวจทุกข์สุขของ ประชาชนด้วยตนเอง
 เพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นเจ้านายที่หุบเบา ^๖ ฝ่าแต่รับข้อมูล
 ของคนข้างเคียงเท่านั้น สมเด็จพระปิยะมหาราชของเรา
 กิติ ^๗ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันของเรา
 กิติ ^๘ และสมเด็จพระนเรศวรมหาราชกิติ * ล้วนแต่มี
 ทัศนคติดังกล่าวนี้ คือต้องการจะเห็นความจริงที่นอก
 เหนือไปจากการเสนอของคนข้างเคียงถ่ายเดียว นิยาย
 เรื่อง “อาหรับราตรี” ที่พระเจ้ากาหลิบปลอมองค์ออก

---

* เรื่องสมเด็จพระนเรศวรมหาราชปลอมพระองค์ออกตรวจทุกข์สุขของ
 ประชาชนในยามว่างศึกนี้ ตจะเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยมีผู้ใดนึกว่าจะเป็นไปได้
 ได้ โปรดอ่านเรื่องทำนองนี้ในหนังสือพิมพ์เดลิเมล์เรอร์ ฉบับวันที่ ๑๘
 ๑๙, ๒๐. มกราคมปีนี้ ภายใต้หัวข้อเรื่อง “พระบรมเตชานุภาพอันล้น
 พัน” โดยคุณเชาวน์ รูปเทวิน ซึ่งในเรื่องนี้กล่าวว่า เป็นบันทึกของ
 ฝรั่งเศสลันดาคนหนึ่งที่ไทยเรียกชื่อว่า วันวลิต ได้จดบันทึกไว้

ตระเวนไปตามบ้านร้านตลาดในเวลากลางวัน ก็เป็นไป
 ในทำนองเดียวกันนี้ ทั้งนี้ก็เพื่อจะให้ความยุติธรรมแก่
 ไพร่ฟ้าประชากรของพระองค์โดยทั่วกัน และในฐานะ
 ที่เป็นผู้ยังไม่มียศอภิญาปาฏิหาริย์เพียงพอ ทางดีที่สุดที่
 จะทำได้ ก็โดยการออกตรวจราชการด้วยตนเองด้วย
 ซึ่งจะได้ปลอมตัวหรือไม่ก็ตาม

แต่การ “แหวกวงล้อมของบริวารข้างเคียง”

ออกไปนั้น ผู้ที่เป็นผู้ใหญ่หรือหัวหน้าหมู่คณะสามารถ
 ทำได้อีกวิธีหนึ่ง คือการใช้อภิญาปาฏิหาริย์ให้ถูกต้อง
 ตามกาลเทศะและบุคคล สำหรับผู้เป็นหัวหน้าหมู่ทาง
 ศาสนา เช่นเป็นประมุขของคณะสงฆ์หรือเป็นพระ-
 อาจารย์ผู้สอนสมาธิก็มีฐานะนั้น ถ้าเป็นผู้มียศอภิญา
 ปาฏิหาริย์อยู่บ้างพอสมควร ก็สามารถหลีกเลี่ยงการเป็น
 “ผู้ใหญ่เหมา” ไปได้ไม่น้อยทีเดียว ท่านผู้เห็นปาน
 นี้ไม่จำเป็นต้องรับฟังข้อเสนอของคนข้างเคียงแต่อย่างใด
 เพราะท่านมี “แวว” หรือปัญญาจักขุพอที่จะเห็นอธยา-
 ศรัยใจคอและสันดานของศิษย์หรือผู้อยู่ใต้ปกครองแต่

ละคนได้ด้วยญาณวิถิของตนเอง และสามารถให้ความ
ยุติธรรมแก่ศิษย์ได้อย่างเต็มที่ ไม่จำเป็นต้องรับฟังการ
“เสนอ” หรือ “ฟ้อง” จากบริวารผู้สอพลอเลย

สภาพ “น้ำท่วมปาก”

ในเรื่อง “กองทัพธรรม” ซึ่งแต่งโดยท่านอาจารย์
สุชีพ ปุญญานุภาพ มีเรื่องราวกล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่
มีบุตรสาวสามคน คนโตนั้นเป็นคนพุดน้อย ไม่ช่าง
ประจบบิดามารดาเหมือนน้องคนกลางและคนเล็ก ดังนั้น
บิดามารดาจึงไม่ค่อยรักคนโตเท่าใดนัก วันหนึ่งน้องสาว
คนกลางและคนเล็กวิ่งเล่นกันอยู่ในห้อง บังเอิญไปชน
แจกันอันมีค่าของบิดามารดาล้มแตกกระจาย จึงตกใจมาก
เพราะว่าบิดามารดาของตนรักแจกันใบนี้เป็นอย่างยิ่ง ถ้า
บิดามารดา^๕รู้เรื่องเข้า ตนจะต้องถูกลงโทษอย่างหนักเป็น
แน่ ^๕ทั้งสองจึงกำขับพิเลียงของตน ^๕ซึ่ง^๕รู้^๕เห็น^๕เรื่อง^๕นี้^๕โดย
ตลอด ไม่ให้แพร่พรายเรื่อง^๕นี้^๕เป็นอันขาด มิฉะนั้นจะ
ถูกไล่ออกจากงานอย่างแน่นอน

เมื่อบิดามารดา กลับมาบ้านทราบเรื่องเข้า ก็เรียก
 ตัวบุตรสาวทั้งสามคนมาถามเรื่องราว น้องทั้งสองคน
 ปฏิเสธเสียงแข็ง พร้อมทั้งอ้างคนใช้เป็นพยาน ส่วน
 พี่สาวคนโต ซึ่งชื่อตุลิน ได้รู้เรื่องนั้นเหมือนกัน แต่ก็
 ไม่อาจประกาศปรัาน้องของตนเองได้ จึงนั่งอึ้งอยู่ ไม่กล้า
 พูดอะไรเพราะความที่ตนเองเป็นคนไม่ช่างพูดอยู่แล้ว
 ด้วย ฝ่ายบิดาเมื่อเห็นเช่นนี้ ก็แน่ใจว่าตุลินเป็นคน
 ทำแตก และเพราะเหตุที่ตนไม่ค่อยชอบลูกสาวคนโต
 นี้ เนื่องจากเป็นคนไม่ค่อยเฉลียวฉลาดพอแม่ จึงมีความ
 โกรธมากตรงเข้าตบหน้าตุลินอย่างแรงจนถึงกับสลบไป
 ทันที ต่อมาตุลินได้หนีไปอยู่กับญาติจนกระทั่งได้มา
 พบกับชนิยะ นายกองเกวียนผู้เป็นตัวเอกของเรื่อง จึง
 ได้อยู่กินเป็นสามีภรรยา กัน และต่อมาในบั้นปลายของ
 ชีวิต บิดามารดาทั้งสองก็ได้รู้ว่า ใครเป็นคนทำแจกัน
 แตก และตนเป็นฝ่ายทารุณต่อบุตรสาวคนโตอย่างไร
 ในวัยชราทั้งสองได้พากันไปอยู่กับลูกสาวคนเล็กทั้ง
 สองซึ่งแต่งงานแล้ว แต่ก็ทนความคับใจไม่ได้ ต้องหัน

ไปหาตุลีนี บุตรสาวที่พูดน้อย ก็ได้รับการต้อนรับอย่างดี และได้ฝากผีฝากไข้กับตุลีนีผู้ซึ่งจวบจนสิ้นอายุขัยของคนทั้งสอง.

โทษของ “การปิดทองหลังองค์พระปฏิมา”

ข้าพเจ้าอ่านนิยายอิงธรรม เรื่อง “กองทัพธรรม” โดยเฉพาะตอนนั้นด้วยความประทับใจอย่างยิ่งนานมาแล้ว และแม้ในปัจจุบันก็ยังคิดว่าเป็นตอนที่ให้ความประทับใจไม่มีวันเสื่อมคลาย เพราะเป็นตอนที่ทำให้ข้าพเจ้าได้รู้แจ้งถึงความจริงในชีวิตจริงของคนหลายคน ซึ่งมักจะถูกเข้าใจผิดเนื่อง ๆ ซึ่งเป็นผู้ทำความดีชนิด “ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา” และซึ่งอยู่ในสภาพ “น้ำท่วมปาก” พูดไม่ออก บอกความจริงแก่ใครไม่ได้ตลอดกาล—มันเป็นบทเรียนแห่งชีวิตที่ว่า การ “ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา” นั้น บางคราวนอกจากจะไม่มีผู้เห็น คือได้คะแนนเป็นศูนย์แล้ว ยังจะต้องถูกกล่าวร้าย ถูกเข้าใจผิด และถูกลงโทษจากสังคมอย่างรุนแรงอีกด้วย เรียกว่า นอกจากว่าจะได้คะแนนเป็นศูนย์แล้ว บางครั้งก็อาจจะ

“ติดลบ” อีกก็ได้ การทำความดีชนิดนี้บางครั้งจะทำให้เกิดความรู้สึกปวดร้าวอย่างแสนสาหัส และเมื่อเปรียบกับการทำความดีประเภทอื่น ๆ ที่มีกล่าวถึงในบทเพลงพระราชนิพนธ์เรื่อง “ความผ่องอันสูงสุด” นั้นแล้ว การ “ปิดทองหลังองค์พระปฐมมา” นี้ จะเป็นความดีที่ทำได้ยากที่สุด และอาจทำให้เกิดความรู้สึกปวดร้าวและเจ็บช้ำใจเป็นที่สุดทีเดียว ข้าพเจ้าฟังเพลง “ความผ่องอันสูงสุด” ครั้งใดก็อดนึกถึงไม่ได้ว่า การทำความดีทุกอย่างที่กล่าวไว้ในบทเพลงนั้น ไม่มีข้อไหนจะยากและทำให้ปวดร้าวใจยิ่งไปกว่ากระทำความดีแบบ “ปิดทองหลังองค์พระปฐมมา” นี้เลย

“แหว” ของการ “อ่าน” คน คือปัญญาจักษุ

บทเรียนประการที่สองจากเรื่องของตุลีนี ก็คือว่า ผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ที่มีหน้าที่สอนไม่มี “แหว” คือไม่มีส่วนแห่งอภิญาปาฏิหาริย์อยู่สัก ๆ บ้าง จะ “อ่าน” ลูกน้องไม่ออก ทำให้ดูคนผิด คิดว่าคนดีเป็นคนชั่ว และ

คนชั่วเป็นคนดี หัวหน้าชนิดนี้มักเป็นคนหูเบา ตัดสิน
 เรื่องราว โดยอาศัยข้อมูลที่คนข้างเคียงเสนอมาให้บ้าง
 หรือไม่ก็โดยการมองดูอาการปฏิกิริยาของบุคคลโดยผิวเผิน
 บ้าง ไม่สามารถรู้ถึงสันดานหรือเจตนาที่แท้จริงของ
 ลูกน้องแต่ละคน ว่าบางคนนั้นเป็นคน “หน้าไหว้หลัง
 หลอก” เพียงใด ผลก็คืออาจจะถูกลูกน้อง “แหกตา”
 บ้าง หรือให้ความยุติธรรมแก่ลูกน้องไม่เพียงพอทั่วถึง
 กันบ้าง เมื่อเป็นเช่นนี้บางครั้งก็หลงลงโทษคนดี และ
 ยกย่องคนเลว ดังเช่นกรณีบิดาของตุลีนีเป็นต้น ลูก
 น้องที่ซื่อสัตย์ของเจ้านายประเภทนี้มักจะต้องเสียใจและ
 ซ้ำใจบ่อย ๆ ถ้าเข้าไม่ถึงเจ้านาย โดยที่ถูกรคนข้างเคียง
 คอยกีดกันไว้ตลอดเวลา ลูกน้องที่อยู่ในสภาวะ “หน้า
 ท่วมปาก” เช่นนี้ ก็จะไม่มีความงายหน้าปากได้เลย

แต่ถ้าหัวหน้าหมู่คณะ เป็นผู้มีส่วนแห่งอภิญา
 ปาฏิหาริย์ สามารถรู้วาระจิตและเจตนาของลูกน้องหรือ
 ศิษย์ของตนแต่ละคนได้บ้างพอสมควร ก็จะไม่ถูกต้มตุ๋น
 ได้ง่าย ๆ เพราะเขาจะติดต่อกับลูกน้องหรือศิษย์แต่ละ
 คนได้โดยวิธี “จากใจถึงใจ” (mind-to-mind com-

munication) ไม่ต้องผ่านหรืออาศัยการกระทำหรือกิริยา
 วาจาทำทางอันอาจเป็นเครื่องลวงตาได้เลย ฤๅกละ เราจะ
 หวังอภิญาญาปาฏิหาริย์อย่างสมบูรณ์จากปุถุชนคนที่มีภูมิ
 จิตเป็นกามาวจรอยู่นั้นย่อมไม่ได้ แต่การที่ผู้ใหญ่หรือ
 หัวหน้านั้นหันตาอันมี “แวว” พอจะ “อ่าน” คนได้บ้าง
 คือไม่ถึงกับเป็นคน “ซอบอ” เกินไป ก็เป็นสิ่งที่ช่วย
 ในการปกครองได้เป็นอย่างดี ผู้เป็นเจ้านายก็จะไม่เหเบา
 หรือดูคนผิด สามารถหาคนดีมีความสามารถไว้ใช้ใน
 การงานที่จะต้องทำตามประเภทนั้น ๆ ได้ ผู้น้อยก็จะได้
 ทำงานด้วยความสะดวกใจ ไม่ต้องพะวงว่าจะถูกกีดกัน
 จากคนข้างเคียง และจะไม่ตกอยู่ในภาวะ “น้ำท่วมปาก”
 และทำดีไม่ได้ดีตลอดกาล ในเรื่องชีวประวัติของนัก
 บัญชารงค์ แบร์นาร์ดที่ข้าพเจ้าแปลไว้แล้ว มีข้อความ
 กล่าวไว้ตอนหนึ่ง ถึงบิชอปวิลเลียมแห่งแฮมป์เช่ ซึ่ง
 เมื่อเห็นนักบวชอาร์โนลด์ ผู้มีรูปร่างอันใหญ่ มีอายุ
 มากแล้ว ทำทางเป็นหัวหน้า มีสง่าผ่าเผย เข้ามาหา
 พร้อมกับท่านแซงค์ แบร์นาร์ดผู้ยังหนุ่ม มีรูปร่างผอม
 บาง ทำทางจ้อง ๆ ก็สามารถรู้ได้ทันทีว่า คนหนุ่มมีที่

รูปร่างผอมบางซูบซีด ทำทางจ้อง ๆ นั้นแหละ คือหัวหน้า และผู้นำ แน่ละ ความสามารถเช่นนี้ไม่ได้เกิดจากการ ครอบครองลักษณะภายนอกเลย แต่เป็นผลของ intuition หรือตัว “รู” ที่อยู่ภายใน—เป็นความรู้ที่ “ผุด” ออก มาในขณะนั้นนั่นเอง และความจริง ตัว “รู” แบบนี้ ก็คือส่วนหนึ่งของอภิญาญาปฏิหารีย์ซึ่งอาจจะเป็นผลของ เจตปรีชาญาณ หรือมโนมยิตติ ซึ่งแฝงอยู่อย่างลึก ๆ ก็ได้ ความข้อนั้นมีอยู่ในหนังสือเรื่อง ชั่วประวัติของนัก บัญชาแห่งต์ แบร์นาร์ต เล่มหนึ่ง หน้า ๕๕ และบิชอป- วิลเลียมแห่งแฮมโบส์บูร์กได้เป็นสหาย หรือผู้ช่วยที่ ดียิ่งของท่านแห่งต์ แบร์นาร์ตตลอดมา จนกระทั่งได้เป็น ผู้หนึ่งที่ได้รจนาประวัติของท่านแห่งต์ แบร์นาร์ตไว้

มีเรื่องจริงที่เกิดขึ้นกับบุคคลผู้ร่วมสมัยอยู่อีกเรื่อง หนึ่ง ที่พอจะนำมาเป็นนิทานอุทาหรณ์ได้ คือมีท่านผู้ มีชื่อเสียงผู้หนึ่ง ต้องการจะตั้งโรงเรียนสอนภาษาอังกฤษ ขึ้นได้มีบุคคลชั้นเชอพระวงศ์ผู้หนึ่ง ซึ่งเป็นนักเรียนนอก เสนอตัวเข้ามาสอนให้ฟรี ไม่ทราบว่าจะด้วยเหตุใด ท่าน ผู้หนึ่งไม่รับสนองคำเสนอนั้น ต่อมาเมื่อครูประชาบาลทำ

ทางจ้อง ๆ ผู้หนึ่งเข้ามาสมัครสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็น
 ระดับที่สูงพอสมควร หรืออันที่จริงก็ต้องว่า เกินสมควร
 สำหรับผู้ที่ในตอนนั้นเป็นเพียงครูประจำบาลบ้านนอก
 ธรรมดา ๆ คนหนึ่ง ปรากฏว่าหลังจากการสัมภาษณ์กัน
 อยู่พักเดียว ท่านผู้นั้นก็ตกลงใจรับครูประจำบาลจ้อง ๆ
 ผู้นั้นไว้สอนภาษาอังกฤษในสถานศึกษาของท่าน และ
 ครูจ้อง ๆ ผู้นั้นก็ไม่ได้ทำความผิดหวังให้กับท่านในวิชา
 การด้านภาษาอังกฤษชั้นสูงเลย ตลอดเวลา ๔๐ กว่าปี
 หลังจากนั้น บุคคลผู้เกี่ยวข้งในเรื่องนี้ยังมีชีวิตอยู่
 ข้าพเจ้าจึงไม่อาจนำชื่อมาเปิดเผยโฆษณาได้ แต่เรื่องน
 ก็แสดงถึงความเป็นผู้มี “แวว” แห่งนัยน์ตาของท่านผู้
 มีชื่อผู้นั้นได้ประการหนึ่ง และท่านผู้นั้นก็ปรากฏว่าเป็น
 นักปกครองที่ดีคนหนึ่ง คือรู้จักใช้คนให้เหมาะสมกับ
 ความสามารถ และรู้จัก “อ่าน” นิสัยใจคอของผู้ใต้
 ปกครองได้ดี แสดงว่าท่านคงจะเป็นผู้มีอุปเทศแห่งอภิญา
 ญาอยู่บ้างตามสมควรเหมือนกัน เพราะท่านไม่ได้ตัด
 สิ้นบุคคลด้วยมังสัจจะ คือตาเนื้อ แต่ท่านมีปัญญาจักจะ

ลิกซิงพอสสมควรทีเดียว แ่นละ ครู “จ้อง” ผู้นนก็
อศจรรยใจเหมือนกันว่า เหตุใดตนจึงได้รับการอนุมัติให้
เข้าทำงานได้อย่างสะดวกเช่นนี้

“สงคราม” เผยแพร่ศาสนา

สมมติว่าการเผยแพร่ศาสนาเป็นสงครามอย่างหนึ่ง
อิทธิปาฏิหาริย์ก็คงจะเปรียบเหมือนกับทัพหน้า โดย
เฉพาะในเมื่อผจญกับบุคคลที่มีอศยาศรัย ในช่วงเวลานั้น
ยังหยาบอยู่ (แม้ว่าจะมีอินทรีย์บารมีแก่กล้าพอแล้วก็ตาม)
เช่น อรุเวลกัสสป และองคฺลิมาลเป็นต้น บุคคลที่
กล่าวมาแล้วก็ดี และบุคคลอีกประเภทหนึ่ง เช่นนาง
ปฎาจารย์ และพระนันทพุทธอนุชาเป็นต้นก็ดี เป็นผู้
มีความทุกข์สงสมอยู่ในจิตใจในขณะนั้นมากเกินไป การ
นำอนุสาสนีปาฏิหาริย์ไปเสนอให้ โดยตรงและทันที
ย่อมไม่เกิดผลอย่างใดเลย พระพุทธองค์ผู้มีฐานาฐาน-
ญาณ คือความรู้ที่ว่าอะไรทำแล้วจะได้ผล และอะไรทำ
แล้วไม่ได้ผล จึงต้องใช้อิทธิปาฏิหาริย์เข้าข่มกิเลส และ
แก้ทุกข์ในขณะนั้นเสียก่อน ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรง

ทราบโดยทาง นานาธิมุตติกญาณและอินทริยปโรปริยัต-
 ญาณตั้งที่กล่าวมาแล้วว่า อินทริยและบารมีของคน
 เหล่านั้นมีพอที่จะรู้ธรรมได้อยู่ เป็นแต่ว่าถูกกิเลสปิดบัง
 ไว้ อย่างผิวเผิน เท่านั้น จึงดูเหมือนเป็นคนกิเลสหนา
 บัญญาที่บ สติไม่สมบูรณ์ไปได้

เป็นอันว่าสำหรับบุคคลประเภทดังกล่าวมา อิทธิ-
 ปาฏิหาริย์ย่อมเป็นเสมือนทัพหน้า เป็นการบุกเบิกทาง
 ให้ทัพหลวง คืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์เข้ามายึดครองเมือง
 คือใจ ไว้ได้อย่างเด็ดขาดในระยะต่อมา หรือถ้าจะเปรียบ
 กับการสงครามในปัจจุบัน การใช้อิทธิปาฏิหาริย์ก็น่าจะ
 เป็นเสมือนการโจมตีเบิกทางด้วยปืนใหญ่ด้วยเครื่องบิน
 ก็ได้ ซึ่งเป็นการแสดงพลังที่ต้นต้น โลดโผน และ
 น่ากลัว เพราะมีความเอะอะดั่งดั่งมาก แต่ก็ได้ผลไม่
 เด็ดขาด เพราะเป็นการทำลายอย่างฉาบฉวย และผิวเผิน
 เท่านั้น ชัยชนะที่จะตัดสินเป็นผลชนะเด็ดขาดนั้น ต้อง
 ใช้กำลังทหารราบภาคพื้นดิน อันเป็นเสมือนทัพหลวง
 คืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์ ซึ่งจะยาตราทัพเข้ามาภายหลัง
 เพื่อยึดครองเมืองคือ “ใจ” ไว้ได้อย่างถาวร อันที่จริง

มีเหล่าทหารอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับเหล่า
 นาวิกโยธิน ซึ่งเป็น amphibious คือ สะเทินน้ำสะเทิน
 บก ทหารเหล่านี้คือทหารราบอากาศ (air-borne infan-
 try) คือพลร่ม (paratroopers) ซึ่งถูกส่งลงมาจากเครื่อง
 บินเพื่อยึดพื้นที่ ทหารประเภทนี้จึงเป็น amphibious
 อีกประเภทหนึ่ง คือ “สะเทินบกสะเทินอากาศ” แต่สรุป
 แล้ว การยึดพื้นที่ คือใจ ก็ต้องใช้ทหารเหล่านี้ คือ
 อนุสาสนีปาฏิหาริย์นั่นเอง จะเป็นเหล่าราบธรรมดาหรือ
 เหล่าราบอากาศก็ตาม ส่วนการระดมยิงด้วยปืนใหญ่
 หรือด้วยเครื่องบินนั้นแม้ว่าจะให้ชัยชนะขั้นเด็ดขาดไม่ได้
 ก็ยังเป็นปฏิบัติการขั้นเบิกทางที่ขาดไม่ได้ สำหรับการ
 โจมตี “เมือง” ที่ตั้งรับเข้มแข็ง มีบ้อมปราการค้อมานะ
 และทิวภูมิ ตั้งมั่นต้านทานไว้มากมาย นั้นหมายถึงผู้มีจิต
 แข็งกระด้าง ไม่ยอมแพ้ คือไม่ยอมรับฟังเหตุผลและคำ
 สอนง่าย ๆ การเข้าตี “เมือง” ประเภทนี้ จึงจำเป็นต้อง
 ต้องใช้ “ปืนใหญ่” บ้าง “เครื่องบินทิ้งระเบิด” บ้าง
 เพื่อแสดงพลังข่มขวัญเสียก่อน

นี่คือการเปรียบเทียบการเผยแพร่ศาสนาว่า เป็น
 เหมือนการทำสงครามชนิดหนึ่ง ซึ่งอันที่จริงจะว่าเป็น
 ความจริงโดยไม่เปรียบเทียบหรืออุปมา คือเป็นการทำ
 สงครามจริง ๆ ในอีกรูปแบบหนึ่ง ก็ได้เหมือนกัน เรียก
 ว่าเป็นการทำสงครามทางภายในหรือทางใจ หรือทาง
 ธรรมนั่นเอง เป็นการสู้รบกันอย่างถึงพริกถึงขิง อย่าง
 เอาเป็นเอาตาย ระหว่างกิเลสกับธรรมะ จ้าวยุทธจักร
 ทั้งสองฝ่ายต่างจัดเอาอาวุธอุบายเล่ห์เหลี่ยมนานาประการ
 ขึ้นมาใช้ เพื่อต่อสู้กันอย่างเต็มที่ จุดมุ่งหมายก็คือ
 เพื่อจะครองความเป็นใหญ่โดยเด็ดขาดไว้บนจิตใจของแต่ละ
 คนนั่นเอง เพราะจิตใจของปुरुชนที่ยังไม่หนาที่บ
 หรือตกต่ำจนเกินไปนั้น มีสภาพที่ทอนใส บาบาเรียกว่า
 เป็น half angel และ half-animal คือครึ่งเทวดาครึ่ง
 สัตว์ สองสภาพนี้รบกันเองอยู่เสมอในจิตใจของทุกคน
 ตามสำนวนในประวัติของท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
 โดยท่านอาจารย์พระมหาบัว มีคำกล่าวว่าเป็น “จิตใจ
 ที่เบนของ ๒ เจ้าของ” การปฏิบัติธรรมก็มีจุดมุ่งหมาย
 จะให้เป็นจิตใจที่มี “เจ้าของเดียว” คือธรรม หรือเป็น

“เทวดาเต็มตัว” ตามมติของท่านไส่ บาบ่า ถ้าพูดตามสำนวน “ลูกทุ่ง” สักหน่อย ก็ต้องว่า จิตใจของปฤชชนที่ยังไม่ตกต่ำจนเกินไปนั้น มีลักษณะเป็น “ดอกทอง” คือโลเลไปมาประเดี๋ยวกี้ “ชายตัว” ให้อภัยกับอารมณ์ ประเดี๋ยวกี้ให้อภัยกับสิ่งแวดล้อม ประเดี๋ยวกี้คิดถึงเหตุผลเป็นใหญ่ เอาแน่นอนอะไรไม่ได้ ความโลเลนี้จึงเป็นคุณลักษณะประการหนึ่งที่พระอริยเจ้าตัดได้ขาดแล้ว ดังมีคำสรรเสริญในบทสวดมนต์ทำวัตรเช้าว่า “โลลปฺปทีโน อริโย สุเมธโส” แปลว่าพระสงฆ์ผู้เป็นอริยะเป็นผู้มีปัญญาดี “ละความโลเลได้หมดแล้ว”

เมื่อคิดว่า การเผยแพร่ศาสนา ไม่ว่าจะของศาสนาใด ย่อมเป็น “สงคราม” ชนิดหนึ่งเช่นนี้แล้ว ผู้กระทำ “สงคราม” ก็น่าจะต้องมี “อาวุธ” นานาชนิด และ “ทหาร” เหล่าต่าง ๆ ไว้เป็นเครื่องช่วยในการสัပ္ยุทธ์ เพื่อชิง “เมือง” คือใจของประชาชนบ้าง ทั้งนี้เพราะประชาชนทุกยุคทุกกาลและสถานทุกแห่ง ย่อมมีหลายประเภทด้วยกัน จะใช้สอน “แบบตรง” คือ Direct Method สำหรับทุกคนทุกประเภทในขณะเดียวกันย่อม

ไม่ได้ เพราะโลกนี้เป็นชุมทางที่พบบัน (โดยไม่ได้นัด) ของบุคคลผู้มาจากหลายภูมิหลายระดับแห่งความหยาบ และประณิตทางจิตใจ บางพวกก็มาเพื่อบำเพ็ญบารมีต่อบ้างก็มาเพื่อเสวยผลกรรมที่เป็นกุศล หรือไม่ก็ชดใช้กรรมที่เป็นบาป และในระหว่างที่บำเพ็ญบารมี หรือเสวยผลกรรมหรือชดใช้กรรมอยู่ ก็กระทำกรรมซ้ำลงไปอีก เป็นบุญบ้าง เป็นบาบบ้าง และเป็นทั้งบุญและบาปพร้อมกันบ้าง คละเคล้ากันไป การใช้วิธีการเผยแพร่ศาสนาแบบเดียวแก่คนทุกคน จึงเป็นการ “ไม่รู้เขา” จะให้ได้ผลเหมือนกับศาสนาอื่นหรือสำนักอื่นที่ใช้วิธีการ “รู้เขา รู้เรา” ย่อมไม่ได้ และการที่จะ “รู้เขา” ให้เห็นชัดเจน ก็ต้องใช้อิทธิปาฏิหาริย์อันเป็นเครื่องช่วยที่สำคัญทีเดียว ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของเขาในลักษณะและขอบเขตที่พอจะสนองได้พอสมควร โดยไม่ให้เกิดธรรมะหรือหลักการส่วนใหญ่

สำหรับประชาชนทั่วไปที่ไม่ใช่ นักปราชญ์หรือนักวิชาการ การใช้แบบตรงดื้อ ๆ จะทำให้ไม่เกิดผลเท่าที่ควร ท่านพระครูวิโรจน์ธรรมาจารย์ (ปิ่น ชลิตโต)

แห่งวัดอรุณราชวราราม ตำบลดอนกระเบื้อง จังหวัดนคร-
ปฐม ผู้ล่องลပ်ไปแล้ว เคยบอกกับข้าพเจ้าเป็นเชิงปริศนา
ธรรมแบบ paradox (คือความจริงที่ไม่น่าเป็นไม่ได้) ว่า
“ถ้าอยากถึงเร็วให้เดินทางอ้อม ถ้าเดินทางลัด จะถึงช้า”
ทั้งนี้เพราะทางลัดมักเป็นทางลาดชัน รกและเดินลำบาก
ส่วนทางอ้อมเป็นทางไม่ชัน มีวิวดูสวยงามเพลินดีทำให้
ไม่รู้สึกเหนื่อย เหมาะสำหรับผู้มีบารมีอ่อนและปานกลาง
ส่วนทางตรงนั้นต้องผู้มีบารมีแก่กล้าเท่านั้น จึงจะเดินได้

โดยนัยเดียวกัน ถ้าเราใช้วิธีการทำ “สงคราม”
ประกาศศาสนาเพื่อยึด “เมือง” คือใจของประชาชน
ส่วนใหญ่แล้ว ก็ต้องใช้กุสโลบายบ้าง ไม่เช่นนั้นจะไม่
ทันคณะอื่นหรือศาสนาอื่นที่เขาใช้วิธี “ล่อ” ด้วยวัตถุ
เช่นเงิน ทอง บ้าน และตำแหน่งการงาน เป็นต้น องค์
การทางพุทธศาสนาของเราไม่ร่ำรวยมหาศาล หรือมี
อิทธิพลถึงขนาดนั้น ก็ได้อาศัยอิทธิปาฏิหาริย์นี้แหละ
เป็นเครื่องช่วยพยุงศรัทธาปสาทะของมหาชนไว้ได้มาก
พอดู กล่าวได้ว่าในเรื่องนี้ อิทธิปาฏิหาริย์ของหลวงพ่อ
หลวงตา หลวงปู่ทั้งหลายของเรา ได้กระทำหน้าที่แบบ

“ไต้ดิน” หรือแบบ “ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา” โดย
 หน่วงเหนี่ยวคนของเราไว้ ไม่ให้เปลี่ยนศาสนาไปได้
 ง่าย ๆ เพราะผู้คนของเรานับถือหลวงตา หลวงปู่ ings
 หลายของเรา ที่สามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้บ้างนั้น
 ว่าเป็นซูเปอร์แมน หรือคนพันโลก เป็นผู้นักว่
 การบูชาอย่างสูงสุด ส่วนองค์การศาสนาอื่น ๆ นั้น เขา
 อาจจะให้เงินทอง บ้านเรือนและตำแหน่งหน้าที่การงาน
 แก่คนของเราได้บ้าง เรียกว่า เขาช่วยในด้านเศรษฐกิจ
 และการครองชีพได้ดีกว่าเรา และเราก็คมีความกตัญญู
 คุณเขาบ้างเหมือนกัน แต่จะให้นับว่าเป็นซูเปอร์แมน
 เสียทีเดียวนั้นคงไม่ได้ ดังนั้นในด้านจิตใจส่วนลึก เรา
 ก็ต้องนับถือ “คนพันโลก” ของเรามากกว่าผู้ที่มิจิตอยู่
 ในภุมิกามาวจรเช่นเดียวกับเรานั้นเอง นี่คือการบำเพ็ญ
 ประโยชน์แบบ “ปิดทองหลังองค์พระปฏิมา” ของอิทธิ-
 ปาฏิหาริย์ ซึ่งโดยมากมักจะได้คะแนนเป็นศูนย์ หรือ
 บางทีก็ติดลบอีกด้วย.

“มฆบูรส” ของเพลงและดนตรี

ถ้าการเปรียบเทียบอิทธิปาฏิหาริย์กับการทำสงคราม จะทำให้รู้สึกว่าเป็นเรื่องรุนแรงเกินไป เราจะลองเปรียบเทียบกับสิ่งที่อ่อนหวาน คือ การดนตรีก็ได้ ในวงการดนตรีสากล จะมีเครื่องดนตรีที่เรียกว่า เซลโล และเบส คอยทำจังหวะอยู่เบื้องหลัง ส่วนดนตรีไทยก็มีฆ้องโหม่ง เป็นต้น อันที่จริงเครื่องดนตรี ๒ ชิ้นนี้ จะว่าไม่สำคัญก็ได้ คือไม่สำคัญเท่ากับ melody คือทำนองเพลงหรือเสียงร้องของนักร้อง แต่จะว่าสำคัญก็ได้ เพราะเป็นเครื่อง “บูรส” คือทำให้ melody หรือเสียงของนักร้องมีรสชาติมากขึ้น ฟังไพเราะ ชาบซึ้งหรือ

ต้นเต็น มากซึน ยกตัวอย่างให้เห็นง่าย ๆ เช่นเพลง “หนักแผ่นดิน” ที่เคยฮิตมาในสมัยหนึ่งนั้น ลองคิดว่า ถ้าไม่มีเสียงเบสคอยกะทุ้งอยู่เบื้องหลังเป็นครังคราวแล้ว ลำพัง melody และคำร้อง จะทำให้เกิดอารมณ์แก่ผู้ฟังได้ไม่ถึงขนาดนั้นเลย ในวงการดนตรีสากล มีเครื่องเสริมความไพเราะเป็น background คืออยู่เบื้องหลังอีกอย่างหนึ่ง คือ chord ซึ่งมีหลายชนิดด้วยกัน เช่น chord major บ้าง chord minor บ้างเป็นต้น chord เหล่านี้ จะว่าเป็นสิ่งที่ไม่จำเป็น คือไม่สำคัญเท่ากับทำนอง คือ melody ก็ได้ แต่นั่นแหละเพลงที่มี melody ล้วน ไม่มี chord เลยนั้น รสชาติจะจืดชืด ให้ความไพเราะซาบซึ้งเต็มที่ย่อมไม่ได้ ยังมีการบรรเลงดนตรีอีกประเภทหนึ่งเรียกว่า concerto คือเขายอมให้เครื่องดนตรีชิ้นหนึ่ง เป็นตัวนำซึ่งจะเป็นไวโอลิน เปียโน ขลุ่ย หรือ clarinet ก็ได้ บรรเลง melody ไปให้มีเสียงเด่นชัด ส่วนเครื่องดนตรีนอกนั้นทั้งวง จะเล่นคลอตามไปเบา ๆ บางครั้งอาจจะแรงเป็นเสียงกระหิมบ้าง แต่ก็ไม่ให้กลบเสียงดนตรีตัวนำเสียทีเดียว เพลงแบบ concerto นี้ ก็ให้อารมณ์ความไพเราะและต้นเต็นได้ดัดเหมือนกัน (ถ้า

จะยกตัวอย่างของเพลงแบบนี้ชนิดที่ไม่ใช่ classic เกินไป แต่ก็ไม่ใหม่เกินไปสักเพลงหนึ่ง ก็น่าจะได้แก่ violin concerto ชื่อ ซีกุนเนอร์ไวเซ่น หรือยิปซีแอร์ นั้นเอง (นักฟังเพลงรุ่นข้าพเจ้าส่วนมากจะรู้จักกันดี)

ในวงการเพลงไทยไม่มี chord แต่ก็มีลูกเล่นที่เรียกว่า “ขัด ต่อ ล้อ ฉiew” คือให้โอกาสเครื่องดนตรีชั้นอื่น ๆ ได้มีบทบาทเป็นตัวเด่นบ้าง ส่วนเครื่องเสริมความไพเราะ ก็มีระนาดทุ้ม และฆ้องวงเล็กซึ่งช่วยเสริมให้เสียงระนาดเอกและฆ้องวงใหญ่อ่อนหวานขึ้นอย่างชัดเจนทีเดียว

หันมาดูทางพระพุทธศาสนาของเรา melody ของเพลงนั้นก็น่าจะได้แก่นุสาสนีปาฏิหาริย์ ส่วน chord หรือ base และ embellishment อื่น ๆ ก็คงจะเปรียบเหมือนอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งคอยส่งเสริมหรือ “ชูรส” อนุสาสนีปาฏิหาริย์ให้ เด่น ชัดขึ้น จริงอยู่ อนุสาสนีปาฏิหาริย์นั้น มีวิมุตติรสอันสมบูรณ์อยู่ในตัวแล้วสำหรับแต่ละท่านที่เข้าถึง โดยไม่ต้องอาศัยอิทธิปาฏิหาริย์เลย แต่นักเป็นเรื่องส่วนตัว ในการดำเนินการเผยแผ่ วิมุตติรส

ให้ไปถึงผู้นั้นด้วยนั้น สำหรับในบางราย หรืออันที่จริงก็มากรายทีเดียว ต้องใช้อธิปาฏิหาริย์เป็นเครื่องจูงใจให้เขายอมแพ้หรือละพยศเสียก่อน เขาจึงจะมีจิตต่ออันโยน ยอมรับฟังคำสอนคืออนุสาสน์ปาฏิหาริย์แต่โดยดี

“ผงชूरส” ของศาสนา

เชื่อหรือไม่ว่า ศาสนาต่าง ๆ ซึ่งก็รวมทงศาสนาพุทธด้วยนั้นแหละ ต้องการ “ผงชूरส” บ้างเหมือนกันไม่มากก็น้อย ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เป็นอย่างที่ท่านอาจารย์สุชีพเคยกล่าวมาแล้วว่า ไม่ต้มแต่แก่น ก็คือไม้ที่ตายแล้วจันใด ศาสนาที่เหลือแต่แก่นก็น่าจะมีชีวิตอยู่ไม่ได้จันนั้น ผงชूरสของศาสนาก็คือเครื่องประกอบที่ทำให้เกิดความเลื่อมใสในขั้นต้น ๆ เช่นพิธีกรรม และเสียงสวดมนต์เป็นต้น มีคำกล่าวถึงเหตุแห่งความเลื่อมใสว่ามี ๔ ประการคือ รูปูปปมาณิกา คือพวกเลื่อมใสรูปโฉมสูปปมาณิกา เลื่อมใสในเสียง ลูขูปปมาณิกา เลื่อมใสในความประพฤดิศรั้าหมอง และ รั้มมูปปมาณิกา เลื่อมใสในธรรม

โดยมากเรามักเข้าใจกันว่า บุคคลผู้เลื่อมใสในรูป ก็เป็นพวกหนึ่ง ในเสียงและในความประพฤติปอนหรือ เศร้าหมองก็เป็นอีกพวกหนึ่ง ต่างจากพวกเลื่อมใสใน ธรรม ซึ่งก็ถือว่าเป็นอีกพวกหนึ่งเหมือนกัน แต่เท่าที่ ได้สังเกตมาจากผู้อื่นและจากตัวเอง ก็ทำให้ได้ความรู้ ใหม่ว่า บุคคลคนเดียวก็ก็สามารถเป็นได้หลายประเภท หรืออาจจะทุกประเภทก็ได้ เช่นบุคคลบางคน แม้เป็น ผู้เลื่อมใสในธรรมแล้ว เห็นภาพที่น่าเลื่อมใส เช่นเจดีย์ โบสถ์วิหารอันสวยงาม หรือเห็นภิกษุที่มีอาจารย์เรียบ ร้อย ก็เบิกปติยินดีได้ และเมื่อได้ฟังเสียงสวดมนต์ อันไพเราะแว้งแว้ง ทั้ง ๆ ที่บางครั้งก็ไมรู้ความหมาย ก็ เลื่อมใสได้อีก ยิ่งกว่านั้น เมื่อเห็นภิกษุบางรูปประพฤติ เครื่องครัด ทรงจีวรเศร้าหมอง ทำตัวปอน ๆ อยู่ในที่ที่ มีภัยอันตรายอันยากที่จะอยู่ได้ ก็เลื่อมใสอีก ถ้าจะเปรียบ ก็คงจะเหมือนคนที่กินแกงจัดธรรมดาได้ แต่ถ้าใส่ เครื่องปรุงเป็นต้มยำกรูสีกว่าดิซน คือกินได้โดยไม่ รังเกียจเหมือนกัน ท่านเจ้าคุณโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ) วัดบวรนิเวศวิหาร เคยกล่าวไว้ (หรืออาจจะเขียนไว้)

ที่ไหนก็จำไม่ได้เสียแล้ว   แต่ยังพอจำเนื้อความได้ว่า
 ท่านกล่าวว่า อันเสียงพระสวดมนต์เป็นทำนองนั้น แม้
 ฟังไม่รู้เรื่องก็ไม่ควรตั้งข้อรังเกียจเสียทีเดียว ว่าเป็นเรื่อง
 เหลวไหลลงมลาย เพราะบางครั้งลีลาและน้ำเสียงของการ
 สวดมนต์นั้น ก็เป็นที่ตั้งแห่งความปีติยินดี เป็นการ
 โน้มน้าวจิตใจไปในทางธรรมได้อย่างหนึ่งเหมือนกัน
 ข้าพเจ้าเองก็ชอบฟังเสียงสวดมนต์ โดยเฉพาะในลีลา
 และทำนองที่ข้าพเจ้าชอบ เพราะเท่าที่สังเกตมา ก็ทำให้
 จิตใจสงบ คลายความรุ่มร้อนไปได้ดีพอสมควร อย่างไร
 ก็ตามข้าพเจ้าออกจะได้เปรียบ เพราะเคยบวชเรียน
 เป็นมหาเปรียญมานิดหน่อย จึงฟังเข้าใจความออกหมด
 พอได้ไปฟังการสวดมนต์ที่มแปลเป็นไทยเข้า ทำให้รู้สึก
 “เซ็ง” อย่างบอกไม่ถูกเลย สำนักไหนที่มีการสวดมนต์
 แล้ว แปลมาก ๆ ข้าพเจ้าก็ไม่ไปอีกเลย

เจ้าอารมณ์ หรือ ทาสอารมณ์

เท่าที่กล่าวมานี้ ก็เพื่อจะให้ชาวพุทธบางท่านที่
 คิดว่าตนเองเป็นปัญญาชน และมักจะดูถูกบุคคลประเภท

อื่น ๆ นั้น ได้ตระหนักถึงความจริงว่า เครื่องประกอบ
หรือว่า “ผงซุรต” ในทางศาสนา ที่โน้มนำจิตใจบุคคล
ให้มาเลื่อมใสได้นั้น ย่อมมีประโยชน์อยู่ตามสมควร
ท่านไม่ควรจะดูถูกและเย้ยหยันโดยส่วนเดียว และพูด
ก็พูดเถอะนะ ในฐานะที่จิตของท่านยังอยู่ในภุมิแห่ง
กามาวจร ยังมีได้เป็นโสดาบันหรืออนาคามีนั้น ท่าน
แน่ใจละหรือว่าท่านจะพ้นไปจากอิทธิพลของรูปและ
เสียงได้ ก็ในเมื่อเรายังพ้นไปไม่ได้เช่นนี้ เราหันมา
หาประโยชน์จากรูปและเสียงที่สามารถโน้มนำจิตใจของเรา
เราให้ไปในทางศาสนาได้บ้าง จะไม่เป็นการดีกว่าการ
ดูรูปไป ๆ เปลือย ๆ และการฟังเสียงเพลงที่ยั่วยุวระคะ
ที่ตะโกนกรอกรูทางวิหฤ และที่วอยู่ทุกวันนั้นดอกหรือ

กล่าวโดยสรุปสำหรับเรื่อง “ผงซุรต” ทางศาสนา
ก็คือ สิ่งเหล่านี้มีคุณประโยชน์บ้างเหมือนกัน ถ้ารู้จัก
นำมาประยุกต์ ในฐานะเป็นเครื่องประกอบ ทำให้ความ
เลื่อมใสในธรรม หรือความโน้มน้อมในธรรม มีความ
มั่นคงขึ้น ข้อสำคัญก็คือให้รู้จักประเมินราคาว่า มีคุณ
ค่าในฐานะเป็นเครื่องประกอบจริง ๆ เป็นผงซุรตเท่านั้น

ไม่ใช่ประเมินราคาสูงกว่าหลักธรรมไปเสีย เพราะจิต
 ของปุถุชนนั้น แม้ว่าจะเป็นปัญญาชนแค่ไหน มีปริญา
 ญาศกศักดิ์สูงเท่าใด ก็ยังนับได้ว่าเป็นคน “เจ้าอารมณ์”
 อยู่นั่นเองทุกคน ดังนั้นไหน ๆ ก็ชื่อว่าเป็นคนเจ้าอารมณ์
 แล้ว ก็ควรระวังตัว (คือระวังใจ) อย่าให้กลายเป็น
 “ทาสอารมณ์” ได้ ก็นับว่าพอรักษาตัวให้รอดไปได้
 ชาติหนึ่ง ๆ เมื่อถึงคราวจากโลกนี้ไปแล้ว ท่านจะได้
 เหลียวหลังกลับมาดูอดีตของตนด้วยความภูมิใจว่า “เออ
 นะ เราก็ได้พัฒนาจิตของเรามาได้พอสมควรเหมือนกัน”

ใจบอดดี อากา “พรมั่ว”

ปราชญ์บางท่านแย้งว่า เมื่ออนุศาสน์ปาฏิหาริย์
 เป็นของดีจริงแล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องอาศัยอิทธิปาฏิหาริย์
 เลยก็ได้ เพราะบุคคลที่ถูกต้องใจให้เข้ามาล้อมใส่ด้วย
 อิทธิปาฏิหาริย์นั้น จะเป็นคนที่ไม่มีคุณค่า หรือคุณภาพ
 แต่อย่างใด เพราะภายหลัง เมื่อเขาไม่เห็นอิทธิ-
 ปาฏิหาริย์อีก เขาก็จะ “เซ็ง” และกลับใจไม่นับถือเลย
 ก็ได้ ต่อคำแย้งดังกล่าวนี้ ข้าพเจ้าใคร่ขอโต้หรือค้าน

โดยขอให้แง่คิดว่า เรื่องนี้ไม่เป็นจริงเช่นนั้นเสมอไป ลองคิดดูถึงท่านอรุเวลกัสสป ท่านองคฺุลิมาล เป็นต้น ท่านเหล่านั้นต้องอาศัยอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเครื่องจูงใจเสียก่อน แต่แล้วท่านเป็นผู้ที่ไม่มีคุณภาพเลยอย่างนั้นหรือ? พระนันทะพุทธอนุชาภิวชโดยไมได้เต็มใจ ต่อเมื่อพระพุทฺธองค์แสดงปาฏิหาริย์ให้เห็นเทพธิดาเปรียบเทียบกับนางสิง “หนังกลับ” คือชนหลุดหมด ก็หันมาพิศมัยนางเทพธิดาแทน และผลสุดท้ายพระนันทะก็สำเร็จเป็นพระอรหันต์องค์หนึ่ง นางปฎาจารย์ซึ่งเสียสติเดินแก้ผ้าโทอง ๆ มาตามถนนนั้น หากพระพุทฺธองค์จะทรงแสดงธรรมเทศนา คือหยิบยื่นอนุสาสนีปาฏิหาริย์ให้โดยไม่แสดงฤทธิ์ข่มใจให้นางได้สติเสียก่อนแล้ว นางจะมีสติรับฟังเทศนาของพระองค์ได้ละหรือ? ตัวอย่างที่กล่าวมานี้ และอื่น ๆ อีกมาก แสดงว่าผู้ที่กลับใจมานับถือพุทธศาสนาเพราะอิทธิปาฏิหาริย์นั้น ไม่ใช่จะเป็นคนที่ไม่มีคุณภาพ ดังที่ปราชญ์บางท่านกล่าวหา เช่นนั้นเสมอไปเลย นักปราชญ์ประเภทที่ชอบขี้ขี้ด่ากราดว่า คนที่เลื่อมใสในอิทธิปาฏิหาริย์เป็นคนไม่มี

คุณภาพนั้น ก็เป็นเช่นเดียวกับ “ปัญญาชน” ที่มีมติ
โดยนัยดังกล่าวมาแล้ว คือถือว่าคนไหนเชื่อผีสาางเทวดา
เจ้าพ่อเจ้าป่าเป็นต้นละก็ ต้องเป็นคนอ่อนแอ ท้อแท้
ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนคนไหนไม่เชื่อเช่นนั้น
ละก็ ต้องเป็นคนเข้มแข็งอย่างที่สุดทีเดียว บุคคล
สองประเภทนี้จึงนับว่าเป็นคน “ใจบอดสี” คือเห็น
แต่สิ่งสุดโต่งซึ่งเป็นความจริงส่วนน้อยเท่านั้น ไม่สามารถ
เห็นสิ่งที่อยู่ในระหว่างสุดซึ่งเป็นความจริงส่วนมาก
นั้นได้เลย

ไหน ๆ ก็ได้กล่าวท้าวความมาถึงเรื่อง “ตาบอดสี”
แล้ว จะขออธิบายเพิ่มเติมเพื่อเป็นความรู้ประกอบบ้าง
สักเล็กน้อย คุณหมอสิริ พัฒนกำจร ได้เขียนไว้ใน
เรื่อง “ลิงใหญ่ ไร่ขนิ” ซึ่งลงในหนังสือ “วิญญาณ”
ตอนหนึ่งว่า คนประเภทนี้ให้ ขั้บรถยนต์ไม่ได้เลย
เพราะเขาจะเห็นสีเหลือง แดง และขาว พร่ามัว คล้าย
กับจะเป็นสีเดียวกันไปหมด เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็ไม่สามารถ
เคารพกฎจราจรได้ และจะเป็นอันตรายต่อตนเองและ
ผู้อื่นด้วย ผู้ที่เห็นโลกและสังคมมนุษย์ในด้านสุดโต่ง

คือมีแต่คนดีล้วน ๆ กับคนเลวสุดขีดเท่านั้น ก็เป็น
 ทำนองเดียวกันนี้ ทั้งนี้เป็นเพราะการใช้อารมณ์มาก
 กว่าเหตุผล คือว่าเมื่อไม่ชอบอะไรหรือใคร สิ่งนั้น
 หรือผู้นั้นก็จะต้องไม่มีส่วนดีเลยทีเดียวในทางตรงข้าม
 ถ้าเขาชอบอะไรหรือใคร สิ่งนั้นหรือผู้นั้น ก็จะต้องมี
 ส่วนดีหมด ไม่มีที่ติหรือข้อบกพร่องเลย ข้าพเจ้าคิดว่า
 ในฐานะที่เราเป็นศิษย์ พระพุทธองค์ ผู้เป็น วิภัสชวาที
 (The Analyser) เราควรแยกประเด็นของเรื่องต่าง ๆ
 ออกเป็นส่วน ๆ แล้วนำมาพิจารณาเปรียบเทียบซึ่ง
 นานักดูด้วยความเป็นธรรมก่อน มิฉะนั้นจะเป็นการ
 พิจารณาคติและตัดสินรีบด่วนเกินไป ซึ่งจะมีทางผิด
 พลาดได้มาก พุดกันอย่างไร้สำนวนลูกทุ่งสักหน่อย ก็
 ต้องกล่าวว่า คนตาบอดสีแบบที่คุณหมอสิริ พัฒนกำจร
 บรรยายไว้ นั้น เห็นสีต่าง ๆ “พรวามัว” ปนกันไปหมด
 ฉะนั้น คนใจบอดสีที่กล่าวข้างต้น ก็แยกคุณลักษณะที่
 เป็นความดีและความชั่วไม่ออก คือเห็นอะไร “พรวามัว”
 ไปหมดเหมือนกันฉันนั้นแล.

สิทธิของบุคคลที่จะยอมเนิ่นช้า

มีผู้กล่าวเนื่อง ๆ ว่า การพัฒนาความสามารถในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ก็ดี และแม้เพียงการศึกษาและสนใจในเรื่องเช่นนี้ก็ดี เป็นเครื่องทำให้เนิ่นช้า ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นปญจธรรม คือทำให้ผู้นับบรรลุถึงพระนิพพานช้าออกไปอีก เช่นแทนที่จะประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติธรรมอย่างสูงสุดในชาตินี้ หรืออีก ๒ หรือ ๓ ชาติข้างหน้า ก็กลายเป็นต้องอีก ๑๐ ชาติ หรือ ๑๐๐ ชาติ หรือมากกว่านั้นจนไม่มีใครอาจคำนวณได้ก็ได้ ข้อนี้เป็นความจริงอย่างแน่นอน แต่ข้าพเจ้าก็ใคร่จะให้ข้อคิดเห็นว่า เท่าที่ได้ศึกษาจากพระคัมภีร์นั้น ปรากฏว่าพระอรหันตสาวกของพระพุทธองค์มีอยู่หลายประเภท คือที่เป็นฉัพภัญญูคือเป็นฝ่ายมีอิทธิฤทธิ์ครบทุกประการบ้าง เป็นเตวิชโชคือได้ฤทธิ์ ๓ ข้อบ้าง เป็นปฏิสัมภิตปััตโต คือมีปฏิภาณในการแสดงธรรมเทศนาอย่างไพเราะและพิศดารบ้าง และเป็นประเภทที่เรียกกันในภายหลังว่า สุขขวิปัสสโก คือ เห็นแจ้งในวิปัสสนาญาณอย่างเดี๋ยบบ้าง ทั้งนี้

หมายความว่า พระอรหันตสาวกเหล่านั้น มิใช่จะเป็นสุขวิบัติสสโก คือมิวิบัติสนาญาณหรืออัสวกขยญาณอย่างเดียวกับท่าน^๕ในทุกองค์ ก็บรรดาสาวกประเภทที่มีใช้สุขวิบัติสสโก^๖นั้น เป็นธรรมดาที่จะต้องใช้เวลาในการบำเพ็ญบารมีเนิ่นนานกว่าที่ท่านจะบำเพ็ญบารมีเพื่อความ^๗เป็นสุขวิบัติสสโก^๘ท่านนั้น แน่ละ ท่านเหล่านั้นจะต้องได้^๙ถึงความปรารถนา^{๑๐}เช่นนั้นมาแล้ว ในอดีตชาติอันไกลแสนไกล ^{๑๑}ทั้ง ๆ ที่ท่าน^{๑๒}ครุอยู่^{๑๓}ว่า^{๑๔}การ^{๑๕}มี^{๑๖}ความ^{๑๗}ปรารถนา^{๑๘}อัน^{๑๙}ยิ่ง^{๒๐}ใหญ่^{๒๑} แม้^{๒๒}ว่าจะ^{๒๓}เป็น^{๒๔}ความ^{๒๕}ปรารถนา^{๒๖}ใน^{๒๗}ด้าน^{๒๘}ดี^{๒๙}เช่นนั้น^{๓๐} จะ^{๓๑}ทำให้^{๓๒}ท่าน^{๓๓}ต้อง^{๓๔}เวียน^{๓๕}ว้าย^{๓๖}ตาย^{๓๗}เกิด^{๓๘}ใน^{๓๙}สังสาร^{๔๐}วัฏฏ^{๔๑}เนิ่น^{๔๒}ช้า^{๔๓}ไป^{๔๔}อีก^{๔๕} โดย^{๔๖}ไม่^{๔๗}รู้^{๔๘}ว่า^{๔๙}จะมี^{๕๐}ประ^{๕๑}มา^{๕๒}ณ^{๕๓}แห่ง^{๕๔}ความ^{๕๕}ยาวนาน^{๕๖}ของ^{๕๗}กาล^{๕๘}เวลา^{๕๙}สัก^{๖๐}เท่า^{๖๑}ใด^{๖๒} ทั้ง^{๖๓}นี้^{๖๔}เพราะ^{๖๕}ว่า^{๖๖} แม้^{๖๗}เพียง^{๖๘}ความ^{๖๙}สามารถ^{๗๐}ใน^{๗๑}ทาง^{๗๒}ปฏิ^{๗๓}สัม^{๗๔}ภิ^{๗๕}ทั^{๗๖}ป^{๗๗}ัต^{๗๘}โต^{๗๙} คือ^{๘๐}อธิบาย^{๘๑}ธรรม^{๘๒}อัน^{๘๓}ย่อ^{๘๔}ย่อ^{๘๕}ให้^{๘๖}พิ^{๘๗}ศ^{๘๘}ดาร^{๘๙} เช่น^{๙๐}ที่^{๙๑}เป็น^{๙๒}คุณ^{๙๓}สม^{๙๔}บ^{๙๕}ดี^{๙๖}ของ^{๙๗}พระ^{๙๘}สารี^{๙๙}บุตร^{๑๐๐}และ^{๑๐๑}พระ^{๑๐๒}มหา^{๑๐๓}กัจ^{๑๐๔}จาย^{๑๐๕}นะ^{๑๐๖}เป็น^{๑๐๗}ต้น^{๑๐๘}นั้น^{๑๐๙} ก็^{๑๑๐}ต้อง^{๑๑๑}ใช้^{๑๑๒}ความ^{๑๑๓}เพียร^{๑๑๔}และ^{๑๑๕}เวลา^{๑๑๖}ศึกษา^{๑๑๗}แก้^{๑๑๘}ปัญ^{๑๑๙}หา^{๑๒๐}ต่าง^{๑๒๑} ๆ^{๑๒๒} เนิ่น^{๑๒๓}นาน^{๑๒๔}กว่า^{๑๒๕}การ^{๑๒๖}ที่^{๑๒๗}จะ^{๑๒๘}ฟัง^{๑๒๙}รู้^{๑๓๐}และ^{๑๓๑}เข้าใจ^{๑๓๒}และ^{๑๓๓}เก็บ^{๑๓๔}ไว้^{๑๓๕}สำหรับ^{๑๓๖}เป็น^{๑๓๗}สม^{๑๓๘}บ^{๑๓๙}ดี^{๑๔๐}ของ^{๑๔๑}ตน^{๑๔๒} แต่^{๑๔๓}ลำ^{๑๔๔}พัง^{๑๔๕}ผู้^{๑๔๖}เดียว^{๑๔๗}.

มีเรื่องข่าที่จะเล่าให้ฟังแทรกไว้สักสองเรื่อง คือ
 เมื่อหลายปีมาแล้ว ท่านเจ้าคุณอดีตเลขาธิการสภาการศึกษา
 มหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งอยู่ วัดเทพศิรินทร์
 เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ท่านได้เชิญอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ
 ในการสอนวิชาครู ซึ่งได้ปริญญาชั้นด็อกเตอร์ และ
 สำเร็จมาจากต่างประเทศ ให้มาสอนพระภิกษุสามเณร
 นักศึกษา เพื่อแนะแนวให้ภิกษุสามเณรถึงหลักการสอน
 ตามแบบวิชาครูที่ถูกต้อง คือ ควรจะสอนให้มีศิลปะ
 อย่างไร จึงจะให้ นักเรียน หรือ ผู้ฟังเกิดความสนใจ
 ตั้งใจฟัง และสามารถ “สะกด” ให้ผู้ฟังตั้งใจได้ตลอด
 เวลาโดยไม่เบื่อหน่าย ท่านด็อกเตอร์มาสอนได้ไม่กี่ครั้ง
 ปรากฏว่าได้ผลเกินคาด ท่านเจ้าคุณเล่าไปก็หัวเราะไป
 โดยท่านบอกว่า อาจารย์ผู้ขึ้นมาสอนที่ไร ปรากฏว่า
 นักศึกษา “หลับ” กันเกือบหมดห้องทุกที แสดงว่า
 ท่านมีความสามารถสะกดนักศึกษาได้ดีทีเดียว แต่เป็น
 การสะกดให้หลับแบบไมยราพณ์สะกดทัพพระราม ไม่ใช่
 ให้สนใจฟัง

อีกคราวหนึ่ง มีอาจารย์ชาวอังกฤษผู้เชี่ยวชาญเคยเขียนบทความมากมายหลายเรื่องในวารสารระดับโลก ทางสภาการศึกษาหมากมูกูฯ ขอให้มาสอนหนังสือเรื่อง The Light of Asia ซึ่งแต่งโดย Sir Edwin Arnold เป็นหนังสือที่กล่าวกันว่ามีความไพเราะมาก ผลก็เช่นเดียวกับในกรณีที่แล้วมา คือนักศึกษาหลับกันเกือบหมดห้องทุกครั้ง ในที่สุดทั้งสองฝ่ายก็ต้อง “จำใจจากกัน” ด้วยความเสียดาย นักศึกษาก็เสียดายว่า อาจารย์สอนไม่รู้เรื่อง ทำให้ “เซ็ง” เต็มที อาจารย์ก็คิดว่า นักศึกษาพวกนี้สอนให้รู้เรื่องไม่ได้ ท่านก็เลย “เซ็ง” เหมือนกัน

ตัวอย่างทั้งสองนี้แสดงว่า ความสามารถในการสอน คือการอธิบายให้ผู้อื่น รู้เรื่อง และ สนใจด้วยนั้น ไม่ใช่ของง่ายเลย เป็นเรื่องที่ต้องฝึกฝนอบรมกัน โดยเฉพาะทีเดียว และถ้าพูดตามหลักพุทธศาสนา ก็คงจะต้องกล่าวว่า ผู้นั้นต้องเคยบำเพ็ญบารมีในด้านนี้มาแล้วพอสมควรจากชาติก่อน โดยต้องยอมเสียเวลา ยอมเหนื่อย ยอมเหน็ดเหนื่อยมากกว่าการที่จะรู้แล้วเข้าใจแต่

เพียงผู้เดียว นี้คือความสามารถที่เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์ ซึ่งถ้าจะพูดตามสำนวนร่วมสมัยก็ต้องว่า ไม่ใช่วิชาบังคับ ใครจะเรียนหรือจะเมเยอร์ก็ได้ ใครไม่เรียนไม่สนใจ ต้องการจะเป็นประเภท สุขขวิบัติสสโก ก็แล้วไป แต่ถ้าจะเรียนจะเมเยอร์ ก็ต้องยอมเห็นดเห็นน้อยเสียเวลา เห็นซ้ำอีกไม่ใช่บ่อย ทั้งนี้ไม่ต้องกล่าวถึงการบำเพ็ญบารมีเพื่อความเป็นฉัพภวิญญู คือมีอภิญาญา ๖ ครบทุกประการ ซึ่งจะต้องใช้ทั้งเรี่ยวแรงและเวลาเนิ่นนานออกไปอีก แต่ท่านเหล่านั้น อาศัยความเป็นผู้มีจิตใจประเภท altruism คือคิดถึงผู้อื่นด้วยความเมตตาอย่างสูงด้วย จึงได้ยอมรับ “ความเนิ่นช้า” ทั้งหมด (ซึ่งหมายรวมถึงความเห็นดเห็นน้อยในการบำเพ็ญเพียรอย่างหนักหน่วงด้วย)

ก็เมื่อในอดีตกาลอันยาวนาน มีบุคคลจำนวนหนึ่ง ผู้ยอมรับ “ความเนิ่นช้า” (ซึ่งรวมทั้งความเห็นดเห็นน้อยในการบำเพ็ญเพียรเพิ่มขึ้นอีกมาก) ทั้งหมด เพื่อไม่ต้องการที่จะ “รู้” และถึงความบริสุทธิ์แต่เพียงผู้เดียว เช่นนั้น สมมติว่าในปัจจุบันนี้ จะมีบางท่านตั้งความ

ปรารถนาเช่นนั้นบ้าง โดยไม่ย่อท้อต่อความเนิ่นช้า และความเหน็ดเหนื่อยทงมวลเช่นเดียวกับพระอสีติมหาสาวก* องค์ใดองค์หนึ่งในครั้งพุทธกาล ความมุ่งหมายที่จะสร้างกุศลอันยิ่งใหญ่เช่นนั้น จะเป็นความผิดของท่านเหล่านั้นด้วยหรือ? ทำไมนะ เราจะไม่ยอมให้ท่านมีสิทธิที่จะตั้งความปรารถนาเช่นนั้นเลยทีเดียวหรือ? ในเมื่อการตั้งความปรารถนาอันสูงส่ง เพมขน เช่นนั้น เป็นเพื่อประโยชน์ สุขและเกอ กุลแก่ผู้อื่นโดยถ่ายเดียว และโดยที่ความเหน็ดเหนื่อยลำบากที่เพมขน นั้น ท่านก็ต้องทน, รับ, และต่อสู้ไปแต่ผู้เดียวอีกด้วย

ตัวอย่างผู้ยอม “เนิ่นช้า”

อันที่จริง ในประเทศไทย ผู้ที่มีใจเป็นกุศล ยินดีใน “ความเนิ่นช้า” เพื่อประโยชน์ของผู้อื่นใน

* อสีติมหาสาวก คือ พระอรหันตสาวกผู้เป็นเอตทัคค คือมีคุณสมบัติ เป็นเลิศในทางใดทางหนึ่ง มีจำนวน ๘๐ องค์ กล่าวตามสำนวนร่วมสมัยก็คือเป็น “แชมป์เบียน” หรือโฟร์โมสต์ (foremost) ในทางใดทางหนึ่งนั่นเอง— หรือกล่าวตามสำนวนร่วมสมัย อีกครั้งหนึ่งก็คือ ท่านเหล่านั้นไม่ได้เพียงแต่ “สอบ” ผ่าน อย่างเดียว แต่ยังเป็นผู้ได้คะแนนเอกหรือเกรดเอ ในบางวิชาอีกด้วย

วงกว้างนั้นก็พอจะมีอยู่เหมือนกัน เท่าที่ทราบเป็น
 หลักฐานจากข้อเขียน ก็มีหลวงพ่อบาน วัดบางนมโค
 จากประวัติของท่านซึ่งแต่งโดย “ฤาษีลิงดำ” ปราภฏ
 ว่าหลวงพ่อบานนั้น มีอภิญา ปาฏิหาริย์ มากมาย หลาย
 ประการ แต่จะครบทั้ง ๖ อย่างหรือไม่ ก็ไม่อาจทราบ
 ได้ ตามข้อเขียนดังกล่าวนี้ ท่านหลวงพ่อบานมีจิต
 บริสุทธิ์พร้อมที่จะสำเร็จอรหัตตผลได้แล้ว แต่ก็ยังไม่
 สามารถบรรลุได้ เพราะความปรารถนาอันยิ่งใหญ่ คือ
 พุทธภูมิ เป็นอุปสรรคขวางอยู่ แน่ละ, พุทธภูมิดังกล่าวนี้
 ย่อมต้องการเวลา และความอดุสาหะพากเพียรในการ
 บำเพ็ญมากกว่าและเข้มข้นกว่าสาวกภูมิมากมายนัก อีก
 ท่านหนึ่งคือท่าน พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งตาม
 ประวัติจากข้อเขียนของท่านอาจารย์มหาบัว ญาณสัม—
 บันโน เราก็ได้ทราบว่าท่านพระอาจารย์เคยอธิษฐาน
 เช่นเดียวกับหลวงพ่อบาน คือปรารถนาจะเป็นพระ
 พุทธเจ้าอีกองค์หนึ่งในอนาคตเหมือนกัน ดังนั้นแม้ท่าน
 จะเร่งความเพียรให้แรงกล้าสักเพียงใด ก็ไม่สามารถ
 บรรลุอริยธรรมได้ แต่ต่อมาภายหลังท่านรู้ถึงความจริง

ข้อนี้ และเห็นว่าถ้าจะรอให้สำเร็จพุทธภูมิจริง ๆ ก็จะต้องเวียนเกิดเวียนตายอีกนับชาติไม่ถ้วน เพื่อให้สามารถเก่งคือ “ได้คะแนนยอดเยี่ยมขนาดเกรด เอ” ให้ได้ทุกวิชา ซึ่งเป็นการเสียเวลามาก อนึ่งท่านคงสังเกตเห็นว่ามีผู้ชัชฐานเป็นพระพุทเจ้าในอนาคตอยู่หลายคนแล้ว ถ้าท่านจะเป็นอีกคนหนึ่งก็คงต้องเข้าคิวรออีกนาน จึงชัชฐานจิตถอนความปรารถนาเดิมนั้นเสียแล้วพากเพียรเพื่อสาวกภูมิอย่างเดียว จึงได้สำเร็จความประสงค์ในชาติตนเอง

ยังมีอีกท่านหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้ยินได้ฟังคำเล่าสืบต่อกันมา คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ซึ่งเคยบรรพชาและปฏิบัติธรรมอย่างเคร่งครัด ตลอดจนถึงได้จาริกธุดงค์ไปในที่วิเวกต่าง ๆ รวมเป็นเวลาถึง ๒๗ ปี ทราบว่าพระองค์ท่านก็ปรารถนาพุทธภูมิเหมือนกัน เมื่อพิจารณาตามจริยาวัตรแม้ในเวลาครองราชย์ก็ดี โดยเฉพาะในเวลาสวรรคตก็ดี น่าจะเชื่อได้ว่ามีความจริงมากที่สุด เพราะการสวรรคตของพระองค์นับว่าเป็น “อิทธิปาฏิหาริย์” อย่างหนึ่ง คือ

พระองค์ประสูติและสวรรคตในวันเดียวกัน คือวันเพ็ญเดือนกัตติกา ซึ่งเป็นวันเพ็ญในเดือนออกพรรษา ที่ว่าเป็นอิทธิปาฏิหาริย์มิใช่เหตุบังเอิญ ก็คือว่าพระองค์ท่านได้อธิษฐานจิตตั้งพระทัยไว้ก่อนแล้วว่า จะขอสวรรคตในวันประสูติให้ได้ และก็ทรงทำได้จริง ๆ โดยสวรรคตด้วยพระอาการอันสงบจนไม่มีผู้ปฏิบัติพยาบาลข้างพระที่รู้ว่า เป็นเวลาใดกันแน่ ก่อนสวรรคตพระองค์ได้ตรัสกับผู้พยาบาลข้างพระที่ว่า

“เราจะตายให้เจ้าดู เพื่อเจ้าจะได้รู้ว่าเขาตายกัน
 อย่างนี้” ต่อจากนั้นทรงจนาอากาศเป็นภาษาบาลีซึ่ง
 แปลว่า

“แม่กายของเรากระสับกระส่ายอยู่”

แต่จิตของเราจักไม่กระสับกระส่าย

เรามาทำตาม คำสอน ของพระ พุทธเจ้า อยู่ ด้วย
 อาการดังนี้”

(อาตุรสมิปี เม กาย

จิตตัม น เหสฺสตาตุรํ

เอวํ สิกฺขามิ พุทฺธสฺส

สาสนานุกตฺติ กรํ)

เรื่องนี้ข้าพเจ้าทราบมาจากท่านเจ้าคุณ เจ้าอาวาส
 วัดเทพศิรินทราวาสมานานแล้ว ตั้งแต่สมัยที่ท่านยัง
 เป็นพระธรรมไตรโลกาจารย์ (นิรันดร์ ป. ๙) โดยที่
 ท่านได้อ่านจากหนังสือเล่มหนึ่งให้ข้าพเจ้าฟัง ผู้ใคร่
 ทราบรายการละเอียดกว่านี้ โปรดไปนมัสการถามท่านได้
 โดยตรง นี่คือเหตุผลที่ว่า ข้อที่ได้รับฟังมาว่า พระบาท
 สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ปราบณาพุทธภูมินั้น
 มีเหตุผลน่าจะเป็นไปได้อยู่เหมือนกัน ทว่าในอนาคต
 ท่านอาจจะถอนความปรารถนานั้นเสีย แบบท่านพระ-
 อาจารย์มันหรือไม่ ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง หากท่าน
 ยังมีได้รับพุทธพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าองค์ใดองค์หนึ่ง
 ในอดีตเป็นเครื่องยืนยันแล้ว ก็อาจเปลี่ยนใจเพื่อสวาก
 ภูมิก็คงได้เหมือนกัน.

อิทธิปาฏิหาริย์คือตัวเร่ง (เวลา) และตัวประหยัด (แรงงาน)

ตรงข้ามกับความจริงที่กล่าวมาแล้ว ว่าอิทธิ-
ปาฏิหาริย์เป็นเครื่องทำให้เห็นซ้ำ เสียเวลาและเหน็ด
เหนื่อยมากนั้น ยังมีความจริงในทิศทางตรงกันข้ามคือ
อิทธิปาฏิหาริย์สามารถเป็น “ตัวเร่ง” คือร่นเวลาให้สั้น
เข้าและยังเป็น “ตัวประหยัด” ทำให้ใช้แรงงานและ
ความเหน็ดเหนื่อยน้อยลงอีกด้วย ถ้าท่านผู้อ่านยังรู้สึก
ประหลาดใจ คิดว่าไม่น่าจะเป็นไปได้ ก็ขอได้โปรด
พิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้

รายแรก หรือว่าบุคคลกลุ่มแรก คือพระปฎิ-
จวักคีย์มีพระโกณฑัญญะเป็นต้น ลองคิดดูว่า หากพระ-

พุทฺธองค์ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ พระองค์จะต้องใช้เวลา
 มากขึ้นอีกเท่าใด ในการเที่ยวตระลอน ๆ ตามและถามหา
 ท่านทั้ง ๕ นั้นไปทั่วแคว้นนั้น หรือทั่วแคว้นอื่นอีกด้วย
 หากพระองค์ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์จะรู้ได้อย่างไรว่า ท่าน
 โภณฑัญญะเข้าใจธรรมะ จนกระทั่งได้ดวงตาเห็นธรรม
 เป็นพระโสดาบันแล้ว ข้อสำคัญก็คือพระองค์จะรู้ได้
 อย่างไรว่าจะต้องสอนโภณฑัญญะด้วยธรรมข้อไหน จึงจะ
 เหมาะแก่อุปนิสัยของผู้นั้น และพระองค์จะรู้ได้อย่างไร
 ว่าหลังจากนั้นประมาณ ๔-๕ วัน คือเมื่อได้สอน
 วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิด้วยธรรมเบ็ดเตล็ด
 แล้ว จะต้องสอนท่านทั้ง ๕ อีกครั้งด้วยสูตรใด จึงจะ
 ได้ผลให้ท่านทั้ง ๕ บรรลุอรหัตตผลพร้อมกัน นั่นคือ การ
 “เร่ง” เวลาของการบรรลุสาวกภูมิของท่านทั้ง ๕ ให้
 เร็วชนพร้อมกันนั้นก็เป็นการ “ประหยัดแรงงาน” ของ
 พระพุทฺธองค์ ในการหาข้อธรรมให้ท่านทั้ง ๕ ได้รับฟัง
 ธรรมที่ถูกต้องกับจริต ไม่ต้องลองผิดลองถูกมรรุมมะงาหรา
 อยู่เป็นเวลานานกว่านั้น ข้อสำคัญก็คือ อิทธิปาฏิหาริย์
 ทำให้พระพุทฺธองค์ไม่ต้องสอนแบบ “เหวี่ยงแห” และ

ก็ ไม่ต้องให้ศิษย์มารายงานให้ฟังว่า ตนมีประสบการณ์
 อย่างนั้น ๆ ในเวลานั้น ๆ เป็นต้น นอกจากนั้นพระองค์
 ยังได้ทราบอีกว่า สองอาจารย์ที่พระองค์คิดว่าจะไปเทศนา
 ไปรดเพราะมีกิเลสน้อยเบาบางนั้น เป็นที่น่าเสียดายว่า
 ท่านทั้งสองได้สิ้นชีพไปอุบัติในพรหมโลกแล้ว ความรู้
 เช่นนี้เกิดด้วยทิพจักขุญาณ ซึ่งเป็นแขนงหนึ่งของอิทธิ-
 ปาฏิหาริย์เหมือนกัน นั่นคือตัว “ย่น” เวลาทำให้พระองค์
 ไม่ต้องเดินทางไปหาท่านทั้งสองที่สำนักเดิมให้เหนื่อยแรง
 เป็นการ “ประหยัด” แรงอีกด้วย

วิธีการที่ใช้ได้ครั้งเดียวเท่านั้น

รายที่สอง คือพระนันทะพุทฺธอนุชาที่เคยกล่าว
 ถึงมาแล้ว ลองคิดว่า หากพระพุทฺธองค์มีอนุสาสนี
 ปาฏิหาริย์อย่างเดียว พระองค์จะหักหาญทำการโลดโผน
 ฝืนน้ำใจชายหนุ่มคะนอง เหมือนกระต๊องเปลี่ยวเช่นนั้น
 ได้ละหรือ? และพระองค์จะมีวิธี “ทรมาน” ใจของ
 เจ้าชายนันทะด้วยอุบายวิธีต่าง ๆ ได้อย่างไร? เพราะวิธี
 ต่าง ๆ ที่พระองค์นำมาใช้แก่เจ้าชายนันทะนั้น ก็นับว่า

เท่าที่กล่าวมาสองรายนี้ ก็คงจะเป็นการเพียงพอที่จะให้
 ผู้ที่มีใจเป็นธรรมทั้งหลาย เห็นได้ว่าอิทธิปาฏิหาริย์นั้น
 ถ้าใช้ให้ถูกต้อง คือถ้าเป็นอภิญาฝ่ายขาว ก็เป็นเครื่อง
 ประหยัดเวลาทันแรง และเป็น “ตัวเร่ง” ให้แก่ผู้อื่น
 ได้อย่างดีเลิศ ที่เรามักจะรังเกียจว่าเป็นเครื่องทำให้เห็น
 ชำนาญ ก็คือเป็นความแน่นหนาของบุคคลผู้ทำความเพียร
 นั้น ๆ เองต่างหาก และก็เป็นที่อิทธิของแต่ละคนที่เขาจะ
 ยอมทน, สู้, พากเพียรในระหว่างการเห็นชำนาญเอง ซึ่ง
 เมื่อเป็นการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
 และย่นเวลาในภายหลังได้เช่นนั้น สมควรละหรือที่เราจะ
 พึงชวนว่าภราดรผู้มีความสามารถทางด้านอิทธิปาฏิหาริย์
 โดยส่วนตัว ชนิตที่ว่าเมื่อตนเองทำไม่ได้ ก็ต้อง กด
 ใจให้จมจรณเพื่อไม่ให้หมิ่นคุณค่า จึงต้องด่ากันไม่ให้ผิดให้
 เกิดตลอดเวลา

รู้ก่อนถึงคือรูปนิสัย

หรือความสามารถแฝง (Potentiality)

มีสุภาษิตสองบทที่กล่าวว่า “ระยะทางพิสูจน์ม้า
 กาลเวลาพิสูจน์คน” และว่า “เราตัดสินคนด้วยผลของ

งาน” ทั้งนี้หมายความว่า การที่เราจะรู้ว่ามาตัววันหรือตัวไหน ๆ มีความอดทนเพียงใด ก็ต้องลองควบขั้บดูตลอดระยะทางไกล ๆ และที่เป็นทางวิบากด้วย ถ้ามาตัวนั้นวิ่งได้ทนจริง ๆ สามารถต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ในหนทางวิบากเช่นนั้นได้ละก็แสดงว่าเป็นมาดีจริง ๆ ในทำนองเดียวกัน การที่จะรู้ว่าคน ๆ หนึ่งมีความสามารถหรือไม่ และมีความดีความเลวแค่ไหน ก็ต้องอาศัยดูกันเป็นเวลานาน ๆ พอสมควร ในสภาวะที่สองมีความหมายเกี่ยวกับคนในอีกแง่หนึ่ง คือดูจากความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการทำงานที่เขาริเริ่ม และลงมือทำไป ถ้าผลของงานของเขาเป็นความสำเร็จก็นับว่าเขาเป็นคนเก่ง ถ้าปรากฏว่าเป็นความล้มเหลวอยู่เรื่อย ๆ ก็ต้องถือว่าเป็นคนที่ ใช่ว่าไม่ได้

นี่คือ ความหมาย ที่รับรู้กันทั่วไปของสภาวะที่ ๒ บทข้างต้นนั้น เป็นความหมายที่ใช้ได้สำหรับบุคคลธรรมดาสามัญทั่วไป ผู้ไม่มีอุปเทศหรือ “ส่วน” แห่งอิทธิปาฏิหาริย์อะไรเลย เป็นเรื่องที่ใคร ๆ ก็รู้และยอมรับได้ ในเมื่อเห็นข้อเท็จจริงปรากฏอยู่โต้ง ๆ แล้ว ว่า

คนนั้น ๆ ประสบความสำเร็จแล้ว หรือมีผลของงาน
 แสดงให้ประชาชนทั่วไปเห็นแล้ว ท่านพระครูวิโรจน์
 ธรรมจารย์ (ปิ่นชลิโต) แห่งวัดอริยวงศาราม ตำบล
 ดอนกระเบื้อง จังหวัดนครปฐม เคยบอกกับข้าพเจ้าว่า
 แบบที่เขาเรียกว่า “รูเมอถึงแล้ว” ใครก็รูได้ไม่มีความ
 อัจฉริยะหรือคุณภาพอะไร

ท่านกล่าวว่า แต่ที่ต้องนับว่าอัจฉริยะหรือมีคุณภาพ
 นั้นก็คือการ “รูก่อนถึง” คือแม่เมอบุคคลนั้น ๆ ยังไม่ได้
 ทำอะไรสำเร็จเป็นขั้นเป็นอันออกมา ก็รู้ว่าเขามีความ
 สามารถทำงานเช่นนั้น ๆ ได้สำเร็จหรือไม่ และเพียงไร
 ในด้านเหตุการณ์ก็มีความสามารถรูได้ว่าเหตุการณ์นั้น ๆ
 จะนำไปสู่สถานการณ์เช่นนั้น ซึ่งบางครั้งก็อาจจะพลิก
 ความคาดหมายบุคคลอื่นส่วนมากโดยสิ้นเชิง ความ
 สามารถเช่นนั้นจะว่าไป ก็เป็นอุปเทศแห่งอนาคตตั้ง-
 สัญญาณ (คือความรู้อนาคต) ประการหนึ่งเหมือนกัน
 และเป็นความสามารถที่มีคุณค่าสนองความต้องการของ
 ประชาชนได้มากที่สุด ด้วยเหตุนี้วิชาหมอดู ซึ่งจะ
 เป็นวิธีโหราศาสตร์หรือดูลายมือ หรือวิธีอื่น ๆ ก็ตาม

จึงยังคงได้รับความสนใจจากบุคคลเป็นจำนวนมากอยู่เสมอ พระพุทธองค์ซึ่งเป็นผู้มัทศพลญาณ ๑๐ ประการ และอภิญาญาครบทั้ง ๖ ประการ จึงสามารถรู้อุปนิสัยของผู้ที่พระองค์จะเทศนาโปรดได้เป็นอย่างดีว่า คนนั้น ๆ พอจะมีความรู้และเข้าใจธรรมที่พระองค์จะสั่งสอนหรือไม่ และว่าพระองค์จะต้องสั่งสอนเขาในแง่ใด จึงจะถูก “จุด” ที่เขาจะรับได้ หรือว่าจะได้ไป “จุด” ความสามารถของเขาที่ซ่อนและแฝงตัวอยู่อย่างลึก ๆ นั้นให้ลุกโผลงสว่างกลายเป็น “ธรรมจักขุ” ขึ้นมาได้ นั่นคือความพิเศษของญาณชนิดนี้ ซึ่งรู้ได้ ก่อนที่ บุคคลนั้น จะทำงานให้มีผลงานปรากฏออกมาเสียอีก ตามสำนวนภาษาบาลี ท่านใช้คำว่า “เห็นอุปนิสัย” ของบุคคลนั้น ๆ ว่าความสามารถของเขาจะมีขอบเขตแค่ไหนเพียงใดหรือไม่ เรียกตามสำนวนของท่านพระครูวิโรจน์ธรรมจารย์ ก็คือ “รู้อ่อนท่า” และ “รู้อ่อนถึง” นั้นเอง

ในเรื่องทางโลก โดยเฉพาะในวงการบันเทิง มีบุคคลประเภทหนึ่งซึ่งเรียกว่าพวก “แมวมอง” เป็นพวกที่มึนย่นตาแหลมคมกว่าคนธรรมดา สามารถรู้ได้พอสมควร

ควรว่า บุคคลนั้น ๆ มีความสามารถแฝงอยู่ในตัวพอที่จะปั้นให้เป็น “ดารา” ได้หรือไม่ ทง ๆ ที่ตอนนั้นบุคคลผู้นั้น ยังไม่ได้เข้าสู่วงการบันเทิง คือยังไม่มีใครรู้จักชื่อเสียงและหน้าตาเลยก็ตาม ๆ ลองคิดดูว่า ถ้าไม่มีบุคคลประเภทนี้ วงการบันเทิงก็คงจะมีแต่ “ดารา” หน้าเดิม ซึ่งนับวันแต่จะร่วงโรยลงไป และจะไม่มีดาราเกิดใหม่แทนที่ได้เลย แพนหนังไทยก็คงจะได้แต่เห็นหน้า “มิตร—เพชรฯ ๆ ๆ” ครังแล้วครังเล่าจน “เอียน” ไปตาม ๆ กันทั้งคนดูและคนเล่น แต่ในเพราะเขามีบุคคลประเภท “แมวมอง” อยู่บ้างเราจึงได้ดู สมบัติ—อรัญญา ต่อมาพักหนึ่ง และต่อมาก็มีจารุณี เนาวรัตน์ อรพรรณ สินจัย และใหม่ เป็นต้น ตลอดจนถึงพระเอกอื่น ๆ เช่น บิณฑ์ ยุรนนท์ เป็นต้น เช่นเดียวกัน

ความสามารถเช่นนี้ก็ย่อมนำไปประยุกต์ คือใช้ได้กับบุคคลในทุกวงการทั้งทางโลกและทางธรรม ผู้ใหญ่ที่เป็นหัวหน้าคนที่มีความสามารถในทางนี้พอสมควรพอเห็นหน้าลูกน้องหรือเพื่อนฝูง ก็พอจะ “อ่าน” ออกได้ว่า เจ้าหมอนหรือนางคนนี้เป็นคนโกง ไว้ใจก็ไม่

ได้หรือว่าเป็นคนสอพลอ เชื่อนักไม่ได้ หรือว่าเป็นคน
 เองงานเอาการซื้อสัตย์พอจะไว้ใจได้เป็นต้น เมื่ออ่านคน
 ออกก็ใช้คนได้ถูกต้องตามความสามารถ และให้งานทำ
 สมกับที่เขามีความถนัดในด้านนั้น ๆ ในเวลานั้น ๆ ดังที่มี
 สำนวนกล่าวว่า put the right man in the right place
 at the right time

เมื่อดู “เจง” เป็นตัว “เจง”

มีเรื่องจริงในสมัยปัจจุบันอันเป็นเครื่องแสดง
 ความสามารถประเภท “รุกก่อนถึง” ได้อีกเรื่องหนึ่ง คือ
 ประวัติการ แสดงของพระเอกยอดนิยมในสมัยปัจจุบัน
 ที่ชื่อ “สรพงศ์ ชาตรี” จากการแสดงหนังทีวี เรื่อง
 “หมอมณี” ก็ทำให้ผู้ชมตาอันมีแวว คือท่านมูย (ม.จ.
 ชาตรี เฉลิมยุคล) เห็นสิ่งที่เรียกว่า “แววอัจฉริยะ”
 ของสรพงศ์ได้แล้ว แต่โอกาสยังไม่มาถึงจริง วันที่ส่ง
 ชีวิตการแสดงของสรพงศ์ให้โรงโรจน์ก็คือ การถ่ายหนัง
 เรื่อง “มันมากับความมืด” ซึ่งดาราที่นัดไว้คือ ไชยา
 สุริยัน กับนัยนา ชีวานันท์ เกิดติดคิวการแสดงที่อื่น

มาได้ ท่านมัยเลยวะ คว้าเต็กตัวประกอบคือสรพงค์ มาแสดงแทนเสียเลย ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์จาก คนในวงการทั่วไป แม้กระทั่งทีมงานในสังกัด “ ละโว้ ภาพยนตร์ ” เอง

“ มันเป็นไปได้ยังไงวะ...ตัวดำปี๋ จมูกยังกับกล้วย ชินเอามาเป็นพระเอก ก็มีแต่จะเจ๊งกับเจ๊ง ” ใครต่อใคร ที่ไม่สามารถ “ รูก่อนถึง ” คือไม่มี “ แว่ว ” อันเป็น อุปเทศแห่งอิทธิปาฏิหาริย์อยู่บ้าง ต่างพากันส่ายหน้า อย่างหมดหวัง

แต่ท่านมัยมีตาเหนือชนกว่า เพราะท่านคงจะมี อุปเทศแห่งอภิญาที่ทำให้ “ รูก่อนถึง ” อยู่พอสมควร ที่เดียวและเหตุการณ์ต่อมาก็ปรากฏว่าอภิญาปาฏิหาริย์ ของท่านมัยได้ผล สรพงค์ที่ใคร ๆ คิดว่าจะทำให้เขาเจ๊ง กับเจ๊งกลายเป็นตัว “ เจ๊งกับเจ๊ง ” ชินมาได้ รางวัล ตุกตาทองจากเรื่อง “ สัตว์มนุษย์ ” กิตติ ความนิยมของ สายหนังต่างจังหวัดทั่ว ๆ ไปก็ดี เป็นเครื่องพิสูจน์ว่า ท่านมัยสามารถ “ รูก่อนถึง ” ได้เป็นอย่างดี (เรื่องของ สรพงค์ข้างต้นนี้ นำมาจากวารสาร “ ดาราไทย ” ฉบับ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม ปีนี้เอง.)

ปริญญาคืออภิญญาในพุทธศตวรรษที่ ๒๖

ในสมัยปัจจุบัน มีการนิยมยกย่อง และให้เกียรติแก่สิ่งหนึ่งอย่างเลิศลอย เรียกว่าถ้าใครมีสิ่งนี้ไว้ประดับตัวแล้วก็ได้ ได้รับความนับถือเกือบจะเป็นซูเปอร์แมนเลยทีเดียว สิ่งนี้คือ ปริญญาหรือดิกรีในทางการศึกษาทางโลกนั่นเอง ทั้งนี้เพราะพวกเราส่วนมากถือกันว่าบุคคลที่มีปริญญาหรือดิกรีอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น จึงจะเป็นที่ไว้ใจได้ในเรื่องความรู้และความสามารถ และบางครั้งก็ยกย่องเลยเถิดไป ถึงว่าเป็นผู้ที่ไว้ใจได้ในด้านคุณธรรมคือศีลธรรมอีกด้วย ดังนั้น จึงเป็นอันว่าผู้ที่ต้องการจะทำตน จะให้เป็นผู้ได้รับความนับถือจาก

สังคม ก็ต้องชวนชววยศึกษาเล่าเรียนให้ได้ มา ซึ่ง
 ปรินญาอย่างใดอย่างหนึ่งเสียก่อน มิฉะนั้นจะทำอะไร
 พุดอะไรออกไป ก็ยากจะทหาผู้สนใจ ให้เกียรติและ
 เชื่อถือได้ ฤๅละ ปรินญาหรือตกรที่บุคคลได้มาประดับ
 ตน หรือประดับท้ายชื่อ นั้น ก็เป็นเครื่องแสดงถึงความ
 อุตสาหะวิริยะของผู้ั้น อันเป็นสิ่งที่ใคร ๆ จะปฏิเสธ
 ไม่ได้ โดยเฉพาะในเมื่อผู้ั้นไม่ได้ ชื่อปรินญา มาเพื่อ
 เจตนาทุจริต (ซึ่งในปัจจุบันก็มีกรณีทุจริตเช่นนั้นอยู่
 เหมือนกัน) แต่การที่จะคิดแบบเด็ดขาดว่า ผู้มีปรินญา
 เท่านั้น จึงจะเป็นคนมีความรู้ความสามารถ ส่วนผู้
 ไม่มี ปรินญา ก็หมดสิทธิ์ที่จะ หาความรู้ความ สามารถเลย
 เช่นนี้ ย่อมเป็นความคิดที่ผิดแน่ เพราะเป็นการวาง
 มาตรฐานแห่งความรู้ความสามารถ (หรือแม้กระทั่ง
 คุณธรรม) ของบุคคล โดยฝากไว้กับ เศษกระดาษ
 แผ่นหนึ่ง ๆ อย่างเดียว ซึ่งอาจมีทางผิดพลาดได้ในบาง
 กรณี ความผิดพลาดดังกล่าวมานี้มีได้ ๒ ประการ
 ประการแรกคือเท่าที่เราทัง หลาย ก็ได้รู้ได้เห็นมาจาก

ประสบการณ์ในปัจจุบันนี้บ้าง ก็ปรากฏว่าผู้มีปัญญา หรือดีกรี บางคนมีความรู้ความสามารถ และแม้กระทั่ง ความประพฤติ ไม่สมกับปริญญานั้น ๆ เลย ประการ ที่สอง คือคนบางคน แม้ไม่มีปริญญาต่อท้ายชื่อ แต่ ก็อาจจะมีความรู้ ความสามารถ และแม้กระทั่งความ ประพฤติไม่ด้อยกว่าผู้ที่ได้รับปริญญามาแล้ว หรือบาง ครั้งก็อาจจะมากกว่าและดีกว่าอีกด้วยก็ได้ จะเห็นได้ว่า ตามห้างร้านและบริษัทที่ดำเนินธุรกิจต่าง ๆ นั้น ผู้มี ปริญญาต้องเป็นลูกจ้างหรือลูกน้องของผู้ที่ไม่มีปริญญา ซึ่งเขามีความชำนาญงานมากกว่า ก็มิได้อยู่มีใช้น้อย ทงนี้ เพราะ ความรู้ และ ความ สามารถ กับทาง วิชาเป็น สิ่งที่ บุคคลอาจฝึกฝนตนเองให้เกิดมีขึ้นได้ โดยไม่ต้องเข้า มหาวิทยาลัยเลยก็ได้เหมือนกัน ปริญญาหรือดีกรีจึง เป็นเครื่องประดับอย่างหนึ่งที่เห็นได้ง่าย ที่มีไว้เพื่อจูงใจ หรือข่มหรือขู่ให้ผู้อื่นเกิดความตื่นเต้น น้อมใจเชื่อและ เลื่อมใสเสียก่อน ต่อจากนั้นจึงค่อยแสดงคุณธรรมความ สามารถ (ถ้ามี) ให้เห็นในภายหลังนั่นเอง

อิทธิปาฏิหาริย์ทางโลกกับอิทธิปาฏิหาริย์ทางศาสนา

และลักษณะเช่นนี้จะเป็นลักษณะ และจุดประสงค์
 ของอะไรอื่นอีกเล่า ถ้าไม่ใช่ของอภิญาญาหรืออิทธิ-
 ปาฏิหาริย์ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ? ความแตกต่าง
 กันก็อยู่ที่ว่า ปริญาญาเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ในทางวัตถุ ส่วน
 อภิญาญาเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ในทางจิตใจ หรือกล่าวอีก
 อย่างหนึ่ง ปริญาญาเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ในทางโลก ส่วน
 อภิญาญา เป็น อิทธิ ปาฏิหาริย์ ใน ทาง ธรรม หรือ ทาง ศาสนา
 อภิญาญา คืออิทธิ ปาฏิหาริย์ใน ทาง ศาสนา ถูก ปรัก ปรำ
 ช้หน้า ด่ากราด ว่าไม่ได้เป็นเครื่องแสดงถึงคุณธรรม
 เสมอไปฉันใด ปริญาญาคืออิทธิปาฏิหาริย์ในทางโลกก็
 น่าจะได้รับการประเมินค่าเสียใหม่ให้ถูกต้องว่า ไม่ได้
 เป็นเครื่องชี้ถึงความสามารถเสมอไปฉันนั้น อภิญาญา
 คืออิทธิปาฏิหาริย์ทางศาสนา ถูกถือว่า มีความสำคัญและ
 มีคุณค่าเป็นรองอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ฉันใด ปริญาญาคือ
 อิทธิปาฏิหาริย์ ทางโลกก็ควร จะได้รับการ ประเมินค่าว่า
 เป็นรองความรู้ความสามารถของบุคคลฉันนั้น

เมื่ออภิญาญา หรือ อิทธิ ปาฏิหาริย์ ทางศาสนา เราสามารถเปรียบเทียบได้แก่เครื่องประดับเพื่อความสวยงาม (ซึ่งไม่มีก็ได้) หรือเป็นอาหารเสริมเช่น hors d'oeuvres (ออดิฟ) หรือผงชูรส (ซึ่งไม่กินหรือไม่ใส่ก็ได้) หรือเป็นเปลือกซึ่งห่อหุ้มแก่น เป็น bass หรือ chord ซึ่งช่วยเสริมความไพเราะของ melody เป็นต้นเช่นนี้ ปริญญาหรือด็กิริ ซึ่งเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ทางโลก ก็น่าจะได้รับการประเมินค่าอย่างมีเงื่อนไขเช่นนั้นเหมือนกัน คือไม่ใช่ให้คะแนนอย่าง absolute ว่าผู้มีปริญญาแล้วทำอะไรก็ต้องถูก ต้องดี ต้องเก่งไปทุกอย่างทุกเมื่อ

ทัศนคติเช่นนี้อาจทำให้เกิดความกระตือรือร้นแก่ผู้ที่มีปริญญาคืออิทธิปาฏิหาริย์ทางโลกอยู่บ้าง แต่ก็ขอให้ทราบว่า มิใช่เป็นการ “ลดค่า” ปริญญาเสียหมดสิ้นเชิง เป็นแต่ขอให้ท่านให้คะแนนแก่ความสามารถและความชำนาญที่เกิดจากประสบการณ์ล้วน ๆ โดยไม่มีปริญญาเป็นเครื่องเสริมหรือชูรสบ้างตามสมควร ไม่ใช่ถือสิทธิผูกขาดความรู้ความสามารถโดยฝากไว้ที่กระตือรือร้นของปริญญาอย่างเดียว และเมื่อเรา คือท่าน มี tolerance

คือความเป็นผู้มีใจกว้างต่ออิทธิปาฏิหาริย์ทางโลกได้
 เช่นนั้นแล้ว ก็น่าจะมี tolerance ต่ออิทธิปาฏิหาริย์ในทาง
 ศาสนาได้บ้าง ไม่ใช่คอยแต่จะชี้แจงกล่าวโทษ ต่ำกราด
 และ กดให้จมธรณีไปเลย และไม่ใช่ถือสิทธิผูกขาด
 คุณภาพดี และประโยชน์ไว้ที่อนุศาสน์ ปาฏิหาริย์อย่าง
 เดียวเท่านั้น ทศนคติที่ประกอบด้วย tolerance เช่นนี้
 เป็นแบบ Live and Let Live และ Live and Help
 Live คือต่างคนต่างอยู่และช่วยกันได้บ้าง คือเป็นแบบ
 Division of Labour (แบ่งงานและหน้าที่กันทำ) ไม่ใช่
 Live and Let Die คือ “ข่อยู่เอ็งตาย” แบบภาพยนตร์
 ชุตเจมส์บอนด์ ๐๐๗ นั้นแล

อภิญาญา ต็อกเตอร์ (พีเอชดี) (Ph. D.)

พูดก็พูดเถอะ ความนิยมนับถือ เลื่อมใสใน
 ปริญญาทางโลกดังกล่าวนั้น บัดนี้ได้แพร่อิทธิพล
 เข้ามาสู่วงการพุทธศาสนาด้วยเหมือนกัน จะเห็นได้ว่า
 สำนักของพระอาจารย์องค์ใดมีลูกศิษย์ลูกหาหรือศรัทธา
 ญาติโยม ที่มี ปริญญา ระดับ มหาวิทยาลัย มาไว้ ประดับ
 บารมีบ้าง ก็จะเป็นที่เลื่องลือกันทั่วไป และก็เป็นที่

เซ็ดหน้าชูตา เสริมบารมีของท่านผู้เป็นอาจารย์ได้ไม่น้อยทีเดียว จะมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ ออกชื่อและนามสกุล และปริญญา ของศิษย์ผู้นั้น ๆ ด้วยอย่างเอิกเกริก ซึ่งก็เป็นการโฆษณาจูงใจที่นับว่าได้ผลน่าดูทีเดียว เพราะประชาชนคนธรรมดาทั่วไปที่ไม่มีโอกาสได้มีปริญญากับเขา ต่างก็ถูก “สะกดจิต” ด้วยปริญญาของเขาเหล่านั้น ๆ และแล้วก็เลยคิดเอาเองแบบ auto-suggestion ว่าการบวชของท่านผู้มีปริญญาทั้งหลายเหล่านั้นต้องมีเหตุผลและความเป็นมาเบื้องหลังที่น่าประทับใจ น่าเลื่อมใสว่าการกระทำทำนองเดียวกับของผู้ที่ไม่มีปริญญาอะไรเลย และพระอาจารย์ของท่านเหล่านั้นก็คงจะต้องเก่งกว่า หรือว่าเลิศกว่า วิเศษกว่า พระอาจารย์ที่มีลูกศิษย์ผู้ไม่มีปริญญาเลยเป็นแน่ “ถ้าไม่เช่นนั้นละก็ ผู้ที่เขาที่มีปริญญาระดับสูง ๆ เช่นนั้นแล้ว เขาจะมาเลื่อมใสนับถือท่านได้อย่างไรเล่า?” นี่คือเหตุผลซึ่งแฝงอยู่ในจิตของบุคคลบางคนอย่างลึก ๆ และในบางคนก็ไม่แฝงและไม่ลึกละ แต่ได้มีการแสดงเป็นคำพูดจูงใจผู้อื่นออกมาอีกด้วย

ความสำคัญของส่วนประกอบที่ “ไม่สำคัญ”

และพุดก็พุด (อีกครั้ง) เถอะ นอกจากศิษย์ที่เข้ามาฝากตัวในสำนักของพระอาจารย์ต่าง ๆ จะได้เป็นเกียรติเชิดหน้าชูตาอาจารย์ด้วยปริญญาของเขาแล้ว พระอาจารย์เองบางท่านก็ได้รับเกียรติมี “อภิญาญา” พิเศษ ดี ต่อท้ายชื่อของท่านด้วยเหมือนกัน ถูกละปริญญาเอกชั้นด็อกเตอร์ดังกล่าวมาแล้วนั้นท่านเหล่านั้นอาจจะไม่ได้ดิ้นรนแสวงหา เพราะเป็นสิ่งที่ทางโลก (คือทางฆราวาส) เขานำมาถวายให้เองด้วยความนับถือในผลงานของท่านในด้านใดด้านหนึ่ง และองค์ท่านเองก็อาจจะไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรนักก็ได้ แต่ถึงกระนั้น มันก็เป็นองค์ประกอบที่คงจะสำคัญพอสมควร อย่างน้อยก็สำคัญพอที่คุณสมบัติพิเศษซึ่งแม้จะไม่ถึงกับวิเศษนี้ ได้เป็นสิ่งที่ทำให้ศิษย์ของท่านภูมิใจในฐานะเป็น “อภิญาญา” ในยุคพุทธศตวรรษที่ ๒๖ ได้เหมือนกัน นี่เป็นเครื่องแสดงว่าอภิญาญา ซึ่งเราคิดว่าเป็นองค์ประกอบที่ไม่สำคัญนักนั้น ความจริงก็เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ของจีปจ้อยเลย

เป็นแต่ว่าอาจจะแฝงมาในรูปใดรูปหนึ่งก็ได้ ตามความนิยมของยุค (คือกาลละ) และของสังคม (คือเทศะหรือบริษัท) หนึ่ง ๆ และพระอาจารย์ที่มี “อภิญาญา” Ph D. ก็จะได้รับคามนิยมนับถือมากกว่าองค์ไม่มี “อภิญาญา” ดังกล่าว ไม่มากก็น้อย.

อันที่จริงที่ข้าพเจ้ากล่าวนี้มีได้มุ่งหมายจะให้เป็นการเสียดสีหรือเยาะเย้ยแต่อย่างใด เป็นแต่ว่าใครจะชี้ให้เห็น ความจริง ในปัจจุบันว่า เมื่อในยุคนี้สมัยนี้เราไม่สามารถหาผู้ที่มีอภิญาญาทางศาสนาที่เด่น ๆ จนกระทั่งวงการของผู้ที่คิดกันว่าตนเป็น บัญาณาชนยอมรับนับถือได้ ก็ได้มีการเปลี่ยนเข็มไปนับถือปริญญาเป็นอภิญาญาแทนที่ โดยให้ความนับถือยกย่องเทิดทูนแบบเดียวกัน และมีปริมาณความเข้มข้นเท่าเทียมกันเลยทีเดียว อันที่จริงท่านผู้มีปริญญาเหล่านั้น อาจไม่ได้ตั้งใจโฆษณาตนเองก็ได้ แต่ก็เป็นเรื่องที่ช่วยไม่ได้ที่ประชาชนให้ความเลื่อมใสแก่ “อภิญาญา” ของท่านเอง.

“อภิญาญาร่วมสมัย” ๒ ประเภท

เท่าที่กล่าวมาแล้วนั้น คือ “อภิญาญา” ในวงการพุทธศาสนา ในพุทธศตวรรษที่ ๒๖ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย ซึ่งอาจจะเรียกเล่น ๆ ว่า “อภิญาญาร่วมสมัย” ก็น่าจะได้ เพราะเมื่อเราหาอภิญาญาฝ่ายขาว หรือค่อนข้างขาวได้ ยากในวงการ ของนักศึกษาปริญญาชน เพราะมันแต่ตั้งข้อรังเกียจกันเสียจนกลายเป็น “แพชั่น” ทำให้เกิดการ “เห่อ” ตาม ๆ กันไปเป็นส่วนใหญ่ เช่นนี้แล้ว ก็ต้องไขว่คว้าหา “อะไร” สักอย่างมาทดแทน หรือชดเชยสิ่งที่ขาดไปนี้ให้ได้ ดังนั้นหลังจากที่หันไปหันมาอยู่พักใหญ่ ก็เลยยึดเอา “ปริญญา” ทางโลกนี้เอง เป็นอภิญาญาทางศาสนาและให้เกียรติยกย่อง เคารพกันเท่าเทียมอภิญาญาจริง ๆ ที่เดียว

อย่างไรก็ตาม “อภิญาญา” ที่กล่าวมาแล้วนั้น นับได้ว่าเป็น “อภิญาญา” อันเป็นฝ่ายทางการ (formal) ของสถาบัน แห่งใด แห่งหนึ่งที่ยอมรับ นับถือกันในกลุ่มผู้ที่เรียกตนเองว่า ปริญญาชนเท่านั้น อันที่จริง ยังมี “อภิญาญา” อีกประเภทหนึ่งที่ไม่ใช่เป็นทางการ คือเป็น

informal หรือ public เพราะเป็นประเภทที่ประชาชน
 กลุ่มหนึ่งแต่งตั้งให้ โดยไม่จำเป็นต้องมีทางการ
 เกี่ยวข้องด้วยเลยก็ได้ ผู้อ่านนิตยสารทางธรรมประเภท
 “ชาวบ้าน” เช่น คนพื้นโลก โพรซิญาณ โลกทิพย์ ฯลฯ
 ก็จะสามารถได้ว่า มีพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงเป็น จำนวนไม่
 น้อยทีเดียว ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้มีอภิญาญาจริง ๆ
 คือเป็น อภิญาญาทางพุทธศาสนา และไม่ได้เกี่ยวกับ
 ปริญาญาทางโลกเลยแม้แต่น้อย ดังนั้นพระอาจารย์ที่มี
 ชื่อเสียงมาก ๆ เช่น ท่านเจ้าคุณนรฯ วัดเทพศิรินทร์
 หลวงปู่แหวน ท่านพระอาจารย์ฝั้น เป็นต้น ต่างก็ได้
 รับการ “แต่งตั้ง” จากชาวบ้านที่เลื่อมใส ในด้าน
 อภิญาญา ของท่าน ว่าเป็นผู้มีอภิญาญาและได้บรรลุ
 ธรรมภูมิสมัยในระดับต่าง ๆ ตามแต่จะนับถือกันมากน้อย
 เท่าใด เท่าที่กล่าวมานี้ ขอย้ำว่าเป็นการเสนอให้เห็น
 ความจริงที่เกิดขึ้นรอบตัวเรา ในสังคมของเราเท่านั้น ไม่ได้
 เป็น การวิจารณ์ ทำนองเยาะเย้ยหรือเสียดสีแต่อย่างใด
 เพราะท่าน ประเภทหลังนี้ไม่เคยได้ชวนชวายเป็นให้คน
 มานับถือ เพื่อแยกไปตั้งลัทธิใหม่ หรือเพื่อยกตนข่ม

ผู้อื่นแต่อย่างใด ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชเคยไปนมัสการถามท่านเจ้าคุณนรฯ วัดเทพศิรินทราว้า ท่านสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วหรือ ปรากฏว่าท่านเจ้าคุณนรฯ ตอบว่า “ไ้บ้” ซึ่งคำนี้ของท่านจะหมายความลึกซึ้งแค่ไหน ก็ยากที่เราจะรู้ได้ มีผู้ไปนมัสการถามหลวงปู่แหวนว่า หลวงปู่เหาะได้จริงดังที่เขาเล่าลือว่าเป็นปาฏิหาริย์ของท่านจริงหรือเปล่า ปรากฏว่าหลวงปู่ตอบโดยใช้สำนวนชาวเหนือซึ่งข้าพเจ้าจำไม่ได้เสียแล้ว แต่ก็มีใจความว่า “เอ็งเห็นข้าเป็นนกหรือวะ?” เรื่องปาฏิหาริย์ของหลวงปู่แหวนนี้ เป็นที่เลื่องลือกันมาก ถึงกับนิตยสารภาษาอังกฤษ ออกในฮ่องกง ชื่อ ASIA MAGAZINE นำไปลงเป็นข่าว ข้าพเจ้าได้อ่านจากนิตยสารฉบับนี้ แต่ก่อนหน้านั้นได้เคยฟังมาจากผู้อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่หลายคน เช่น อาจารย์แสง จันทร์งาม แห่งมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น

เป็นอันกล่าวโดยสรุปได้ว่า อภิญาญา ในพระพุทธศาสนา ในประเทศไทย เวลานั้นก็ยังพอหาได้อยู่ ๒ ประเภท คือ “อภิญาญา” ในระดับของบุคคลที่เรียก

ตนเองว่าเป็นปัญญาชน ส่วนมากก็เป็นการแต่งตั้งจากทางราชการ ประเภทอื่นที่จริงไม่ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักการในพระพุทธศาสนาแต่อย่างใด แต่เป็นการ “ลากตั้ง” กันไปเอง ส่วนอีกประเภทหนึ่ง เป็นระดับชาวบ้าน ไม่ใช่ทางการ จะเรียกว่าเป็นฝ่ายถูก “แต่งตั้ง” ก็ได้ ประเภทหลังนี้ ไม่ว่าจะ เป็นความจริงมากหรือน้อยเพียงใด ก็ยังมีคุณลักษณะที่เกี่ยวกับหลักการทางพระพุทธศาสนาอยู่พอให้อุ่นใจ (ของชาวบ้านธรรมดา ๆ) ได้บ้าง

และไหน ๆ ก็ได้กล่าวมาถึงขนาดนี้แล้ว ก็ขอกล่าวแถมท้ายอีกประเภทหนึ่ง คือประเภทที่ไม่ต้องมีใครลากตั้ง หรือ แต่งตั้งให้เสียเวลา แต่ท่าน “ตั้งตนเอง” คือประกาศตนเองออกมาตรง ๆ เลยทีเดียว จะเท็จหรือจะจริงอย่างไรและเพียงใด ก็ขอให้เป็นเรื่องของแต่ละท่าน จะพึงเลือกเชื่อหรือไม่เชื่อเอาเองตามเสรีนิยมในสังคมประชาธิปไตย

สรุปความว่า ความสามารถที่ดูเหมือนว่าจะไม่ใช่ของจำเป็น จะเป็นวิชาไม่บังคับ จะเป็นส่วนประกอบ

ปลีกย่อย และจะเป็นเหมือนผงชูรส คืออภิญญานี้มัน
 ดูจะเป็นเรื่องที่ “ขาดไม่ได้” อยู่เหมือนกัน แม้วัดที่มี
 ชื่อเสียงเป็นวัดสำคัญ ๆ ของทางการ ของนักปราชญ์
 ก็มีอยู่หลายแห่งที่มีการเล่าเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ “แซม”
 อยู่บ้างเหมือนกัน เรียกว่าพอไม่ให้เป็น “แกงจืด” ซืด
 เกินไป ถึงจะไม่เผ็ดจัดแบบ “ผัดขเมา” หรือ “น้ำพริก
 นรก” ก็เอาเพียง “แกงต้มยำ” เพื่อให้มีได้ ทุกรส
 ก็เอาดีนั้นแหละ.

ทัศนคติของพระพุทธองค์: เกวัญญสูตร

ทัศนคติของพระพุทธองค์ เกี่ยวข้องกับอิทธิปาฏิหาริย์นั้น ดูเหมือนว่าเกวัญญสูตร สิลขันธ์วัคค์แห่งที่ฆมนิกาย จะเป็นหลักอ้างอิงแสดงถึงความจริงเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม มีปราชญ์บางท่านได้อ้างพระสูตรนี้เป็นหลักใหญ่ แล้วตีความ (interpret) ถึงทัศนคติของพระพุทธองค์ไปอย่างสุดโต่ง (extreme) เต็ดขาด (absolute) และอย่างไม่มีเงื่อนไข (unconditional) เลย ต่อไปนี้ ข้าพเจ้าจะขอใช้สิทธิในการตีความ (interpret) พุทธภาษิตในพระสูตรนั้นตามมติของข้าพเจ้าบ้าง ซึ่งจะได้มีการแสดงเหตุผล ตัวอย่าง และมีที่มา

อ้างอิงประกอบด้วยเท่าที่จะทำได้ ท่านที่ไม่เห็นด้วย
 ย่อมมีสิทธิที่จะโต้แย้ง ชนิดที่ประกอบด้วยเหตุผล ตัว
 อย่างและหลักฐานอ้างอิงด้วย ไม่ใช่เอาแต่ "ด่าลูกเดียว"
 ดังที่ข้าพเจ้าได้ประสบมาแล้วเป็นส่วนมาก

พระสูตรดังกล่าวข้างต้น เป็นธรรมเนียมเทศนาของ
 พระองค์ ซึ่งทรงแสดงแก่บุตรคหบดี ชื่อเกวัญภูษะ มี
 ใจความว่า พระองค์ไม่นิยมการแสดงปาฏิหาริย์ และ
 ได้ตรัสสรรเสริญอนุสาสนี ปาฏิหาริย์ว่ามีคุณค่าเหนือกว่า
 อิทธิปาฏิหาริย์ นี่เป็นเนื้อความย่ออันเป็นการแสดงถึง
 ทศนคติของพระพุทธองค์ในเรื่องนี้

อย่างไรก็ตาม เราจะต้องพิจารณาถึงสาเหตุแวดล้อมหรือเรื่องปรารภ อันเป็นเหตุปรารภให้พระพุทธร-
 องค์ตรัสเช่นนั้นด้วย ตามข้อความในพระสูตรนั้น บุตร
 คหบดีชื่อเกวัญภูษะ ได้มาทูลนิมนต์พระองค์ให้แสดง
 ปาฏิหาริย์ เพื่อดึงใจให้ประชาชนมาเลื่อมใสในพระธรรม
 วินัยให้มากจน—นี่เป็นคำทูลขอร้องของเกวัญภูษะ ซึ่งเป็น
 การขอร้องอย่างตอ ๆ — อย่างผิดกาลเทศะ ผิดความ
 มุ่งหมายของพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ถ้าจะใช้สำ-

นวนร่วมสมัยแบบลูกทุ่งสักหน่อย ก็เห็นจะต้องว่าเป็น คำขอร้องที่ “ชอบอ” คือไม่เอาไหนเลย เมื่อเรื่องปรารภ เป็นเรื่องชอบอเช่นนั้น จะไม่ให้พระพุทธรองค์ตรัสตอบ เช่นนั้น อย่างไรได้? ทั้งนี้เพราะพระองค์ต้องการจะ สอนอย่างตรงไปตรงมาให้แก้วภู่รู้เสียเลยว่า จุดประ- สงค์อันแท้จริงของพระพุทธรศาสนานั้น ไม่ใช่การเรียก ร้องให้คนมานับถือให้มากขึ้น พุดตามสำนวนลูกทุ่งอีก ครึ่งก็คือ พระองค์ไม่ได้ “หิวลูกศิษย์” นั้นเอง ถ้า พระองค์จะทรงสั่งสอนใคร ก็ทรงทำเพื่อประโยชน์สุข ของเขาเองต่างหาก สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระ ยาวชิรญาณวโรรส ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือพุทธคุณ- กถา (ซึ่งเป็นหลักสูตรชั้นนักธรรมเอก) บรรยายความ จริงข้อนี้ไว้อย่างง่าย ๆ แต่น่าฟังมาก ข้อความตอนนั้น (ในบทอนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ) มีว่า “มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมฝักใฝ่จันทรเพื่อประโยชน์ของตน ส่วนพระโลกนาถ เจ้า ย่อมฝักใฝ่คนเพื่อประโยชน์แก่เขาเอง”

ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่า เรื่องปรารภของพระสูตร นั้นเป็นเรื่องของคำขอร้องที่ไม่เป็นอรรถไม่เป็นธรรม แต่

เป็นคำขอร้องที่ “งัวเงา” โดยผู้ขอร้องตั้งความประสงค์
ให้พระพุทธรองค์ เป็นเหมือนนักการเมืองชั้นเลว ๆ คน
หนึ่งทีคิดแต่จะหาเสียง เรียกคะแนนนิยมจากประชาชน
ให้มากที่สุดที่จะทำได้ โดยคิดถึงปริมาณเท่านั้นเอง ไม่
มีการคำนึงถึงคุณภาพแต่อย่างใด แน่ละ คำตอบของ
พระองค์ต่อคำขอร้องที่ไม่เป็นสปรสนเช่นนี้ ก็ต้องเป็น
คำตอบที่ตรงไปตรงมา และก็ค่อนข้างจะรุนแรงพอ
สมควร

เหตุการณ์ที่สนับสนุนพระพุทธรวณะตอนนั้น ก็มี
อยู่ตอนหนึ่งทีกล่าวถึงเรื่อง พระปิณโฑลภารทวาชเหาะ
ขึ้นไปเอาบาตรที่แขวนไว้ที่ยอดไม้ลงมา เป็นเหตุให้
มหาชนตื่นตื่นโวยวาย เอ็ดอึงกันยกใหญ่ อันที่จริง
ท่านพระปิณโฑลภารทวาชะ ซึ่งเป็นพระอรหันต์
แล้ว ก็คงไม่ได้ “หิวลูกศิษย์” อะไรเลย ในการทำไป
เช่นนั้น จุดประสงค์ของท่านก็คือ การลบล้างคำปรา
มาสเสียมากกว่า แต่นั่นแหละ เรื่องเช่นนั้นไม่ใช่เรื่อง
เล็กน้อยสำหรับประชาชนทั่วไป ซึ่งมีความโน้มเอียงของ
ใจที่ชอบตื่นตื่นโวยวายอยู่แล้ว พระพุทธรองค์คงเห็น

แล้วว่า ถ้าปล่อยให้พระสาวกทำกันเช่นนี้ ต่อไปก็จะ
 หยุดยังไม่ได้ และทำไปทำมา อนุสาสนีปาฏิหาริย์ก็จะ
 ไม่มีผู้ใดเหลียวแลเอาใจใส่กันเลย จึงได้ทรง “ปรัม”
 ไว้อย่างรุนแรง

อิทธิปาฏิหาริย์ที่พระพุทธรองค์

และพระสาวกยอมแสดง

คุณหลวงวิจิตรวาทการจะเป็นผู้ที่เข้าใจทัศนคติ
 ของพระพุทธรองค์เกี่ยวกับเรื่องนี้ คือไม่ได้มีความเห็น
 แบบสุดโต่งเหมือนนักวิชาการบางท่าน ในหนังสือเรื่อง
 “พุทธานุภาพ” ซึ่งท่านได้แต่งไว้นานมาแล้ว เป็นหนังสือ
 ที่ข้าพเจ้าเคยอ่านเมื่อสมัยยังเป็นเด็กนักเรียน แต่จน
 บัจจุบันก็ยังจดจำใจความสำคัญได้อยู่ คุณหลวงกล่าว
 ไว้ตอนหนึ่งมีใจความว่า แม้พระพุทธรองค์จะได้ทรงห้าม
 เช่นนั้น แต่เมื่อถึงคราวคับขันที่มีความสำคัญเกี่ยวกับ
 ความเป็น และ ความตาย ของพระพุทธรศาสนา พระ
 องค์ก็ต้องยอมแสดงอิทธิปาฏิหาริย์เหมือนกัน ตัวอย่าง
 เรื่อง “ความเป็น” ของพระพุทธรศาสนาก็คือตอนทรง

ทรมานอรุเวลชฎิลด้วย อุปาทศแห่งอิทธิปาฏิหาริย์ โดย
 กระทบการต่าง ๆ นานาเป็นเวลานาน จนกระทั่งชฎิล
 ยอมแพ้ในด้านนี้ ^{๕๕} ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงทราบว่า หาก
 ไม่ทำเช่นนั้นเสียก่อน พระพุทธศาสนาของพระองค์จะไม่
 ตงมั่นในแคว้นมคธได้เลย เพราะอรุเวลชฎิลเป็นที่นับ
 ถือของชาวมคธเป็นอันมาก ส่วนเรื่องเกี่ยวกับความตาย
 ของพุทธศาสนาคือ ตอนที่พวกเดียรฉัตรทำทนายให้
 พระองค์แสดงอิทธิปาฏิหาริย์แข่งกัน ซึ่งในที่สุดพระ-
 องค์ก็ต้องแสดงยมกปาฏิหาริย์ให้มหาชนได้เห็นประจักษ์
 ตาโดยทั่วกัน ^{๕๖} ทั้งนี้เพราะพระองค์ทรงเห็นแล้วว่า ถ้า
 ไม่ทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ในตอนนั้น อาจเป็นผลทำให้
 ธรรมวินัยเสื่อมและสลายไปได้ เพราะถึงอย่างไร ๆ
 มหาชนที่ยังต้องการอิทธิปาฏิหาริย์เป็นเครื่องจูงใจขั้นต้นนั้น
 ยังมีอยู่มาก ซึ่งอันที่จริง ข้าพเจ้าก็ใคร่จะขอเพิ่มเติมไว้
 ในที่นี้ว่า ที่ว่ามหาชนผู้ต้องการอิทธิปาฏิหาริย์เป็น
 เครื่องจูงใจ หรือนำทางในขั้นต้นไปก่อนนั้น ไม่ใช่มี
 อยู่มาก ในสมัยพุทธกาลเท่านั้น แต่ทว่ายังมีอยู่มากแม้
 ในสมัยนี้ด้วยเหมือนกัน และอาจจะมากกว่าในสมัยนั้น

ก็ได้ เหตุผลของความจริงข้อนี้ ได้กล่าวถึงในประเด็นข้อ
“บริการปาก” และ “ฐานอำนาจ” ในเรื่องอภิญาญาฝ่าย
ขาวนแล้ว

แม้ในหลังสมัยพุทธกาลมาแล้ว เช่นในคราวทำ
สังคายนาครั้งที่ ๓ นั้น ท่านผู้อ่านยังคงจำได้ว่าข้าพเจ้า
ได้กล่าวมาแล้วว่า ก่อนที่พระเจ้าอโศกมหาราชจะยอม
รับเป็น “โยมอุปฐาก” นั้น หลังจากที่พระโมคคัลลี
บุตรติสสเถระอธิบายข้อธรรมะต่าง ๆ ให้ฟังจนสิ้นกระ-
บวนความแล้ว พระเจ้าอโศกก็ยังขออุทิตธิปาฏิหาริย์
ที่แสดงได้ยาก ๆ ก่อนสักครั้งหนึ่ง เมื่อเป็นเช่นนั้น พระ-
โมคคัลลีบุตร ก็ต้องยอมแสดงอุทิตธิปาฏิหาริย์ทำแผ่นดิน-
ไหวให้เห็นประจักษ์โดยทั่วกันก่อน เพราะท่านพระเถระ
คงเห็นแล้วว่า เป็นการแสดงเพื่อ “กู” พระธรรมวินัย
ให้พ้นจากมลทินและความเสื่อมโทรมของพุทธศาสนา
จริง ๆ ถ้าบังเอิญพระเถระแสดงอุทิตธิปาฏิหาริย์ไม่ได้เลย
ก็น่าสงสัยว่า พระเจ้าอโศกจะยอมมอบกายถวายชีวิต
เช่นนั้นหรือ ? เพราะการที่ฝ่ายอาณาจักรเข้ามายุ่ง
เกี่ยวกับศาสนจักร โดยการขับไล่ภิกษุอลัชชีออกไปเป็น

จำนวนมาก ๆ นั้น เป็นการเสียอยู่ไม่น้อยเหมือนกัน
 ข้าพเจ้าจึงใคร่ขอกล่าวอีกครั้งหนึ่งว่า หากในสมัย
 ปัจจุบันมีพระเถระผู้เป็นสมาธิภูมิ มีภูมิธรรมสูงและมี
 อธิปไตยปฏิบัติอย่างถึงใจเช่นนั้น ฝ่ายอาณาจักรก็คงจะ
 ไม่ลังเลไม่โยนกลองกันไปกันมา และศาสนมณฑลก็คง
 จะไม่เต็มไปด้วยสังฆกรรมปฏิรูป คือคำสอนและปฏิบัติ
 ที่เพี้ยน หรือ เบี้ยว และนอกคอกไปได้ อย่างลายนวล
 เช่นนี้เป็นแน่

การอ่านหนังสือระหว่างบรรทัด (ู context *)

เป็นอันสรุปความได้ว่า เป็นการจำเป็นอยู่เหมือน
 กันที่เราจะต้องพิจารณา เรื่องปรารภและสถานการณ์
 แวดล้อม ที่เป็นต้นเหตุให้พระพุทธรเจ้าตรัสข้อความ

---

* เรื่อง context ข้าพเจ้าได้บรรยายไว้ในบทความเรื่อง “แฟนแก่เก่า
 จับเข้า ถามหลวงพ่อก” ในวิญญาณฉบับเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม
 ๒๕๒๙ แล้ว และใคร่ขอกล่าวเสริมในที่นี้ว่า มีการไม่รู้ context ที่มี
 ผลเสียมากครั้งหนึ่งในพุทธประวัติ คือการที่พระพุทธองค์ตรัสเรื่อง
 อานิสงส์ของการเจริญอิทธิบาทว่า จะทำให้ผู้นั้นมีอายุอยู่ได้ถึงกับปี
 พระองค์ตรัสเช่นนั้น ๓ ครั้ง เพื่อให้พระอานนท์ทูลอาราธนาแต่พระ-
 อานนท์ไม่เฉลียวใจ คือไม่รู้ context ของคำกล่าวนั้น จึงไม่ได้ทูลอารา-
 ธนาเลยสักครั้งเดียว

นั้น ๆ เพื่อเป็นเครื่องประกอบการพิจารณา เพื่อให้รู้ context ของเรื่องด้วย ไม่ใช่จะถือตามความหมายของ ตัวอักษรในประโยคนั้น ๆ ว่าเป็นความหมายชนิดเด็ดขาด เสมอไป การกระทำเช่นนี้มีสำนวนภาษาเรียกกันว่า การรู้ “context” และการอ่านหนังสือระหว่างบรรทัด (read between the lines) ซึ่งอันที่จริงนักวิชาการก็ได้ทำมาแล้ว ในหลายกรณีด้วยกัน จนกระทั่งบางครั้ง ก็ออกจะมากเกินไปเสียด้วยซ้ำ ตัวอย่างของการ “ตีความ” (interpret) หรือการอ่านหนังสือระหว่างบรรทัด ที่เราพบเห็นบ่อย ๆ และยอมรับกันแล้ว เท่าที่นึกออกว่า คงจะไม่เป็นการ “มากเกินไป” นั้น มีดังต่อไปนี้

กาลามสูตร

(๑) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดและพบเห็นอยู่บ่อยที่สุด ก็คือข้อความในกาลามสูตร ที่พระพุทธองค์เองตรัสสอน ชาวกาลามะไม่ให้เชื่อครูอาจารย์ ไม่ให้เชื่อคัมภีร์ ตำหรับตำรา ไม่ให้เชื่อเรื่องที่ถูกใจตนเองเป็นต้น ถ้าหากเราดูเฟิน ๆ คือว่าพิจารณาตามตัวอักษร (literal

truth) อย่างเด็ดขาดจริง ๆ ก็ต้องหมายความว่า พระองค์สอนให้ชาวพุทธเป็นคนหัวตอนอกคอก ทำอะไรไม่ต้องเคารพครูอาจารย์ ตำราคัมภีร์ประเพณีทั้งหลายกันเลยทีเดียว ใครจะปฏิเสธได้ว่า เมื่อถือตามความหมายของตัวอักษรอย่างเคร่งครัด ก็จะต้องเป็นเช่นนั้นจริง ๆ แต่นักวิชาการก็ได้ให้ความเห็นไว้อย่างน่าฟังว่า คำสอนเช่นนั้น พระองค์สอนชาวกาลามะหรือผู้ที่ บางครั้งอยู่ในสถานการณ์เช่นเดียวกับชาวกาลามะเท่านั้น ไม่ใช่ว่าพระองค์จะมุ่งหมายให้ชาวพุทธเป็นคนนอกคอก นอกครู ดอรนหันหลังให้ชนบทรรมนิยมประเพณี หรือเผา คัมภีร์ตำราทั้งกันหมด แล้วก็ให้ "คิดเอาเอง" ในทุกกรณี ทั้งนี้เพราะการ "คิดเอาเอง" ที่พระองค์สอนนั้นเป็นเรื่องที่มีขอบเขตจำกัด มีเงื่อนไข ดังที่พระองค์ตรัสต่อไปว่า เรื่องนั้น ๆ เมื่อเชื่อแล้ว และเมื่อทำตามความเชื่อเช่นนั้นแล้ว จะมีโทษเป็นทุกข์และภัยหรือเดือดร้อนใจในชาตินี้หรือ และในชาติหน้าหรือไม่ ประเด็นเช่นนั้นสำหรับบุคคลผู้มีความซื่อตรงอยู่ในใจพอสมควร ไม่ถึง

กับดอรนจนเกินไป ก็คงจะพอพิจารณาเห็นด้วยตนเอง
ได้บ้างเหมือนกัน โดยไม่จำเป็นต้องฟังพาอาศัยเรื่อง
ภายนอกอันเป็นเรื่องที่บางครั้งก็อาจทำให้สับสนได้

มหาปรินิพพานสูตร

(๒) อันที่จริง ในมหาปรินิพพานสูตรก็มีข้อ
ความที่พระองค์ทรงแนะนำให้เชื่อถือคัมภีร์ตำราอยู่ คือ
ตอนที่เรารู้จักกันที่มหาปเทศ ๔ ประการ ซึ่งพระองค์
ทรงแนะนำให้ชาวพุทธตรวจสอบข้อความที่สงสัยว่าจะ
ค้านกันว่า มีมาในพระสูตรหรือพระวินัยหรือทั้งพระ-
สูตรและพระวินัยหรือไม่ จะเห็นได้ว่าในประเด็นนี้
พระองค์ตรัสให้ อ้างอิงคัมภีร์ตำราอย่างแท้จริง อันเป็น
สิ่งที่ดูเหมือนว่าจะค้าน หรือขัดแย้งกันกับที่ทรงสอนชาว
กาลามะอย่างเห็นได้ชัด เมื่อเป็นเช่นนั้น เราก็ต้องตีความ
และอ่านหนังสือระหว่างบรรทัด โดยคำนึงถึงเรื่องที่
พระองค์ทรงปรารภ คือเป็นต้นเหตุให้ตรัสสอนเช่นนั้น
ด้วย เช่นว่าพระองค์ตรัสกับใคร ผู้นั้นเป็นคนเช่นไร
อยู่ในสถานการณ์เช่นไร และพระองค์จะทรงมีความ
มุ่งหมายอย่างไรโดยเฉพาะเป็นต้นด้วย

(๓) การให้ความสำคัญแก่บุคคลเป็นรายตัว ท่านอาจารย์เมฆ อัมไพจิตร ป. ๙ วัดเทพศิรินทราวาส (ปัจจุบันถึงแก่กรรมแล้ว) ผู้เป็นอาจารย์ในสถานศึกษาแห่งเดียวกันกับข้าพเจ้า เคยให้ข้อคิดว่า พระพุทธองค์ทรงมีคุณธรรมข้อ “การณวสีกตา” คือ ถอเหตุการณ์สิ่งแวดล้อมและบุคคลเป็นสำคัญ ก่อนที่จะตรัสหรือทำสิ่งใด ๆ คือหมายความว่าพระองค์ ไม่ได้ทรงสอนคนทุกคนเหมือนกันหมด และแม้คนเดียวกันพระองค์ก็ไม่ได้ทรงสอนเช่นเดียวกันหมดทุกคราว ลักษณะการสอนและการกระทำของพระองค์เป็น individual และเป็น specific คือมุ่งหมายเฉพาะกับคนใดคนหนึ่ง (ในกลุ่มคนหมู่ใหญ่) โดยเฉพาะ และก็ทรงมีวิธีการที่จะ “จัดการ” กับเขา โดยเฉพาะในกาละเทศะ และภาวะนั้น ๆ อีกด้วย ข้าพเจ้าฟังแล้วก็เข้าใจ และเลยได้ข้อคิดต่อไปว่า ตามปกติคำสอนของพระองค์ไม่ได้มุ่งสอนกลุ่มคนโดยส่วนรวม ดังนั้นการที่ เราจะนำเอาคำสอนและวิธีการซึ่งพระองค์ทรงใช้กับคนหนึ่ง ๆ ในกรณีหนึ่ง ๆ ไปใช้บังคับคนอีกกลุ่มในอีกสถานการณ์หนึ่งนั้น บางครั้งก็จะทำไม่ได้ กล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ เราน่าจะต้องรู้กาละ

และบุคคล และเหตุผลหรือความมุ่งหมายของแต่ละกรณีด้วย ถ้าจะใช้สำนวนธรรมะ ก็คงจะเป็นว่าเราต้องมี กาลัญญู ปริสัจญญู พร้อมทั้ง อตถัญญู และธัมมัญญู ด้วยเหมือนกัน กล่าวตามสำนวนภาษาอังกฤษก็คือว่า เราต้องพิจารณาว่า มีอะไรบ้างที่ถูก “ละไว้ในฐานะเป็นที่เข้าใจกันอยู่แล้ว” (คือ left understood) เป็นเครื่องประกอบอย่างสำคัญอีกด้วย

(๓) สิ่งนี้ละไว้โดยเป็นที่เข้าใจกันแล้ว (left understood) ตัวอย่างอีกเรื่องหนึ่ง ในเรื่องการละไว้ในฐานะที่เข้าใจกันแล้ว คือในพระบาลีไตรปิฎก มีอยู่หลายต่อหลายแห่งที่พระพุทธองค์ตรัสว่า พระองค์สอน เพียง ๒ อย่าง คือทุกข์และความดับทุกข์ เท่านั้น อันที่จริงในเรื่องนี้ถ้าจะกล่าวอย่างเคร่งครัดกันแล้ว ก็ให้เห็นได้ว่า พระพุทธวจนะบทนี้ น่าจะมีข้อบกพร่องอยู่อย่างเห็นได้ชัดทีเดียว เพราะเราย่อมรู้ว่า ในหัวข้อเรื่องทุกข์อันได้ชื่อว่าอริยสัจนั้น มีอยู่ ๔ ประการไม่ใช่ ๒ และ ๔ ประการนั้น คือ ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และหนทางไปสู่ความดับทุกข์ ดังนั้นถ้าจะถือหลักพุทธวจนะ

ข้างต้นอย่างเคร่งครัด ก็หมายความว่าพระองค์ตรัสเพียง
 อริยสัจ ๒ ข้อคือข้อ ๑ กับข้อ ๓ เท่านั้นเอง แต่เท่าที่
 ปรากฏว่า ก็ไม่มีชาวพุทธผู้ใดขังใจหรือคัดค้านพุทธ-
 วจนะข้อนี้ เรายอมรับว่าพระพุทธร่องค์ตรัสข้อที่ ๑ เป็น
 ผลเมื่อยกขณมาตงเป็นประธานหรือออกเทศเท่านั้น ส่วน
 ข้อที่ ๒ กับที่ ๔ อันเป็นตัวเหตุนี้ พระองค์ทรง ละ
 ไว้ในฐานะที่เป็นที่เข้าใจ นั่นเอง กล่าวตามสำนวนชาว
 บ้านก็คือ แม้พระองค์จะตรัสบ่งถึง (donote) เพียงแค่
 ๒ แต่ก็มีความหมายรวมไปถึง (connote) จำนวน ๔ ด้วย

คำสอนเฉพาะบุคคล (individual, specific)

ข้าพเจ้าเคยสนทนากับอาจารย์พร รัตนสุวรรณ
 ในเรื่องนี้ อาจารย์พรได้ยกตัวอย่างให้ฟัง ๒ ประโยคคือ
 “สีเลน นิพพุติ ยนฺติ ศิลทำให้ถึงความดับคือพระนิพ-
 พาน” และ “วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ บุคคลย่อมพ้นทุกข์
 ได้เพราะความเพียร” ซึ่งอาจารย์พรได้อธิบายว่า ตาม
 ความจริงนั้น การมีศิลปะอย่างเดียวตามคำกล่าวข้างต้นนั้น
 ไม่ทำให้ถึงพระนิพพานได้ ต้องมีสมาธิและปัญญาด้วย

จึงจะได้ แต่นั้นแหละ ถ้าไม่มีศีลเป็นรากฐาน ก็ถึงพระนิพพานไม่ได้ ดังนั้นคำว่า “ศีล” คำเดียวในพุทธ-
 ภาสิตข้างต้นนั้น จึงหมายความว่า (connote) รวมไปถึง
 สมาธิและปัญญา ซึ่งละไว้ในฐานที่เข้าใจ (left under
 stood) ด้วย

ในข้อสอง คือบุคคลย่อมพ้นทุกข์ได้ด้วยความ
 เพียรเช่นเดียวกัน อันที่จริงมีบารมีอยู่ถึง ๑๐ อย่าง
 และความเพียรเป็นเพียงอย่างเดียวใน ๑๐ ประการนั้น
 หรือว่ามรรคมีองค์ ๘ ความเพียรอย่างเดียวกันเป็นองค์
 หนึ่งของ ๘ อย่างนั้น และผู้ปฏิบัติที่มีความเพียรอย่าง
 เดียว ไม่มีบารมีอีก ๙ อย่างประกอบด้วย หรือไม่มีองค์
 มรรคอีก ๗ ประการประกอบด้วย เช่นนี้จะพ้นทุกข์ได้
 อย่างไม่ได้ ดังนั้นคำว่า “ความเพียร” ในที่นี้จึงหมายถึงเพียร
 ปฏิบัติในมรรคอีก ๗ องค์ที่เหลือให้บริบูรณ์ และเพียร
 อบรมบารมีอีก ๙ ข้อที่เหลือให้สมบูรณ์ด้วย

ตัวอย่างดังกล่าวมาข้างต้นนั้น พอที่จะทำให้เรา
 เห็นได้ว่าในบางครั้ง พระพุทธองค์ทรงสอนคนนั้น ๆ
 ซึ่งพระองค์รู้ว่า ยังขาดคุณธรรมข้อนั้น พระองค์ก็ทรง
 ย้ำสอนขอเดี๋ยว เพราะพระองค์ทรงสอนคนนั้นในตอน

นั้น ซึ่งจะต้อง จักจุดนั้นในเวลานั้น ให้เขาจึงจะได้ผล พระองค์จึงไม่มีวบบรรยายแบบครอบจักรวาลให้เสียเวลา พุทธภาษิตในกาลามสูตรซึ่งสอน *ไม่ให้ชาวกาลามะ* เชื่ออะไรง่าย ๆ ก็มีความหมายเฉพาะชาวกาลามะและผู้อยู่ในสภาวะเช่นชาวกาลามะเท่านั้น ไม่ได้มีความหมายแบบเด็ดขาด (absolute) หรือแบบไม่มีเงื่อนไข (unconditional) ชนิดครอบจักรวาล (all-inclusive) แต่อย่างใด

คำสอน “ครอบจักรวาล” (cosmic)

แต่ในการสอน นักปราชญ์ผู้มีปัญญาลึกซึ้งเฉียบแหลม พระองค์ก็ทรงใช้คำสอนชนิด “ครอบจักรวาล” คือ all-inclusive คือเป็นคำสอนที่นำมาประยุกต์ (apply) กับคนได้ทุกคน ไม่ว่าคนผู้นั้นจะสามารถเข้าใจได้ในขณะนั้นหรือไม่ก็ตาม เช่นอนัตตลักขณสูตร ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร อาทิตตปริยายสูตร และหลักเรื่องปฏิจกสัมปบาทเป็นต้น หลักธรรมประเภทนี้มีคำเรียกว่าเป็น “หลักสากล” ชนิด cosmic law คือไม่ใช่ใช้ได้กับชีวิตมนุษย์และสัตว์ในโลกนี้เท่านั้น แต่ครอบงำไปถึงมนุษย์และสัตว์ที่มีอาภิสสมานกาย คือที่เรามองไม่เห็นในโลก

ของโอปปาติกะอีกด้วย และยิ่งกว่านั้น ถ้าสมมติว่ามีชีวิตอยู่ในกาแล็กซีที่อยู่ในจักรวาลอื่น ชีวิตแบบนั้น (ซึ่งอาจจะมีส่วนประกอบทางเคมีผิดแผกจากร่างกายของเราเป็นอันมาก) ก็จะต้องตกอยู่ภายใต้กฎอริยสัง ๔ ไตรลักษณ์ ๓ และปฏิจางสมุปปาต ๑๒ ด้วยเช่นเดียวกัน นี่เป็นธรรมชาติประเภทที่ไม่มีอะไรละไว้ในฐานที่เข้าใจ (nothing left understood) เพราะแต่ละข้อก็เป็นธรรมสมบูรณ์ในแง่ของการมองแบบนั้น ๆ

แต่แน่ละ การที่พระองค์จะทรงสอนหลักธรรมแบบครอบจักรวาลเช่นนี้ แก่คนบางคนในโลกนี้หรือไม่ นั้น พระองค์ก็ต้องใช้อิทธิปาฏิหาริย์ เช่นทศพลญาณ ตรวจสอบความเหมาะสมของผู้คนเสียก่อน ถ้ายังไม่ถึงขั้นที่จะสอนธรรมครอบจักรวาลได้ พระองค์ก็ต้องสอนแบบธรรมเฉพาะตัวของเขาผู้นั้นในเวลานั้นไปก่อน คุณสมบัติพิเศษขนาดนี้ พระสาวกผู้ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์เลย ก็จะทำไม่ได้เลย แต่หากมีอิทธิปาฏิหาริย์อยู่บ้าง ก็พอทำได้บ้าง หรือถ้ามีอิทธิปาฏิหาริย์มาก ก็จะได้มาก ชนตามส่วน

การตอบผู้ถาม (questioner)
และการตอบคำถาม (question)

การตอบปัญหาที่มีผู้สงสัยถามมานั้นมี ๒ แบบและ
๒ วิธีด้วยกันคือ เกี่ยวกับกาล (time) ได้แก่การตอบ
ปัญหาในสมัยพุทธกาล และการตอบปัญหาในสมัยปัจจุ-
บัน ส่วนเกี่ยวกับผู้ตอบก็ได้แก่การตอบผู้ถาม (answer
the questioner) และการตอบคำถาม (answer the
question) ซึ่งอธิบายดังต่อไปนี้

ในสมัยพุทธกาล ยังไม่มีการจดบันทึกหรือเขียน
กันเป็นส่วนใหญ่เหมือนดังสมัยนี้ ผู้ตอบปัญหาต่าง ๆ
จึงตอบกันเป็นการเฉพาะหน้ากับผู้ถาม เมื่อเป็นเช่นนี้

การตอบปัญหาเช่นนั้น จึงเป็นการ “ส่วนตัว” คือมุ่ง
 สำหรับผู้ถามรายนั้น ๆ มากกว่าที่จะมุ่งให้ผู้อื่นได้ยินได้
 ฟังด้วย เรียกว่า ใครมาถามก็ตอบคนนั้น ถ้าคนอื่นมา
 ถามอีก ในปัญหาเดียวกัน ก็อาจตอบปัญหานั้นเป็นอีก
 อย่างหนึ่งก็ได้ ส่วนในปัจจุบัน เรามีเครื่องมือสื่อสาร
 มวลชนมากมายหลายประการ เช่น เครื่องขยายเสียง
 หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ เมื่อมีผู้มาถามปัญหา
 เรื่องใด ผู้ตอบก็ควรต้องยอมว่าคำตอบของตนจะต้อง
 เป็นที่รู้จักทั่วไปแก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ดังนั้นจึง
 ต้องคิดหาคำตอบสำหรับผู้อื่น ที่มีได้ถามนั้น แต่อาจ
 ได้ฟังในตอนหลังด้วยก็ได้ แต่ละจำนวนผู้อ่านและ
 ผู้ฟังในตอนหลังโดยทางสื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ นั้น ย่อม
 มีจำนวนมากกว่ามาก เช่นในการแถลงนโยบายหรือทาง
 ประชาชนทางโทรทัศน์ จะเป็นของประเทศไทยหรือ
 อเมริกา หรือประเทศไหน ๆ ก็ตาม ผู้ตอบคำถามจะไม่
 ตอบเพียงเลี้ยงไปที่คำถามของผู้ถามนั้น แต่จะเพียงเลี้ยงถึง
 คนฟังจำนวนล้านซึ่งกำลังฟังอยู่ด้วย หรือจะได้ฟังต่อไป
 คือเพื่อจะเอาใจคนฟังจำนวน ล้าน ๆ คนนั้นเป็นหลัก

ใหญ่ ดังนั้นแม้คำตอบจะผิดประเด็นไปบ้างหรือจะไม่ใช่คำตอบที่ถูกต้องนัก หรือจะนำไปปฏิบัติตามไม่ได้ นัก ผู้ตอบก็จะไม่คำนึงถึง เพราะเขาต้องการจะ *เอาใจคนจำนวนล้านที่ไม่ได้ถาม* แต่กำลังพึ่งคำตอบนั้นอยู่ต่างหาก นี่คือความแตกต่างโดยทั่วไประหว่างการตอบปัญหา ในสมัยโบราณกับสมัยปัจจุบัน

ความแตกต่างในการตอบปัญหามีอีกประการหนึ่ง คือการตอบปัญหาโดยคนทั่วไปที่ไม่มีอภิญาญาปาฏิหาริย์กับการตอบปัญหาของท่านผู้ที่มีอุปเทสแห่งอภิญาญาปาฏิหาริย์ มากบ้างน้อยบ้างตามแต่กรณีของบุคคล

ในกรณีแรก คือการตอบปัญหาของบุคคลทั่วไป ซึ่งรวมทั้งนักวิชาการด้วย ซึ่งไม่มีอภิญาญาปาฏิหาริย์นั้น ผู้ตอบจะมุ่งไปที่ตัวปัญหาหรือคำตอบเป็นใหญ่ และจะพยายามตอบให้พิศดาร คือกว้างขวางและลึกซึ้งที่สุดเท่าที่สติปัญญาของผู้ตอบจะมีอยู่ แต่จะไม่เล็งไปถึงผู้ตั้งปัญหาถามว่า จะมีภูมิปัญญารับฟังโดยเข้าใจได้หรือไม่ หรือว่าจะถูกกับ “จุด” ที่จะไป “จุด” ความประทับใจของเขาให้ลุกโพล่งขึ้นหรือไม่ เพราะว่าผู้ตอบคำถามไม่มี

อภิญาญาปาฏิหาริย์พอที่จะทราบได้โดยแน่แท้ว่า ผู้ถาม
คนนั้นมีความหลังเป็นอย่างไร มีอินทรีย์บารมีแก่กล้าเพียง
ไหน ควรจะสั่งสอนหรืออธิบายในแง่ใดและต้นลึกกว้าง
ขวางเพียงใด นี่คือการตอบคำถามโดยพุ่งไปที่คำถาม
จริง ๆ

ส่วนในกรณีหลัง คือการตอบปัญหาของผู้มีอภิญาญา
ปาฏิหาริย์ เช่น เจโตปริยญาณหรือวิปាកญาณเป็นต้นนั้น
ท่านผู้ตอบคำถามจะมุ่งไปที่ตัว “ผู้ถาม” ก่อน คือไม่ได้
คิดจะตอบคำถามอย่างพิศดารอย่างเดียว แต่จะเล็งถึงตัว
ผู้ถามว่ามีอินทรีย์บารมีมากน้อยแค่ไหน และมีจุดเด่นที่
ประทับใจมาแต่ชาติก่อนในเรื่องใดบ้าง ครั้นแล้วก็ตอบ
คำถามนั้นเพื่อประโยชน์แก่ผู้ถาม โดยเฉพาะก่อน ส่วน
ผู้อื่นที่ไม่ได้ตั้งคำถาม จะอยู่ที่นั่นด้วยหรือไม่อยู่กับตาม
ถือว่าเป็นประเด็นที่รองลงไป คือใครมีปัญญาบารมีฟัง
แล้วได้ผลด้วยก็รับไป ใครไม่รู้เรื่องก็ปล่อยไปก่อน ท่าน
ผู้มีอุปเทสแห่งอิทธิปาฏิหาริย์ย่อมสามารถกระทำเช่นนั้น
ได้ จะมากหรือน้อยเพียงใดก็แล้วแต่กำลังความแข็งแกร่ง
ของอิทธิปาฏิหาริย์ของแต่ละราย แต่ผู้ที่ไม่มียุทธิ-

ปาฏิหาริย์เลย แม้จะเป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์มีภูมิธรรมสูงจริงๆ ก็ยากที่จะทำได้ ท่านต้องใช้วิธีที่เรียกว่า “เหวี่ยงแห” เอา ใครรับได้ก็รับไป รับไม่ได้ก็ไปหาพระอาจารย์องค์อื่นหรือสำนักอื่นไปตามยถากรรม

การไม่ตอบผู้ถามเลย

ในพระบาลีมีตัวอย่างเรื่องเช่นนี้อยู่หลายเรื่องเหมือนกัน เท่าที่ข้าพเจ้าได้พบก็มีอยู่ในอานนทสูตร สยัตตนิคาย สพายตนวรรค มีใจความว่ามีพราหมณ์คนหนึ่งมาทูลถามพระพุทธองค์เรื่องอดีตามีหรือไม่ พราหมณ์ถามอยู่ ๓ ครั้ง ปรากฏว่าพระพุทธองค์ไม่ตอบเลยสักครั้งเดียว จนกระทั่งพราหมณ์หมดศรัทธาเลยกลับไป พระอานนทเฝ้าอยู่ด้วยในขณะนั้น จึงทูลถามว่า คำถามของพราหมณ์นั้นก็เป็นเรื่องที่น่าตอบดีอยู่ เหตุใดพระองค์จึงไม่ทรงตอบเลย พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า เพราะแก่ไม่ได้มาถามด้วยศรัทธา และพระองค์ก็ทรงทราบได้อีกว่า แม้เมื่อตอบไปแล้ว ก็จะไม่มีความประโยชน์อะไรเกิดขึ้นสำหรับแก่เลย ไม่ว่าจะพระองค์จะตรัสตอบในแง่ไหนว่า

อย่างไรก็ตาม ในข้อการตอบคำถามของผู้มีอิทธิปาฏิหาริย์
สมบูรณ์ คือรู้ว่ารายใดควรจะตอบอย่างไร ที่จุดไหน
และรายใดที่ไม่ควรตอบเสียเลยทีเดียว

การตอบผู้ถาม ไม่ใช่ตอบคำถาม

ตัวอย่างที่ข้าพเจ้าพอนึกได้อีกเรื่องหนึ่งสำหรับผู้
เกิดร่วมสมัยก็คือ ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งตาม
ประวัติของท่าน ซึ่งเรื่องเขียนโดยท่านอาจารย์พระมหา
บัว ญาณสัมปันโนนั้น ก็ปรากฏว่าท่านพระอาจารย์มั่น
สามารถติดต่อกับโอปปาติกะ คือผู้มีกายทิพย์ชั้นเทพ
พรหมในภูมิต่าง ๆ ได้มากมายอยู่เป็นประจำตลอดจนถึง
สัตว์นิกายในอบายภูมิต่าง ๆ อีกด้วย ดังนั้นเรื่องโอปปา
ติกะหรือที่เรียกถามสำนวนชาวบ้านว่า ผีसाง เทวดานั้น
ไม่มีปัญหาสำหรับท่านอีกต่อไป แต่ในเวลาตอบคำถาม
บางครั้งที่มีผู้สงสัยมานมัสการถามท่าน ว่าผีมีจริงหรือไม่
ท่านไม่ยอมตอบตรง ๆ ว่ามีหรือไม่มี แต่ท่านตอบปิด
ประเด็นไปเสียเลยว่า ผีก็อยู่ส่วนผี คนก็อยู่ส่วนคน อย่า
ไปมัวกังวลเรื่องนั้นเลย ท่านอาจารย์คงเห็นแล้วว่าสำหรับ

คน ๆ นั้น ก็ต้องตอบเช่นนั้น เพราะจะได้ไม่เป็นกั้วลแกเขามากขึ้น และเพราะการจะอธิบายให้เขาฟังโดยละเอียดก็คงจะทำได้ โดยที่พื้นเพสติปัญญาของเขาก็คงจะไม่พอที่รับฟังเข้าใจหลักการอันเป็นฝ่ายวิชาการที่สลับซับซ้อนหลายชั้นหลายเชิงได้

อีกรายหนึ่งคือเกี่ยวกับท่านพระภิกษุพระยานรรัตนราชมานิตหรือที่ชาวบ้านรู้จักกันในนามว่า ท่านเจ้าคุณนร ๆ แห่งวัดเทพศิรินทราวาส ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาภุภาพเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ท่านเคยไปนมัสการถามท่านเจ้าคุณนร ๆ โดยมีใจความว่า ภูมิโอบปาติกะที่เรียกว่าชั้นสวรรค์และพรหมตลอดจนถึงอบายภูมิที่กล่าวถึงอยู่ในพระบาลีไตรปิฎกนั้น มีจริงไหม ท่านเจ้าคุณนร ๆ ตอบว่ามีจริงแน่นอน ท่านก็คงเห็นว่าสำหรับคนอย่างท่านอาจารย์สุชีพนั้น พอละตอบคำถามเช่นนั้นอย่างตรงไปตรงมาได้

แต่มีอีกรายหนึ่งเกี่ยวกับท่านเจ้าคุณนร ๆ เหมือนกัน ซึ่งได้กล่าวมาแล้วคือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยไปนมัสการถามท่านว่า ท่านสำเร็จอรหัตผลแล้วหรือเปล่า

ปรากฏว่าท่านเจ้าคุณนรตอบคุณชายคึกฤทธิ์ว่า “ไอ้บ้า”
ท่านคงจะเห็นแล้วว่า คำถามเช่นนี้ สำหรับผู้ถาม เช่นนี้
ก็คงจะสมควรกับคำตอบเช่นนี้ก็ได้กระมัง

สรุปความได้ว่า การตอบคำถามโดยพุ่งเล็งไปที่
คำถามนั้น เป็นการให้ความสำคัญแก่คนผู้ถามน้อยกว่า
คนผู้ที่ไม่ได้ถาม ส่วนการตอบคำถามโดยพุ่งเล็งไปที่ผู้
ถามนั้น เป็นการให้ความสำคัญแก่คนผู้ถามมากกว่าผู้
ที่ไม่ได้ถาม ประการแรกคือการตอบคำถามอาจจะได้ผลใน
ทางกว้าง แต่ขาดความลึก ประการหลังคือตอบผู้ถาม
จะได้ผลในทางลึก (คือผลแน่นอนลึกซึ้งของคน ๆ เดียว)
แต่ขาดความกว้างบ้างในขณะนั้น ๆ บุคคลทั่วไปและ
นักวิชาการ ผู้ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ย่อม ตอบคำถาม
(answer the question) ส่วนท่านผู้มีอิทธิปาฏิหาริย์
ย่อมตอบผู้ถาม (answer the questioner) ดังนี้

การตอบปัญหา ๔ อย่าง

ตามนัยพระคัมภีร์ มีคำกล่าวที่พระพุทธองค์มี
การตรัสตอบปัญหาที่ผู้ถามมา ๔ อย่างคือ

๑. ตอบโดยส่วนเดียว (เอกังสพยากรณ์)
๒. ตอบโดยแยกประเภทคือมีเงื่อนไข (วิภังช-
พยากรณ์)
๓. ตอบโดยตั้งคำถามกลับไป (ปฏิปุจฉา)
๔. ไม่ยอมตอบเลย (จปนิย)

ทั้งนี้หมายความว่า การที่พระพุทธองค์จะตรัส
ตอบปัญหาของใครนั้น ก็ต้องหลังจากที่ได้ตรวจดูภูมิหลัง
(background) ของเขาเสียก่อน ที่เรียกว่า “ภูมิหลัง”
นี้ กล่าวตามสำนวนธรรม ก็คือต้องทรงตรวจดูอิทธิคุณคือ
tendency และอินทรีย์ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ
และปัญญา ของผู้ถาม เสียก่อนว่ามีปริมาณเข้มข้นคือว่า
ได้พัฒนาไปถึงขั้นไหน พอที่จะรับคำสอนได้ในเรื่องใด
และถึงระดับไหนเสียก่อน แล้วพระองค์จึงจะเทศนา
โปรดตามวิธีอันสมควรแก่เขา ซึ่งจะเป็นข้อ ๑ หรือข้อ
๒ หรือว่าข้อ ๓ ดังกล่าวแล้วข้างต้นก็ได้ และก็จะทรง
เทศนาไปในระดับที่ไม่เกินความสามารถที่รับได้ของเขา
ด้วย มีสำนวนภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับเรื่องนี้ ๒ วลีหนึ่ง
คือไม่ speak beyond the head (คือไม่พูด “เลยหัว”)

ของผู้นั้นเอง ^{๒๔} ทงนพระองค์สามารถทำได้เป็นอย่างดี
 เพราะพระองค์ ^{๕๕} มีอิทธิปาฏิหาริย์พอที่ไม่ต้องสอนแบบ
 “เหวี่ยงแห” และไม่ต้องรอให้ศิษย์มารายงานก่อนจึงจะรู้ได้
 นี่คือประโยชน์ของอิทธิปาฏิหาริย์ที่นักปราชญ์ทางตำรา
 โดยมากมักจะมองข้ามไปเสียหมด

อันที่จริง พระสาวกที่มีอุปเทศแห่งอิทธิปาฏิ-
 หาริย์อยู่บ้างก็ย่อมสามารถทำได้เหมือนกัน มากบ้างน้อย
 บ้าง สมบูรณ์บ้าง กะพร่องกะแพรงบ้าง ตามกำลังของ
 อิทธิปาฏิหาริย์นั้น มีเรื่องที่เคยเล่าเป็นของแถมให้
 สักเรื่องหนึ่ง คือท่านมหาปิ่น ปัญญาพโล ป. ๕ น้องชาย
 ของท่านอาจารย์สิงห์ ขันตยาคโม กำลังนั่งพิจารณา
 ธรรมอยู่ในกุฏิแต่ลำพังองค์เดียวในคืนวันหนึ่ง ท่านได้
 ตงปัญหาถามตัวเองว่า “เอ ท่านอาจารย์ม่น ^{๕๕} ท่านก็
 ไม่ได้เป็นมหาบาเรียนเหมือนอย่างเรา ทำไมท่านจึง
 สามารถรู้ธรรมได้ลึกซึ้ง แต่ท่านจะรู้ได้จริง ๆ หรือว่าจะ
 หลงผิดไปก็ไม่รู้ เพราะขนาดเราเป็นเปรียญ ๕ ประโยค
 แล้ว บางอย่างก็ยังไม่รู้เลย” ทงนคือ ท่านคิดสงสัยไม่
 แน่ใจนั่นเอง คิดว่าท่านพระอาจารย์ม่นจะ “หลง” ไป

เสียมากกว่า ท่านตั้งปัญหาถามตัวเองแล้วก็ตอบเองอยู่ไม่นาน ก็ได้ยินเสียงกุกกักที่ข้างกุฏิ ท่านลุกออกมาดูก็เห็นท่านพระอาจารย์มนมหา และบอกว่า “นี่ ท่านมหาปิ่น ! ที่ท่านคิดว่าผมไม่ได้เป็นมหาบาเรียนเหมือนอย่างท่าน แล้วจะไม่มีความสามารถรู้เห็นหรือเข้าถึงธรรมะได้นั้นนะ ไม่ถูกต้องกนะ ท่านควรจะเลิกคิดได้แล้ว จะเป็นบาปแก่ตัวท่านเอง” ปราบกฏว่าท่านมหาปิ่นตกใจแทบช็อค ก็ล้มกราบแล้วขออภัย และต่อจากนั้นก็เซ็ดเต็ดขาด ไม่กล้าแม้แต่จะ “คิด” เช่นนั้นอีกเลย เรื่องนี้จะว่าเป็นการ “ตอบปัญหาคือแก้ไขข้อสงสัย” วิธีหนึ่งก็น่าจะได้ คือด้วยการใช้ เจโตปริยญาณ (mind reading) เพราะผู้ตั้งปัญหาถามไม่ได้ถามด้วยคำพูดเหมือนดังรายอื่น ๆ

ซูเปอร์แมน ทางโลกและทางธรรม

เรื่องข้างต้นนี้ข้าพเจ้าอ่านจากประวัติของพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต แต่จะเป็นฉบับที่แต่งโดยท่านพระอาจารย์มหาบัว ญาณสัมปันโน วัดป่าบ้านตาด จังหวัดอุดรธานี

หรือที่แต่งโดย ท่านพระอาจารย์วริยังค์ วัดธรรมมงคล
จังหวัดพระนคร ก็จำไม่ได้เสียแล้ว คงจำได้แต่เนื้อความ
จึงนำมาเล่าสู่กันฟัง ถึงการแก้ปัญหาข้อสงสัยของศิษย์
โดยพระอาจารย์ที่มีอุปเทศแห่งปาฏิหาริย์อยู่พอสมควร
เป็นพระอาจารย์ที่ไม่ต้องรอให้ศิษย์มารายงานตัวให้เสีย
เวลา ข้าพเจ้าเคยอ่านประวัติของท่าน และนี่ก็เปรียบ
เทียบกับพระราชประวัติของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช
แล้ว ก็คิดว่าทั้ง ๒ องค์นี้มีความเข้มแข็งเด็ดขาดพอ ๆ
กันในทางของท่านแต่ละองค์ จากรูปถ่ายของพระอาจารย์
มัน เราก็พอจะเห็นว่าบุคลิกลักษณะของท่านมี “ตบะ”
น่าเกรงขามเพียงใด กล่าวกันว่า ช่างถ่ายรูปที่จะไปขอ
อนุญาตถ่ายรูปท่าน มาให้พวกเราดูกันในปัจจุบันนั้น
กว่าจะออกปากขออนุญาตได้ ปรากฏว่าเหงื่อออกโชยตัว
เพราะกลัวท่านจะดุ ถอยเข้าถอยออกอยู่หลายตลบ กว่า
จะเอ่ยปากได้ทั้ง ๆ ที่ความจริงท่านก็เป็นพระป्राองค์หนึ่ง
ไม่มีอำนาจที่จะไปลงโทษเข็มนตีไล่ออกหรือตัดเงินเดือน
ใครได้เลย เพราะท่านไม่ได้มียศศักดิ์หรืออำนาจในการ
ปกครองแต่อย่างใด ส่วนภาพเขียนพระรูปสมเด็จพระ

ตามประวัติศาสตร์ เราได้ทราบว่าทหารของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เกรงกลัวพระองค์ยิ่งกว่ากลัวความตายแน่ละ ความ 'เกรงกลัว' เช่นนี้จะต้องมีความรู้สึกแบบ awe คือความเคารพนับถือและบูชาแฝงอยู่ด้วย คือไม่ใช่กลัวแบบ fear ดังนั้นไม่ว่าสมเด็จพระนเรศวรจะสั่งให้ไปรบที่ไหนเสียงอันตรายเพียงใด ทหารทั้งหลายก็ยินดีไปตามคำบัญชาเสมอ ท่านพระอาจารย์มั่นก็เช่นเดียวกัน ท่านมักจะสั่งลูกศิษย์ที่กลัวเสือ กลัวงู และกลัวผี ให้ไปบำเพ็ญเพียรณสถานที่ที่เขาเล่าลือว่ามีเสือดุ งูดุ และผีดุ บ่อย ๆ และศิษย์ทุกคนก็ยินดีไปตามคำสั่ง เพราะเขากลัวท่านอาจารย์แบบ awe ยิ่งกว่ากลัวความตายซึ่งเป็นแบบ fear ข้าพเจ้าเคยนึกในใจเล่น ๆ ว่า ถ้าสมเด็จพระนเรศวรจะทรงเปลี่ยนเข็มวิถีชีวิต มาเป็นการบำเพ็ญเพียรทางกัมมัฏฐาน ก็คงจะได้ผลสำเร็จสูงส่งไม่น้อยกว่าท่านพระอาจารย์มั่น และถ้าท่านพระอาจารย์มั่นจะเปลี่ยนเข็มแห่งวิถีชีวิต มาเป็นนักรบผู้กล้าในยามคับขันบ้าง ท่านก็คงจะทำได้สำเร็จไม่น้อยกว่าสมเด็จพระนเรศวรทีเดียว

เท่าที่กล่าวมานี้ อาจจะเป็นการบรรยายออกนอก
ทางจากหัวข้อเรื่อง การตอบปัญหาที่มีผู้ถามไปสักหน่อย
เพราะไม่ได้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันโดยตรง แต่ข้าพเจ้า
ก็คิดว่าน่าจะมีส่วนเนื่องถึงกัน โดยอ้อมบ้างพอสมควร
เพราะอย่างน้อยก็เป็นเครื่องแสดงว่า มหาบุรุษทั้งสอง
ท่านที่กล่าวมาแล้วนี้ เมื่อท่านสั่งให้ศิษย์หรือลูกน้องทำ
อะไร แม้จะเสี่ยงอันตรายเพียงใด ก็ไม่มีผู้ใดคัดค้าน
ขัดขืนหรือมีปัญหาอย่างใดเลย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ก็คือ
คำสั่งและคำห้ามของท่านเป็นบัญชาที่ไม่มีใครโต้แย้ง
หรือ “ถามปัญหา” นั้นเอง.

สรุปอานิสงส์ของอิทธิปาฏิหาริย์ : รู้เขา รู้เรา

คุณประโยชน์ของอิทธิปาฏิหาริย์ โดยเฉพาะที่เป็น อภิญญาฝ่าย ขาว หรือสีเทาดังที่ได้ บรรยายมาแล้ว อย่างยืดยาว นั้น พอจะสรุปลงได้ในสำนวน “ร่วมสมัย” ประโยคหนึ่ง ซึ่งพวกเราโดยมากรู้จักและเคยได้ยิน ได้ฟังกันมาแล้วคือ การ “รู้เขา รู้เรา” นั่นเอง ทุกคน รู้จักดีว่า ภาษิตนี้เป็นคำกล่าวของซุนหฺวู ซุนทัฬหีผู้มี ชื่อเสียงของจีน ได้กล่าวไว้ในเป็นหลักใหญ่ของการ ทำสงครามว่า แม่ทัพผู้รู้กำลังและความสามารถของตน แต่ไม่รู้ ถึงขีดความสามารถของศัตรูก็ดี หรือว่ารู้ขีด

ความสามารถของศัตรู แต่ไม่รู้เรื่องราวของฝ่ายตนเอง เช่นนี้ รบ ๑๐๐ ครั้ง ก็อาจชนะ ๕๐ ครั้ง ส่วนแม่ทัพ ผู้ไม่รู้ขีดความสามารถ ทงของฝ่ายตน และฝ่ายข้าศึกเสียเลย รบ ๑๐๐ ครั้งก็ต้องแพ้ ๑๐๐ ครั้ง ตรงกันข้าม แม่ทัพ ผู้รู้กำลังจุดอ่อน และจุดแข็ง ของ ทงฝ่ายตน และฝ่ายข้าศึกเช่นนี้ รบ ๑๐๐ ครั้งก็ชนะ ๑๐๐ ครั้ง

ก็ในการเผยแพร่วัฒนธรรมและแนวการปฏิบัติของพุทธศาสนานั่น อันที่จริงก็เป็นการ สงครามอย่างหนึ่งเหมือนกัน จะเรียกว่าเป็นการทำสงครามจิตวิทยา ก็ได้ เป็นแต่ว่ามีความหมายลึกซึ้งกว่าสงครามจิตวิทยาที่เราเข้าใจกันอยู่โดยทั่วไปในปัจจุบัน เพราะงานเผยแพร่วัฒนธรรมนี้ มิได้มีความมุ่งหมายจะทำลายขวัญของฝ่ายข้าศึกดังเช่นสงครามจิตวิทยาทางโลก แต่ว่ามีจุดประสงค์ที่จะ “กลับใจ” หรือ “เปลี่ยนความคิดเห็น” ของประชาชน ทำให้เขามีขวัญและกำลังใจดีขึ้น ไม่ใช่เป็นการทำลายหรือข่มขวัญแต่อย่างใดเลย สิ่งที่จะต้องต่อสู้กันจนเรียกว่า “สงคราม” นั้น ก็คือ

และปัญญา มากกว่า การ “รู้เรา” อย่างเดียว ซึ่ง
 ๕๕ ท่านจะทำได้ก็โดยการตั้งอาศัยอิทธิปาฏิหาริย์เป็น
 เครื่องช่วยเบิกทางด้วย จึงจะได้ผลมากพอ ส่วนที่ว่าจะ
 ได้มากแค่ไหนนั้นก็ต้องแล้วแต่กำลังแห่งอิทธิปาฏิหาริย์
 ของท่านเองแต่ละราย การเผยแพร่ศาสนธรรมโดย
 อาศัยอนุศาสน์ปาฏิหาริย์อย่างเดียว จะได้ผลน้อยทั้งใน
 ด้านคุณภาพและปริมาณ เพราะท่านจะช่วยแก้ปัญห
 ให้เขาไม่ได้ ในเมื่อเขาต้องเผชิญหน้ากับอุปสรรค ข้อ
 ขัดข้องอันตราย และสิ่งทั้งหลายที่รวมเรียกได้ว่า
 “มารผจญ” ศิษย์ของพระอาจารย์ที่มีแต่ อนุศาสน์
 ปาฏิหาริย์อย่างเดียว มักจะถูกปล่อยโดดเดี่ยวให้เผชิญ
 กับอุปสรรคอันตรายและมารผจญตามยถากรรม ตัวอย่าง
 เช่นนี้จะเห็นได้ในกรณีของท่านพระอาจารย์เสาร์ ซึ่ง
 เป็นอาจารย์ของท่านพระอาจารย์มั่น ดังที่ข้าพเจ้าได้
 กล่าวมาข้างต้นนั้นแล้ว ศิษย์ที่มีอินทรีย์บารมีอ่อน ก็
 ต้องประสบความล้มเหลว อย่างน้อยก็ไม่ก้าวหน้าไปเท่า
 ที่ควร ถ้าศิษย์ผู้ใดเป็นผู้มีอุปนิสัยแก้กล่าวอยู่แล้ว ก็พอ
 จะดิ้นรนค้นคว้าด้วยตัวเอง และเอาตัวรอดไปได้ดังเช่น

กรณีของท่านพระอาจารย์มั่นเป็นต้น แม้อย่างนั้นก็ต้อง
 ตะเกียกตะกายทำความเพียรอย่างหนัก ชนิดที่เรียกว่า
 “ตัวคนเดียว เอาหัวชนภูเขาทั้งลูก” จนกระทั่งสลบไป
 ๓ ครั้ง เพราะทุกขเวทหนารุนแรง กล้าแข็ง อันเกิดจาก
 การทำความเพียรสุดตายชนิดยอมตายอย่างถึงที่สุด แน่ละ
 ศิษย์เช่นนี้จะมีสักกคนในยุคหนึ่งสมัยหนึ่ง และก็การ
 ที่ท่านพระอาจารย์มั่นสามารถสั่งสอนศิษย์ได้ผลมากกว่า
 พระอาจารย์เสาร์นั้น ก็เป็นเพราะท่านมีอิทธิปาฏิหาริย์
 ประกอบด้วย และในตอนหลังท่านก็ยังสามรถรู้ว่า
 ท่านพระอาจารย์เสาร์มีปัญหาที่แก้ไม่ตก เป็น “จุดตัน”
 อยู่ ณ ที่ใด ท่านจึงได้เดินทางกลับไปช่วยแก้ปัญหานั้น
 ด้านการปฏิบัติธรรมให้พระอาจารย์เสาร์ได้จนสำเร็จ

การ “รู้เขา” เพื่อไม่ให้เราถูก “ต้มตุ๋น”

ในการสงครามทางโลก ก็มีการทำความพยายาม
 เพื่อจะ “รู้เขา” กันอย่างสุดกำลัง ซึ่งก็ได้แก่การ
 กระทำจารกรรมหรือแนวที่ ๕ นั้นเอง วิธีการเพื่อจะ
 “รู้เขา” นี้ก็มีที่กระทำกันมาแต่โบราณหลายแบบ
 หลายวิธี โดยการใช้ “เทคโนโลยี” ในสมัยนั้น ๆ

อย่างเต็มที่ เพื่อจะลวงความลับของอีกฝ่ายหนึ่งให้ได้
 เพื่อจะได้เป็นการ “รู้เขา” อย่างสมบูรณ์ ในสมัย
 พุทธกาล พระเจ้าปเสนทิโกศลก็ทรงกระทำมาแล้ว
 อย่างแยบยลชนิดที่เราท่านคิดไม่ถึงเหมือนกัน มีเรื่อง
 ในปเสนทิโกศลสูตรว่า สมัยหนึ่งพระพุทธรองค์กับ
 พระเจ้าปเสนทิโกศลนั่งสนทนาอยู่ด้วยกัน ขณะนั้นก็
 มีนักบวชประเภทต่าง ๆ ร่างกายขมุกขมอม ท่าทางเป็น
 ฤๅษีผู้วิเศษจำนวนหนึ่งเดินผ่านไป พระเจ้าปเสนทิโกศล
 เห็นนักบวชเหล่านั้นเข้า จึงลุกขึ้นกระทำอัญชลี แสดง
 การว้ในฐานะที่คนเหล่านั้นเป็น “คนพื้นโลก”
 และแล้วก็หันมาทูลพระศาสดาว่า คนเหล่านั้นคงจะ
 ต้องเป็นพระอรหันต์อย่างแน่นอน จึงแต่งกายขมุกขมอม
 สกปรกเช่นนั้น พระพุทธรองค์ทรงทราบดีด้วยพระ-
 สัมผัสปัญญาญาณว่า คนเหล่านั้นเป็นใครอยู่แล้ว และ
 ทรงรู้ด้วยว่า ถูกพระเจ้าปเสนทิโกศลเล่นตลกกลองตีเข้า
 ให้แล้ว แต่พระองค์ก็ไม่ได้วิจารณ์อย่างใด เป็นแต่ตรัส
 เป็นกลาง ๆ ถึงหลักการ ๔ ข้อ ซึ่งในที่นี้จะขอยกมา
 กล่าวเฉพาะที่เกี่ยวกับเรื่องนี้เพียงข้อเดียวว่า

“ศีลอันบุคคลพึงรู้ได้ด้วยการอยู่ร่วมกัน” (คือ การที่จะรู้ว่าบุคคลนั้น ๆ มีความประพฤติดีหรือเลวอย่างไร และเพียงใดนั้น ต้องอาศัยการอยู่ร่วมกัน คือใกล้ชิดกัน ถ้อยู่ห่าง ๆ ออกไป จะรู้ได้ยาก)

ครั้นแล้วพระองค์ก็แสดงเงื่อนไขต่อไปว่า ทงนี้ ผู้ที่จะรู้ต้องเป็นผู้ฉลาดพอ คือรู้จักใช้ความสังเกต พิสูจน์พิจารณาจึงจะรู้ ถ้าไม่ฉลาดพอ ก็จะแหวก “ม่าน ลวงตา” เข้าไปไม่ได้ และก็ต้องใช้เวลานานพอสมควร ด้วย จึงจะรู้ ถ้อยู่ร่วมกันชั่วระยะเวลาอันสั้นเกินไป ก็ไม่สามารถจะรู้ได้อีกเหมือนกัน นี่คือวิธีการดูคน หรือการ “รู้เขา” สำหรับบุคคลธรรมดาผู้ไม่มีอิทธิ-ปาฏิหาริย์

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ฟังดังนั้น ก็เข้าพระทัย ว่า พระพุทธเจ้าทรง “รู้ทัน” แล้ว เป็นแต่ว่าไม่ได้ ตรัสออกมาโดยตรงเท่านั้น จึงตรัสสรรเสริญพระธรรม-เทศนา แล้วก็ “แบไต่” ทูลบอกความจริงว่า อันที่จริง คนเหล่านั้นเป็น “จารบุรุษ” คือ แนวที่ ๕ ของ พระองค์เอง ที่พระองค์ส่งไปสืบราชการลับต่างแดน

โดยให้ปลอมแปลงเป็นฤๅษีและนักบวชเร่ร่อนไป ซึ่งเป็น
การใช้วิธีการเพื่อจะ “รู้เขา” อย่างฉลาดมาก พระเจ้า-
ปเสนทิโกศล ได้กราบทูลต่อไปว่า บ้านนี้พวกฤๅษีปลอม
เหล่านั้น คงจะกลับบ้านไปแล้ว และก็คงจะอาบน้ำ
แต่งตัว กินข้าวกินปลาจนกอดลูกเมียของตน ๆ สบาย
ไปแล้ว ทั้งนี้แสดงว่าพระเจ้าปเสนทิโกศล ใช้ “เทคโนโลยี”
เพื่อการ “รู้เขา” อย่างสูงชนิดเหนือเมฆทีเดียว

เมื่อครั้งที่ข้าพเจ้าอ่านพระสูตรนั้นครั้งแรกก็คิด หรือ
เมื่อระลึกขึ้นมาได้ในภายหลังก็คิด อดนึก “หวาดเสียว”
ไม่ได้ว่า “แหม ! นี่ถ้าพระพุทธรองค์ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์
อยู่ละก็ คราวนี้ต้องถูกลูกศิษย์ “ต้ม” จนสุกกลายเป็น
“เนื้อเปื่อย” อย่างแน่นอน ที่คิดว่า “หวาดเสียว”

นั่นก็เป็นความรู้สึกแทนพระอาจารย์กัมภัญฐานทั้งหลาย
ทั่วไปเสียมากกว่า คือ นึกวาดภาพว่าในกรณีที่ท่าน
เหล่านั้นต้องให้ลูกศิษย์ มารายงานเสียก่อนเช่นนี้ ถ้า
ลูกศิษย์คิดจะ “ต้มตุ๋น” ท่านบ้าง ท่านจะมีทางรู้เท่าทัน
กลอุบายของลูกศิษย์ได้อย่างไร ?

การ “รู้เขา”

ในระดับรู้เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นแก่เขาด้วย

การ “รู้เขา” ยังมีอีกระดับหนึ่ง ซึ่งสูงและลึกซึ้งกว่าที่กล่าวมาแล้ว คือเท่าที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการหาทางให้รู้ว่าเขามีจุดอ่อนจุดแข็งที่ไหนในเรื่องอะไร ชอบอะไรไม่ชอบอะไร มีปัญหาส่วนตัวที่ไหน และถ้าเป็นการรู้เขาในการทำสงครามระหว่างประเทศ ก็ต้องหาทางให้รู้ด้วยว่า “เขา” มีอะไร และไม่มีอะไร มากน้อยแค่ไหน มีขีดความสามารถและความทนทานเพียงใด แต่การ “รู้เขา” ในระดับสูงขึ้นไปนี้ หมายความว่า จะต้องรู้ว่า ในช่วงเวลานั้น ๆ จะมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นแก่เขาบ้าง ทั้งในด้านดีและด้านร้าย และเหตุการณ์นั้น ๆ จะมีผลต่อชีวิตของเขาอย่างไรเป็นต้น กล่าวมาถึงเพียงนี้ ท่านผู้อ่านคงพอจับประเด็นได้แล้วว่า การรู้เขาแบบนี้ ในระดับนี้ ไม่ใช่อื่นไกลเลย คือเป็นวิชาที่เรียกกันแบบชาวบ้านว่า “หมอดู” นั่นเอง ในทางพระพุทธศาสนา มีชื่อเรียกความสามารถรู้เขาแบบ

นั้นว่า อนาคตังสญาณ คือความสามารถรู้อนาคต นับ
เนื่องเป็นส่วนหนึ่งของอิทธิปาฏิหาริย์เหมือนกัน

การรู้ล่วงหน้าเพื่อแก้ปัญหาให้ ได้ผล

อย่างไรก็ตาม สำหรับท่านที่อาจมีความรู้สึก
รังเกียจ ชิงชัง และดูถูกวิชาหมอดู ก็ใคร่ขอเรียนให้
ทราบว่า การรู้เขาแบบหมอดูบางคน โดยเฉพาะที่
หลอกลวงนั้น เป็นการรู้เขาเพื่อประโยชน์ของตนเอง
โดยเฉพาะ แต่การรู้เขาในลักษณะที่เป็น อภิญาญา
ปาฏิหาริย์ทางพระพุทธศาสนานี้ เป็นการรู้เขา เพื่อ
ประโยชน์แก่เขาโดยส่วนเดียว มีเรื่องใน คัมภีร์
ธรรมบท ที่พอจะนำมาเป็นตัวอย่างได้ คือเรื่องสังกัจจ-
สามณेर ซึ่งเดินทางไปกับภิกษุ ๓๐ รูป เพื่อจะไปปฏิบัติ
กรรมฐานในป่าเปลี่ยวแห่งหนึ่ง ความจริง สามณेर
นั้นได้สำเร็จอรหัตตผลแล้ว ส่วนภิกษุทั้งหมดนั้นยัง
เป็นปุถุชนอยู่ ท่านพระสารีบุตรได้เล็งเห็นด้วยการ
“รู้เขา” คือ รู้ว่าจะมีเหตุการณ์ร้ายแรงเกิดขึ้นแก่เขา
คือแก่ภิกษุ ๓๐ รูปนั้นก่อนแล้ว จึงสั่งให้สังกัจจสามณेर

เดินทางร่วมไปด้วย และท่านพระสารีบุตรสามารถ
 “รู้เขา” ในด้านที่เกี่ยวกับสามเณรนั้น คือรู้ว่าสามเณร
 จะเป็นผู้สามารถแก้ปัญหา สามารถแก้เรื่องราวให้กลายเป็นเรื่องดีได้ และท่านรู้เขา ในด้านที่เกี่ยวกับภิกษุ
 ๓๐ รูปนั้นว่า เขาทั้งหมดนั้นไม่มีความสามารถจะแก้
 ปัญหาเรื่องนั้นได้ ในขณะที่ภิกษุเหล่านั้นกำลังบำเพ็ญ
 เพียรอยู่ในบ้านนั่นเอง ก็มีพวกโจรกลุ่มหนึ่งเข้ามาคุกคาม
 โดยจะนำตัวภิกษุรูปหนึ่งในบรรดา ๓๐ รูปนั้นไปฆ่าเพื่อ
 เป็นการสังเวทเทพเจ้าของเขา (คงจะเป็นเจ้าแม่กาลี
 กระจ่าง) ภิกษุเหล่านั้นต่างคนก็ยอมเสียสละ เสนอให้
 นำตนเองไปแทนรูปอื่น ๆ แต่สามเณรบอกว่า เป็นหน้าที่
 ของตนเอง ให้พวกโจรนำตนเองไปจึงจะถูก เพราะ
 ท่านพระสารีบุตรรู้เห็นเหตุการณ์ล่วงหน้าแล้ว จึง
 ส่งตนให้มาด้วยเพื่อแก้ไขสถานการณ์นี้ โดยเฉพาะ ภิกษุ
 เหล่านี้ จึงจำต้องยินยอมให้ พวกโจร นำสามเณรไปฆ่า
 บุษายัญ นายโจรนำสามเณรเข้าผูกมัดไว้ที่หลักประหาร
 แล้วพันท้วยดาบอันคมกริบลงไปอย่างเต็มเหนี่ยว แต่
 ปรากฏว่า คมดาบไม่กระทบผิวหนัง ร่างกาย ของสามเณร

เลย เพราะในขณะนั้นสามเณรกำลังเข้าฌานอยู่ นายโจรพยายามฟันใหม่ อีกครั้งก็ไม่สำเร็จ ปรากฏว่าคมดาบ บิดเบี้ยว งอเข้าหาด้ามทั้งสองครั้ง นายโจรเห็นเป็นอัศจรรย์ เพราะเป็นเรื่องที่ไม่เคยเกิดขึ้นเช่นนี้เลย นอกจากนั้นยังปรากฏว่าสังกัจจสามเณรมีหน้าตาสดใส ไม่แสดงอาการครั่นคร้ามกลัวความตายเหมือนคนอื่น ๆ ที่ นายโจรเคยฆ่าบช้ายัญมาแล้วเป็นจำนวนมาก เพราะคนอื่น ๆ เหล่านี้ พอลูกงูเข้าหลักประหาร ก็มีอาการเข่าอ่อน เต็มไปด้วยความสะทสะท้านอย่างเห็นได้ชัด เหตุอัศจรรย์ปาฏิหาริย์สองประการนี้เอง ทำให้นายโจรเลื่อมใส และได้ถามถึงสาเหตุความเป็นมา เมื่อได้ทราบแล้วก็ยอมกลับใจเลิกเป็นโจรตั้งแต่นั้น

นี้เป็นเรื่องซึ่งแสดงถึงกรณีที่ต้องนำอิทธิปาฏิหาริย์ออกเดินหน้า คือเป็น “ทัพหน้า” หรือเป็น “เครื่องบินทิ้งระเบิด” ข่มขวัญกันให้ยอมแพ้เสียก่อน แล้วจึงจะยาตรา “ทัพหลวง” หรือว่า ทหารฝ่ายหลังราบ คือ อนุศาสน์ปาฏิหาริย์เข้ายึดเมือง คือ “ใจ” ไว้โดยเด็ดขาดในภายหลัง ในกรณีดังกล่าวแล้วนี้ ลำพังพระ-

ภิกษุที่ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์อยู่เลยมีจำนวนเท่าใด ก็จะต้องถูกนายโจรฆ่าหมด

“ ชมรมใต้ดิน ”

อันที่จริง ในชีวิตประจำวันในสมัยปัจจุบัน ก็มีเรื่องราวเช่นนี้จะหมดความสำคัญไปเสียเลยทีเดียว แม้ในต่างประเทศที่นับว่าเจริญทางวัตถุ เช่น อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ก็มีเรื่องเช่นนี้อยู่ไม่ใช่น้อย เรียกว่า อย่างน้อยก็มากกว่าที่เราท่านทั่วไปจะนึกว่าจะเป็นไปได้ถึงขนาดนั้น ทั้งนี้พิจารณาจากเอกสารในทำนองนี้ ซึ่งตีพิมพ์ออกมา เป็นภาษาอังกฤษ มากมายเหลือเกิน มีเรื่องที่จะขอเล่าแถมให้ฟังสักเรื่องหนึ่ง คือในเรื่อง “ ประสพการณ์นอกกายเหนือ ” เล่ม ๑ ซึ่งข้าพเจ้าเป็นผู้แปลไว้เอง และสำนักค้นคว้าทางวิญญาณได้จัดพิมพ์จำหน่ายแล้วนั้น ในบทที่ ๒ ซึ่งกล่าวถึง “ ชมรมใต้ดิน ” (The Underground) มีบรรยายไว้ว่า ชมรมนี้มีใช้ก่อตั้งขึ้นด้วยความมุ่งหมายเพื่อจะก่อการร้ายอย่างใด แต่เป็นกลุ่มบุคคลที่โดยหน้าฉาก เป็นผู้มีหน้าตาใน

สังคมนิยม ไม่ยอมเชื่อเรื่องหมอดู ผีसाงเทวดา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เพราะพวกที่คิดว่าตนเองเป็น ปัญญาชน เขาชี้หน้าหาว่าเป็นเรื่องมงายิ่งเงา แต่ใน ส่วนลึกของจิตใจของคนเหล่านี้ ก็ยังเชื่อหรือว่าสนใจ เรื่องเช่นนั้นอยู่ มันเป็นความปรารถนาจากส่วนลึกที่ ทำให้เขาทนไม่ได้จริง ๆ จึงต้องหาทางติดต่อระหว่าง พวกที่มีหัวอกอันเดียวกัน แล้วก็แอบไปประชุมปรึกษา และศึกษาเรื่องเช่นนั้นอย่างลับ ๆ เพื่อหาความจริงให้ได้ พวกนักหนังสือพิมพ์ นายธนาคาร คหบดี นักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงมากมาย ซึ่งมีความละเอียดอ่อน ทั่วไป ไม่กล้าแสดงตนอย่างเปิดเผยว่าสนใจหรือเชื่อเรื่อง เช่นนี้ และพวกนี้ก็มีการศึกษาค้นคว้าทดลองกันอย่าง จริงจัง โดยอาศัยหมอดูบ้าง คนทรงเจ้าในที่ต่าง ๆ บ้าง หรือผู้ที่เล่าลือกันว่าเก่งทางไสยศาสตร์บ้าง ครั้งแรก ๆ เมื่อไปพบคนที่ไม่เคยคิดฝันว่าจะเชื่อเรื่องเช่นนั้น มาก่อน ก็คงมีการเหนียมอายกันพอสมควร เพราะต่างฝ่ายก็ไม่ คิดว่าจะได้พบอีกฝ่ายหนึ่งในสถานที่และบรรยากาศ เช่นนั้น ในวารสาร Psychic News ออกในประเทศ

อังกฤษ และในเรื่อง การติดต่อวิญญาณของเอสเทลล์ โรเบิร์ต ซึ่งข้าพเจ้าแปลแล้ว และสำนักค้นคว้าทางวิญญาณได้พิมพ์จำหน่ายแล้วนั้น ปรากฏว่าบางครั้งก็มีคนสำคัญ ๆ ไปร่วมประชุมในการทรงวิญญาณด้วยเหมือนกัน

และพูดก็พูดเถอะนะ สถานการณ์เช่นนี้ ก็มีอยู่ในประเทศไทยไม่น้อย หนังสือพิมพ์ “สยามรัฐ” เมื่อหลายปีมาแล้วเคยลงข่าวทำเป็นสถิติจากการสอบถาม ก็ได้รับผลที่ผิดคาดมากที่สุด คือเขากล่าวว่าในสมัยปัจจุบัน แม้ผู้ที่มีการศึกษาระดับชั้นปริญญาแล้ว ก็ยังอดเชื่อเรื่องนี้ไม่ได้ ซึ่ง (สำหรับผู้รวบรวมทำสถิติ) เป็นเรื่องที่น่าเสียใจมากกว่า ความมั่งงายยังไม่ได้หมดไปจากสังคมเมืองไทยสักที สู้เมืองนอกที่เขาเจริญแล้วไม่ได้ (ซึ่งข้อความที่อนหลังนี้เขาโมเมสรุปผลเอาเอง) แน่ละคนประเภทนี้ คงต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ เวลาจะไปปรึกษาเรื่องอะไรกับคนทรง ก็ต้องกระมิดกระเมี้ยน กลัวใครจะเห็น นาน ๆ ครั้งพอไปเจอคนที่รู้จักกันมาก่อน ก็ต้องทักกันด้วยความประหลาดใจถามกระดากว่า “อ้าว คุณก็มาด้วยเหมือนกันหรือนี่”

การ “รูเขา” ของพุทธศาสนา

เป็นอันว่าพอจะสรุปได้ว่าการ “รูเขา” มี ๒ ระดับและ ๒ ประเภทคือ ระดับ ๑ ได้แก่วรรณ ส่วนตัวทั้งภายนอกและภายในของเขา ระดับนี้ใช้กันมากในการจารกรรมโดยบุคคลประเภทที่เรียกว่าแนวที่ ๕ ระดับ ๒ ได้แก่การรู เหตุการณ์ ที่จะเกิดขึ้นแก่เขาในช่วงเวลานั้น ๆ ระดับนี้คือหมอดู หรืออนาคตังสญาณ

ส่วนที่แยกเป็น ๒ ประเภทนั้น คือ การ “รูเขา” เพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ได้แก่การสืบความลับของฝ่ายศัตรูในการทำจารกรรม ซึ่งอาจรวมไปถึงการทำลายล้างเขาด้วย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ของตนเองอีกเช่นเดียวกัน ส่วนการรูเขาอีกประเภทหนึ่ง คืออนาคตังสญาณ อันเป็นอิทธิปาฏิหาริย์ทางพระพุทธศาสนานับเป็นการ รูเขาเพื่อประโยชน์ของเขาเอง การ “รูเขา” ประเภทหลังนี้ ซึ่งจะเป็นการรูเกี่ยวกับตัวเขาหรือว่ารูเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นกับตัวเขาก็ดี ย่อมเป็นประโยชน์

ทั้งสิ้นมากบ้างน้อยบ้างตามกำลังความสามารถแห่งอิทธิ-
 ปาฏิหาริย์ที่ผู้ “รู้เขา” สามารถพัฒนาขึ้นมาใช้ได้มาก
 น้อยเพียงใด ชาวพุทธโดยเฉพาะผู้คิดว่าตนเองเป็นผู้มี
 การศึกษา เป็นปัญญาชน จึงไม่ควรที่จะซึ้งนี้ว่า ต่ำว่า
 เขี้ยียด หยามเพื่อกดให้อิทธิปาฏิหาริย์จมธรณีไม่ให้ได้
 ผุดได้เกิดอีกต่อไป เพราะเหตุที่ว่าตนเองทำไม่ได้นั่นแล.

อิทธิปาฏิหาริย์ ไม่ใช่วิชาของมาร

มีผู้กล่าวกันบ่อย ๆ ว่า “อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นวิชาของมาร” คำกล่าวนี้ฟังดูโก้เก๋ดี เพราะมีความหมายแบบ connotation ว่าผู้กล่าวคงจะเป็นผู้เคร่งครัดในอนุศาสน์ปาฏิหาริย์อย่างจริงจัง ไม่ยอมเหลียวซ้ายแลขวา นอกจากจะปฏิบัติตรงไปสู่พระนิพพาน ถ้ายเดียวซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริง ๆ ก็ขออนุโมทนาด้วย เรียกว่า “จริงไม่กลัว” เป็นแต่ “กลัวว่าจะไม่จริง” เสียมากกว่า เพราะว่า การที่อิทธิปาฏิหาริย์จะเป็นวิชาของมารหรือไม่นั้น ไม่ได้อยู่ที่ตัวอิทธิปาฏิหาริย์เองเลย แต่อยู่ที่บุคคลที่นำไปใช้ต่างหากว่าจะนำไปใช้แบบมาร หรือ

ว่าจะนำไปใช้แบบพระพุทธรองค์ และพระสาวกทั้งหลาย
 ลำพังอิทธิปาฏิหาริย์เองนั้น ถ้าจะขอยืมสำนวนทาง
 อภิศรรมาใช้สักหน่อย ก็น่าจะกล่าวได้ว่าเป็น “อัพยา-
 กตธรรม” คือไม่มีความดีหรือความชั่วในตัวเอง ทั้งน
 ษัชอยู่กัับ “คน” หรือว่า “เจตนาของคน” ที่นำไป
 ใช้นั้นเอง เหมือนอย่างว่า กีฬาที่เรายกย่องกันนักหนา
 ว่า “เป็นยาวิเศษ” ถึงกับ “แก๊กองกิเลส” และถึง
 ขนาด “ทำคนให้เป็นคน” เสียอีกด้วย แต่ตามความ
 จริง ในการแข่งขันกีฬาในที่ต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นฟุตบอลล์
 หรือมวยหรืออย่างอื่นก็ตาม ก็ปรากฏว่ามีกาโกง ตุกติก
 เอาไรต์เอาเปรียบ มีเรื่องชกต้อย ถึงกับกระแทกกันกลาง
 สนามก็มี และไม่ว่าจะเป็นในระดับเขต ประเทศ
 หรือระดับโลกก็ตาม ปรากฏว่า “ยาวิเศษ” ดังกล่าว
 แล้วหลายครั้ง กลายเป็นการส่งเสริมกิเลส มากกว่า
 แก๊กองกิเลส และก็ ทำคนให้เป็นสัตว์ป่า มากกว่าทำ
 ให้เป็นคน เรื่องทั้งหมตนั้นก็เบ็นดังที่ข้าพเจ้าได้กล่าว
 มาแล้ว คือเขามีข้ออ้างว่า “มันเป็นเรื่องของคนนะ”
 ลำพังตัวกีฬานั้น “มันเป็นของวิเศษจริง ๆ นะ”

คำกล่าวอ้างข้างต้นนั้น พูดกันอย่างตรงไปตรงมา ก็ต้องกล่าวว่า “เป็นการแก้ตัวให้มากเกินไป” ทางที่ถูกต้องควรจะประเมินราคาให้สมควรแก่ความจริงว่า “มันเป็นเรื่องของคนนะ ตัวก็พานั้น *ไม่มีความดีหรือความเลวแต่อย่างใด* คือถ้านำไปใช้ในทางที่ดี ก็เป็นของดี ถ้านำไปใช้ในทางที่เลว ก็เป็นของเลวร้ายไปได้” การประเมินราคาแบบนี้ย่อมนำไปใช้ได้กับสิ่งอื่น ๆ อีกมากมายหลายอย่าง เช่น สื่อมวลชนแขนงต่าง ๆ สภาพธรรมชาติของโลก เช่น ดิน น้ำ ลม ไฟ แม้กระทั่งร่างกายและจิตใจของเราเองด้วย ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น

ในทำนองเดียวกัน อิทธิปาฏิหาริย์ก็สมควรจะได้รับการประเมินราคาอย่างตรงต่อความเป็นจริง (realistic) ไม่ใช่มองแต่ในด้านดี (optimistic) อย่างเดียว หรือมองในแง่ร้าย (pessimistic) ถ้ายเดียวแล้วก็เลยประณามกันว่า เป็นวิชาของมาร เพราะต้องการจะ “ฝังดินให้จมธรณีไปเลย” ดังนั้น ในการ

ประเมินค่าอย่างไม่อำเอียง เราก็น่าจะกล่าวว่า “อิทธิ-
 ปาฏิหาริย์นั้น เป็นอภัยกตธรรม (neutral) ประการ
 หนึ่ง เมื่อนำไปใช้ด้วยความประสงค์ที่เห็นแก่ตัว เพื่อ
 เบียดเบียนผู้อื่นก็เป็นของเลวร้าย เป็นวิชาของมาร แต่
 ถ้านำไปใช้เพื่อช่วยเหลือแบ่งเบาความทุกข์ ของผู้อื่น
 ก็นับได้ว่าเป็นของดีเหมือนกัน จัดว่าเป็นวิชาของพระ
 ได้เลยทีเดียว

หลักตัดสินคือถือ “ใจ” เป็นใหญ่

เป็นอันว่า จุดประสงค์ ของ การนำ ไป ใช้ หรือ
 “เจตนา” นั้นเองที่เป็นหลักตัดสินว่า อิทธิปาฏิหาริย์
 จะเป็นของดีสูงส่งหรือเลวร้ายและต่ำช้าเพียงใด ทั้งนี้
 เป็นไปตามพระพุทธานุญาตที่ว่า “เจตนาหิ ภิกขเว กมฺมัม
 วทามิ” เจตนาเป็นตัวกรรม และการถือหลักนี้ ก็
 เป็นการให้ความสำคัญแก่จิตใจมากกว่าวัตถุ ตามหลัก
 พุทธานุญาตที่ว่า “มโนปุพฺพคฺมา ธมฺมา” สิ่งทั้งหลาย
 มีใจเป็นเครื่องนำไปก่อน คือจะดีเลวก็เพราะใจอีก
 ประการหนึ่งด้วย

ลักษณะเฉพาะ : ลักษณะทั่วไป

อนึ่ง ในการเปรียบเทียบกัคำสอนของศาสนา
 อื่น ๆ อนุศาสน์ ปาฏิหาริย์เป็นหลักหรือลักษณะ
 เฉพาะของพุทธศาสนาจริง ๆ เพราะคำสอนหรือข้อ
 ปฏิบัติของศาสนาอื่นนั้น แม้จะสูงส่งและละเอียด
 ประณีตเพียงใด ก็ทำให้ได้อภิญญาเพียง ๕ ประการ
 ไม่สามารถส่งให้ถึงอภิญญาข้อที่ ๖ คืออัสวักขยญาณได้
 ส่วนคำสอนของพระพุทธองค์โดยเฉพาะเรื่อง อนิจจ-
 ลักษณะ เรื่องวิญญาณไม่มีสังกมณะ คือไม่มีการก้าว
 กระโดดไปเป็นต้นนี้ จัดว่าเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ
 ของพุทธศาสนาเป็นอนุศาสน์ ปาฏิหาริย์ได้จริง ๆ
 ความจริงข้อนี้คงไม่มีชาวพุทธผู้ใดคัดค้านได้ แต่ถ้าเป็น
 การเปรียบเทียบกันใววงการภายใน ระหว่างพระ-
 อรหันต์ทั้งหลาย นับแต่พระอรหันต์สาวก พระปัจเจก-
 พุทธเจ้า และพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วเราก็เห็นว่า
 ท่านผู้ส่งส่งทั้ง ๓ ประเภทนี้มีคุณลักษณะที่เหมือน
 กันเข้าทำนองมี common factor อยู่อย่างหนึ่ง คือ
 อัสวักขยญาณอันเป็นอภิญญาข้อที่ ๖ แต่ทว่าคุณสมบัติ

ที่เป็นลักษณะพิเศษ หรือลักษณะเฉพาะ (unique characteristic) ที่ทำให้พระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีความสามารถเหนือพระอรหันต์ประเภทอื่นนั้น ก็คือ อิทธิปาฏิหาริย์ อันได้แก่อภิญญาอีก ๕ ข้อที่เหลือนั่นเอง

การ “ลดค่า” ศาสนาของตนเอง

และเมื่อเป็นเช่นนั้น การที่ชาวพุทธบางท่านจะนับถือพระพุทธองค์ เพราะเหตุที่พระพุทธองค์มีอภิญญาข้อที่ ๖ คืออาสวักขยญาณอย่างเดียวนั้น จะเป็นการสมควรละหรือ? เราชาวพุทธผู้เป็นลูกศิษย์ เป็นสาวก จะ “ลดค่า” พระศาสดาของเราเองด้วยเหตุใด? เราสวดอติปิโสมกวา อันเป็นการบรรยายถึง พุทธคุณ ๙ บทอยู่ แล้วเราจะตัดบท “วิชาจรณสมฺปนฺโน” ไปทิ้งไว้ที่ไหน? เพราะคำว่าวิชาในที่นี้ก็เป็นไวพจน์ คือ synonym ของอภิญญานั้นเอง คำว่า “วิชา” นี้ท่านแบ่งออกเป็น ๘ ประการ แต่โดยใจความก็เท่ากับอภิญญา ๖ เหมือนกัน

และพูดก็พูดเถอะนะ หากพระพุทธรองค์ไม่ทรง
 มีอภิญาอีก ๕ อย่าง หรือวิชาอีก ๗ อย่างประกอบ
 ด้วยแล้ว คำสั่งสอนของพระองค์ อันเป็นอนุสาสนี
 ปาฏิหาริย์นั้น จะได้รับความเคารพนับถือจากนักบวช
 นิกายต่าง ๆ ในสมัยนั้นเป็นจำนวนมากถึงขนาดนั้นได้
 อย่างไร? คนเหล่านั้นเป็นเจ้าลัทธิตถาจารย์ใหญ่โต มี
 ชื่อเสียงและบริวารไม่น้อย แยกย้ายกันตั้งสำนักประกาศ
 ลัทธิตถาของตนอยู่ในที่ต่าง ๆ มาก่อนพระพุทธรองค์มากมาย
 และเป็นเวลานาน เรียกว่าเป็นคน “เด่นและดัง”
 ไม่ใช่หน่อย กล่าวได้ว่านอกจากจะเป็น “เจ้าลัทธิตถา” แล้ว
 ยังเป็น “เจ้าทิฏฐิ” อีกด้วย การทำ “สงคราม” เพื่อ
 เอาชนะ “ใจ” อันหนักในทิฏฐิของเจ้าสำนักต่าง ๆ
 เหล่านี้ ไม่ใช่ของง่ายเลย เพราะแต่ละท่านก็ถือว่าตน
 เองเป็น “หนึ่ง” แล้ว จะเป็น “สอง” รองใครนั้น
 ยากนักหนา นอกจากว่า “ใคร” คนนั้น จะสามารถ
 แสดงปาฏิหาริย์ให้เห็นว่า “เหนือชั้น” กว่าเขามาก
 จริง ๆ

การรบกับเจ้าระคะ และเจ้าทิฎฐิ

ข้าพเจ้าเคยได้ยินคำกล่าวจากสำนักกรรมฐาน
 แห่งหนึ่งว่า โดยทั่วไปแล้วการ “รบ” กับคนเจ้าทิฎฐิ
 นั้น เอาชนะได้ยากกว่าการรบกับคนเจ้าระคะ หรือที่
 เรียกว่า “เซ็กส์จัด” มากทีเดียว เพราะในเรื่องเกี่ยวกับ
 เซ็กส์นี้ ทุกคนที่ยังมีสติสัมปชัญญะอยู่บ้าง ก็ต้องรู้สึก
 อยู่ในใจ คือยอมรับว่าเป็นของไม่ดี น่าละอาย และ
 “เหม็นคาว” เพราะต้องแอบ ๆ ซ่อน ๆ ทำ แม้ว่าจะ
 เป็นเรื่องที่เป็น “ธัมมระคะ” คือ เรื่องของสามีภรรยา
 ที่ถูกต้องตามกฎหมาย ก็ไม่วายต้องทำในที่ลับ เรียกว่า
 เรื่องระคะนี้ แม้ผู้ที่ยังอยู่ในอิทธิพลของมัน ก็รู้และ
 ยอมรับโดยสัญชาติญาณว่าเป็น ของพึงละอายไม่ใช่ของที่
 สูงส่ง แต่เมื่อยังไม่มีทาง หลีก หรือเลิกได้ ก็ทนทำไป
 พลัง ๆ ก่อน แต่ในเรื่องทิฎฐิไม่ใช่อย่างนั้น ผู้เป็น
 เจ้าทิฎฐิ เจ้าลัทธิต่าง ๆ จะภูมิใจในความคิดเห็นและ
 การปฏิบัติของตนอย่างเต็มที่ ไม่เคยนี้กรังเกียดในทิฎฐิ
 ของตนเลย ดังนั้นการสอนให้คนเลิกละสิ่งที่เขาละอาย
 และนี้กรังเกียดตัวเองอยู่แล้ว จึงทำได้ไม่ยาก เมื่อเปรียบ-

เทียบกับการสอนให้คนเลิกละสิ่งที่เขารัก สงวนและภูมิใจ
 อย่างยิ่ง การเอาชณะคนเจ้าโรคที่เรียกว่า “เซ็กส์จัด”
 หรือ “ไฟแรงสูง” โดยมากนั้น ถ้ามีผู้ควบคุมให้ดี ให้
 เฟ่ง อสุภ คือ ซากศพในระหว่างการเนาเปื่อยระยะ
 ต่าง ๆ แล้ว ก็จะมีบรรเทากิเลสตัวนี้ไปได้มากพอสมควร
 โดยที่พร้อมกันนั้นก็ให้เป็นผู้มีโทษเนมัตตัญญู คือกิน
 อาหารให้น้อยลง ก็พอจะหวังผลได้อยู่ไม่มากก็น้อย
 อุทาหรณ์ เรื่องพระภิกษุที่รัก นางสิริมา และเรื่องนางรูป-
 นั้นหากพอจะเป็นเครื่องยืนยันได้บ้าง ถ้าจะเปรียบกับ
 การรักษาโรคทางจิตเวชวิทยา (Psychiatry) ก็เปรียบ
 เหมือน shock treatment คือการทำให้ช็อค โดยการ
 เห็นภาพที่น่าเกลียดน่าตกใจอย่างไม่เคยนึกฝันมาก่อน

พวกทิฏฐิจัดที่พระพุทธองค์กลับใจไม่ได้

แต่การรักษาโรค “ทิฏฐิจัด” นี้จะอย่างไร ?
 พวกนี้ไม่เหมือนพวก “เซ็กส์จัด” คือเขาไม่เคยละอาย
 ไม่เคยรังเกียจ ไม่เคย “เหินหนาว” ในทิฏฐิของเขา
 เลย ลองคิดว่า พระพุทธองค์ต้องทรงใช้ความพยายาม

พระพุทธรองค์เลย ได้แต่ส่งลูกศิษย์มาตีฝีปากแทน แต่แล้วลูกศิษย์ก็กลับใจมาเป็นสาวก ของ พระพุทธรองค์
ทุกคร้ง

แผลหนอง กับ แผลค้ำ

มีคำอุปมาเรื่องนี้ไว้อย่างน่าฟัง โดยเปรียบกับแผลที่เกิดขึ้นในร่างกาย คือพวกเจ้าโรคที่เรียกว่า “เซ็กส์จัด” นี้เปรียบเหมือนแผลที่มีหนองไหลเลอะเทอะ หรือไม่ก็เป็นแผลสด มีเลือดออก ดูแล้วน่ากลัว และมีกลิ่นเหม็นคาวจัด ส่วนพวกเจ้าทมิฬนั้น เปรียบเหมือนแผลค้ำที่ค้ำ ไม่มีน้ำเหลือง ไม่ไหลเลอะหรือแผลซำที่เลือดไม่ออกและบางครั้งก็เลือดตกใน แผลชนิดนี้แลดูภายนอกไม่น่าเกลียด ไม่น่ากลัว แต่รักษายากกว่าแผลที่มีน้ำเหลืองหรือเลือดออก เพราะถ้าเป็นแผลค้ำ ก็ยิ่งค้ำยิ่งเกา และยิ่งเกาก็ยิ่งค้ำ แผลซำหรือเลือดตกในก็รักษายากเช่นเดียวกัน เพราะปากแผลไม่เปิด ข้างในอาจจะรุนแรงเพียงใด ก็ยากที่จะรู้ได้ โดยเฉพาะแผลค้ำมักตอया เหมือนคนเจ้าทมิฬ มัก

ตอร์นตันทัวริง ไม่ยอมละความเห็นของตนทำเดี่ยว แผล
 ของคนเจ้าทิฏฐินี้มีอาการ “หลบใน” หรือที่ทางพุทธ-
 ศาสนาเรียกว่า “อันโตปุติ” แปลว่าพวกเนาใน (แต่
 สดใสข้างนอก) แผลมีน้ำเหลืองหรือแผลเลือดออก ทำ
 ให้เจ็บมาก ถูกต้องเพียงเล็กน้อยก็ร้องโวยวายแทบตาย
 ส่วนแผลด้านนอกนั้น สบายมาก เกาจนจนเลือดเข้า
 เลือดออก ก็ไม่เป็นไร

“พระเจ้าอโศก” องค์ที่สอง

และการที่จะกลับใจพวกเจ้าทิฏฐินี้ ย่อมต้องการ
 อิทธิปาฏิหาริย์เข้าบุกทะลวง ฝ่าแนวต้านทานคือมานะ
 และทิฏฐิกันอย่างหนัก ไม่เช่นนั้นก็จะชนะใจเขาไม่ได้
 วงการพุทธของไทยในสมัยปัจจุบัน มีสำนักปฏิบัติธรรม
 มากมาย ที่มีความเห็นและแนวการปฏิบัติที่ถูกต้อง ก็
 ยังพอจะหาได้หลายแห่ง แต่ละสำนักเหล่านี้มีผู้ปฏิบัติใน
 ทางที่ถูกต้องไม่น้อย แต่ก็ไม่ค่อยเด่นและดัง เพราะ
 ท่านใช้วิธีแบบตรงคือ Direct method แต่บางสำนัก
 ใช้แบบที่เปรี้ยวประโยชน์สามเรียกว่า แบบ “องคต”

คือใช้วิธีเบียด ๆ เพี้ยน ๆ คดไปคดมา เพื่อเอาใจคน
ส่วนมาก เพื่อผลในระยะใกล้ให้เห็นทันตาและก็เกิดผล
ทันใจจริง ๆ คนส่วนมากนี่เอง ได้กลายเป็น “ฐาน
อำนาจ” ทำให้ฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักรไม่ค่อยอยาก
จะแตะต้องสำนัก “องคต” เช่นนั้น เรียกว่าไม่อยาก
“แหยร้างแตง” นั่นเอง ทางแก้ให้เห็นผลทันตาก็มีอยู่
ทางเดียว คือจะต้องมีผู้ที่ปฏิบัติถูกต้อง มีความเห็นถูก และ
มีอิทธิปาฏิหาริย์ ชนิดที่ไม่ใช่วิชาของมารประกอบด้วย
เช่นเดียวกับพระโมคคัลลีบุตรอีกสักองค์หนึ่ง และเมื่อ
นั้น เราก็คงจะได้เห็น “พระเจ้าอโศก” เกิดขึ้นมา
อีกองค์หนึ่งเช่นเดียวกัน.

นักแก้ปัญหาเป็นรายบุคคล

ไม่ใช่หลบปัญหาหรือ “เหวี่ยงแห” คำตอบ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น (หน้า ๑๒) พระอาจารย์ก็มีมาตรฐานที่ปฏิบัติชอบจริง ๆ มีภูมิธรรมสูงพอสมควร แต่ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์เลยนั้น จะสอนได้ผลก็เฉพาะแต่คนที่ “ไม่มีปัญหา” เท่านั้น กล่าวคือคนที่ มีฐานะดี มีครอบครัวสามัคคีปรองดองกันดี มีการงาน ทำดี ชีวิตราบรื่นดีทุกอย่าง และมีกิเลสน้อยเบารมีมาก ด้วย แต่นั่นแหละ คนประเภทนั้นจะมีสักกี่ครอบครัว โดยเฉพาะในสมัยนี้ ก็น่าจะคิดว่าจะมีสักกี่รายทีเดียว โดยมาก (เรียกว่า ๙๙ เปอร์เซ็นต์) ของคนสมัยนี้ ก็ต้อง

เป็นคน “มีปัญญา” ทั้งสิ้น ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ทั้งนี้ นับตั้งแต่วัยรุ่น (เยาว์) จนถึง “วัยรุ่น” (ชรา) ซึ่ง อาจจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจทางสังคม ทางครอบครัว ทางเพศก็ได้ทั้งนั้น และบางครั้งก็มีหลาย ๆ ด้านหลาย แห่งพร้อมกันเสียอีกด้วย พระอาจารย์ที่ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ จะไม่สามารถ “แก้ปัญญา” ให้ศิษย์ได้ โดยเฉพาะศิษย์ ที่มีภูมิหลังอันโหดโผน ตัวอย่างเช่น พระอาจารย์เสาร์ ซึ่งเป็นอาจารย์ของพระอาจารย์มั่นเป็นต้น เวลาท่าน พระอาจารย์มั่นไปถามปัญหาที่เกิดในระหว่างการปฏิบัติ ท่านก็บอกว่าท่านไม่รู้ช่วยไม่ได้ ให้แก้เอาเองก็แล้วกัน เป็นอันว่าท่านพระอาจารย์มั่น ต้องช่วยตัวเองโดยตลอด จนกระทั่งในภายหลังท่านได้อภิญาญาบางประการ จึง ได้กำหนดจิตรู้ว่าท่านพระอาจารย์เสาร์ มีปัญหาดิตขัด ก้าวหน้าไปไม่ได้เพราะเหตุใด ท่านจึงได้อุตสาห์ “เดิน” (คือเดินด้วยเท้าข้ามจังหวัดต่าง ๆ จริง ๆ) ไปแก้ปัญญา ให้ท่านพระอาจารย์เสาร์จนได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ อาจารย์ช่วยศิษย์ไม่ได้ เพราะไม่มีอภิญาญาปาฏิหาริย์เลย ส่วนลูกศิษย์ช่วยอาจารย์ได้ ในเรื่องการปฏิบัติธรรมที่

ไม่ใช่อธิปาฏิหาริย์อีกด้วย เพราะมีอธิปาฏิหาริย์บ้าง
พอสมควร

ปัญหาที่เกิดขึ้นในจิตใจใน ระหว่างการบำเพ็ญ
กัมมัฏฐาน เป็นเรื่องละเอียดอ่อนลึกซึ้งมาก ต้องอาศัย
ผู้มีอภิญาญาปาฏิหาริย์บ้างพอสมควร จึงจะช่วยให้ ซึ่ง
ท่านผู้มีอภิญาญาปาฏิหาริย์นั้น จะเป็นมนุษย์ หรืออาจ
จะเป็นโอปปาติกะ คือเทพดาฝ่ายสัมมาทิฏฐิ ผู้เคยมี
ความสามารถในทางนี้มาแล้วก็ได้ เพราะผู้แก้ปัญห
ให้จะต้อง “เข้าถึงใจ” ของผู้มีปัญหาเลยทีเดียว การ
ที่จะโยนหนังสือให้ ๑ เล่มหรือ ๒ เล่ม แล้วให้ไปแก้
ปัญหาเอาเองนั้น ยากที่จะให้เกิดผลจริงจัง โดยเฉพาะ
สำหรับ ผู้ที่มี ปัญหา หมักหมม คั่ง ค้าง อยู่ในใจหลายชั้น
หลายชั้นมาหลายชาติแล้ว ยิ่งการแก้ปัญหแบบ
“กำบนทุดิน” ด้วยแล้ว ยิ่งไม่มีทางเป็นไปได้เลย
ที่ว่า “กำบนทุดิน” นั้นก็คือแบบที่กล่าวเป็นทำนอง
ว่า “ถ้ามีเหตุให้เป็นอย่างนั้น มันก็เป็นอย่างนั้นนะ
แหละ ถ้ามีเหตุให้เป็นอย่างนี้ มันก็เป็นอย่างนั้นนะซี”
อันที่จริง คำตอบเช่นนั้น เป็นวาทะที่แสดงถึงหลักการ

อันสูงส่งมาก แสดงถึงความคิดนึกอันลึกซึ้งของท่าน ผู้กล่าวอย่างไม่มีใครเถียงได้ คือพูดอีกก็ถูกอีก เพราะ เป็นพุทธวจนะ แต่ก็เป็นการ “ถูก” ที่ไม่เกิดประโยชน์ ใดๆ ใด เพราะเป็นหลักการที่กว้างขวางเกินไป จนแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของใครไม่ได้ผล เมื่อเกิดความต้อต้องการ เฉพาะหน้าขึ้นมาสำหรับแต่ละบุคคล และที่น่าเสียดาย ก็คือ ในรายที่มี “บารมีมาก ก็เล็ดมาก” ก็ไม่มีใคร ช่วยเขาได้เลย

ความเด่นกับความเก่ง

ลองคิดเปรียบเทียบดูกับการงาน ทางโลกสักเรื่อง หนึ่งก็ได้ คือสมมติว่ามีครูสองคน สอนวิชาอะไร สักอย่าง ซึ่งสมมติว่าเป็นภาษาอังกฤษก็ได้ ครูคนแรก บังเอิญได้เด็กที่มีสติปัญญาฉลาดเฉลียว และขยัน ขันแข็ง กะตือรือร้นมาจากครอบครัวที่มีฐานะดี ไม่มี ปัญหาทางจิตใจ แต่ครูคนนั้นเป็นผู้สอนแบบเข้าขาม เย็นขาม เพราะรู้เคล็ดเสียแล้วว่าลูกศิษย์ของตนฉลาด และขยัน และโรงเรียนที่ตนสอนก็เป็นโรงเรียนที่มีชื่อ

เสียงมาแต่เดิมแล้วด้วย ดังนั้นไม่ว่าจะสอนแบบไหน หรือสอนบ้างไม่สอนบ้าง ก็ไม่ค่อยมีความหมาย เพราะนักเรียนจะต้องมีการแข่งขันกันอยู่ในตัวแล้ว ถ้าแก่ไม่เข้าใจ แกก็ไปหาที่เรียนพิเศษเอาเอง แล้วพอถึงเวลาสอบแข่งขันนักเรียนของครูผู้^๕นั้นในสถานศึกษาแห่ง^๕นั้นก็ปรากฏว่าสอบได้ที่ดี ๆ เสมอ ครูผู้^๕นั้นและสถานศึกษาแห่ง^๕นั้นก็ “เก็บเกี้ยว” ซ้อเสียงได้สบายไปแปดอย่าง^๕ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้ “หวาน” เท่าใดเลย แต่ยังมีครูคนที่สอง ซึ่งสอนแบบอุทิศเวลาและเรียวแรงให้กับการงานและนักเรียนจริง ๆ แต่บังเอิญไปได้เด็กที่ไม่ค่อยฉลาด และแถมยังมีปัญหาส่วนตัวจากทางบ้านเป็นจำนวนไม่น้อย ดังนั้นแม้ครูจะพยายามเคี่ยวเคี้ยวนักเรียนของตนโดยจัดเอากลยุทธ์ทุกประการมาใช้ จนแทบว่าจะ “รากเลือดตาย” กันไปทั้งฝ่ายครูและฝ่ายนักเรียนก็ตาม ผลที่ออกมาต่อสายตาประชาชนนั้น ถึงอย่างไร ๆ ก็ยัง^๕ส่งผลของครู “เข้าซาม เย็นซาม” ไม่ได้ยอดเยี่ยม^๕นี้ว่าถึง “ผล” ภายนอกถือความเด่นและดัง แต่ถ้าจะพิจารณากันว่าครูคนไหนสอน “เก่ง” แค่นั้น มีวิญญาณของครูแค่นั้น นั้นก็

จะเป็นอีกประเด็นหนึ่ง ซึ่งคนทั่วไปจะไม่มีโอกาสรู้
และเห็นเลย ครูประเภทที่สองนี้ จึงเป็นครูที่ไม่ได้
“เก็บเกี่ยว” ผลของความดีเท่าใดนัก ทั้ง ๆ ที่ได้
“หวาน” ลงไปแทบลัมประดาตาย

หันกลับมาเรื่อง อภิญาญาปาฏิหาริย์อีกครั้งหนึ่ง
ลองคิดดูก็ได้ว่า พระอาจารย์ที่สอนศิษย์ที่ไม่มีปัญหา
ได้กับอาจารย์ที่สอนศิษย์ที่มีปัญหาได้นั้น สองท่านนี้
ใครจะ “เก่ง” กว่ากัน หรือว่าอาจารย์ที่สอนศิษย์ที่
ขยันอยู่แล้วได้กับอาจารย์ที่สามารถ “เขิน” ศิษย์ขี้เกียจ
ให้ขยันได้นั้น ใครจะ “เก่ง” กว่ากัน และเมื่อมีปัญหา
ต่าง ๆ ขึ้น อาจารย์ท่านไหนน่าจะ “สู้ได้ และแก้ได้”
ดีกว่า ในระหว่างอาจารย์ที่ไม่เคยสู้ไม่เคยแก้มาก่อน
หรือว่าอาจารย์ที่เคยสู้ เคยแก้ให้ศิษย์มาแล้วอย่างโชก
โชนและซ้ำซอง

การให้ความสนใจและช่วยเหลือเป็นรายบุคคล

และ “เครื่องมือ” ที่จะทำให้อาจารย์แก้ปัญหา
ให้ศิษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ในทางศาสนาก็ได้

แก่อิทธิปาฏิหาริย์ในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวมาแล้วนั่นเอง เพราะอาจารย์ที่มี “เครื่องมือ” ดังกล่าวนั้น สามารถจะให้ความสนใจเป็นรายตัว (individual attention) แก่ศิษย์ได้ทุก ๆ คน ทุกเวลา ในประวัติของท่านพระอาจารย์มั่น มีคำกล่าวว่า “ไม่ว่าศิษย์ของท่านจะไปบำเพ็ญเพียรอยู่ที่ไหน ห่างไกลจากท่านอย่างไรก็ตาม จะมีความรู้สึกว่ามี นัยน์ตาของท่านอาจารย์ มาคอยจับจ้องเขม็งอยู่ที่เขาตลอดมา ทำให้พวกเขาหนาว ๆ ร้อน ๆ ไม่กล้าที่จะทำความชั่วแม้ด้วยการคิด นี่คือนิทธิปาฏิหาริย์แบบของพระพุทธศาสนา ที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสกล่าวไว้ในพุทธคุณกถา ข้ออนุตตรโร ปุริสมุขสารถิ ว่า “...สมเด็จพระโลกนาถเจ้าย่อมฝึกคน เพื่อประโยชน์แก่เขาเอง” ทั้งนี้เพราะพระองค์สามารถให้ “ความสนใจเป็นรายตัว โดยเฉพาะ” (individual attention) แก่ศิษย์ทุกคน ได้ ทุกเวลานั่นเอง และเรื่องนี้อ่าคิดว่าเป็นเรื่องไม่สำคัญ ในการโฆษณาของสายการบิณฑัง ๆ เป็นต้น จะมีคำโฆษณาเป็นทำนองว่า แอร์โฮสเตรสส์ของเขาสามารถให้ “ความ

สนใจแก่ผู้โดยสารทุกคนเป็นส่วนตัว” ได้เสมอ ทุกคน และ ทุกเวลา ไม่ว่าจะผู้โดยสารมากมายสักเพียงใดก็ตาม โรงแรม โอเรียนเต็ลในประเทศไทย ซึ่งได้รับการยกย่องว่าให้การบริการเป็น “เลิศในโลก” และได้รับรางวัลจากการประกวดไฮเต็ล ทั่วโลก มาแล้วถึง ๓ ปีติด ๆ กันนั้น ก็เพราะว่าเขาได้ฝึกรวมพนักงานของเขาให้เอาใจใส่ต่อแขกผู้มาพักทุกคน “เป็นรายตัว” ให้สนใจปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ ของผู้มาพักทุกคน “เป็นพิเศษ” เสมอ พนักงานของเขาไม่ได้ทำ “หน้าตาย” แบบคนไม่มีอารมณ์ แต่เขาจะทำให้แขกผู้มาพักนั้นรู้สึกเสมือนว่า ตนได้รับความเอาใจใส่ “เป็นส่วนตัว” คือ “เป็นพิเศษ” เสมอ

ในที่สดนี้ ขอให้ท่านลองคิดว่า ท่านไปหาพระอาจารย์กัมมัญฐานองค์หนึ่ง แล้วได้รับความสนใจใน “ปัญหาส่วนตัว” ของท่านจากอาจารย์องค์นั้น ท่านจะรู้สึกอ่อนใจไหม? และยิ่งกว่านั้น ถ้าพระอาจารย์องค์นั้นสามารถ “แก้ปัญหส่วนตัว” ให้ท่านได้อีกด้วย ท่านจะนับถือพระอาจารย์ผู้นั้นขนาดไหน? และสมมติว่า

ท่านเข้าไปหาพระอาจารย์อีกองค์หนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ตีหน้าตาย ไม่รู้ และถึงรู้ก็ไม่ยอมรับ ปัญหาอะไรของใครเลย และสมมติว่า รู้และรับไปแล้ว ก็แก้ให้ไม่ได้อีกเลย — นอกจากโยนหนังสือให้ชุดหนึ่ง—เช่นนี้ ท่านจะรู้สึกอย่างไร? พุดตรง ๆ ก็คือว่า อาจารย์องค์ไหนจะ “เก่ง” กว่า จะน่านับถือกว่า จะเป็น “กัลยาณมิตร” ของศิษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพดีกว่า หรือว่าจะเป็น “เพื่อนในยามทุกข์” ควรปลอบใจ ให้กำลังใจศิษย์ได้ดีกว่า?

ประมวลสาเหตุ ของการรังเกียจอิทธิปาฏิหาริย์

จากการบรรยายเรื่องเกี่ยวกับอิทธิปาฏิหาริย์ใน
แง่มุมต่าง ๆ อย่างค่อนข้างจะยืดยาว ก็ใคร่ขอสรุป
สาเหตุของทัศนคติที่รังเกียจอิทธิปาฏิหาริย์โดยอาศัย
ประสบการณ์ของตนเองบ้างดังต่อไปนี้

๑. เหยื่อของการโฆษณาชวนเชื่อ : สาเหตุ
ประการแรกน่าจะได้แก่ผู้ที่เป็ "เหยื่อ" ของการ
โฆษณาทำนองชวนเชื่อจากกลุ่มบุคคลที่มีฐานะหน้าถือตา
ว่าเป็นปัญญาชนชั้น "หัวกะทิของสังคม" (Cream
of society) ที่มักกล่าวโทษอิทธิปาฏิหาริย์ว่าเป็นของ

เลวร้ายถ่ายเดียว คือเป็นของเลวทรามต่ำช้าอยู่โดย
ปกติธรรมดาแล้ว แม้จะไม่มีใครไปเกี่ยวข้องด้วยเลย
ก็ตาม ทั้งนี้อาจจะประกอบกับการได้เห็นการแสดงอิทธิ-
ปาฏิหาริย์ที่หลอกหลวง หรือแม้จะไม่หลอกหลวง แต่ก็ไร้
สาระประโยชน์ ในที่ต่าง ๆ หลายแห่ง ก็เลยโมเม
สรุปเอาเองว่า อิทธิปาฏิหาริย์นี้ เป็นของเลวทรามตาม
ธรรมดาจริง ๆ ประเภทนี้เรียกว่า รังเกียดด้วยความ
บริสุทธิ์ใจ ไม่มีความรู้สึกอย่างอื่นเคลือบแฝง จะเรียก
ว่าถูก “หลอก” หรือ “สะกดจิต” จากบุคคลและสิ่ง
แวดล้อมก็ได้ เพราะไม่สามารถแยก “สภาพที่เป็นอยู่
โดยธรรมชาติ” กับ “การนำไปใช้ของบุคคล” ได้
เรียกว่าเป็นประเภทที่ รังเกียดด้วยความบริสุทธิ์ใจ ข้าพเจ้า
เองก็เคยอยู่ในสภาวะเช่นนี้ คือเคยเป็นเหยื่อของการ
โฆษณาชวนเชื่อจากนักปราชญ์จำนวนหนึ่งมาแล้ว ใน
ระยะนั้น ยังไม่มีความรู้ว่า อิทธิปาฏิหาริย์นี้เป็นอภิปาตก-
กรรม คือเป็นกลาง ๆ (neutral) จะเป็นของดีหรือ
ชั่วที่สุดแล้วแต่บุคคลผู้นำไปใช้ต่างหาก

๒. ความอยากเด่นและดัง ข้อนี้เป็นผลมาจาก ข้อ ๑ ด้วยเหมือนกัน คือเมื่อได้ตกเป็นเหยื่อของทัศนคติของนักปราชญ์บางกลุ่มแล้ว และเห็นนักปราชญ์กลุ่มนั้น ๆ มีผู้นำหน้าถือตามากก็ทำให้ผู้เป็นเหยื่อในข้อที่ ๑ อยากอยู่ในสภาพที่ได้รับความนิยมนับถือจากสังคมของ "ปัญญาชน" เช่นนั้นบ้าง นี่เป็นหลักการประการหนึ่งของจิตวิทยาสังคม เพื่อเชิดชู ego ของตนเอง เพื่อให้รู้สึกว่าคุณมี security คือมีสังกัด มีพวกพ้องที่ทำให้อุ่นใจ ไม่ต้องเดินทางสายเปลี่ยวอยู่เดี๋ยวเดียว ข้าพเจ้าเองก็เป็นคนหนึ่งประเภทนี้ คือเมื่อเป็น "เหยื่อ" แล้ว ก็อยาก "เด่น" บ้าง ถึงแม้จะไม่ "ดัง" ก็เอาดีทั้ง ๆ ที่ความจริงนั้น ข้าพเจ้าก็เชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์ เหล่านี้อาจส่วนลึกของหัวใจ คือเรียกว่า เคยเชื่อมาแล้ว "โดยสันดาน" ตั้งแต่เยาว์วัยเลยทีเดียว แต่สิ่งแวดล้อมก็ยังมีอิทธิพลต่อทัศนคติของข้าพเจ้าอยู่ชั่วระยะเวลาหนึ่งเหมือนกัน แต่อาศัยที่เป็นผู้รังเกียจด้วยความบริสุทธิ์ใจ คือไม่ได้รังเกียจด้วยสันดานนั่นเอง เมื่อได้ถูก "กระตุก" จน "สะตุต" ด้วยคำกล่าวของอาจารย์พรตังที่ได้ยกไว้

เป็นบทอุทเทสในหน้า ๑ นั้น จึงทำให้ต้องกลับไปนั่งคิดนอนคิด และเดินคิดอยู่นานพอสมควร และเมื่อนึกย้อนหลังไปถึงความรู้ที่ได้เรียนมาช่วงเวลาที่เบ็นสามเณร และภิกษุอยู่ ๕ ปี ก็เป็นอันเกิดความคิดต่าง ๆ ไหลหลังพรั่งพรูออกมาตาม ๆ กันอย่างน่าดู จะมากหรือน้อยก็ออกมาเป็นหนังสือเล่ม “ขนาดนี้ ในขณะนั้น” ไม่ทราบว่าจะอาจารย์พรจะมีอิทธิปาฏิหาริย์ข้อไหนบ้างหรือเปล่า แต่คำกล่าวในประโยคที่ตั้งไว้เป็นอุทเทสในหน้า ๑ นั้นได้ “จุด” ความเข้าใจของข้าพเจ้าให้ “ลูกโพล่ง” ขึ้นมา กลายเป็นหนังสือเล่มนี้ได้แล้ว (นับเป็นเรื่องแต่งเล่มแรกในชีวิตของข้าพเจ้า ซึ่งเคยชินแต่การแปลมาโดยตลอด)

๓. การตั้งตนเป็นเจ้าลัทธิ—เจ้าสำนัก ประเภทที่ ๓ นี้ เมื่อเทียบกับประเภทที่ ๒ ก็พอจะกล่าวได้ว่าเกิดจากความไม่เชื่อหรือความรังเกียจโดย “สันดาน” คือออกมาจากส่วนลึกของหัวใจจริง ๆ เรียกว่าไม่ได้เกิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอก และอย่างน้อยในชั้นแรกก็ไม่ได้มีความมอยากเด่นอยากดังอย่างใดเลย แต่เมื่อได้ประกาศ

ทัศนคติของตนออกไปอย่างแข็งขันว่า อิทธิปาฏิหาริย์
 เป็นวิชาของมาร เป็นสิ่งเลวทรามต่ำช้า ปรากฏว่ามีผู้
 เชื่อตามมาก ได้รับการสรรเสริญเยินยอมาก ก็เกิด
 ความภูมิใจมาก และตอนนั้น^{๕๔} ตัว^{๕๖} เจ้าลัทธิหรือ
 เจ้าสำนักขึ้นมาไม่ได้เสียแล้ว ประเภทนี้^{๕๕} คงเป็นการ
 ยากมากที่จะเปลี่ยนใจได้ เพราะทัศนคติของตนได้
 ปรากฏอย่างแจ่มชัดแก่ผู้อื่นเสียแล้ว จากปาฐกถาและ
 บทความต่าง ๆ ทำให้อยู่ในสภาพที่ “ถอยหลังไม่ได้”
 จริง ๆ ท่านเหล่านี้ คงจะตกอยู่ในสภาพของอาจารย์
 สญชัยในครั้งพุทธกาล คือถึงแม้จะรู้ตัวในระยะต่อมาว่า
 ทัศนคติของตนมีข้อบกพร่อง ก็ยอมรับความจริงไม่ได้
 ต้องเดินหน้า “ผัดขาน” แห่งมิจฉาทิฎฐิต่อไป
 ด้วยกำลังของ ภาวตัณหา คือ ego ซึ่ง “พองหนอ”
 (inflate) เสียจนกระทั่ง “ยุบหนอ” (deflate) ไม่
 ได้แล้ว (นี่คืออิทธิพลของทิฎฐิปาทาน ซึ่งได้กล่าวไว้ก่อน
 แล้วว่า ร้ายแรง ชั่มลึก ยาวนานกว่ากามุปาทาน คือ
 เรื่องเซ็กส์มาก)

๔. อองุ่นเปรี้ยว ประเภทนี้ โดยส่วนลึกของหัวใจจะเชื่อในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์อยู่เหมือนกัน เพียงแต่ไม่กล้ากล่าวยืนยันหรือประกาศความเชื่อของตนออกมาอย่างเปิดเผยนัก แต่เนื่องจากเป็นผู้มีวิญญูฐานะ และตำแหน่งสูงพอสมควร และโดยเหตุผลหรือตำแหน่งก็อยู่ในฐานะที่จะต้องรู้หรือมีอุปเท่ห์แห่งอิทธิปาฏิหาริย์บ้างพอสมควร แต่เมื่อตนเองไม่มี ไม่รู้ และทำไม่ได้ และกลับมีผู้อื่นที่ด้อยกว่าในหลายประการสามารถทำได้ หรือรู้ได้ ก็เป็นเรื่องที่ทำให้ต้อง “เสียหน้า” ไปบ้างไม่มากนักน้อย ดังนั้นวิธีที่จะ “แก้หน้า” หรือ “กู้หน้า” ที่เสียไปให้กลับคืนมาได้บ้าง ก็คือต้องซื้อข้าวกล้าโทษกตราคาสิ่งที่ตนควรจะรู้แต่ไม่รู้ สิ่งที่ตนควรจะทำได้แต่ทำไม่ได้ เรียกว่าต้องด่ากันให้จมธรณี ไม่ให้ผุดเกิดได้อีกต่อไป เข้าทำนองสุนัขจิ้งจอกในนิทานอีสปที่กระโดดขึ้นไปรับพวงองุ่นไม่ได้ก็ต้อง “แก๊กเดียว” พาลหาเรื่องราว อองุ่นพวงนั้น มันเปรี้ยว เน่า เสีย ไม่เห็นจะน่ากินหรืออยากกินอะไรเลย

องุ่นที่เปรี้ยวและเน่าก็มีจริง ๆ

อันที่จริง เมื่อว่ากันโดยเหตุการณ์ หรือมองกัน เป็นรายบุคคลแล้ว เราก็ต้องยอมรับว่า องุ่นบางลูก หรือของสวนบางแห่งก็มีเปรี้ยวจริง ๆ เหมือนกัน และ บางครั้งยังยิ่งกว่าเปรี้ยวคือ เน่า เหม็น ต้องทิ้งถึงขยะ โดยส่วนเดียวอีกด้วย เรื่องนี้จึงจำเป็นต้องพิสูจน์กัน เป็นแห่ง ๆ ไป ว่า “สวนไหน” และ “พวงไหน” จะ หวาน หรือเปรี้ยว หรือเน่าอย่างไร ไม่ใช่ชี้นิ้วตำราด โม่เมหมาหมดเลยว่า ชันชิวว่า องุ่นแล้ว จะต้องเปรี้ยว ไปหมด ทุกสวน หรือทุกพวง ทุกพันธุ์ การตำราด โดยไม่เลือกหน้าเช่นนั้น เท่ากับเป็นการ *ปฏิเสธหลักการ และศีลธรรม* อย่างน้อยก็เป็นการหลงผิดอย่างร้ายแรง อย่างมากก็เกิดจากความอิจฉาริษยา คือคิดว่า “อะไรที่ ตนทำไม่ได้ เมื่อมีคนอื่นทำได้ มันก็ต้องไม่ดี ไม่จริง ไม่มีสาระ” ตลอดไป และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเมื่อผู้ กล่าวโทษด้วย ความมุ่งร้าย (ปรวิฆฆานูปัสสี) เช่นนั้น เป็นผู้มื่อทธิพลเช่น มียศศักดิ์ ตำแหน่ง มีเสียงดัง เหมือน “เสือสิงห์ กะทิงแรด” ในสังคมก็จะส่งเสียงดัง

กลบเสียง “จิกจั่นเรไร” ของเจ้าของสวนที่มีมองุ่นพันธุ์
ไม่เปรี้ยวไม่เน่า จนหมดสิ้น ผลร้ายที่ตามมาคือการ
หวานพีช แห่งมิจฉาภิภูฏิลงในจิตใจของประชาชน ผู้จะ
ถูก “สะกดจิต” โดยตำแหน่ง ปริญา และยศศักดิ์
อัครฐาน ของฝ่าย “องุ่นเปรี้ยว” กันมากจนทุกที
และเรื่องนี้ไม่ใช่สมมติฐาน หรือการแก้งความจริงใน
อนาคตอย่างใด แต่เป็นความจริงที่เกิดขึ้น มีอยู่ เป็นอยู่
ในปัจจุบันนี้แล้ว และมีผลเป็นอันตรายไม่เฉพาะแต่
ตนเองและบริวารเท่านั้น แต่จะมีผลร้ายต่อส่วนรวม
คือประเทศชาติอีกด้วย ในเมื่อคำนึงถึง ปฏิบัติการของ
“อภิญาฝ่ายดำ” ที่ข้าพเจ้าแปลมาแล้ว และที่จะได้
ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มในอันดับต่อไป

จึงใคร่ขอสรุปความอีกครั้งว่า โทษของอภิญา
ปาฏิหาริย์มีอยู่จริง แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการที่ “คน” นำ
ไปใช้ในทางผิด ไม่ใช่อยู่ที่ตัว อภิญาปาฏิหาริย์เอง
เช่นเดียวกับสิ่งอื่น ๆ ที่ยกย่องกันนักหนา เช่น กีฬา
หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ เป็นต้น โทษของมันอยู่ที่ “คน”
ต่างหาก ไม่ใช่ที่กีฬาเป็นต้นเอง.

ผลร้ายของการไม่เชื่อหรือว่าเชื่อแต่ชิงชัง
อิทธิปาฏิหาริย์

“Errors, like straw, on the surface flow
He who looks for pearls must dive below”

Bacon

“ความผิด	บกพร่อง	มองง่าย
เห็นได้	ใกล้ไกล	ทุกที่
เหมือนฟาง	ลอยขวาง	วาร
ใครเห็น	ใครซึ่	ให้ดู
ความดี	นั่นคือ	ไข่มุกซ์
ต้องทน	ต้องทุกซ์	ต้องสู้
ต้องดำ—	นาถง	ไปดู
จึงเห็น	จึงรู	ได้ชม”

ในบทที่แล้วมา ข้าพเจ้าได้กล่าวถึงสาเหตุหลายประการที่ทำให้เกิดความไม่เชื่อ หรือว่าเชื่อแต่ซิงซัง อธิธิปาฏิหาริย์โดยส่วนเดียว ที่ข้าพเจ้าว่า “โดยส่วนเดียว” นี้หมายถึงว่าเป็นการรังเกียจและซิงซังอธิธิปาฏิหาริย์ชนิดที่ว่ามองไม่เห็นความดีกันเลย คล้าย ๆ กับว่าอธิธิปาฏิหาริย์เป็น “อกุศลธรรม” หรือเป็น “บาปธรรม” อันเลวทรามต่ำช้าอยู่โดยธรรมชาติเองเลยทีเดียว ในบทนี้จะได้กล่าวถึง ผล คือ ผลร้าย ที่เกิดจากทัศนคติเช่นนั้นบ้างดังต่อไปนี้

๑. **มิถนาทิฏฐิ** ๑ ดังได้บรรยายมาแล้วอธิธิปาฏิหาริย์มิได้เป็นของเลวร้าย หรือสูงส่งตามธรรมชาติ แต่เป็นธรรมกลาง ๆ (neutral) ซึ่งจะ เป็นของเลวร้ายหรือสูงส่ง ก็สุดแล้วแต่การนำไปใช้ของบุคคลแต่ละคน เมื่อชาวพุทธผู้ใดมีความเห็นไปในทำนองสุดโต่ง (extreme) และเด็ดขาด (absolute) ว่าอธิธิปาฏิหาริย์เป็นสิ่งที่ดี หรือว่าเลวทรามโดยไม่มีเงื่อนไข (unconditional) เช่นนี้ก็ต้องถือว่าเป็นผู้มี **ความเห็นผิด** ซึ่งถ้าจะกล่าวตามสำนวนทางพุทธศาสนาก็คือ เป็นผู้มี **มิถนาทิฏฐิ**

นั่นเอง เพราะเป็นการ “ให้คะแนน” มากเกินไป หรือไม่ก็น้อยเกินไป มีหน้าชาบางครึ่งยังให้คะแนนแบบ “ติดลบ” เสียอีกด้วย การประเมินราคาแบบไม่มีเงื่อนไข ทั้งในด้านดีและด้านร้ายนี้เป็นอันตรายมาก ชนิดแรก (คือ ให้คะแนนมากเกินไป) เป็นการตีราคา “เปลือก” เท่ากันหรือมากกว่า “แก่น” หรือว่าตีราคา “ส่วนประกอบ” มากกว่า “ส่วนสำคัญ” ในที่สุดศาสนาก็ไม่มีแก่นหรือส่วนสำคัญ คืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์ และจะเหลือแต่ “เปลือก” หรือส่วนประกอบคือ อิทธิปาฏิหาริย์ เท่านั้นเอง คือกลายเป็นไม้ที่ไม่มีแก่น มีโพรงข้างใน ดูข้างนอกเฟิน ๆ ก็สวยงาม ทำทางแข็งแรงดี แต่พอ ถูกลมพัดกระโชกหนัก ๆ เข้าสองสามพัก ก็มีอันล้มครืน ลงง่าย ๆ ส่วนชนิดหลังคือการให้คะแนนน้อยเกินไป เป็นการไม่ให้ความสำคัญแก่ “เปลือก” เลย หนักเข้า ศาสนาก็กลายเป็นไม้ที่ “เหลือแต่แก่น” ดังที่ท่าน อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เคยกล่าวกับข้าพเจ้าว่า “ไม้ เช่นนั้นคือไม้ที่ตายแล้วนั่นเอง

การให้คะแนนแก่อธิปาฏิหาริย์มากเกินไป มีโทษอย่างไรนั้น ไม่จำเป็นจะต้องกล่าวในที่นี้ เพราะในปัจจุบัน ได้มี “แพชชั่น” กดราคาธิปาฏิหาริย์เสียจนแทบไม่มีราคาอะไรเหลือ กลายเป็นวิชาของमारไปแล้ว ดังนั้นต่อไปนี้ จึงจะขอกกล่าวถึงโทษของการให้คะแนนน้อยเกินไป หรือว่าการกดราคามากเกินไป ต่อจากผลร้ายคือ มิฉนทิกฎฐิประการที่ ๑ ดังกล่าวไว้ข้างต้นนี้

๒. มิฉนทิกฎฐิ ๒ ความจริงข้อนี้อาจจะรวมอยู่ในข้อต้นก็ได้ แต่ข้าพเจ้าขอแยกออกมากล่าวไว้เป็นอีกข้อหนึ่งต่างหาก เพราะเป็นเรื่องที่คิดไม่ถึงว่า จะเป็นไปได้ถึงขนาดนี้ และเรื่องนั้นก็เป็นเรื่องสำคัญเสียด้วยคือเรื่อง โลกหน้า หรือที่เราเรียกกันว่า สวรรค์นรก หรือที่ในทาง พุทธ ศาสนามีคำเรียกรวมคลุมไปหมดว่า “โอปปาติกะ” คือตามที่ภาษาไทยพื้นบ้านเรียกกันว่า “ผีสามเทวดา” นั่นเอง เรื่องนี้มันที่จริงไม่น่าจะเกี่ยวกับอธิปาฏิหาริย์อย่างใด แต่เมื่อพิจารณาเหตุการ์ณในประเทศไทยอย่างผู้สังเกตการ์ณแล้ว ก็ต้องยอมรับ

ว่ากลายเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันได้จริง ๆ เรื่องก็คือว่า นักปราชญ์บางคนไม่เชื่อ หรือว่าเชื่อแต่รังเกียจ อิทธิปาฏิหาริย์เสียจนเข้ากระดูกดำแล้ว ก็เลยพาลพาลไปไม่เชื่อ หรือว่ารังเกียจ เรื่องเกี่ยวกับการสืบภพชาติ คือชาติก่อนและชาติหน้าไปเสียด้วยเลย เพราะการที่จะพิสูจน์เรื่องนี้ให้ได้ผลพอเชื่อถือได้นั้น ก็ต้องอาศัยคนบางคนที่มีความสามารถในการติดต่อกับ “โอปปาติกะ” หรือว่า “ผีสาวเทวดา” ได้ ที่นี้ความสามารถในการติดต่อกับ “ผีสาวเทวดา” ได้นั้นก็บังเอิญเป็นส่วนหนึ่งของอิทธิปาฏิหาริย์เสียด้วย เมื่อเป็นเช่นนั้นก็เป็นการสะดวกและง่ายมากที่จะต้อง “ตัดปัญหา” ปฏิเสธไม่ให้มีเยื่อใยเหลือกันเลย จะได้ไม่ต้องเสียเวลาตอบคำถามในเรื่องซึ่งตนหน้าจะรู้ แต่กลับไม่รู้เช่นนั้น ข้าพเจ้าเคยอ่านวารสารซึ่งออกในอเมริกา เป็นวารสารของชาวพุทธ ฝ่ายมหายานในแคลิฟอร์เนียหลายปีมาแล้วแสดงความคิดเห็น ของพระมหายานรูปหนึ่ง ซึ่งถูกขมรวาสาผู้สนใจเรื่องโลกหน้าถามเรื่องนรกสวรรค์ว่ามีจริงหรือไม่ พระมหายาน (ซึ่งเป็นจีน) ตอบคำถามเรื่องนี้แบบเบี่ยง

เป็นประเด็นอย่างพิลึกกึกกือ ว่า “เธอจะรู้เรื่องนั้นไป
 ทำไม ไม่เห็นมีประโยชน์อะไร สมมติว่า อาตมาตอบ
 ว่ามี แล้วมันไม่มี มันก็ต้องไม่มี และสมมติว่า อาตมา
 ตอบไม่มี แล้วความจริงมันมี มันก็ต้องมี แล้วเธอ
 จะตกลงใจเชื่ออย่างไรล่ะ” ข้าพเจ้าอ่านแล้วถึงงเป็น
 “โก๋ตาแตก” คือไม่รู้เรื่องราวที่ท่านหมายความว่าอย่างไร
 ต่อมาจึงได้รู้ว่า ท่านตอบเช่นนั้นเพราะท่านไม่รู้มันเอง
 แต่จะบอกว่าไม่รู้ก็จะเสียเหลี่ยมหนักเลง จะยืนยันว่ามี
 หรือไม่มีก็กลัวจะผิดจากความจริง ซึ่งท่านเองก็ไม่รู้
 หรือไม่คอยเชื่อว่าจะมีจริงหรือไม่ กลวิธีการตอบปัญหา
 เช่นนี้ มีคำบาลีเรียกว่า “อมราวิกุเชป” คือซัดสายไปมา
 ดุจปลาไหล (อมรา ในคำนี้ แปลว่าปลาไหล) สำนวน
 ไทย เรียกว่า “กะล่อน” คือจับผิดไม่ได้ แต่ก็ฟังไม่รู้เรื่อง
 และถึงจะรู้ก็ไม่เกิดประโยชน์ คือไม่ได้รู้อะไรมากกว่า
 ตอนก่อนจะถามมันเอง เหมือนอย่างว่าคนใช้ถามหมอว่า
 “โรคของผมคราวนี้ จะหายไหมครับ?” หมอตอบว่า
 “ถ้ามีเหตุให้หายมันก็หาย ถ้ามีเหตุให้ตาย มันก็ตาย
 นะซี” คนใช้ฟังแล้วก็ไม่รู้เรื่องเหมือนเดิม และอาจจะ

คิดต่อไปด้วยว่า “รู้งังไม่ถามดีกว่า” เรื่องนิมบรรยาย
อยู่บ้างแล้ว ในหมายเหตุของข้าพเจ้าทำเรื่อง “อภิญา
ฝ่ายดำ” จึงขอให้ท่านที่สนใจที่ยังไม่ได้อ่านเรื่องนั้น
โปรดอ่านประกอบด้วย

๓. หมวดเต่า เขากระต่าย ภาษิตนี้มีใจความว่า
ในโลก (ซึ่งวิทยาศาสตร์เรียกว่า “โลกสัมพัทธ์” คือ
relative world) นี้ ไม่มีอะไร และ ใคร จะดีพร้อม
ไปหมดทุกอย่าง ถึงอย่างไร ๆ ก็ต้องมีข้อบกพร่องจนได้
นี้เป็นกฎสำหรับคนทั่วไป ดูเหมือนจะไม่ยกเว้นแม้แต่
พระอรหันต์ เพราะท่านเหล่านั้น แม้จะมีใจบริสุทธิ์
เต็มที่แล้วก็ยังมีข้อบกพร่องทางกายและวาจา เช่นรูปร่าง
อาจไม่หล่อ หรืออาจจะขี้น้ำเกลือตกก็ได้ ในด้าน
วาก็อาจจะสามหาพูดไม่เข้าหูคนก็ได้ (อย่างไรก็ตาม
ชาวพุทธเชื่อว่า จะต้องมียกเว้น อยู่คนหนึ่ง หรือว่า
องค์หนึ่ง คือพระพุทธรูป เพราะได้ทรงบำเพ็ญบารมีมา
นานกว่าพระสาวกทั้งหลาย จนกระทั่งได้ เกรด เอ หมด
ทุกอย่างทุกวิชาทุกแง่ทุกมุม) ดังนั้น ท่านจึงผูกเป็น
ภาษิตขึ้นมาเป็นบทกวีซึ่งข้าพเจ้าจำไม่ได้เสียแล้ว แต่มี

ใจความว่า จะหาคนที่ดีพร้อมทุกอย่างไม่ได้ เหมือนกับที่เราจะหาหนวดเต่า เขาคระต่าย ไม่ได้ฉะนั้น และท่านก็กล่าวว่าเราควรฝึกตนเองให้มองแต่ในแง่ดี จะได้ “มีคุณจริง”

ภาษิตน์ เป็นหลักความจริงที่ดีมาก แต่ก็มีข้อบกพร่องอยู่บ้างตามเคยอีกนะแหละ คือปรากฏว่าท่านผู้พูดภาษิตน์ ทำตามที่ท่านสอนคนอื่นไม่ค่อยได้ เพราะท่านมักจะชอบเยาะเย้ย และโจมตีผู้ที่มีความเห็นไม่ตรงกับท่านอย่างไม่ได้มองในแง่ดีของเขาเสียบ้างเลย แต่เราก็ต้องให้อภัยท่าน เพราะเมื่อท่านสอนผู้อื่นได้ แต่ทำไม่ได้ เราก็ควรยึดถือหลักคำสอนของท่าน แต่อย่าไปยึดถือเอาความประพฤติของท่านเป็นประมาณ ถ้าเราทำได้ ก็หมายความว่าแม้เราจะพูดไม่ได้อย่างท่าน แต่เราก็ทำได้ในสิ่งที่ท่านทำไม่ได้ เป็นอันว่า “หายกัน”

เบคอน ซึ่งเป็นนักประพันธ์ชาวอังกฤษคนหนึ่ง ได้แต่งกลอนภาษาอังกฤษไว้บทหนึ่ง ดังที่ข้าพเจ้าได้ถอดความบรรยายไว้เป็นหัวข้อข้างต้นนั้นแล้ว คือคนบางคนหรือสิ่งของบางอย่าง แม้ดูเผิน ๆ ว่าเป็นคนไม่ดี

ไม่สวายเป็นต้น แต่ถ้าเรารู้จักพิจารณา เรียกว่ามี
 ปัญญาจักขุ หรือที่เรียกว่า “ประสาทที่ ๖” (Sixth
 Sense) อยู่บ้าง ก็จะพอรู้ได้อย่างลึก ๆ ว่าบุคคลนั้น ๆ
 คงจะมี “อะไร” ดี ๆ อยู่ข้างในพอสมควร เรื่องของ
 สรพงศ์ ชาตรี ที่กล่าวมาแล้วเป็นตัวอย่างอันดี แสดง
 ถึงความจริงเรื่องนี้

อาจมีบางท่านอดคัดค้านอยู่ในใจไม่ได้ เมื่ออ่าน
 มาถึงตอนนี้ คือว่าบางครั้งในบางคน มีแต่ความเลวร้าย
 อยู่ในใจมากมายเหลือเกิน จนกระทั่งค้นหาความดี
 ทั่วไป ๆ ก็ไม่พบจริง ๆ เรียกว่าอย่างน้อยในช่วงนั้น
 หรือชาตินั้น จะขุดค้นหาความดีที่เป็นประโยชน์แก่
 ตนเองและผู้อื่นไม่ได้จริง ๆ กรณีเช่นนี้ข้าพเจ้าคิดว่า
 ย่อมมีอยู่เหมือนกัน ถ้าจะย้อนกลับไปถึงภษิตของ
 เบคอนข้างต้น ก็พอจะเปรียบเทียบได้ว่า บางครั้งในที่บางแห่ง
 มันไม่มีไข่มุกดีเลยจริง ๆ จะดำน้ำลงไปอย่างไร ๆ ก็หา
 ไม่เจอไข่มุกดี นอกจากมีแต่ซีโคลนอย่างเดียว ถ้าจะ
 ยกตัวอย่างของบุคคลร่วมสมัยก็น่าจะได้แก่ผู้ติดยาเสพติด
 ทั้งหลาย ซึ่งในขณะนั้นเขาจะไม่มีคุณธรรมความยั้งคิด

เหลืออยู่เลย เขาอาจฆ่าคนได้ทุกคน แม้กระทั่งพ่อแม่
 ของเขาเอง เพื่อให้ได้เงินมาซื้อยาเสพติด เช่นเฮโรอีน
 มาสูบให้ได้ หรืออย่างที่มีข่าวเมื่อไม่กี่วันมานี้ที่จังหวัด
 สมุทรปราการ ผัวเมียตลกดศกไล่ซ้อมเมียซึ่งมีลูก
 เล็ก ๆ อยู่ด้วยกันแล้วถึง ๕ คน เพื่อรีดไถเงินไปซื้อเหล้า
 ฝ่ายเมียจึงป้องกันตัวโดยหลับหูหลับตาเหวี่ยงมีดปอก
 มะพร้าวไปที่หนึ่ง ก็พอดีโดนที่สำคัญ ดูเหมือนจะโดน
 ก้านคอเกือบขาด และในที่สุดก็ถึงแก่ความตาย ศาลได้
 พิจารณาเห็นแล้วว่าเป็นการกระทำตามที่สำนวนกฎหมาย
 เรียกว่า “สมควรแก่เหตุ” ตามสำนวนธรรมะ ข้าพเจ้า
 คิดว่าน่าจะกล่าวว่า “สมควรแก่กรรมอันชั่วร้าย” (ซึ่ง
 หากความดีเป็นส่วนประกอบไม่พบเลย) ในที่สุดก็สั่งไม่
 พ้อง ให้อภัย ปล่อยกลับไปทำมาหากินเพื่อเลี้ยงลูกเล็ก ๆ
 ถึง ๕ คนต่อไป

ในกรณีที่น่าร้ายแรงเลวทรามถึงส่วนสุดขนาดนี้ ก็
 เปรียบเหมือนว่า ฟันหน้าที่ไม่มีไข่มุกก็อยู่ข้างใต้เลย คือ
 มีแต่ซี่โคลน รับรองว่าตกลงไปหาเท่าไร ๆ ก็ไม่เจอ ใน
 กรณีเช่นนี้ตามหลักพุทธศาสนา ท่านก็ให้ “ปลงสังเวช”

ในการกระทำเช่นนั้น และในขณะเดียวกันก็ให้มี
 อุเบกขา ในบุคคล ผู้นั้นด้วย โดยคิดว่าเป็น “กรรม
 ของสัตว์” ที่ช่วยไม่ได้จริง ๆ คือไม่ให้คิดเคียดแค้น หรือ
 ดุถูกเหยียดหยามบุคคลผู้ทำกรรมนั้น แต่ให้คิดสังเวช
 สอนใจตนเองว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นผลร้ายอย่างนั้น
 จริง ๆ และแล้ว เราก็อำทำเช่นผู้นั้นเป็นอันขาด

ในภาษา “รวมสมัย” ข้าพเจ้าใคร่ขอ เวลานอก
 อังคำของ บุคคล ผู้ยังมีชีวิต อยู่ในปัจจุบันนี้ สักคนหนึ่ง
 บุคคลผู้นั้นกล่าวไว้อย่างน่าฟังว่า

**“We should criticise the actions of a person
 rather than the person himself”**

จิตเตียน	การกระทำ	ว่าเลวหยาบ
เป็นบาปกรรม	มีโทษร้าย	คอยให้ผล
แต่จงอย่า	พาดพิงถึง	ซึ่งตัวตน
คบบุคคล	ซึ่งกระทำ	กรรมนั้นเลย

ข้อความข้างต้นนั้น นำมาจากเรื่อง “โส บาบ
 มนุษย์มหัศจรรย์” จัดว่าเป็น ข้อคิดของบุคคล ผู้ร่วม
 สมัยกับเราที่ให้ แนวความคิด ซึ่งโดยเนื้อหาแล้วก็มี

ใจความเช่นเดียวกับหลักการของพระพุทธศาสนานั้นเอง
หวังว่าผู้ที่ซึ่งซังตัวท่าน ไส่ บาบ่า คงจะมีใจกว้างพอ
ที่จะไม่ซังซังคำกล่าวที่เป็นภาษิตของท่าน และคงจะไม่
“ร้อน” จดหมายชนิด “ร้อน ๆ” (ด้วยไฟคือโทสะ)
มาถึงข้าพเจ้าอีก

๔. ไม่มีความสมบูรณ์ (Perfection) พร้อมจน ไม่มีที่ติ

อันที่จริง ข้อนี้ก็เป็นกรขยายความของข้อ ๓ ที่
แล้วมานั่นเอง มีสุภาษิตบทหนึ่งกล่าว “The world is
not all black and white” แปลตามตัวว่าโลกนี้ไม่ได้
มีแต่สีขาว และสีดำเท่านั้น คือหมายความว่า (connote)
ถึงหลักความจริงว่า ยังมีสีอื่น ๆ แซมอยู่อีก เช่น สีเหลือง
แดง เขียว น้ำเงิน ม่วง เป็นต้น และนอกจากนั้น ยัง
มีสี ทั้งขาวและดำปนกัน แบบผสมกัน เรียกว่าสีเทา หรือ
ว่าปนกันแบบไม่ผสมกัน คือ ดำ ๆ ดำ ๆ (mottled)
อีกด้วย แม้สีเทานั้นก็ยังมีแบ่งออกไปเป็นเทาแก่ คือ
มีขาวน้อยดำมาก หรือเทาอ่อน คือมีขาวมากดำน้อย

ทั้งนี้ไม่ต้องกล่าวถึงสิ่งอื่น ๆ เช่น แดงอ่อน แดงแก่ เขียวอ่อน เขียวแก่ เป็นต้น นี่เป็นเรื่อง "สี" ซึ่งเป็นข้ออุปมาเปรียบเทียบ คือส่วน "ก้นใจ" เรื่องของบุคคล หรือกรรมก็เป็น อุปไมย คือว่า "ก้นนั้น" ดังต่อไปนี้

ในด้านบุคคล เรามักจะนึกเอาง่าย ๆ ว่า คนที่เราคิดว่าเป็นคนดีก็คงจะไม่มี ความชั่ว และคนที่เราตราหน้าว่าชั่วมักจะไม่มี ความดีเลย ความคิดเช่นนั้น ผิด ๙๙ เปอร์เซ็นต์ เพราะส่วนมากคนดีก็มีความชั่วบางอย่างแฝงอยู่ ซึ่งเรามองไม่เห็น และคนชั่วมักมีความดีซึ่งเรามองไม่เห็นแฝงอยู่เช่นเดียวกัน ผู้ที่จะมองเห็นต้องมี ส่วนแห่งอิทธิปาฏิหาริย์อยู่บ้าง ไม่มากก็น้อย จึงจะสามารถ "แหวกม่าน" เข้าไปมองเห็นถึงสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของคน (ที่เราคิดว่า) ดี และคน (ที่เราคิดว่า) ชั่วได้อย่างชัดเจน

บุญเจอบาป หรือ บาปเจอบุญ

ในด้านกรรม เราก็มักจะนึกเอาง่าย ๆ เหมือนกันว่า กรรมดี ก็ต้องดีตลอด กรรมชั่วมักต้องชั่ว โดยส่วนเดียว

คือไม่มีกรรมที่เป็นทั้งดีและชั่ว ทั้งบุญและบาป ในขณะที่เดียวกันได้เลย ซึ่งทศนคตินกัศคคอก เป็นการคัดค้านพุทธวจนะที่เดียว เพราะในมหากรรมวิมังคสูตร พระพุทธองค์ตรัสว่า กรรมมี ๔ ชนิด คือ กรรมดำ (ได้แก่บาป) กรรมขาว (ได้แก่บุญ) กรรมทั้งดำและขาว (คือเป็นทั้งบุญและบาปพร้อมกัน) และกรรมไม่ดำไม่ขาว (คือไม่เป็นทั้งบุญและบาป) จริงอยู่ กรรมที่เป็นบุญล้วน ๆ นั้นย่อมมี และที่เป็นบาปล้วน ๆ ก็ย่อมมี แต่ที่น่าคิดน่าศึกษาคือ กรรมที่เป็นทั้งบุญและบาปพร้อม ๆ กันนั้น ก็มีเหมือนกัน ตัวอย่างก็ได้แก่งานกุเอกราชของชาติเป็นต้น ซึ่งพระมหาบุรุษเป็นผู้นำในการนี้จำเป็นต้องฆ่าคนมิใช่น้อย ซึ่งเป็นบาปแน่นอน แต่ในการฆ่านั้นท่านก็นำตนเองเข้าเสี่ยงเหมือนกัน และท่านก็ทำด้วยเห็นแก่เพื่อนร่วมชาติผู้ตกเป็นทาสของศัตรูอีกด้วย สองประการนี้เป็นบุญเป็นกุศลแน่ ดังนั้นกรรมของท่านจึงเป็นทั้งฝ่าย “ดำและขาว” หรือว่าเป็น “บาปและบุญ” พร้อม ๆ กัน ทั้งนี้เป็นการพิจารณาจากฐานทั้ง ๓ ซึ่งกล่าวไว้ในมงคลที่ปนีว่ การกระทำนั้น

ทำไปด้วยเจตนาอย่างไร (คือ why) ทำไปในฐานะที่
 ตนเป็นอะไร หรือใคร และกับใคร (who) และทำไป
 ด้วยความยากลำบาก ต้องเสียดายและเสียสละมาก น้อย
 แค่นั้น (how) ส่วนวรรณกรรม เรียกว่าเป็นการ
 พิจารณาเหตุ เจตนา (why), วัตถุ (who or whom), และ
 ประโยค (how) ดังนั้น นอกจากว่าจะ เป็น “บุญ
 เจ็บบาป” หรือ “บาปเจ็บบุญ” แล้ว อัตราส่วนผสม
 ขององค์ประกอบ (factor) ทั้ง ๓ ที่กล่าวมาแล้วนั้นจะ
 เป็นเครื่องชี้หรือตัดสินว่า กรรมนั้น ๆ จะมีบาปและบุญ
 เป็น “เรโซ” (ratio) คืออัตราส่วนเช่นไร กล่าว
 โดยอุปมา ก็คือ เปรียบเหมือนว่า จะเป็นสีเทาแก่ หรือ
 เทาอ่อน หรือว่ากะดำกะด่างมากน้อยแค่ไหนนั่นเอง

เมื่อนำสุภาษิตที่กล่าวแล้วมาเปรียบเทียบกัน เรา
 ก็พอจะกล่าวได้ว่า สุภาษิตอังกฤษที่ว่า The world is
 not all black and white นั้น ก็คงจะแปลถอดความ
 โดยถือตามหลักพุทธศาสนาได้ว่า กรรมมิใช่จะมีแต่ที่
 เป็นบุญล้วน และบาปล้วนเท่านั้น เพราะทั้ง ๒ อย่าง
 ย่อมจะต้องสัมพันธ์ (relate) กันอยู่โดยมาก ยากที่จะ

เป็นอย่างเดียวโดด ๆ ได้ นี่คือความจริงของโลกที่เป็น relative world ในด้าน กรรม

เมื่อพิจารณาในวงแคบเฉพาะเรื่อง คืออิทธิ-
ปาฏิหาริย์นั้นก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีอภิญาญาฝ่ายดำและ
ฝ่ายขาว ดังที่ได้กล่าวมาแล้วก็ยอมมีอภิญาญาสีเทา ซึ่ง
ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วเช่นเดียวกัน มีบางท่านเสนอ
ความเห็น ว่า ผู้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์ทั้งหลายนั้น ควร
จะรอให้ “ขาว” คือหมดกิเลสแบบพระโมคคัลลีบุตร
เสียก่อนแล้วจึงแสดง จะได้ผลที่ไว้วางใจได้โดยส่วนเดียว
เรื่องนี้ข้าพเจ้าเห็นด้วยในด้านทฤษฎี หรือว่าหลักการ
แต่ไม่เห็นด้วยในด้านปฏิบัติ เพราะถ้าเราจรรอให้
ผู้มีความสามารถในด้าน อิทธิปาฏิหาริย์ หมดกิเลส เป็น
พระอรหันต์ หรือพระอริยบุคคลชั้นใดชั้นหนึ่งเสียก่อน
แล้ว ก็ใคร่ขอถามว่าในด้านอนุศาสน์ปฏิบัติคือการ
ปฏิบัติธรรมล้วน ๆ นั้น เราจำเป็นจะต้องรอให้ผู้ปฏิบัติ
ธรรมหมดกิเลสเสียก่อน แล้วจึงค่อยสอนธรรมเช่นนั้น
หรือ? ผู้ที่ทำการสอนธรรมอยู่ในวัดต่าง ๆ และทาง
สื่อมวลชน คือ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ หรือ

หนังสือเล่ม ที่มอยู่มากมายนับไม่ถ้วนนั้น ลองไปกราบ
นมัสการถามท่านดูทีหรือว่า ท่านเหล่านั้นหมดกิเลส
หรือว่าเป็นอริยบุคคลชั้นใดแล้วหรือยัง ?

เมื่อมองกันอย่างรับรู้ตามความเป็นจริง (realistic)
เช่นนี้ เราก็ต้องยอมรับว่า ท่านผู้สอนธรรมที่มีชื่อเสียง
มีผู้ยกย่องมากมายเหล่านั้นก็ยังไม่หมดกิเลส (ยกเว้น
สำนักหนึ่ง ซึ่งผู้เป็นเจ้าของสำนักประกาศตนออกมาอย่าง
แจ่มแจ้งว่า “หมดแล้ว” แต่ก็ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าหมด
“อะไร”) และเมื่อไม่หมดกิเลส ก็แปลว่าต้องพุดเทศนา
ไป “เกินกว่าความสามารถ” ในขณะที่นั้น แต่ในการนี้
พวกเราก็ยอมได้ เพราะเราถือว่าท่านเทศนาไปตาม
หลักการหรือหลักวิชา และเราก็รู้ว่าจะถ้าจะรอให้ “หมด
กิเลส” เสียก่อน ก็ไม่รู้ว่าจะต้องรอกันไปนานอีกสัก
เท่าไร และจะมีผู้เช่นนั้นก็คง

ผู้ได้เปรียบ

ก็ในเมื่อในด้านอนุสาสนีปาฏิหาริย์คือ การ
เทศน์สอนธรรมะซึ่งเป็นการ “พุดให้ฟัง” เรายังยอมรับ
(tolerate) ความไม่สมบูรณ์ หรือการสอนเกินกว่า

ภูมิธรรมของผู้สอนได้เช่นนั้นแล้ว เหตุใดในด้านการแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการ “ทำให้ดู” เราจะยอมรับความบกพร่อง ผิดพลาดบ้างไม่ได้หรือ ?

เท่าที่กล่าวมานี้ ขอย้ำว่าเป็นการกล่าวถึง “หลักการ” โดยเฉพาะ เพื่อแสดงให้เห็นว่า ผู้สอนธรรม (คือแสดงอนุศาสน์ปาฏิหาริย์) นั้น อยู่ในสถานะที่ได้เปรียบ ผู้แสดงอิทธิปาฏิหาริย์อย่างไร อาจารย์พร รัตนสุวรรณ เคยบอกข้าพเจ้านานมาแล้วว่า ความสามารถในด้านอนุศาสน์ปาฏิหาริย์คือ การรู้และเข้าใจธรรมชาติขงชั้นไปเป็นลำดับนั้น ไม่ว่าจะตื่นหรือลึกเพียงใดก็ตาม และไม่ว่าจะได้มาโดยยากหรือง่ายก็ตาม เมื่อได้แล้วจะคงอยู่ได้นาน ไม่เสื่อมไปง่าย ๆ แม้ว่าผู้นั้นจะประมาทพลาดพลั้งไปบ้างโดยสิ่งรบกวนทางโลกก็ตาม แต่ความสามารถในด้านอิทธิปาฏิหาริย์นั้น ไม่ว่าจะได้มาโดยยากหรือง่ายก็ตาม เมื่อได้แล้ว ก็มักจะ *เสื่อมไปง่าย ๆ* ถ้าหากผู้นั้นมีจิตใจเสื่อมลงด้วยอำนาจของกิเลสเช่น ความโลภเป็นต้น ต่อจากนั้นที่เคยทำได้ก็จะไม่ได้ หรือได้ก็ด้วยความยากลำบากกว่าเดิมมากชั้นทุกที ข้าพเจ้าฟังแล้ว

คิดทบทวนดูก็เห็นจริงตามนั้น เพราะคิดถึงประวัติในอดีตชาติของพระจูฬปันถก ที่เคยใช้ผ้าเช็ดหน้าสีขาวซับเหงื่อ เมื่อเช็ดไป ๆ ผ้ากลับดำสกปรก ท่านพิจารณาเหตุผลดู ก็เห็นแจ้ง “สว่างวาบ” ขึ้นมาในตอนนั้นว่า ความสกปรกนี้ออกมาจากร่างกายเอง ต่อจากนั้นก็ทำต่อไม่ได้ เพราะไม่มีครูอาจารย์คือ “กัลยาณมิตร” สอนบอกทางต่อให้ ต่อมาเมื่อได้มาเกิดเป็นน้องชายท่านมหาปัทมก ได้อาศัยพระพุทธรองค์เป็นกัลยาณมิตร ช่วยจุดเติม และจุดให้ลูกโพล่งขึ้นอีกครั้งหนึ่ง จึงได้สำเร็จอรหัตตผลได้

สรุปความว่า ผู้ที่มีความสามารถในด้านอิทธิปาฏิหาริย์นั้น มีโอกาสเสื่อมได้ง่ายกว่า และเมื่อเสื่อมแล้ว ก็เป็นการป้องกันเองได้เร็วกว่า เพราะไม่ช้าก็เร็ว ความเสื่อมมันจะ “ฟุ้ง” ออกมาในความผิดพลาด ซึ่งเห็นได้ชัด “เหมือนฟาง ลอยขวางวารี ใครเห็น ใครช้ให้ดู” ที่ยกไว้เป็นหัวข้อของบทที่ ๑๔ นี้ ส่วนความบกพร่องของอนุสาสนีปาฏิหาริย์นั้น เป็นไปอย่าง

แบบเนียน ลึกซึ้ง ยากที่คนอื่นจะรู้ได้ง่าย ๆ เพราะเป็น
เรื่องพิสดารไม่ได้ชัด ๆ เนื่องจากเป็นการ “พูดให้ฟัง”
เสียเป็นส่วนใหญ่ พูดแล้ว สอนพูด คนพูดก็ “ลอยตัว”
คนฟังจะทำได้แค่ไหน ก็ไม่ใช่เรื่องของท่าน ท่านรับ
ชอบอย่างเดียว ไม่ต้องรับผิดชอบ

สรุปความสำหรับข้อนี้ก็คือ ๑. เราต้องยอมรับ
ความบกพร่องบ้างตามสมควร ทั้งของฝ่าย “พูดให้ฟัง”
และฝ่าย “ทำให้ดู” ๒. ฝ่าย “ทำให้ดู” คือ อิทธิ-
ปาฏิหาริย์นั้น ความจริงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบมากอยู่
แล้ว ถ้าเป็นความบกพร่องที่ไม่ใช่เกิดจากการหลอกลวง
ก็น่าจะให้ภัยกันได้พอสมควร

๕. เป็นเป้านิ่ง (Sitting duck) ในเรื่อง
“อภิญาฝ่ายดำ ระเบิดมาร” ที่ข้าพเจ้าแปล และสำนัก
ค้นคว้าทางวิญญาณได้พิมพ์ออกจำหน่ายแล้วนั้น ท่าน
ผู้อ่านจะเห็นได้ว่า ในประเทศที่เราคิดว่าเขาเป็นฝ่ายวัตถุ
นิยมจัดนั้น เขากลับมีการค้นคว้าในเรื่องความมหัศจรรย์
ของจิตและความเป็นไปได้ของอิทธิปาฏิหาริย์อย่างจริงจัง

ส่วน ประเทศฝ่ายโลกเสรี ซึ่งก็มีศาสนาอยู่มากมายทุกประเทศนั้น กลับมีการเมินเฉยไม่สนใจ ในเรื่องเช่นนี้ แถมยังรังเกียจ ชิงชัง ดูถูกต่าง ๆ นา ๆ อีกด้วย โดยหาว่าเป็นเรื่องของคนโง่ ี่ง่า ึ่งมง่าย โดยเฉพาะในประเทศไทย และโดยเฉพาะในวงสังคมนักพุทธ และโดยเฉพาะในวงการของนักศาสนาที่เป็นชั้น ปัญญาชน ก็เป็นตัวตั้งตัวตี โจมตี เรื่องเช่นนี้ด้วย คิดว่าจะต้องกวาดล้างให้หมดไปจากประเทศไทย จากวงการศาสนาพุทธให้จงได้ และเป้าหมายของการโจมตีก็ขยายออกไปจนถึงเรื่องการเวียนว่ายตายเกิด ซึ่งข้าพเจ้าได้รับทราบจากท่านเจ้าคุณโสภณคณาภรณ์ วัดบวรนิเวศวิหาร จากอาจารย์วศิน อินทสระ และจากหนังสือพิมพ์ “คุณภาพ” ที่เปรียญเอกผู้หนึ่งผู้ลาสิกขาออกไปแล้ว เคยกล่าวปรักปรำว่า “โกหก” อยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ไม่นับการวิพากษ์วิจารณ์อย่างรุนแรงจากพระมหาเถระ และนักเทศน์ผู้มีชื่อเสียงคับประเทศไทย ซึ่งกล่าวเยาะเย้ยอยู่บ่อย ๆ เช่นเดียวกัน

สภาพจิตใจ โดยเฉพาะของผู้ที่มี “เสียงดัง” ในสังคมของประเทศไทย เช่นนี้ เป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อความมั่นคงของประเทศไม่น้อยไปกว่าการประเมินราคามากเกินไปจนถึงหลักการและคำสอนเสียสิ้น ทั้งนี้ เพราะว่าการศึกษาค้นคว้าของประเทศในกลุ่มที่ไม่ได้นับถือศาสนานี้ เขามีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะ “รู้เรา” เพื่อ “ทำลายล้างเรา” โดยเฉพาะ เรียกว่าเขาใช้กลยุทธ์ทุกรูปแบบ ทั้งบนดินและใต้ดิน ทั้งบนพื้นโลก และเหนือเมฆ ไม่ได้ด้วยเล่ห์ก็เอาด้วยกล ไม่ได้ด้วยมนต์ก็เอาด้วยคาถา และวิธีการที่เขานำมาใช้แบบ “ใต้ดิน” นั้นก็เป็นแบบที่มีประสิทธิภาพ พอสมควร เสียด้วย อย่างน้อยก็มีอำนาจ บ่อนทำลายที่ได้ผลไม่น้อย สำหรับประเทศที่ไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจ ตั้งรับ หรือ ต่อสู้ต่อการ “จัดกระบวนค่ายกล” แบบนี้บ้างเลย กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ฝ่ายตรงข้ามเขาใช้วิธีการคล้าย ๆ กับพระเจ้าปเสนทิโกศลเพื่อ “ล้วงตับ” เราแล้วอย่างได้ผลพอสมควร แต่นักวิชาการฝ่ายพุทธศาสนาของเรากลับ

หลงกลของเขา และทำการบ่อนทำลายชาติและศาสนา
 ของตนเอง ซึ่งทั้งนี้จะเป็นการรู้ตัวหรือไม่ก็ตาม ก็มี
 ผลร้ายทำให้ประเทศของเราตกเป็น “เข่านิ่ง” ให้เขา
 “ยิง” ด้วยอาวุธอย่างใหม่นี้ได้ฝ่ายเดียว ผู้สนใจใคร่ทราบ
 รายละเอียดเรื่องนี้ โปรดอ่านเรื่อง “อภิญญาฝ่ายดำ—
 ระบำมาร” ที่ข้าพเจ้าได้แปล และสำนักงานวิญญูณานพิมพ์
 จำหน่ายมานานแล้ว.

ข้อเสนอแนะ บางประการ

ในที่นี้ ข้าพเจ้าใคร่ขอเสนอแนวการปฏิบัติ บางประการดังต่อไปนี้ คือ

๑. แยกหลักการออกจากบุคคล ถ้าหลักการมีความดีอยู่บ้าง แต่บุคคลทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ก็ควรตัดบุคคลทิ้งเป็นราย ๆ ไปไม่ใช่หาเรื่อง “ล้มหลักการ” กันหมดเลย เช่นมีตำรวจไว้ปราบโจร แต่ตำรวจบางคนเป็นโจรเสียเอง ก็ควรตัดตำรวจโจร ผู้ขึ้นหรือกลุ่มนั้นทิ้งไป ไม่ใช่หาเรื่อง “ยุบกรมตำรวจ” เสียทั้งหมด

๒. อย่าเป็นคน “ตาบอดสี” ในทางใจ คืออย่าพยายามหา “หนวดเต่า เขากระท้าย” ซึ่งหมายความว่า

คนที่ดีพร้อมที่ถูกต้องใจเราทุกอย่างนั้น จะหาไม่ได้ เพราะว่า
 นับประสาอะไร แม้แต่ตัวเราก็กังยังไม่ถูกต้องใจเราหมดทุก
 ประการ โดยนัยนี้ จึงหมายความว่า ให้พยายามหา
 “ไข่มุกด์” ที่อยู่ใต้ผิวหนัง คือความดีของคนที่มีข้อ
 บกพร่องบางคน ตามในคำกล่าวของ เบคอน ข้างต้น
 นั้นบ้าง เพราะคนเราในโลกนี้ ส่วนมากไม่ได้เป็นคน
 ดำ (คือมีความเลว) ล้วน ๆ เหมือนคนขาว (มีความดี)
 บริสุทธิ์ผุดผ่องทุกประการ เท่าที่ปรากฏอยู่ก็มีสี เทา
 (คือ ขาวปนดำ) หรือกะดํากะด่าง ผู้ที่เห็นแต่สีดำล้วน
 หรือสีขาวล้วนของคน ได้ชื่อว่าเป็นคน “ตาบอดสี”
 ในทางใจ เป็นอันตรายมากทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เหมือน
 กับคนที่ตาเนอบอดสี เห็นได้เฉพาะบางสีเท่านั้น สี
 อื่น ๆ แม้มีอยู่ก็มองไม่เห็น คือแยกไม่ออก กล่าวตามนัย
 ของท่านไสยาบาก็คือ คนเราส่วนมากมีสภาพแห่งจิตใจ
 เป็น “ครึ่งเทวดา ครึ่งผีร้าย” (half-deva, half-devil)
 และของแถมด้วยคำกลอน “อุทานธรรม” ของท่าน
 เจ้าคุณศาสนโศภณ (จตุตสสฺส) วัดมกุฏกษัตริย์ ดังต่อ
 ไปนี้

จะหาใคร	เหมาะใจ	ที่ไหนเล่า
ตัวของเรา	ยังไม่	เหมาะใจหนา
อนิจจัง	ทุกขัง	อนัตตา
รูล่วงหน้า	เสียก่อน	ไม่ร้อนรน

๓. หักคิดเป็น impersonal (คือคิดเป็นธรรม
 อย่าคิดถึงคน) แต่บางครั้งก็อาจมีพื้นนาบางแห่ง ซึ่ง
 ไม่มี “โซ่มุกด์” อยู่ข้างใต้เลย นอกจากขยะและซีโคลน
 นี้ก็เปรียบเหมือนคนบางคน ซึ่งคงจะชุดคันแงัดขึ้นมา
 มองยากเต็มที คนเช่นนี้เรียกว่า ปุริสาทมโม เหมือน
 มาที่ฝึกไม่ได้ แม้พระพุทธรองค์ที่ทรงวางอุเบกขา คือ
 ไม่ฝึก แต่ก็ไม่โกรธไม่เกลียด สำหรับเราท่านที่เป็น
 ปุถุชนก็ควรทำเช่นนั้นคือ “ปลงสังเวช” ในกรรมคือ
 การกระทำของเขา โดยไม่ต้องไปชิงชัง หรือดูถูกเขา
 แต่อย่างใด

๔. อย่าทำตนเป็นคน “มือไม่พาย เอาเท้า
 ราน้ำ” การเป็นผู้ไม่นิยมอิทธิปาฏิหาริย์ หรือ ทางอ้อม
 อื่นใด ด้วยเห็นว่าเป็นการเห็นช้านั้น เป็นสิทธิอัน
 ชอบธรรมของท่านที่ต้องการแบบ “นกน้อยทำรังแต่

พอตัว” ท่านผู้มีความเห็นเช่นนี้ย่อมต้องการปฏิบัติให้ได้ถึงความสิ้นทุกข์โดยเร็วที่สุด ไม่สนใจต่อวิชาพิเศษหรือวิชาประกอบอื่นใด เรียกว่าให้ “ได้คะแนนผ่าน” ก็พอแล้ว จะเป็นเกรดซีหรือเกรดดี (D) ก็ได้ ข้าพเจ้าขออนุโมทนาด้วยความจริงใจ แต่ในขณะที่เดียวกันก็ขอให้เคารพสิทธิของผู้อื่นที่สนใจวิชา พิเศษ หรือ วิชาประกอบบ้าง ท่านเหล่านี้ ต้องการได้เกรด เอ. ในวิชาอื่น ๆ ที่ตนชอบบ้าง ในฐานะเป็นของแถมหรือประดับตัว มากบ้างน้อยบ้างแล้วแต่อุปนิสัยและความถนัดของท่าน ถ้าจะเป็นการเน้นซ้ำบ้างก็เป็นเรื่องของท่าน ที่จะต้องทน ต้องสู้ด้วยตัวเอง เพื่อผู้อื่น เราไม่ควรจะไปตัดสิทธิของท่าน ชนวิประณามท่าน และกดราคา หรือลดค่าจุดมุ่งหมายอันสูงส่งของท่าน เข้าทำนอง “มือไม่พาย ก็ไม่ควรเอาเท้าราน้ำ” ให้เกิดความลำบาก และเป็นตัวถ่วงแก่ผู้ที่เขากำลัง “พาย” อยู่ด้วยความปรารถนา เหมือนอย่างที่เราสอบได้คะแนนคาบเส้นแล้วไปตำหนิผู้ที่เขาได้เกรด เอ. เกรด บี. เช่นนี้จะถูกหรือ? พระพุทธองค์ทรงตั้งศาสนาขึ้นมาได้ท่ามกลาง

“เสื่อสิงห์กระทิงแสด” ก็เพราะการใช้อิทธิปาฏิหาริย์ เป็นเครื่อง “เบิกทาง” ในกรณีที่น่าเป็นเหมือนกัน

พระโมคคัลลิตบุตรที่สามารถชักนำให้พระเจ้าอโศก เป็นโยมอุปฐากในการทำสังคายนาครั้งที่ ๓ ได้ นั้น ก็ด้วย อาศัยอิทธิปาฏิหาริย์เป็น “ทัพหน้า” เช่นเดียวกัน รับรองได้ว่าถ้ามี “พระโมคคัลลิตบุตร” องค์ที่สองใน ประเทศไทยในเวลานี้ก็จะต้องมี “พระเจ้าอโศก” องค์ที่สองปรากฏขึ้นอย่างแน่นอน

๕. **พระเดชพระคุณ** จากความจริงเรื่องพระ-
โมคคัลลิตบุตรและพระเจ้าอโศกที่กล่าวมาแล้ว คงจะทำให้ท่านผู้อ่านเห็นความจริง ที่แฝงอยู่ได้แล้วว่า การกระทำใด ๆ ในโลกนี้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับคนหมู่มาก ที่มีระดับจิตใจต่างกัน เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งทีเดียว ที่จะต้องใช้วิธีการทั้งฝ่าย “พระเดช” และฝ่าย “พระคุณ” ควบคู่กันไป การใช้พระคุณอย่างเดียว จะมีผลก็สำหรับ ผู้ที่มีอหยาศรัยละเอียด มีจิตประณีต มีอินทรีย์บารมี แก่กล้า แต่มีกิเลสน้อยเบาบาง ในชีวิตเกือบจะไม่มี ปัญหาอะไรแล้วเท่านั้น ซึ่งในโลกนี้ จะมีความเป็นไปได้

ได้เช่นนั้นสักกึ่งคสมัย และกึ่งแห่งที่เดียว ในเกสีสูตร
 พระพุทธองค์ตรัสตอบนายเกสีผู้ฝึกม้าว่า พระองค์ใช้
 ทงวิธละเอียดและหยาบตามสมควรแก่อุปนิสัยของบุคคล
 อย่างไรก็ตาม “พระเดช” ที่จะได้ผลในด้านจิตใจนั้น
 ก็จะต้องเป็น พระเดชที่ทำให้เกิดความเคารพนับถือและ
 บูชาดังที่กล่าวมาแล้วคือที่เรียกว่า awe ด้วย ไม่ใช่ชนิด
 ที่ทำให้เกิดความกลัวที่เรียกว่า fear อย่างเดียว เพราะใน
 ลักษณะของ fear นั้น อาจมีความเกลียดชังอย่างรุนแรง
 แฝงอยู่ด้วยก็ได้ ซึ่งไม่เป็นผลดีแก่ผู้กลัว และผู้ถูก
 กลัวเลย ส่วนความรู้สึก แบบ awe นั้น มีผลดีแก่ทั้ง
 สองฝ่าย และในการแก้สถานการณ์ด้านศาสนาที่เสื่อม-
 โทรมมาก ๆ นั้น ทางฝ่ายศาสนจักรฝ่ายเดียว ย่อมไม่
 อาจกลับใจบุคคลประเภทที่มี กิเลสกล้า แต่บารมีอ่อนได้
 สำเร็จ เพราะบุคคลประเภทนี้มีความกล้าหาญในการทำ
 ความชั่วมาก เรียกว่าถ้าในการทำชั่วละก็ ลำบาก
 เท่าไรก็ยอมเสี่ยงยอมสู้ แต่พอถึงการทำความดีเข้า
 ลำบากหรือเสี่ยงนิดหน่อย ก็ร้องโวยวาย จะตายเสียให้ได้
 บุคคลประเภทนี้ จำต้องอาศัยอำนาจทางอาณาจักรของ

ฝ่ายบ้านเมืองเข้าเป็นเครื่องประกอบด้วย ไม่เช่นนั้นนี้ก็ทำการเปลี่ยนแปลงแก้ไข หรือชำระล้างไม่สำเร็จ และข้อสำคัญก็คือ ในสังคมประเภทนี้ ฝ่ายที่ใช้อนาสาน์ ปาฏิหาริย์อย่างเดวิดโคด ๆ ก็อดูดูกอทธิปาฏิหาริย์ขนาดกตราคาไม่ให้เหลือเลย จะทำสงครามแย่งชิง “จิตใจ” ของประชาชนสู่ฝ่ายที่เขาใช้อธิปาฏิหาริย์ และวิธีการหยาบ (เช่นล่อด้วยวัตถุ) ไม่ได้อย่างแน่นอน

๖. ปุพเพกตปุญญตา (A great person is born, not made) คำว่า “ปุพเพกตปุญญตา “แปลว่า” ความเป็นผู้มีบุญที่เคยทำมาแล้วตั้งแต่กาลก่อนคือ ชาติก่อน” ท่านที่รังเกียจเรื่องตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย อาจจะไม่เห็นด้วยที่ข้าพเจ้าตีความ (interpret) ว่า “ตั้งแต่กาลก่อน” นั้น คือ “ตั้งแต่ชาติก่อน” คือท่านต้องการจะให้หมายความว่าในกาลก่อนของชาตินี้เท่านั้น แต่ข้าพเจ้าขอยืนยันว่า ในเรื่องนี้ เป็นการจำเป็นที่จะต้อง “ตีความ” ท้าวถึงชาติก่อนอย่างแน่นอน ส่วนสุภาสิต ภาษาอังกฤษที่ว่า A great person is born, not made นั้น เป็นคำกล่าวที่นำมาจากหนังสือภาษาอังกฤษของ

ผู้แต่งที่มีความเชื่อในเรื่องการสืบภพชาติ แต่จะเป็นเรื่องใด โดยใครเป็นผู้แต่งก็ลืมไปเสียแล้ว ความหมายก็เป็นทำนองเดียวกัน แม้คำแปลตามตัวอักษรจะไม่มีอะไรที่เหมือนกับคำภาษาบาลีทางพุทธศาสนาเลย คือประโยคนี้แปลว่า คนที่เป็นใหญ่เป็นโต (หรือว่าเก่งจริง ๆ) ในทางหนึ่งทางใดนั้น เขา (มีเชื้อแห่งความ) เก่งติดตัวมาตั้งแต่เกิดแล้ว คือจะมาทำให้เกิดขึ้น (made) ได้แก่การฝึกฝนตนเองให้เกิดขึ้น (ในชาตินี้ชาติเดียว คือ within the present life-time) นั้นไม่ได้เลย อันที่จริง ผู้แต่งที่กล่าวประโยคนั้น เขาคงจะไม่ได้เชื่อเรื่องการสืบภพชาติเหมือนอย่างชาวพุทธก็ได้ แต่เขาคงให้เห็นความจริงเช่นนั้น จากการศึกษาสังเกตมาแล้ว หลายต่อหลายรายจริง ๆ การมีเชื้อติดตัวมาตั้งแต่เกิด ก็หมายความว่า เขามีติด "ใจ" มา "ก่อนเกิด" นั้นเอง เพราะคนที่ยิ่งใหญ่จริง ๆ มักจะมีความโน้ม น้อมที่จะเก่งมาตั้งแต่เด็กแล้ว เรียกว่าตั้งแต่ตอนที่เขายังไม่ได้มีโอกาสที่จะกระทำอะไรเป็นพื้นฐานของความเก่งให้เห็นในชาตินี้เลย เราลองพิจารณาดูประวัติของมหาบุรุษเช่น สมเด็จพระ

พระนเรศวรฯ สมเด็จพระเจ้าตากสินฯ และสมเด็จพระ-
พุทธยอดฟ้าฯ เป็นต้น ก็จะทำให้ท่านเหล่านั้นได้พกพา
เอาความเก่งติดตัวมาตั้งแต่ก่อนเกิด และได้ แสดงให้เห็น
ตั้งแต่เยาว์วัยทั้งสิ้น

ความประสงค์ของข้าพเจ้าที่กล่าวเรื่องนี้ ก็คือให้
ท่านผู้อ่านบางท่านที่มีศรัทธาเชื่อในเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์
เป็นต้นอยู่บ้างแล้วนั้น ให้ “ทำใจเย็น ๆ” อย่าคิด
หวังผลอย่างทันตาเห็นในชาตินี้เสมอไป เรื่องเช่นนี้ไม่
เหมือนกับการศึกษาจากมหาวิทยาลัยทางโลก ซึ่งมี
หลักสูตรแน่ชัด เช่น ปริญญาตรี ๖ ปี ต่อโทอีก ๒ ปี
แล้วต่อเอกอีก ๒ หรือ ๓ ปี แต่ความสามารถในด้าน
อภิญาญาปาฏิหาริย์ หรืออนุศาสน์ปาฏิหาริย์นั้น จะหวังผล
ให้เห็นทันตาเช่นนั้นไม่ได้ สำหรับคนที่มีอุปเพกต-
อุปญุตาก็คงเห็นผลเร็วทันตา แต่ถ้าไม่มีพื้นมาก่อน
อย่างเพียงพอก็ต้องใช้เวลานาน เรียกว่าต้องทำความ
เพียร “ข้ามชาติ” กันทีเดียว ซึ่งถึงอย่างไร ๆ ก็ย่อม
จะต้องได้ผลบ้าง เพียงแต่จะทำให้ทันใจเหมือนกับเรียน
เพื่อรับปริญญาจากมหาวิทยาลัยทางโลกนั้นไม่ได้แน่

ข้าพเจ้าเคยไปนมัสการท่านพระอาจารย์กัมมัญฐาน
 ผู้หนึ่งที่เคยเดินทางมาจากต่างจังหวัด มาพักอยู่ที่วัดแห่งหนึ่ง
 ในกรุงเทพฯ ก็เป็นธรรมดาที่จะต้องผู้ไปนมัสการถาม
 ปัญหาท่านมากมายหลายคน วันหนึ่งมีหญิงกลางคน
 ผู้หนึ่งได้นมัสการถามท่านตรง ๆ ว่า “ท่านเจ้าคะ! ดิฉัน
 อยากเป็นพระโสดาบันอย่างยิ่งเลยเจ้าคะ ทำอย่างไร
 ดิฉันจึงจะได้เป็นไว ๆ ในชาตินี้นะเจ้าคะ?” ข้าพเจ้า
 หันไปมองท่านอาจารย์ผู้หนึ่งปรากฏว่าท่าน “ทำหน้า
 เมื่อย” หรือว่า “หน้ามึน” อย่างบอกไม่ถูก ข้าพเจ้า
 เองก็รู้สึก “ทุเรศ” กับปัญหาเช่นนี้เหมือนกัน ท่าน
 ผู้อ่านคงอยากทราบว่ ท่านพระอาจารย์ผู้หนึ่งจะตอบว่า
 อย่างไร คำตอบก็คือว่า ท่านไม่ตอบเลยสักคำ แต่หัน
 ไปสนทนากับผู้อันแทน ก็เป็นอันว่า ต่อคำถามเช่นนี้
 และบุคคลผู้หนึ่ง ท่านอาจารย์ใช้วิธีของพระพุทธเจ้าที่
 เรียกว่า “จปนิย” คือ นิ่งเสีย ไม่ยอมตอบ นั่นเอง
 นี้แสดงว่า การบรรลุความสำเร็จแม้ในด้าน
 อนุศาสนิปาฏิหาริย์คือ การปฏิบัติพากเพียรภาวนาเพื่อ
 การหลุดพ้นโดยเฉพา นั้นก็ต้องการพื้นฐานมาจากชาติ
 ก่อน คือต้องการ “บุญเก่า” อยู่ไม่น้อยเหมือนกัน

๗. การไม่ลืม “บ้านเก่า” ในประเทศไทย

เรามีความเห็นตรงกันเป็นส่วนมาก เกี่ยวกับเรื่องความ
 ฝันว่า ถ้าใครฝันว่ากำลังจะกลับ “บ้านเก่า” ละก็ อย่า
 ประมาททีเดียว ให้เตรียมตัว “เดินทาง” ไปโลกทิพย์
 คือเตรียมตัวตายได้แล้ว มีอะไร ๆ ก็รีบส่งเสียลูกเมียให้
 เรียบร้อย เพราะในจิตใต้สำนึกของเรา ถือว่า เราเคย
 มีชีวิตมาแล้วก่อนที่จะมาเกิดในโลกนี้ และเราก็จะมีชีวิต
 ต่อไปในโลกนั้นอีก หลังจากที่เรตายจากโลกนี้ไปแล้ว
 อันที่จริง มีบางรายที่อาจฝันว่าได้อยู่ “บ้านใหม่” เรา
 ก็แก้ความฝันเช่นนี้ว่ากำลังจะตายเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ก็
 เพราะเหตุว่า เราถือว่ามีโลกและชีวิต “หลังจากตาย”
 ซึ่งเราจะต้อง “เดินทาง” ไปอยู่หลังจากได้ละร่างกายนี้
 ไปแล้ว

ในวารสาร “นิวสวีค” จะนับวันที่ ๖ กรกฎาคม
 มีบทความซึ่งข้าพเจ้าได้แปลลงหนังสือ “วิญญาณ”
 ฉบับประจำเดือน กรกฎาคม—สิงหาคม ปีนี้ (๒๕๓๐)
 จากเรื่อง Mystics, Money and Power ในเรื่องนั้นมี
 ใจความว่า คนทุกวันนี้ทั่วโลก มักจะมีความเชื่อเกี่ยวกับ

เรื่องอำนาจศักดิ์สิทธิ์ ของสิ่งที่อยู่เหนือโลก และสิ่ง
 ลึกลับต่าง ๆ ไม่มากนักน้อยเสมอ เรียกว่าแม่ในสมัย
 ปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคของเทคโนโลยีก้าวหน้าขนาดไหน
 ก็ตาม ความเชื่อใน “สิ่งเหนือโลก” นี้ก็ยังคงอ้อยอิ่ง ไม่
 หายไปจากจิตใจของคนได้สักที ในทัศนะของข้าพเจ้านั้น
 คิดว่าความเชื่อที่เป็นแบบเพลง “มอญอ้อยอิ่ง” เช่นนี้
 มีส่วนที่เป็นผลดีแก่จิตใจมนุษย์อยู่ไม่น้อยเหมือนกัน คือ
 อย่างน้อยก็แสดงว่าในส่วนลึกของจิตใจของเขานั้น เขา
 ยังไม่ลืม “บ้านเก่า” ของเขาเสียเลยทีเดียว และเขา
 ก็รู้จักจิตใจได้สำนึกของเขาด้วยว่า มันจะต้องเป็น “บ้าน
 ใหม่” ของเขาในไม่ช้า และเมื่อนั้นเขาก็จะได้ไป
 พบ “เพื่อนเก่า” หรือ “ญาติเก่า” ของเขา ซึ่งเป็น
 สถานที่หรือสภาวะที่อย่างน้อยก็ “เหนือโลกน” อย่าง
 แน่นอน มนุษย์เราทุกคนจึงเป็นเสมือนผู้เดินทางไกล
 ข้ามทางกันดาร ซึ่งอดระลึกถึง “บ้านเก่า” ของเขา
 ไม่ได้ และเมื่อระลึกได้ราว ๆ เช่นนี้แล้ว ก็พยายาม
 “หาทาง” กลับด้วยวิธีการต่าง ๆ นา ๆ ตามแต่อุปนิสัย
 สันดาน และวาทนาบารมี และคำสอนที่เขาได้รับจาก

สิ่งแวดล้อมในชาติหนึ่ง ๆ จริงอยู่เขาอาจจะหลงผิด ทำผิดไปบ้าง ในการเดินทาง “กลับบ้านเก่า” นั้น แต่ยังมีส่วนคืออยู่ว่า ถึงอย่างไร ๆ เขาก็ยังไม่ลืมบ้านเก่าของเขาเสียทีเดียว ดังนั้นผู้ใดที่มีปัญญาดีกว่าเขา ได้รับความศึกษาถึงวิธีการที่มีประสิทธิภาพดีกว่าเขา ก็ควรจะช่วยให้เขาเดินทางที่ถูกต้องเพื่อกลับบ้านเก่า นั้น จึงจะเป็นการสมควร ไม่ใช่โมเม “ตัดบท” ว่าไม่มีสิ่งที่จะพอจะเรียกได้ว่า “บ้านเก่า” ที่เขาจะต้องไป “อยู่ใหม่” นั้นเลย การกระทำเช่นนั้นเรียกว่าเป็นการ “ตัดปัญหา” ซึ่งตัดไม่ได้ แทนที่จะช่วยกันแก้ปัญหานั้นซึ่งจำเป็นจะต้องแก้

ข้าพเจ้าเคยกล่าวมาแล้วว่า เปรียบเหมือนคนกลุ่มหนึ่งในสมัยนี้ เชื่อว่าดาวเคราะห์ทั้งหลายโคจรรอบดวงอาทิตย์ “เป็นรูปวงกลม” ซึ่งเป็นความเห็นที่นำจะถูก แต่ก็ผิดไปเล็กน้อยในด้านรายละเอียดปลีกย่อย เพราะอันที่จริง ดาวเคราะห์ทั้งหลายโคจรรอบดวงอาทิตย์เป็นรูปวงรีหรือรูปไข่ แต่มีคนอีกจำพวกหนึ่งเชื่อว่า โลกเราอยู่หนึ่ง ๆ แต่ดวงอาทิตย์และดาวเคราะห์

ทั้งหลายโคจรรอบโลกเราต่างหาก มีปัญหาว่า คนสอง
 กลุ่มนี้ใครจะมีความผิด คือเป็นมัจฉาทิฎฐิมากกว่ากัน
 และถ้าเราในฐานะที่เป็นผู้รู้ความจริงดีกว่า เขา จะ
 ช่วยเขา เราควรจะทำอย่างไร คือเราจะบอกเขาว่า
 ดาวเคราะห์ ทั้งหลายรวมทั้งโลกด้วย โคจรรอบดวง
 อาทิตย์ต่างหาก หรือว่าจะ “ตัดบท” และ “โมเม”
 บอกว่า ไม่มีดาวเคราะห์ ไม่มีการโคจร อะไรทั้งนั้น
 ในฐานะที่เราเป็นผู้ที่เรียกตัวเองว่า มีการศึกษาดีกว่าเขา
 เป็นปัญญาชนมากกว่าเขาหน่อยหนึ่งนั้น ข้าพเจ้าขอถาม
 หน่อยเถอะว่า เราควรจะทำอะไร ในเรื่องความเชื่อใน
 สิ่งลึกลับเหนือโลก ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่จริง ๆ นี้ เราจะแก้
 ความเห็นคือ ทิฎฐิของเขาที่คลาดเคลื่อนไปบ้างในเรื่อง
 ปลืยก้อย ให้ถูกต้องเสีย หรือว่าเราจะตัดบทโมเมไปเลย
 ว่า ไม่มีสิ่งเหล่านั้นเลย หรือว่าถึงจะมีก็ไม่เกี่ยว ทั้ง ๆ ที่
 มันก็จะต้องเกี่ยวอย่างแน่นอน ในฐานะเป็น “บ้านเก่า”
 ที่จะต้องกลับไปอยู่ใหม่ หรือว่าเราจะพูดแบบ “อมรา-
 วิกฺเขป” คือ “ปลาไหล” ชนิดที่ใคร ๆ ฟังแล้วก็ไม่รู้เรื่อง
 เพราะตัวผู้พูดเองก็ไม่รู้เหมือนกัน (นหมายความถึงว่า

เราควรจะสอนประชาชนโดยส่วนรวม ไม่ใช่เป็นการตอบ
คำถามเป็นส่วนตัวเฉพาะรายดังที่กล่าวมาแล้ว)

“พูดกันอย่างตรงไปตรงมาก็คือ เราควรจะ ช่วย
แก้ความเหินของเขา ซึ่งผิดไปในเรื่องปลัดข้อย
เพื่อให้เขามีความเห็นเป็น สัมมาทิฏฐิ หรือว่าเราจะ
ซ้ำเติม คือ “ถล่ม” ให้เขา “ถล่ม” ตั๊กกลายเป็น
การ “ลงเหว” แห่งมัจฉาทิฏฐิ ลึกลงไปอีก อย่าง
นั้นหรือ?”

ในที่สุดนี้ ใคร่ขอเสนอแนวทางปฏิบัติและ
ทัศนคติอันเป็น “มัชฌิมาปฏิปทา” ในระหว่างการ
ปฏิบัติไว้ ดังต่อไปนี้

๑. อย่าใจเร็ว ใจร้อนจนเกินไป ควรใช้วิธี
การดังที่มีคำกล่าวในภาษาอังกฤษเป็นสำนวนเตือนใจไว้
ประโยคหนึ่งว่า “Make haste slowly” แปลว่า “จงรีบ
ทำอย่างช้าๆ” ข้าพเจ้าขอถือโอกาส ไม่อธิบายคำกล่าวนี้
เพราะเชื่อว่าท่านผู้อ่าน โดยเฉพาะที่เป็น “ปัญญาชน”
ก็คงจะสามารถ “ตีความ” ของ paradox ข้อนี้ได้ตาม
สมควร

๒. แต่ในขณะที่เดียวกันก็อย่าท้อแท้ หรือ
 ตีเตียนตนเอง สำหรับข้อนี้ ใครขออ้างคำสอนของท่าน
 อาจารย์พระมหาบัว ญาณสัมปันโน ผู้แต่งเรื่องประวัติ
 ท่านพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต ซึ่งกล่าวไว้ในเทศน์กัณฑ์
 หนึ่ง จะเป็นกัณฑ์ไหน ในหนังสือเรื่องอะไร หน้าที่
 เท่าไร ก็ลืมไปหมดแล้วตามเคย คงจำได้แต่เนื้อความว่า
 “ในการทำความดีนั้น อย่าตีเตียนตนเองว่าเป็นผู้มีวาสนา
 น้อย ทำไปก็คงจะไม่ได้ผล ก็เราเป็นลูกของพระพุทธองค์
 ผู้มีวาสนามาก จะมาตีเตียนตนเองในการทำความดีว่า เป็น
 ผู้ไม่มีวาสนาเสียแล้ว เพื่อประโยชน์อะไร ถ้าจะตีเตียน
 ตนเอง จงตีเตียนในเวลาที่จะกระทำความชั่ว จึง
 จะถูก ก็วาสนาจะมีมากหรือน้อย ก็ไม่ได้อยู่ที่ใครอื่นจะ
 มาทำให้ หรือฉกฉักเอาไป ทั้งน้อยที่เราจะชวนขวยทำให้
 ตนเองต่างหาก ถ้ารู้ตัวว่าวาสนาน้อยก็ดีแล้ว จะได้สร้างสม
 อบรมให้มากมุลขน” และอีกแห่งหนึ่งว่า “มรรคผล
 นิพพานไม่ได้ เป็นการผูกขาดของพระเถรเถรชั้ที่ไหน
 พุทธศาสนา ถ้อเอาเหตุเป็นเครื่องตักตวงผล ไม่ได้ถ้อสิ่ง
 ภายนอก คือ ความเป็นนั้กบวช หรือมรราวาสเป็นเครื่อง

ตัดสิน เมื่อเราทำเหตุได้ เราก็มีสิทธิที่จะตัดดวงผลได้
(ตามส่วนแห่งเหตุที่เราทำไว้นั้นเอง)”

เป็นอันว่าหนังสือเรื่องน ช่งเป็นหนังสือแต่ง
เรื่องแรกในชีวิตเกณฑ์ ๗๐ ปีของข้าพเจ้า ช่งขงตนด้วย
อิทธิปาฏิหาริย์ ดำเนินไป ในท่ามกลางด้วยอิทธิปาฏิหาริย์
ก็สิ้นสุดลงด้วย อนุสาสน์ปาฏิหาริย์ ดังนี้แล.

อภิญญาฝ่ายขาว - ดาวประดับใจ

สิ้นสุดเรื่อง ที่มีใจ แต่เป็นสิ่งที่ ด้วยจิตที่	อภิญญา เป็นของมาร นำไปไว้ เป็นกุศล	ปาฏิหาริย์ หรือภุคต์ ในทางดี หวังผลบุญ
เป็นฝ่ายขาว เกิดจากใจ ถือเป็นบา— ไม่คิดทวง	หรือสี่เทา เออเพอ ระมัสร้าง บุญคุณ	ก็ใช้ได้ คิดเกอหนุน ทางการุณย์ ให้วุ่นวาย
ความขาดตก เช่นทุกอย่าง หากแต่ว่า หรือมันหมาย	บกพร่อง เหมือนทุกคน ไม่มีจิต เป็นการค้า	ต้องมีบ้าง ชนทั้งหลาย คิดมุ่งร้าย หาเงินทอง

ไม่คิดค้น	ต้นทุน	หมุนกำไร
ช่วยกันเท่า	ที่ช่วยได้	ไม่ขัดข้อง
ไม่เอาเปรียบ	วิปริต	ผิดทำนอง
เพียงไฟปอง	สร้างบุญญา	บาระมี

แม่จะเชื่อ	อภิญาญา	ปาฏิหาริย์
เรากถือ	กรรมบันดาล	นะคุณพี่
เทวดา	นางฟ้า	นกกิม
ท่านคลใจ	ให้ทำดี	ช่วยตนเอง

คบกับท่าน	ผู้เข่น	มีแต่คุณ
ท่านสอนให้	ทำบุญ	ไม่ทำแบ่ง
ความเห็นผิด	คิดชั่ว	ให้กลัวเกรง
อย่าอวดเก่ง	เป็นนักวัด—	ถุนิยม

วิ่งไล่ตาม	บุชา	วิทยาศาสตร์
เป็นนักปราชญ์	บิดตะกูด	พุดทับถม
บิดเบือนหลัก	พระธรรม	ตามใจตน
ไม่เกรงผล	ร้ายหนัก	อันจักมี

ของท่านนัก	วิชาการ	อย่างหาญหัก
อย่างแข่งซัก	ชหน้า	ดาบับ
ใช้ปัญญา	พิจารณา	ดูให้ดี
สมกับที่	ได้ชื่อว่า	ปัญญาชน

ท่านไม่ควร	ผลลตาม	ความมั่งง่าย
เห็นปาฏิหาริย์	เลวร้าย	ทุกแห่งหน
หลักการมี	ควรหัดพราว	จากบุคคล
อย่าสับสน	ปนกันหมด	กตราคา

กลายเป็นคน	“ตาบอดสี”	ในทางจิต
เป็น “ชาดิสท์” ^๑	คิดกล่าวโทษ	ไม่เลือกหน้า
ไม่มีจิต	คิดอะนุ—	โมทนา
ใครเด่นกว่า	ต้องด่ามัน	ให้บัลลย์

ทำแบบน ^๓	เขาเรียกว่า	“องุ่นเปรี้ยว”
คือแก้เกว ^๔	เพราะว่าตน	ทำไม่ได้
ที่เปรี้ยวจริง ^๕	เนาจริง	จงยกไว้
ถึงอย่างไร	ที่ “หวานหอม”	ก็ยอมมี

พุทธองค์	ทรงใช้	อำนาจฤทธิ์
เพื่อปราบทิฏฐี—	วิมานะ	ของคนที
ถือกิเลส	แรงกล้า	ว่าตนดี
แต่ได้สร้าง	บารมี	มากพอกัน
คนแบบนั้น	พูด ๆ	ก่อนไม่ได้
ต้องทำให้	สะดุ้งตน	จากความฝัน
ด้วยการใช้	“ไม่แข็ง”	รุนแรงกัน
ต่อจากนั้น	จึงจะใช้	“ไม่นวม” ตาม
ผู้ไม่มี	อำนาจฤทธิ์	จะกล้าหาญ
เพื่อทำการ	เช่นนี้ใหม่?—	ไม่ต้องถาม
เห็นกันอยู่	รู้แก่ใจ	ปล่อยให้ความ
เพี้ยน, เบี้ยว, คด	ไม่ดังงาม	ลุดลุดไป
เกือบจะทั่ว	แดนดิน	ถิ่นประเทศ
เป็นอาเภท	เรื่องไม่งาม	ลุดลุดใหญ่
เห็นกันอยู่	รู้กันทั่ว	มั่วกันไป
ไม่มีใคร	กล้าแก้	“แห่รังแตน”

เลยอยู่ไป	วันวัน	มันคงกว่า
เรื่องข้างหน้า	ฝากไว้ที่	“บัญญัติเขวน” ^๒
คิดปล่อยวาง	ถือท่ามกลาง ^๓	ไปตามแกน
เอาใจแฟน	คะแนนก็ได้	สบายดี
นคอผล ^๕	ดลใจ	ให้แห่งหน้า
เชื่อตามพราย	กระซิบ	ของญาติผู้
จึงขาดคน	ผู้พันโลก	“โมคคัลลี” ^๔
เขี้ยวชาญเชิง	ฤทธิ	มิวิชา
ทางฝ่ายรัฐฯ	ถืออดัด	พูดไม่ออก
ทำตากลอก	“โยนกลอง”	ไปให้ดีกว่า
กลัว “แต่นต่อ”	จะแตกฮือ	บินปรือมา
“ตอย” หน้า	ตกบัลลังก์	พังทะลาย
ก็เป็นอัน	“คิงอโศก” ^๕	ยังไม่มา
เพราะรอท่า	“โมคคัลลี”	นี่มันหมาย
ท่านเถรา	ไม่ปรากฏ	กำหนดกาย
จึงออกฝ่าย	ก็รออยู่	ดูท่าที่

ด้วยเหตุ ^๕ นั้น	ผองเรา	ผู้ชาวพุทธ
ไม่ควรแย่ง	อตุล ^๑ ด	กัน ^๑ องมี
ชอบ ^๑ สำนัก	หลัก ^๑ การไหน	ถูก ^๑ ใจดี
ก ^๑ ยัด ^๑ ถือ	ไว ^๑ เบ ^๑ นที่	พ ^๑ ง ^๑ พ ^๑ ก ^๑ พ ^๑ ิง
โดยการ ^๑ ใช้	บ ^๑ ัญญา	หา ^๑ เหตุ ^๑ ผล
อย่า ^๑ ส ^๑ บ ^๑ สน	พิ ^๑ เคราะห์ ^๑ ห ^๑ ดู	ทุก ^๑ ทุก ^๑ สิ่ง
ทำ ^๑ นอก ^๑ คอก	เด ^๑ ียว ^๑ จะ ^๑ ออก—	ลูก ^๑ เป็น ^๑ ลิง
ถือ ^๑ ความ ^๑ จริง	อย่า ^๑ เบ ^๑ ไป	ไ ^๑ กล ^๑ พระ ^๑ ช ^๑ ร ^๑ ร ^๑ ม—
ของ ^๑ องค์ ^๑ พระ	พุ ^๑ ท ^๑ ธ ^๑ ะ	ชิน ^๑ นะ—ศ ^๑ รี
พบ ^๑ ของ ^๑ ดี	แล้ว ^๑ เรา ^๑ อย่า	ก ^๑ ล ^๑ ่า ^๑ ถ ^๑ ล ^๑ ่า
หา ^๑ ญ ^๑ กระ ^๑ โด ^๑ ด	โ ^๑ ด ^๑ เ ^๑ น	เต ^๑ น ^๑ ระ ^๑ บ ^๑ ่า
หลง ^๑ ตาม ^๑ คำ	ของ ^๑ มาร	ผล ^๑ า ^๑ ญ ^๑ ช ^๑ ว ^๑ า—
ท ^๑ ง ^๑ ของ ^๑ ตน	และ ^๑ ผ ^๑ อ ^๑ น	ท ^๑ เก ^๑ ย ^๑ ว ^๑ ข ^๑ อง
ทำ ^๑ ให้ ^๑ หม ^๑ อง	ม ^๑ ั ^๑ ว ^๑ พระ	ศา ^๑ ส—ส ^๑ ะ—ห ^๑ นา
จง ^๑ ถ ^๑ อ ^๑ ตาม	คำ ^๑ พระ	ศา ^๑ ส—ส ^๑ ะ—ดา
ช ^๑ ง ^๑ เป็น ^๑ ท ^๑ ง	ดาว ^๑ ฟ้า	ดาว ^๑ ใจ ^๑ เ ^๑ ย.

อธิบายคำในคำกลอน

๑. **ซาติสต์** มาจากคำอังกฤษว่า Sadist หมายถึง คนที่มีความสุข เมื่อเห็นความล้มจม ความล้มเหลว และความทุกข์ของผู้อื่น บางครั้งก็เป็นไปโดยสันดาน บางครั้งก็เป็นไปด้วยความริษยาในความสำเร็จของผู้อื่น ซึ่งทำอะไรบางอย่างได้ ในสิ่งที่ตนเองน่าจะทำได้แต่ทำไม่ได้ ประเภทแรกคือโดยสันดาน มีตัวอย่างในสมัยโบราณ คือพระเจ้าเนโร แห่งกรุงโรม ที่ให้คนไปเผาบ้านเรือนราษฎรของตนเอง พอเห็นไฟลุกโพลง และประชาชนชนของหนีไฟ เตือดร้อนกัน วันวันวายก็มีความสุขถึงกับคิดคิดร้องเพลงอย่างสำราญใจ ในสังคมสมัยปัจจุบัน โดยเฉพาะในทางเพศสัมพันธ์ ได้แก่คนที่ต้อง “ซ้อม” คู่ขาของตนให้บอบช้ำหรือบาดเจ็บ เช่น ตะ ต่อย ตบ และกัดเสียก่อน แล้วจึงจะมีอารมณ์ในการร่วมเพศได้ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่ง (ซึ่งโดยมากเป็นหญิง) บางคนก็มีนิสัยเป็น masochist (มาโซคิสต์) คือไม่ชอบวิธีการแบบสุภาพ ต้องให้คู่ขา “ซ้อม” ตามวิธีข้างต้นเสียก่อน จึงจะเกิดอารมณ์ตอบสนองได้ไม่เช่นนั้น

ก็ไม่ได้ “ถึงใจ” ในด้านทั่ว ๆ ไป ก็หมายถึงบุคคลที่ไม่ยินดีในเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี โดยเฉพาะที่ได้ดีกว่าตน แต่จะยินดีในเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความล้มเหลว ผิดหวัง เป็นต้น คุณธรรมเครื่องแก้ความรู้สึกเช่นนี้คือ มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดี อุเบกขา ในเมื่อเห็นเขาได้รับทุกข์ชนิดที่ตนเองไม่มีทางช่วยได้ กรุณา ความสงสารใคร่จะช่วยทุกข์เขาบ้าง ถ้าพอจะช่วยได้และ เมตตา คือความปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุข แม้ว่าเขาจะมีความสุขมากกว่าตน ก็ตาม กล่าวโดยสรุปก็คือ สำหรับผู้ที่ไม่มีความเป็น ซาดิสต์ อยู่ในใจ จะไม่มีคำว่า “สมน้ำหน้า”

๒. บัญชีแขวน เป็นศัพท์ทางวิชาการบัญชีคือ Suspension Account หมายถึงความบกพร่อง คือการที่งบดุลย์บัญชี ไม่สมดุลย์ (balance) กัน แต่ก็ยังหาทางแก้ข้อบกพร่องนั้นไม่ได้ เพราะไม่รู้ว่าข้อผิดพลาดนั้นอยู่ที่ไหน คืออยู่ที่บัญชีประเภทไหน หน้าเท่าใด รายการอะไร เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้อง “ยอมรับรู้” เอาไว้ก่อนในฐานะที่ยังหาวิธีแก้ไม่ได้ จำนวนตัวเลขดังกล่าวจึงต้อง “เก็บดอง” นำขึ้นบัญชีแขวนไว้ เพื่อต่อไปมี

เวลาก็หามาตรวจแก้กันทีหลังว่าอยู่ในรายการใด เรื่องอะไรกันแน่ เรื่องความ “เพยน, เบยว, คด” ต่าง ๆ ในวงการศาสนาพุทธในประเทศไทยในปัจจุบัน ก็เป็นทำนองนี้ คือทางฝ่ายปกครองก็รู้ ๆ เห็น ๆ กันอยู่ว่า เบยวอย่างไร เพยงที่ไหน คดเท่าใด แต่ก็ไม่รู้จะหาทางแก้ หรือตัดให้ตรงได้อย่างไร เพราะไม่มีฐานอำนาจเพียงพอที่จะเป็นอันว่าต้องปล่อยให้ “แขวน” อยู่อย่างนั้นไปก่อน เพราะเกรงว่าถ้าขึ้น “แยบ” เข้า ฝ่ายที่เหยียดนั้นแหละ อาจจะ “แยบ” เองก็ได้

๓. **ถือท่ามกลาง** นี้เป็นการนำหลักการของพุทธวงนะมาใช้ในทางที่แปลกประหลาด คือในการบำเพ็ญภาวนา ท่านสอนให้ละ คือ *อย่าคิดถึงอดีตและอนาคตหรือว่า อย่าคิดถึงข้างหน้าและข้างหลัง* ให้มีสติจดจ่ออยู่ตรงกลางคือ ปัจจุบันเท่านั้น ทั้งนี้เป็นการให้ไม่ติดอยู่ใน *สัญญา* คือความจำหมายเรื่องราวในอดีต และไม่ให้ *คาดหวัง* ถึงสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น แต่บางครั้งก็มีการนำเอาหลักการนี้มาใช้ในเรื่องอื่นเช่นเรื่องนี้ ซึ่งเป็นการ “ผิดประเด็น” คือไม่ต้องคิดว่า ปัญหาเรื่องนั้น ๆ จะทำ

ให้เกิดผลร้ายทับทิวอย่างไร แต่ถือนโยบาย “โยนกลอง” และ “ทองไม่รู้ร้อน” หรือตามสำนวนลูกทุ่งว่า นโยบาย “ลุงเวย” ไม่ต้องคิดเตรียมการแก้ไขอะไรเลย ภาษาอังกฤษมีสำนวนว่า “wait-and-see” policy คือ นโยบาย “รอดูไปเรื่อย ๆ” อะไรมันจะเกิด มันก็ต้องเกิด (whatever will be will be)

๔,๖ พระโมคคัลลีบุตร และพระเจ้าอโศก
(โปรดดูหน้า ๑๓๔)

๕. “โยนกลอง” (pass the buck) จะสังเกตได้ว่า ศาสนจักร ทางฝ่ายพุทธของเราไม่มีอำนาจที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดในวงการ คณะสงฆ์ได้ นอกจากการไล่ออกจากสังฆมณฑลเท่านั้นเอง ส่วนที่จะมีความผิดอย่างอื่นนอกจากนั้น ก็ต้องให้ทางอาณาจักร คือฝ่ายบ้านเมืองจัดการกันไป เพราะทางเราไม่มีศาลพระที่เรียกว่า Inquisition แบบของศาสนาคริสต์นิกายคาทอลิกในสมัยโบราณ ซึ่งเห็นเหตุให้ผู้ที่ถูกประณามว่าเป็นคน “นอกศาสนา” ถูกประหารชีวิตมาแล้วเป็นจำนวนมาก กาลิเลโอ ซึ่ง เป็นนักวิทยาศาสตร์ ที่ประกาศว่า โลกหมุนรอบดวง

อาทิตย์ก็ถูกนำขึ้นศาลพระดั่งกล่าวและถูกบังคับให้
 ถอนคำพูดหรือคำสอนที่ว่า โลกหมุนรอบดวงอาทิตย์
 นั้นเสีย มิฉะนั้นจะต้องโทษประหารชีวิต กาลิเลโอ
 จำต้องทำตาม โดยคุกเข่ากล่าวออกมาดัง ๆ ในศาลว่า
 “โลกไม่ได้หมุนดอก” เพื่อเป็นการขอขมาต่อคณะสงฆ์
 ในตอนนั้น แต่เมื่อลุกขึ้นจากการคุกเข่าแล้ว กาลิเลโอ
 ก็กระซิบกับเพื่อนว่า “แต่โลกมันหมุนจริง ๆ นะ”
 โยนออฟอาร์ค ซึ่งเป็นวีรสตรีกษัตริย์ชาวฝรั่งเศสก็ถูก
 ประหารชีวิตโดยการถูกเผาไฟทั้งเป็น ด้วยคำพิพากษา
 จากศาลพระนี่เหมือนกัน

ในทางพุทธศาสนา คณะสงฆ์ไม่ได้มีอิทธิพล
 หรืออำนาจถึงขนาดนั้น จึงไม่อาจทำให้คนผู้มีอัธยาศัย
 หย่าบเกิดความกลัวเกรงได้ และจำต้องฟังฝ่ายอาณาจักร
 แต่ถ้าคราวใดฝ่ายอาณาจักรเกิดหวาดหวั่น ไม่แน่ใจ
 เพราะศรัทธาและปัญญาไม่พอ ก็ “โยนกลอง” กลับไป
 โดยอ้างว่าเป็นเรื่องของศาสนจักร ฝ่ายอาณาจักรไม่ต้อง
 การเกี่ยวของ เรื่องก็เลยจบลงแบบ “คาราคาซัง” กัน
 อยู่เช่นนั้นและเช่นนั้น

บันทึกท้ายเล่ม

ความจริงที่ไม่น่าเป็นไปได้ (PARADOX)

๑. ธรรมโทสะ : ความกลัวแบบ fear และแบบ awe (หน้า ๑๕๗) การกล่าวถึงความกลัว ซึ่งคำศัพท์ในภาษาอังกฤษแยกออกเป็น ๒ แบบดังกล่าวมาแล้วนี้ ทำให้ข้าพเจ้านึกถึงศัพท์ในภาษาอังกฤษอีกคู่หนึ่งซึ่งน่าสนใจในทำนองเดียวกัน ที่ว่า “น่าสนใจ” นี้ ข้าพเจ้าไม่ได้ หมายถึงความ น่าสนใจในด้านภาษาแต่อย่างใด เพราะหนังสือเล่มนี้ไม่ใช่ตำราเรียนภาษาอังกฤษ แต่ทว่าเป็นเรื่องที่น่าคิดน่าศึกษาในด้านธรรมะ คือเกี่ยวกับสภาพของสิ่งที่เราเรียกว่า “กิเลส” ในจิตใจของบุคคลทั่วไป เมื่อเทียบกับศัพท์คู่ที่แล้วมาคือ “ความกลัว”^{๕๕๕} คู่กันคือ “ความโกรธ” นั้นเอง

ศัพท์ที่เกี่ยวกับความโกรธในภาษาอังกฤษมีใช้อยู่หลายคำ เช่น anger, wrath, fury, rage, ire และ indignation เป็นต้น คำว่า wrath, fury, rage และ ire เป็นต้นั้น แสดงถึงความเข้มข้นและอาการแสดงออกของความโกรธในระดับต่าง ๆ ของบุคคลต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของความละเอียดอ่อนของภาษาในด้านอารมณ์ ไม่มีอะไรที่น่าสนใจในด้านธรรมชาติ ข้าพเจ้าจะไม่บรรยายในที่นี้ ส่วนคำสุดท้ายคือ indignation นั้นมีประเด็นที่น่าสนใจในด้านธรรมชาติกับกิเลสผสมกันดังต่อไปนี้

เช่นเดียวกับราคะ, ความโกรธคือโทสะ เราก็ถือว่าเป็นกิเลสอย่างหนึ่ง และเป็นกิเลสตัวที่ดูเหมือนว่าเราจะประณามคือ ตีเตียนโดยส่วนเดียว คือไม่ให้คะแนนเลย และบางครั้งยังติดลบอีกด้วย ในด้านราคะคือ Lust เรายังยอมให้คะแนนบ้าง ในฐานะเป็น biological drive คือเป็นแรงดันทางชีววิทยา ข้าพเจ้าเคยได้เห็นนักธรรมใช้คำว่า ธรรมราคะ ซึ่งหมายถึง เพศสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาซึ่งถูกต้องตามประเพณี หรือตามกฎหมาย และอธรรมราคะ คือความต้องการทางเพศซึ่ง

ผิดระเบียบแบบแผน ผิดกฎหมาย หรือผิดศีลธรรม เช่น การกระทำกามมิชฌาจาร คือการมีชู้ การข่มขืน เป็นต้น แม้คำว่า กาม คือ เซ็กซ์ ก็ยังมีการใช้ในความหมาย (context) ที่ดี เช่น ธรรมกาม แปลว่า ความใคร่ในธรรม และสิกขากาม ความใคร่ในการศึกษา เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่น่าสังเกตว่า แม้เราจะได้ให้คะแนนบ้างตามควรแก่กิเลสตัว รากะ คือ sex เช่นนั้นแล้วก็ตาม แต่ดูเหมือนว่า เราจะไม่ให้คะแนนแก่กิเลสตัว โทสะ คือ anger เลย เราถือว่า กิเลสตัวนี้เป็น “ตัวเสป” ถ้ายึดเดี่ยว ในทุกกาลเทศะ และภาวะ ดังนั้นเราจึงไม่มีคำว่า ธรรมโทสะ หรือ อธรรมโทสะ ใช้ คงจะถือว่า ชั่วชั่วยั่ว โทสะ คือ anger แล้ว ก็จะต้องเป็น อธรรม ไม่มีอะไรเป็นส่วนดีที่น่าเห็นใจ คือเป็น “ตัวร้าย ตัวเสป” ลุกเดี่ยว

แต่ท่านเชื่อหรือไม่ว่า ในภาษาอังกฤษมีคำ ซึ่งพอจะแปลได้ว่า ธรรมโทสะ ในลักษณะเดียวกันกับ ธรรมรากะ เหมือนกัน เรียกว่าเขายังให้คะแนนแก่ กิเลสตัว โทสะ น้อยบ้างพอสมควร คำนั้นคือ indignation

ลองพิจารณาดู definition คือคำจำกัดความของคำนั้น จาก dictionary ฉบับต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. จาก Universal English Dictionary edited by Henry Cecil Wyld : **Indignation** = righteous anger aroused by injustice and baseness

แปลว่า Indignation คือ ความโกรธที่ประกอบด้วยธรรม คือซึ่งเกิดจาก (การได้เห็น หรือได้รู้) เรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ยุติธรรม และที่เป็นความเลวทรามต่ำช้าต่างๆ

๒. จาก Webster's Dictionary of Synonyms

Indignation implies depth and intensity of anger, often righteous or generous anger, aroused by that which one considers mean, shameful, or otherwise unworthy of a man or men.

แปลว่า Indignation หมายถึงความโกรธในระดับลึกซึ้งและรุนแรง ซึ่งมักจะเป็นความโกรธของผู้มีธรรมะ และผู้มีใจกว้าง (ใหญ่) เป็นความโกรธซึ่งเกิดขึ้นโดย (การได้เห็น หรือได้รู้) สิ่งที่คุณถือว่า เป็นสิ่งที่

เลวทราม น่าละอาย หรือไม่ก็เป็นสิ่งที่ไม่สมควรที่มนุษย์
จะทำเช่นนั้น

๓. จาก Reader's Digest Modern Guide to
Synonyms

Indignation = anger based on a moral condem-
nation of something felt to be disgraceful or ignoble

แปลว่า **Indignation** คือ ความโกรธที่เกิดจาก การ
ที่บุคคลผู้นั้น (เห็นหรือรู้ว่า) เรื่องที่เขาคิดว่าเป็นสิ่งที่
เสื่อมเสียและเลวทราม ซึ่งทำให้เขาต้องประณาม คือ
ติเตียนสิ่งนั้นอันขัดต่อหลักศีลธรรมที่เขายึดถืออยู่

จากคำจำกัดความของ Indignation ดังกล่าวมา
ข้างต้น คงจะทำให้เราเห็นทัศนคติหรือแนวความคิด
ของฝรั่งว่า ในเรื่องนี้เขามีลักษณะเป็น “วิรัชชวาที”
(Analyser) คือจำแนกแยกแยะความรู้สึกในจิตใจได้ดี
ฝรั่งอาจไม่รู้ หรือคิดไม่ถึงว่า สภาวะของจิตใจที่อยู่
เหนือความโกรธด้วยประการทั้งปวงนั้น มิได้เป็นได้จริงๆ
แต่เขาก็ยังพอรู้ว่า ความโกรธที่ประกอบด้วยคุณธรรม
(ซึ่งข้าพเจ้าอยากจะขอมุกศัพท์ที่เล่น ๆ ว่า “ธรรมโทสะ”)

นั้น ก็มีได้เป็นได้เหมือนกัน ดังนั้นเขาจึงใช้คำว่า righteous anger หรือ generous anger คือความโกรธของผู้มีจิตใจกว้างขวางไม่เห็นแก่ตัว (ในความหมายของโลกไม่ใช่ปรมาตม์) ถ้าจะยกตัวอย่างก็ได้แก่ ความโกรธของบุคคลที่เห็นหรือรู้เรื่องการกดขี่ ช่มเหง การโกงกิน และความอยุติธรรมต่าง ๆ ซึ่งบางครั้งสิ่งเหล่านั้นก็ไม่ได้เกี่ยวข้องกับตนโดยตรง และซึ่งตนอาจจะวางเฉยทำเป็นไม่รับรู้อะไรเสียก็ได้ มหาบุรุษผู้กษัตริย์ชาติทั้งหลายทั้งของประเทศไทยและประเทศอื่น ก็คงมีความรู้สึกทำนองนี้มาก่อน และด้วยพลังขับเคลื่อนของ indignation (หรือ “ธรรมโทสะ”) นี้เอง ท่านจึงยอมเอาตนเองเข้าเสี่ยงต่ออันตราย เสี่ยงต่อคมหอกคมดาบ ของฝ่ายที่ทำการกดขี่ ช่มเหง และทำความอยุติธรรมต่าง ๆ ด้วยการยอมสละชีวิตกันทีเดียว แน่ละ จำนวนหนึ่งของท่านเหล่านั้นคงจะไม่ได้ประสบความสำเร็จ และก็ต้องสละชีวิต เป็นชาติพลีไปตามระเบียบ แต่ก็คงมีจำนวนหนึ่งจนได้ ที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและอันตรายมาได้จนสำเร็จ ทั้งหมดนี้ก็ด้วยพลังขับเคลื่อน (drive) ของ righteous

anger หรือ indignation ซึ่งทำให้ท่าน “ทนไม่ได้”
จริง ๆ

จุดประสงค์อันแท้จริงที่เกี่ยวกับธรรมชาติของ
ข้าพเจ้าในการกล่าวถึงเรื่องนี้ ก็คือ เพื่อชี้ให้เห็นถึง
ความจริงอันแปลกประหลาดที่ว่า กรรมบางอย่าง
เป็นได้ทั้งขาวและดำ (คือบุญและบาป) พร้อม ๆ กัน
ทั้งนี้ก็เป็นไปดังพุทธวจนะในมหากรรมวิภังคสูตรนั่นเอง
แน่ละ โทสะ คือความโกรธที่เห็นการ กดขี่ ช่มเหง และ
ความอยุติธรรมต่าง ๆ นั้น ถึงอย่างไร ก็เป็น อกุศล คือ
บาป เพราะเป็นโทสะ นี่คือความจริง ครึ่งเดียว อีก
ครึ่งหนึ่ง ก็คือ ความโกรธนั้นมีรากฐานมาจาก ความ
รู้สึก ทนไม่ได้ เมื่อรู้หรือเห็น “อธรรม” เช่นนั้น
นั้นแสดงถึงความเป็นผู้ “มีใจกว้าง” หรือ “มีใจใหญ่”
(magnanimity) ของบุคคลผู้นั้น ต่างกับบุคคลอื่น ๆ
ที่แม้รู้หรือเห็นความอยุติธรรมเช่นนี้ ก็วางเฉยได้ด้วย
ความคิดว่า “ธุระไม่ใช่” และต้องการ “เอาตัวรอด”
ไว้ก่อน ความวางเฉยเช่นนี้ เรียกว่า Callous indifference
(คือใจดำ) ไม่ใช่ อุเบกขา (Equanimity) ดังนั้น

ความรู้สึก คือมโนกรรมที่เป็น “กรรมโทษะ” ดังกล่าว
 มาจึงเกิดจากฐาน ๒ ฐาน คือ อกุศล และกุศล หรือ
 บาปและบุญ ผสมกัน เมื่อต่อมามีการแสดงออกทาง วาจา
 (เช่นการพูดร้ายใจผู้อื่น) และทางกาย (เช่นการยอมเสี่ยง
 อันตรายในการสู้รบ ตลอดจนถึงต้องฆ่าฝ่ายตรงกันข้าม
 ด้วย) บุญและบาปที่เจือปนกันนั้น ก็ทวีความเข้มข้น
 ขึ้นทุกที บุคคลเช่นนี้แหละ คือผู้มีอินทรีย์กล้า
 (ตีกุชินุทรีย์) และกิเลสก็แรง (ตีพุกิเลส) ถ้าได้
 “กัลยาณมิตร” ที่ดีจริงในโอกาสเหมาะสมจริง ๆ ก็สามารถ
 ตรัสรู้ธรรมได้อย่างรวดเร็ว ชีวิตของท่านเป็นชีวิตที่
 เข้มข้นในทุกด้าน

มีศัพท์ที่น่าสนใจในด้าน ธรรมะใคร่จะขอแถมให้
 อีกคู่หนึ่งคือ เมื่อเกิด “กรรมโทษะ” แล้ว การกระทำ
 เพื่อชู้ชาติหรือปลดแอกเป็นการต่อต้านความอยุติธรรม
 เช่นการฆ่าฝ่ายศัตรูนั้นมีคำภาษาอังกฤษว่า *avenge* แต่
 ถ้าเป็นการแก้แค้นกันเป็นส่วนตัว มีชื่อแห่งความเห็น
 แก่ตัวอยู่มาก เช่นนี้ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า *revenge*

เรียกว่า การจะใช้คำไหนใน ๒ คำนี้ ต้องพิจารณาดู
คุณธรรมของผู้กระทำกรณนั้นด้วย

ทั้งหมดนี้คือ ประเด็นที่น่าสนใจที่เกี่ยวกับธรรมชาติ
ของศัพท์ภาษาอังกฤษ ๒ คู่ คือ anger กับ indignation
และ revenge กับ avenge แสดงถึงความจริงที่ซ่อนเร้น
อยู่ว่า บุญเจือบาป หรือบาปเจือบุญนั้น เป็นสภาพที่มี
ได้จริง ๆ ถ้าจะใช้สำนักวิทยาศาสตร์เพื่อให้ “ขลัง”
ขึ้นอีกหน่อย ก็น่าจะกล่าวได้ว่า สภาพที่เรียกว่า บุญ และ
บาป ในโลกสัมพัทธ์ (relative world) นั้น ย่อม relate
คือมีส่วนสัมพันธ์กัน มี เรโซ (ratio) หรืออัตราส่วน
(proportion) ของทั้งสองอย่างอยู่เสมอ อาจจะมีอย่าง
หนึ่งมาก และอีกอย่างหนึ่งน้อยก็ได้ แต่จะหาที่เป็น
สภาพเด็ดขาด (absolute), หรือไม่มีเงื่อนไขปรุ้งแต่ง
(unconditional) นั้นไม่ได้เลย

กล่าวโดยความหมายในชั้นประยุกต์ (applied)
ก็น่าจะได้แก่ตัวอย่างแห่งความจริงดังต่อไปนี้คือ ในระดับ
โลกียะ (mundane) นั้น

- ๑. มีความไม่ดีบางอย่าง ในคน (ที่เราคิดว่า) ดี
และมีความดีบางอย่าง ในคน (ที่เราคิดว่า) ชั่ว
- ๒. มีความซื่อซลาด ในคน (ที่เราคิดว่า) กล้า และ
มีความกล้าในคน (ที่เราคิดว่า) ซลาด
- ๓. มีความอ่อนแอ บางอย่างในคน (ที่เราคิดว่า)
เข้มแข็ง และมีความเข้มแข็ง บางอย่างในคน
(ที่เราคิดว่า) อ่อนแอ
- ๔. มีแง่มุมที่ไม่น่าดู บางอย่างในคน (ที่เราคิดว่า)
สวย และมีแง่มุมที่น่าดู บางอย่างในคน (ที่
เราคิดว่า) น่าเกลียดหรือชั่ว

(โปรดดูข้อความหน้า ๒๑๘ ถึง ๒๒๓ ประกอบด้วย)

๒. ผู้มีทิฏฐิฉัด กลับใจยากกว่าผู้มีเช็กส์ฉัด
(หน้า ๑๘๔) นี้เป็นความจริงแบบ paradox อีกข้อหนึ่ง
ซึ่งส่วนมากพวกเราจะไม่ถึง ลองคิดถึงความจริง
ทั้งในประวัติศาสตร์ และในยุคร่วมสมัย ท่านจะเห็นว่า
เป็นเช่นนั้นจริง ๆ เช่นนิกายต่าง ๆ ของพุทธศาสนา
ที่เกิดมีการแตกแยกกัน ขึ้นตั้งแต่สมัยสังคายนาครั้งที่ ๒

เป็นต้นมากเป็นเรื่องเกี่ยวกับทิวาจิ คือความเห็นทั้งสี่
 บางเรื่องก็เป็นเรื่อง จีบจ้อยเต็มที เช่นการเก็บเกลือใน
 เชนง (เขาสัตว์) เป็นต้น แต่แล้วก็ตกลงกันไม่ได้ ต้อง
 แยกแยกกันออกไปจนประสานกันไม่ได้ จนกระทั่ง
 ทุกวันนี้ แม้ในสมัยพุทธกาลภิกษุชาวเมืองโกสัมพี
 ที่ทะเลาะกัน เกิดแตกแยกกันใหญ่โตจนถึงกับพระ-
 พุทธองค์ต้องเสด็จไปพำนักหลีกเร้นอยู่ที่ป่าเลไลยก์ ให้ลิง
 และช้างปฏิบัติแทน ก็เพราะเรื่องความเห็นแตกต่างกัน
 ในเรื่องที่เล็กน้อยเหลือเกิน การ “แตกแยกเป็นนิกาย”
 เช่นนี้ไม่ได้มีอยู่เฉพาะในพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ใน
 ศาสนาอื่น เช่น ศาสนาคริสต์ และอิสลาม ก็มีเช่น
 เดียวกัน หลังจากท้องคศาสดาล่วงลับไปแล้ว และเมื่อ
 แยกออกไปแล้ว ก็ไม่มีหวังที่จะมารวมกันได้อีกเลย ใน
 ประเทศไทยสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้มีความ
 พยายามของทางรัฐบาลที่จะให้พระ ๒ นิกาย รวมกันเป็น
 ๑ นิกายให้ได้ โดยได้สร้างวัดพระศรีมหาธาตุขึ้นมา ให้
 ภิกษุคณะธรรมยุติกกับมหานิกายอยู่ด้วยกัน ทำสังฆกรรม
 ร่วมกัน ผลปรากฏก็คือภิกษุรวมกันได้จริง คือ รวม

(แล้วเพิ่ม) กลายเป็น ๓ นิกาย เพราะพระวัดพระศรีมหาธาตุ กลายเป็น “ค่างขาว” คือนิกายใหม่ จะเป็นธรรมยุตก็ไม่ใช่ มหานิกายก็ไม่เชิง แบบนี้จึงไม่ใช่รวม (แล้วลด) เป็น ๑ นิกาย ในที่สุดจำต้องมี “รวมกันใหม่” ให้เป็นการ “รวมกันเหมือนเก่า” คือให้มี ๒ นิกายตามเดิม วัดพระศรีมหาธาตุจึงได้ขึ้นทะเบียนเป็นวัดฝ่ายคณะธรรมยุตินิกายมาจนทุกวันนี้ เรียกว่าเป็นการเคราะห์ดีที่ *แม้ลดความแตกแยกลงไม่ได้ ก็ยังไม่เพิ่มความแตกแยกให้มากขึ้น* นี้คือ ประจักษ์พะยานที่แสดงว่า ทิฏฐุปาทาน นั้นละเอียดยากกว่า กามุปาทาน เพียงไร

อย่างไรก็ตาม ทั้งนิกัหมายความ (connote) ว่า ฝ่ายกามุปาทานคือ พวกเซ็กส์จ๊อดนั้น ต้องเป็นผู้ที่ *ยอมรับความบกพร่อง หรือความไม่ดีของตนเอง อยู่ในใจ* คือเป็นคนที่ยังซังตนเอง พยายามฝืนใจอยู่เหมือนกัน แต่โดยวิสัยปุถุชนที่ยังมีอินทรีย์บารมีอ่อน หรือยังได้พบกัลยาณมิตรที่ไม่สามารถแก้ปมให้ได้ จึงต้องฝืนใจทำ เช่นนั้นไปก่อน พุดกันอย่างตรงไปตรงมา ในสังคมที่มี

ผู้ชายล้วน (เช่นกรมทหาร) ซึ่งแต่ละคนพูดกันได้อย่าง
 “เปิดอก” ก็มีการยอมรับว่า หลังจากครั้งหนึ่ง ๆ แล้ว
 ก็มีความ “เบื่อ” และ “พอ” เกิดขึ้นอย่างจริงจัง
 เหมือนกัน ส่วนมากก็คิดว่า ต่อไปนี้คงจะไม่มีเหตุการณ์
 เช่นนั้นเกิดขึ้นอีกละ แต่พอเวลาล่วงไป เขาก็อดไม่ได้
 ในเมื่อเกิดความต้องการขึ้นมาอีกเช่นเดิม ในฝ่ายหญิง
 ก็น่าจะเป็นเช่นเดียวกัน ข้ำพเจ้าเคยได้ยินเขาเล่ากันว่า
 ในสมัยก่อน เมื่อการแพทย์ด้านสูติกรรมยังไม่เจริญถึง
 ขนาดนี้ การคลอดลูกของหญิงสาวในครั้งแรก ๆ เป็น
 การทรมานมากเหลือเกิน เพราะหมอตำแยก็ไม่สามารถ
 ช่วยอะไรได้มาก และยาสลบก็ยังไม่มียใช้ ในกรณี
 เช่นนั้น ผู้หญิงบางคนร้องตะโกน ได้ยินกันไปตลอด
 คુંหน้าว่า “โอ๊ย ๆ ๆ ต่อไปนี้กูไม่เอาอีกแล้ว ถึงเวลา
 สนุก ก็สนุกด้วยกัน ๒ คน แต่เวลาลำบากกูต้องลำบาก
 คนเดียว” ดังนี้ แต่นั้นแหละ หลังจากนั้น พอคลอดลูก
 คนแรกออกมาได้ และอยู่ไฟเสร็จแล้ว ก็มีลูกได้อีก
 บางรายมีอีกเป็นโหล

ท่านพระครูวิโรจน์ธรรมจารย์ วัดอริยวงศาราม นครปฐมผู้ล่วงลับไปแล้วเคยบอกกับข้าพเจ้าว่า คนพวกนี้ เปรียบเสมือนนกในกรงที่อยากออกจากกรงอยู่เหมือนกัน คือพยายามดิ้นรนตะเกียกตะกายอยู่ แต่ก็ยังหาทางออกไม่ได้ หนัก ๆ เข้าก็เอาหัวโผล่ลอดซี่กรงออกมาหน่อยหนึ่งก็ยั้งดี พวกนี้ถ้าได้กัลยาณมิตรผู้สามารถมาช่วย “เปิดหรือแง้มประตูกรง” ให้หน่อยหนึ่งก็อาจบินปร้อออกมาทั้งตัวเลยก็ได้ แต่พวก “เจ้าทิฏฐิ” นั้นเขาชื่นชมในความเห็นของเขาจน “หมดใจ” เสียแล้ว พระอาจารย์ผู้มีสัมมาทิฏฐิทั้งหลาย ถ้าไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์เลยก็ “หมดท่า” เหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม มีข้อยกเว้นอยู่ข้อหนึ่งสำหรับพวก “เซ็กซ์จัด” ในสมัยนี้ คือบางคน “ถือเซ็กซ์เป็นศาสนา” (make a religion of sex) เรียกว่า ชื่นชมและบูชาเรื่องนั้นจน “หมดหัวใจ” แบบนี้เรียกว่ามีทิฏฐิยึดมั่นในเรื่องเซ็กซ์ด้วย เป็นอุปาทานกำลังสองคือ “กามุปาทาน + ทิฏฐุปาทาน” ประเภทนี้เป็นการยากมากขึ้นเป็น ๒ เท่าในการกลับใจ เพราะเขาทุ่มเทไปจน

“หมกใจ” เสียแล้วจึงไม่มี “ส่วนเหลือของใจ” ที่จะ
ดึงกลับได้อีกกระมัง

๓. อินทรีย์หรือบารมี (คือคุณธรรม) มากและ
กิเลส (คือ รากะ โทสะ โมหะ) ก็มาก (หน้า ๑๙๓)
ความจริงเช่นนี้ เป็นเรื่องที่แปลกประหลาดแบบไม่น่า
เป็นไปได้ แต่ก็เป็นไปได้จริง ๆ (คือเป็น paradox)
อีกประการหนึ่ง ถ้าจำไม่ผิด มีพุทธภาษิตกล่าวไว้
ใน จตุกกนิบาต อังคุตตรนิกาย ถึงบุคคลเช่นนี้ว่า
“ติกฺขินฺทริโย ติพฺพราโค ติพฺพโทโส ติพฺพโมโห”
คือ มีอินทรีย์ (ได้แก่ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา)
กล้าแข็ง (แต่ก็) มีรากะโทสะโมหะกล้าแข็งพอ ๆ กัน
(ในตัวคน ๆ เดียวกัน และในเวลาเดียวกัน)

โดยมากเรามักจะคิดว่า คนที่มีคุณธรรมสูง ก็
ต้องมีกิเลสน้อยเบาบาง (โดยอัตโนมัติ) คือเป็นธรรมดา
เช่นนั้น ซึ่งอันที่จริงก็ไม่ผิด เป็นแต่ว่าเป็นความจริง
เพียงครึ่งเดียว เท่านั้น เพราะผู้ที่มีคุณธรรมสูง แต่
มีกิเลสแรงกล้าพอ ๆ กัน ก็มีอยู่ และข้าพเจ้าคิดว่า

ในสมัยปัจจุบันนี้ น่าจะมีประเภทนี้ มากกว่า ประเภทแรก (คือมีคุณธรรมสูง กิเลสน้อยเบาบาง) บังเอิญข้าพเจ้าได้เคยอ่าน (และแปล) หนังสือเล่มหนึ่ง ซึ่งสำนักค้นคว้าทางวิญญาณพิมพ์จำหน่ายมาแล้ว หนังสือเล่มนั้นชื่อว่า กายทิพย์ ต้นฉบับภาษาอังกฤษชื่อ MAN VISIBLE AND INVISIBLE โดย C.W. Leadbeater มีข้อความว่า “ชีวิตของบุคคลผู้เช่นนี้ มีความ เข้มข้น (และรุนแรง) ในด้านต่าง ๆ กันหลายด้าน” (It is an Intensification of the life in various directions) ตัวอย่างชีวิตของบุคคลทั้งในประวัติศาสตร์และปัจจุบันก็พอหาได้อยู่เช่น พระเจ้าอโศกมหาราช พระเจ้าอชาตศัตรู และองคุลิมาล เป็นต้น นี้เป็นตัวอย่างในส่วนที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา บุคคลเช่นนี้เป็นประเภทที่ ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วในข้อต้น คือทำทั้งกรรมขาวและดำอย่าง เข้มข้นมากมาย ซึ่งคนที่มือนทรีย์กล้า กิเลสเบาบางแล้วจะทำไม่ได้ หรือผู้ที่มีอินทรีย์อ่อน กิเลสอ่อน ก็ทำไม่ได้เช่นเดียวกัน เพราะพวกหลังนี้มีความกล้าไม่พอ มีการตกลงใจไม่เด็ดเดี่ยวพอที่จะทำความดีมาก ๆ และ

ความชั่วมาก ๆ ได้ ส่วนผู้ที่มีอินทรีย์อ่อน (คือไม่ค่อยมีคุณธรรมอะไรนัก) แต่มีกิเลสกล้านั้น ก็แน่ละ พวกนี้จะยอมเสี่ยง ยอมสู้ทุกทางในการทำความชั่ว เรียกว่า “ถึงไหนถึงกัน เท่าไรเท่ากัน” แต่พอจะทำความดีบ้าง เกิดลำบากขัดข้องเล็กน้อย ก็จะไม่ไหวใหญ่โต ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่จนได้

ผู้มีอินทรีย์กล้า และกิเลสก็กล้า ด้วยนั้น มักมีชีวิตที่โลดโผน ไม่ช้าแบบใคร เพราะกิเลสคอย “กวน” บ่อย ๆ และธรรมะก็คอย “แก้” อยู่บ่อย ๆ เช่นเดียวกัน ชีวิตจึงเต็มไปด้วยการต่อสู้ภายในตนเองอย่างรุนแรงโลดโผนเพราะเกิดมีคุณสมบัติที่ขัดกัน แต่มีอำนาจเข้มแข็งพอ ๆ กันอยู่ในตัว ถ้าเป็นกีฬาเช่น มวย ฟุตบอลหรือหมากรุก ก็เรียกว่า ทั้งสองฝ่ายมีไหวพริบและคะแนนสูสีกัน ต่างฝ่ายต่างงัดเอากลยุทธ์ออกมาใช้จนหมดตำรา แต่ถึงอย่างไรก็มีแนวโน้มว่า คงจะไม่ชนะกันอย่างเด็ดขาดแบบ “นอกเอ้าท์” ฝ่ายไหนชนะในชาติหนึ่งก็คงจะเป็นแบบ “หัดขืนคอ”

ทั้งนี้ไม่เหมือนกับบุคคลประเภท “อินทรีย์กล้า
 กิเลสอ่อน” (เช่น พระสารีบุตร และ พระโมคคัลลานะ
 เป็นต้น) ประเภทนี้ไม่ค่อยมีปัญหาในชีวิต เพราะอินทรีย์
 คือ คุณธรรม “ข่ม” กิเลสได้ดีพอสมควร เรียกว่าธรรมะ
 กับกิเลสเป็น “มวย” คนละรุ่น พวก “อินทรีย์อ่อน
 กิเลสกล้า” ก็ไม่ค่อยมีปัญหาในการตัดสินใจ เพราะ
 กิเลสข่มธรรมะได้จนหือไม่ขึ้น อยู่แล้ว เข้าทำนองว่า
 “การกินการอยู่ใครไม่สู้พ่อ แต่การพายการถ่อพ่อไม่
 สู้ใคร” ประเภทนี้ในครึ่งพุทธกาล น่าจะได้แก่นาย
 จันทสุกริกเป็นต้น ซึ่งคิดแต่ฆ่าหมุขายตลอดชีวิต ไม่
 คิดที่จะทำบุญกุศลอะไรเลย

อย่างไรก็ตาม มีลักษณะที่ดีอยู่อย่างหนึ่งคือ
 ประเภทอินทรีย์กล้าและกิเลสกล้านี้ มักมีความเชื่อมั่น
 ในตนเองสูง ไม่ค่อยเชื่อฟังใครและทำตามแพ้นอะไร
 ง่าย ๆ คือเป็นผู้ชอบอิสระทั้งในด้านความคิดและการ
 กระทำ--ไม่แคร์ที่จะคิดพูดและทำอะไรชนิดที่ “ขวาง
 โลก” จึงมักจะเป็นผู้ริเริ่มและบุกเบิกในทางใดทางหนึ่ง
 จนได้ ชีวิตแบบนี้แบบที่เรียกว่า unconventional

หรือ non-conformist (ไม่ค่อยทำตามแฟชั่นของสังคม) จึงเป็นผู้ที่มีความเป็นอยู่ค่อนข้างโดดเดี่ยววังเวงในทางใจ โดยเฉพาะในชั้นที่ยังไม่ประสบความสำเร็จก็จะหาคนที่เข้าใจ คือ “เข้าใจใจ” ยาก เพราะทำอะไรก็มักจะ “ขวางโลก” และ “แหวกแนว” ไปเสียหมด จนผู้นั้นตามเหตุผลและความคิดของตนไม่ทัน

กล่าวโดยสรุปก็คือ บุคคลประเภทนี้มีคุณสมบัติที่เป็น “นักต่อสู้” อย่างแท้จริง เพราะเป็นผู้ที่มีความกล้าพอทั้งในการทำความดี และความไม่ดี ชนิด เข้มขันและรุนแรงผาดโผน สามารถพูดกับตนเองในการตัดสินใจทำตามความคิดของตน (ซึ่งไม่ค่อยจะเหมือนใครและต้องเสียมาก) ว่า “Come what may” (เป็นไรก็สู้เป็นกันชน่า)

๔. วิญญาณไม่มีการก้าวกระโดดไปไหน (สงกมน) (หน้า ๑๘๑) คือเกิดที่ไหนก็ดับที่นั่น แต่ก็มี การสืบทอดชาติ (survival) ได้

ทัศนคติแบบ “ตัวยืนโรงถาวร”

กับแบบ “ตัวตายตัวแทน”

นี่เป็นลักษณะพิเศษที่ไม่ซ้ำแบบใคร (unique) ของพุทธศาสนา แสดงว่า คำสอนของพระพุทธองค์ไม่ได้มองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน แต่มองอย่างลึกซึ้งถึงความจริงที่แฝงอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ เป็นการมองแบบ “วิทยาศาสตร์” จริง ๆ คือโดยปกติเมื่อมีความเชื่อว่า มีการสืบภพชาติ คือตายแล้วเกิด เกิดแล้วตาย เพื่อจะเกิดอีกเช่นนี้ โดยสามัญสำนึก ผู้ที่มีความเชื่อเช่นนั้นก็ย่อมนึกกวาดภาพว่า จะต้องมียะไรสักอย่างหนึ่งที่เป็น “ตัวยืนโรง” มีสภาพคงที่ ไม่เปลี่ยนแปลง คือไม่เกิดและไม่ตายไปตามร่างกาย เมื่อนึกกวาดภาพเช่นนี้แล้วก็นึกต่อไปเป็นอุปมาว่า เรื่องเช่นนั้นคงจะต้องเปรียบเหมือนคนที่สวมเสื้อแล้วก็ถอด เพื่อจะสวมเสื้อตัวใหม่อีก ในเมื่อ “เสื้อ” (คือร่างกาย) แต่ละตัวนั้นเก่าหรือขาดจนใช้การไม่ได้แล้ว ดังนั้นแม้ “เสื้อ” คือร่างกายจะถูกเปลี่ยนไปก็หนักก็ตาม แต่ “คนที่สวมเสื้อ”

ผู้นั้นก็จะยังคงอยู่ เพื่อจะได้ “ถอด” และ “สวม” ใหม่ และ “ถอด” ใหม่ต่อไปเรื่อย ๆ

อีกอุปมาหนึ่งก็คือ “บ้าน” ผู้เชื่อในการสืบภพชาติคือตายแล้วเกิด ก็ย่อมจะวาดภาพว่าเป็นเหมือนคนอยู่บ้านแห่งใดแห่งหนึ่ง แล้ว “ย้าย” ไปอยู่ “บ้าน” ใหม่ ในเมื่อบ้านเก่านั้นชำรุดทรุดโทรมจนอาศัยอยู่ไม่ได้แล้ว ในที่นี้ “บ้าน” หลังหนึ่ง ๆ ก็คือร่างกายหนึ่งในระหว่างชาติหนึ่ง และ “ผู้อยู่ในบ้าน” ก็คือ วิญญาณ หรือจะเรียกว่าอะไรก็ได้ ที่ “ย้าย” บ้านไปเรื่อย ๆ เพราะ “บ้าน” ย่อมพังได้ แต่ “ผู้อยู่ในบ้าน” ย่อมเป็นสภาพที่ถาวรคงที่ ที่ศนคติเรื่อง “เสื่อ” และ “บ้าน” ที่ยืนยันว่ามีตัวยืนโรงถาวร โดยนัยดังกล่าวมานี้แหละ ที่ทางพุทธศาสนาเรียกว่า สัสสตทิฏฐิ (Eternalism)

ในบทอุปมาทั้ง ๒ ข้อนั้น การ “เปลี่ยนเสื่อ” ก็ดี และการ “ย้ายบ้าน” ก็ดี เป็นความหมายที่บ่งถึง (connotation) ของคำว่า “สงกมณ” ที่แปลว่า “ก้าวกระโดด” ดังนั้น ตามหลักการชนปรมัตถนัย (ultimate sense) ของพระพุทธศาสนาซึ่งถือว่าวิญญาณไม่มีการ

ก้าวกระโดดจึงหมายความว่าวิญญาณ (ซึ่งจะแปลว่า soul หรือ mind หรือ consciousness ก็ได้) ซึ่งเป็นตัวการ หรือสาเหตุที่ทำให้มีการ สืบภพชาติ คือ ตายแล้วเกิด และเกิดแล้วตาย (เพื่อจะได้กลับมาเกิดเพื่อตายซ้ำอีก) นั้น เป็นสภาพที่ “เกิดที่ไหน ก็ดับที่นั่น”

ทีนี้จึงมีปัญหาว่า เมื่อวิญญาณ “เกิดที่ไหนดับที่นั่น” เช่นนี้แล้ว จะเป็นเหตุให้มีการสืบภพชาติได้อย่างไร ?

คำตอบของปัญหานี้ จะรู้ได้โดยอุปมา เพราะ วิญญาณเป็นนามธรรม การศึกษาเรื่องนามธรรม จึงต้องใช้อุปมาเป็นเครื่องมือนำไปสู่ความเข้าใจ ในพระพุทธศาสนามีการใช้อุปมาเป็นอันมากเพื่อ “ทำสิ่งที่ยากให้เข้าใจง่าย” เพื่อ “หยายของที่คว่า” และเพื่อเป็นการ “จุดตะเกียงในที่มืด” ให้ผู้ที่ “ตาไม่บอด” ได้มองเห็น “ทาง” บ้าง

อุปมาข้อที่ ๑ การสืบพชพันธ์ของเมล็ดผลไม้
อุปมาข้อนี้ ข้าพเจ้าเคยอ่านในหนังสือที่ อาจารย์ พรรัตนสุวรรณ เขียนไว้ในที่หลายแห่งด้วยกัน จนจำไม่

ได้เสียแล้วว่า อยู่ที่ไหนบ้าง กล่าวโดยใจความก็คือ ผลไม้ต่าง ๆ เช่นมะม่วงเป็นต้นนั้น มีการสืบทอดพันธุต่อกันไปได้เรื่อย ๆ แบบ “ตัวตายตัวแทน” คือต้นหนึ่ง ออกเมล็ด เมื่อต้นนั้นตายไปก็เป็นอันตายไป แต่มะม่วงพันธุ์นั้นก็ไม่สูญ เพราะเมล็ดของมันต่อมาก็ได้กลายเป็นต้นขึ้นมาอีก เรียกว่าเป็นชั้น ๒ หรือ “รุ่นลูก” ต่อมาต้นชั้น ๒ หรือ “รุ่นลูก” ก็ออกเมล็ดเป็นชั้น ๓ คือ “รุ่นหลาน” ต้นชั้น ๒ ซึ่งเป็นรุ่นลูกก็ตายไป ซึ่งก็เป็นการตายไปเลยชนิดตัวมันเองนั้น “ดับสูญ” ไปหมด แต่พืชพันธุ์ก็ไม่หมด เพราะเมล็ดชั้น ๓ คือ “รุ่นหลาน” จะกลายเป็นต้นแล้วออกลูกเป็นชั้นเหลน ต่อไปเช่นนั้นเรื่อย ๆ ดังนี้จะเห็นได้ว่า ทง ๆ ที่พืชพันธุ์ของมะม่วงดำรงอยู่และสืบทอดคือ เกิดตาย ๆ ๆ ต่อกันไปโดยไม่ขาดสาย แต่ก็ไม่มีการสูญพันธุ์ต้นไหน หรือเมล็ดไหน ทำหน้าที่เป็น “ตัวยืนโรง” เป็นผู้ “ก้าวกระโดด” ไปสู่ที่ไหน ๆ เลย มันเกิดที่ไหน มันก็ดับที่นั่น สูญที่นั่นโดยแท้ สภาพที่ทำให้พืชพันธุ์ของมะม่วงไม่สูญคือ สันตติ ได้แก่ความสืบทอด (continuity) โดยไม่ขาดสาย

ด้วยอำนาจแห่งเหตุของมันนั่นเอง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ มะม่วงรุ่นพ่อ เป็นเหตุ ของมะม่วงรุ่นลูกซึ่ง เป็นเหตุ ของมะม่วงรุ่นหลาน ซึ่งเป็นเหตุ ของมะม่วงรุ่นเหลน ทั้ง ๆ ที่มะม่วงแต่ละรุ่น “ไม่ได้กระโดด” “ไม่ได้เป็นตัว ยืนโรง” เลย นี่เป็นอุปมาข้อที่ ๑ ซึ่งแสดงว่า ทั้ง ๆ ที่มีการเกิดตาย ๆ ๆ ก็ไม่จำเป็นต้องมีการ “กระโดด” หรือ “ตัวยืนโรง” แต่อย่างใด เพราะการสืบต่อไม่ขาดสายนั้นเป็นไปโดยกรรมวิธี “ตัวตายตัวแทน”

อุปมาข้อที่ ๒ จากความเข้าใจหรือความรู้ของครูไปสู่ความรู้หรือความเข้าใจของนักเรียน อุปมาข้อนี้ มีมาในมิลินทปัญหา ซึ่งพระเจ้ามิลินทก็มีความคิดสงสัย เช่นเดียวกับที่คนทั่วไปสงสัย โดยใช้สามัญสำนักในวงจำกัดดังกล่าวมาแล้ว (คือเรื่องเปลี่ยนเสือ และ เรื่อง ย้ายบ้าน) จึงได้ตรัสถามพระนาคเสนว่า เมื่อไม่มีอัตตา เป็นตัวยืนโรงแล้ว อะไรจะ “ก้าว” หรือ “กระโดด” จากร่างกายที่ตายไปครองร่างกายใหม่? พระนาคเสนได้ตอบโดยอุปมาให้ฟังดังต่อไปนี้

เหมือนอย่างว่าครูกำลังสอนวิชาให้แก่ นักเรียน
จำนวนหนึ่งในห้องเรียน (ซึ่งสมมติว่าเป็นวิชาเลข
บัญญัติไตรยางค์ก็ได้) ก่อนหน้าที่ครูจะสอนเรื่องนี้
นักเรียนทุกคนไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่อง (บัญญัติ-
ไตรยางค์) นี้มาเลย ครูได้พยายามอธิบายโดยการชี้
เหตุผล บอกวิธีทำ และยกตัวอย่างให้ดูบนกระดานดำ
จนกระทั่งในที่สุดนักเรียนทุกคนก็ เกิดความรู้ความเข้าใจ
เช่นเดียวกันกับครู เมื่อเป็นเช่นนั้น จึงมีปัญหาว่า

๑. ความรู้ความเข้าใจของครู ได้ “กระโดด”
หรือ “ก้าวเคลื่อนที่” ออกจากตัว (หรือว่ามันสมอง)
ของครูไปอยู่ที่ตัว (หรือสมอง) ของนักเรียนหรือ?

๒. ในการทำดังนี้ ความรู้ความเข้าใจของครู
ในเรื่อง (บัญญัติไตรยางค์) นั้น ลดน้อยลงกว่าเดิม
หรือเปล่า? เพราะในการทำเช่นนั้น ดูเหมือนว่าครู
จะได้ “แจกจ่าย” ความรู้ความเข้าใจของตนให้แก่
นักเรียนในห้องไปมากมาย

คำตอบที่ ๘๔

๑. **ไม่** คือ ความรู้ความเข้าใจ ไม่ได้ กระโดด หรือเคลื่อนที่ไปไหนเลย

๒. **ไม่** เพราะเมื่อไม่มี การก้าวกระโดด หรือเคลื่อนที่ ก็ย่อมไม่มีการลดน้อยลง (หรือแม้แต่เพิ่มขึ้น) ใดๆ

มีปัญหว่า ถ้าเช่นนั้น จะมีเหตุผลอธิบายได้ อย่างไร ?

ตอบว่า

๑. ความรู้ความเข้าใจของครู เป็นเหตุ ทำให้เกิด ความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ทำนองเดียวกันกับที่ มะม่วงชั้นพ่อ เป็นเหตุ ของมะม่วงชั้นลูก ซึ่ง เป็นเหตุ ของ มะม่วงชั้นหลานต่อไป เรื่อย ๆ เป็นสันตติ (continuity)

๒. **เชื้อ (seed) หรือศักยภาพ (potentiality)** แห่งความเข้าใจของนักเรียนมีอยู่ในจิตใจหรือสมองของ นักเรียนแล้ว ทำนองเดียวกันกับที่กิ่งมะม่วง ใบมะม่วง ต้นมะม่วง ทั้งหมดนั้น มีแฝงเป็นเชื้ออยู่ภายในเมล็ด มะม่วงรุ่นลูกนั้นแล้ว

๓. เมื่อองค์ประกอบ (factor) ทั้ง ๒ มาประกอบกัน โดยอาศัย การอธิบายของครูเป็นตัวเชื่อมโยงหรือตัว “จุด” ก็จะเกิดประกาย (flash) แห่งความเข้าใจ “วาบ” ขึ้นในจิตใจ หรือสมองของนักเรียน แล้วก็เกิดความรู้ ความเข้าใจเช่นเดียวกับของครูขึ้นในตัวนักเรียน

โดยนัยนี้ จะเห็นได้ว่า การอธิบายของครูเป็นตัว “จุด” เชื้อไฟ คือความรู้ความเข้าใจ (ซึ่งมีแฝงอยู่แล้ว) ของนักเรียนให้สว่างวาบขึ้น ทำนองเดียวกันกับที่ ดิน น้ำ และอุณหภูมิที่พอเหมาะพอสมควร เป็น “แรงดัน” ทำให้ กิ่งมะม่วง ใบมะม่วง ต้นมะม่วง (ซึ่งมีแฝงอยู่แล้ว) ออกมาจากเมล็ดมะม่วงนั่นเอง

๔. สรุปความว่า ความรู้ความเข้าใจของครูก็ยังคงเดิม เท่าเดิม ทั้ง ๆ ที่ครูผู้นั้นดูเหมือนว่า จะได้ “แจกจ่าย” ความรู้ของตนไปให้แก่นักเรียนเป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม ทั้งนี้เพราะความจริง เขาเป็นผู้ “จุด” ไฟแห่งความเข้าใจของนักเรียนให้ลุกโพล่งขึ้นต่างหาก

อุปมาข้อ ๓ การจุดเทียนด้วยไม้ขีด ข้อนจะขอ
 อ่างหลักการฝ่ายวิทยาศาสตร์บ้าง เพื่อจะได้ให้ดู “ขลัง”
 ขนพอสมควร นี่เป็นการสืบเนื่องเรื่องราวมาจากคำว่า
 “จุด” ให้ “วาบ” ขึ้นดังกล่าวนในอุปมาข้อ ๒ นั้นเอง
 นำประหลาดที่ความจริงทางวิทยาศาสตร์ได้มาสนับสนุน
 ความจริงเรื่องสันตติ คือ continuity ได้อย่างไม่น่าเชื่อ

เวลาเราใช้ไม้ขีดไฟ (ที่จุดแล้ว) มาจ่อเข้าที่ไส้
 เทียน นัยน์ตาเราจะมองเห็นว่า เปลวไฟจากปลายไม้ขีด
 ไปได้ “กระโดด” ออกไปเกาะที่ไส้เทียน นี่เป็นเรื่องที่
 สายตาเรารายงานเช่นนั้นจริง ๆ และไม่ว่าใคร ๆ ที่ไม่รู้
 หลักวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะทางด้านเคมี ก็จะต้องคิด
 โดยสามัญสำนึก ว่าได้มีการ “ก้าวกระโดด” (คือ สงกมณ)
 ของเปลวไฟอย่างแน่นอน ก็เราเห็นอยู่กับตาเช่นนั้น
 จะไม่ให้เชื่อเช่นนั้นได้อย่างไรได้? แต่บัดนี้นักเรียนวิทยา
 ศาสตร์ที่เรียนเรื่องนี้แล้วจะรู้ความจริงว่า สายตาเรา
 รายงานผิด เรียกว่า สุกุขาชิตที่ว่า seeing is believing
 (ต้องเห็นเสียก่อนจึงจะเชื่อได้) นั้น ใช้ไม่ได้เสียแล้ว
 เพราะความจริงไฟจากก้านไม้ขีดเป็นเพียง สาเหตุ ที่ทำ

ให้ไฟ (ที่แฝงอยู่) ที่ใส่เทียนได้มีโอกาส “ลุกวาบ” ออกมารับเท่านั้น ตัวไฟหรือว่า อนุของไฟ “กระโดด” ไปไหนไม่ได้ เพราะมัน “เกิดที่ไหนก็ดับที่นั่น” เช่นเดียวกับหลักของสังขารธรรมในพุทธศาสนาเหมือนกันแต่ “ธาตุไฟ” ที่แฝงอยู่ในไส้เทียนนั้น จะ “ลุกวาบ” ขึ้นมาไม่ได้ ถ้าไม่มี “เปลวไฟ” จากไม้ขีดไฟมา “รณ” หรือ “จุด” ให้ นั่นแหละคือความหมายของคำว่า “จุด” (ignite) ในทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งไม่มีการ “ก้าวกระโดด” จากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่งเลย คือมีฐานะเป็นเพียง สาเหตุ ให้สิ่งเดียวกันที่แฝงตัวอยู่ในที่อีกแห่งหนึ่ง “วาบ” ขึ้นมารับเท่านั้น

ข้าพเจ้าเคยไปดูไฟไหม้ที่บริเวณแหล่งชุมชนแออัด (ที่เรียกว่า slum) แห่งหนึ่ง บริเวณนั้นมีห้องแถวและบ้านไม้เก่า ๆ เต็มไปหมด เมื่อไฟลุกโหมแรงกล้าขึ้น ความร้อนจัดจะทำให้เรือนไม้เก่า ๆ ซึ่งอยู่ห่างออกไป (สัก) ระอูเต็มที่ ไนไม่ช้าเรือนไม้เก่า ๆ ซึ่งอยู่ทางใต้ลม นั้น จะเกิดควันโขมงและลูกไฟรบขึ้นมาเอง ทัง ๆ ที่เปลวไฟยังไม่ถึง และลูกไฟก็ยังไม่ได้ปลิวมาถึงเลย

แน่นอน เป็นตัวยืนโรง ออกจากร่างกายนี้ไปเข้าร่างกายอื่นเหมือนคนที่สวมเสื้อใหม่และเปลี่ยนบ้านใหม่ เช่นนี้แหละ ที่ท่านถือว่าเป็นสัสสตทิฎฐิ (Eternalism) ซึ่งยังเป็นมิจจาทิฎฐิอยู่ แต่ก็ยังเป็นมิจจาทิฎฐิชนิดที่ห้ามนิพพานเท่านั้น ไม่ได้ห้ามสวรรค์แต่อย่างใด ผิดกับอุจเฉททิฎฐิ การถือว่าตายแล้วสูญ ซึ่งห้ามทั้งสวรรค์และนิพพาน และถ้าชาวพุทธจะกลัว ก็ควรจะกลัวอุจเฉททิฎฐิ (ตายแล้วสูญ) มากกว่าสัสสตทิฎฐิ (ตายแล้วเกิด แบบมีตัวยืนโรงถาวร)

กล่าวโดยสรุปก็คือว่า การสืบทอดชาติ คือตายแล้วเกิด เกิดแล้วตายเพื่อจะเกิดใหม่อีกเช่นนี้ ซึ่งเป็นวัฏฏจักร หรือวงเวียนไม่มีที่สิ้นสุดนั้น มิได้จริง ๆ โดยอาศัยกระบวนการแห่ง สันตติ คือ “ตัวตายตัวแทน” นี้เอง ดังนั้นจึงเป็นไปได้จริง ๆ ทั้ง ๆ ที่วิญญาณไม่ได้ก้าวออกจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง เพราะวิญญาณ “เกิดที่ไหน ก็ดับที่นั่น” ที่ดับแล้ว ๆ ก็แล้วไป ที่เกิดใหม่อีกใหม่จริง ๆ

ในคัมภีร์ วิสุทธิมรรค มีคาถาอยู่บทหนึ่ง สันนิษฐานความจริงดังกล่าวไว้ดีมาก แต่จะอยู่ในตอนไหน หน้าไหน ของเรื่องอะไรก็ลืมไปหมดแล้วตามเคย คงจำเฉพาะคาถาได้ดังนี้

อนุปปนฺนา อุปฺปชฺชนฺติ

อุปฺปนฺนา ว นิริชฺฌมฺเร

อภินฺวา ว สงฺขารา

นทีโสตฺตสมฺปมา

วิชฺชุปฺปาโท จ อากาเส

อุปฺปชฺชนฺติ วยฺนฺติ จ

สังขารที่ยังไม่เกิดก็เกิดขึ้นมาแล้ว ที่เกิดขึ้นมาแล้ว ก็มีอันจะต้องดับไป (ดังนั้น) สังขารทั้งหลายจึงเป็นของใหม่เอี่ยม (brand new) เสมือนหนึ่งกระแสรน้ำสังขารเหล่านั้นเกิดและดับอย่างรวดเร็วเหมือนฟ้าแลบในอากาศฉะนั้น

อธิบายว่า กระแสรน้ำ (คือน้ำที่ไหลไปอยู่เรื่อยๆ นั้น) สมมติว่า เราเอาไม้ปักลงไป ณ ที่ใดที่หนึ่ง เพื่อเป็นจุดโฟกัส (focus) สำหรับพิจารณา เราจะเห็นได้ว่า

ส่วนของน้ำ (หรือว่า 'อณู' ของน้ำ) ที่ไหลมากระทบ
ไม้ชั้นหนึ่งจะกระทบครั้งเดียวแล้วก็เลยไปเลย ไม่กลับ
มาอีก ส่วน ในขณะต่อมา ก็จะมีอณูของน้ำ ใหม่เอี่ยม
อีกอณูหนึ่งไหลตามมากระทบแบบ "ตัวตายตัวแทน"
แล้วก็ไหลเลยไปไม่หวนกลับเช่นเดียวกัน กระบวนการ
"เกิดดับ" แบบตัวตายตัวแทน เช่นนี้เป็นไปอย่าง
รวดเร็วเหมือนกับฟ้าแลบในอากาศ "แว็บ" เดียวเท่านั้น
ทั้งนี้โดยที่ไม่ต้องมี "ตัวยืนโรง" ในลักษณะของทัศนคติ
ที่เรียกว่า "สัตสตทิจิ" แต่อย่างใด

ในที่สุตนี้ ใคร่ขอให้คำจำกัดความตามความหมาย
ที่บ่งถึง (connotation) ของกระบวนการ "ตัวตาย
ตัวแทน" ไว้ดังต่อไปนี้คือ

๑. ตัวตายนั้น ก่อนที่จะตาย ได้มอบมรดก
(bequeath) คุณลักษณะของมันไว้ให้แก่ "ตัวแทน"
แล้ว

๒. ตัวแทนนั้น ได้รับมรดก (inherit) คุณ
ลักษณะทุกประการของ "ตัวตาย" ไว้ก่อน

๓. และก่อนที่ “ตัวแทน” จะกลายเป็น “ตัวตาย” ตามบรรพบุรุษของมัน มันก็ทำหน้าที่เช่นเดียวกันคือ มอบมรดก ไว้ให้แก่ตัวที่จะแทนมันในภายหลัง

๔. ทง^{๕๕}นกระบวนการแห่ง สันตติ (process of continuity) ก็คือกระบวนการแห่งการมอบมรดก (bequeath) และรับมรดก (inherit) นั้นเอง

๕. และทง^{๕๕}น ตราบใดที่ยังไม่มี “สิ่งอื่นภายนอก” (alien force) เข้ามาขัดขวางทำให้เกิดความกระทบกระเทือน เบี่ยงเบนไปในทางใดทางหนึ่ง

๖. เมื่อมีสิ่งอื่นหรืออำนาจภายนอกเข้ามาแซกแซง คุณลักษณะของ “ตัวตาย” และ “ตัวแทน” ก็ จะเปลี่ยนไปตามคุณลักษณะ และความเข้มข้นของ “แรง” (force) ภายนอกนั้น ซึ่งอาจจะเป็นไปในลักษณะ เสริมให้ รุนแรงมากขึ้นหรือ ตัดทอนให้ รุนแรง น้อยลง หรือทำให้ เบี่ยงเบน จากกุศลเป็นอกุศล และ จากอกุศลเป็นกุศลไปก็ได้

ในที่นี้ใคร่ขอเสนอความเห็นส่วนตัวแยกไว้ว่า
 ลักษณะพิเศษของพระพุทธศาสนาดังกล่าวมา ซึ่งเรียก
 ว่าเป็น “อนัตตลักษณะ” นั้น เป็นสิ่งที่ชาวพุทธควร
 ทราบเพื่อความเข้าใจให้ชัดเจน และก็ควรจะภูมิใจได้
 ตามสมควรว่าเป็นการมองความจริงในด้าน “แหวกม่าน
 ลวงตา” เข้าไปได้ถึงแก่นจริง ๆ แต่ในขณะเดียวกัน
 ก็ไม่ควรให้ความภูมิใจนั้น เลยขอบเขตรุกเข้าไป จน
 กลายเป็นการดูถูกเหยียดหยามศาสนาอื่น ที่มีลักษณะ
 ของ “สัสสตทิฎฐิ” คือความเห็นว่ามี “ตัวยืนโรง” ดัง
 กล่าวมา เพราะความเชื่อในลักษณะนั้น สำหรับบุคคล
 ที่มีโยนิโสมนสิการอยู่ ก็เรียกได้ว่ายังประกอบด้วยการ
 เห็นอนิจจลักษณะและทุกขลักษณะอย่างลึกซึ้ง และจิตที่
 มีพลังสามารถเห็นอนิจจังและทุกขังจริง ๆ (firsthand)
 เช่นนั้น ก็สามารถเลื่อนฐานะจากระดับกาม (คือกามา-
 วจรภูมิ) ขึ้นไปสู่ระดับฌานชั้น รูปาวจรและอรูปาจร
 ที่เดียว ดังนั้นทราบได้ที่เราชาวพุทธ ผู้เชื่อในหลักการ
 การสืบทอดชาติแบบ “ตัวตายตัวแทน” อยู่นั้น ยังมีภูมิธรรม

ภูมิจิตไม่พ้นระดับกามาจรคือยังไม่ “เห็น” อนัตต-
 ลักษณะโดยตรง (firsthand) ก็ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะดุดก
 ท่านผู้ได้ฌานแล้วเหล่านั้น ท่านอาจารย์สุชีพ ปุณฺณญา-
 นุภาพ เคยบอกกับข้าพเจ้า ในสมัยที่ข้าพเจ้ากำลัง
 ถูกด่าอย่างรุนแรงในการแปลเรื่อง “ใส บาบ่า มนุษย์-
 มหัทศจรย” ว่าให้ไปค้นพระไตรปิฎกดูพระสูตรที่ชื่อว่า
 ทักขินาวิภังคสูตรแล้วจะพบคำสอนที่แสดงถึงความมีใจ
 กว้างอย่างยิ่งของพระพุทธองค์ เพราะในสูตรนั้น มี
 ใจความกล่าวถึงการให้ทานว่า มีผลน้อยและมากกว่ากัน
 ขึ้นไปโดยลำดับตามส่วนแห่งคุณธรรมของบุคคลผู้
 รับทาน พระองค์ตรัสเป็นใจความว่า การให้ทานแก่
 ท่านผู้ได้ฌานสมาบัติ แม้นอกพุทธศาสนานั้น ก็ยังมีผล
 มากมายไพศาลอย่างยิ่ง จะด้อยกว่าก็เพียงการให้
 ทานแก่พระอริยบุคคลท่านนั่นเอง และที่น่าสังเกตก็คือ
 ในพระสูตรท่านใช้คำเรียกบุคคลผู้ศักดิ์สิทธิ์นอกศาสนา
 (พุทธ) เหล่านี้ว่า “กาเมสุ วิตราโค” คือเป็น
 ผู้หมดกามราคะแล้วเหมือนกัน แต่จะมีความหมายบ่งถึง

(connotation) แตกต่างจากคุณสมบัติของพระอนาคามี
อย่างไร ก็ขอฝากไว้ให้ท่านนักวิชาการทั้งหลาย พิจารณา
กันต่อไป แต่ที่น่าสนใจก็คือ ท่านเหล่านั้นย่อมมีอภิญาญา
สามารถแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ได้ไม่มากนักน้อย

กล่าวตามสำนวนร่วมสมัยเพื่อให้ “ขลัง” ขึ้นอีก
เล็กน้อย ก็น่าจะกล่าวได้ (ตามความเป็นจริงทีเดียว
ไม่ใช่โดยอุปมาโวหารเลย) ว่า ท่านผู้มีจิตพัฒนาไป
ถึงระดับฌานแล้วนั้น อย่างน้อยท่านก็สามารถรับ
“คลื่นสั้น” คือความถี่ในระดับสูงหรือละเอียด (high
frequencies) ได้แล้วหลายแถบคลื่น (bands) ส่วน
เราทั้งหลายนั้น ถึงอย่างไรในขณะนี้ ก็ยังรับได้เพียงแค่
“คลื่นยาว” คือความถี่ที่มีระดับต่ำ (low frequency)
กว่าท่านอยู่นั่นเอง

ในที่สุด ข้าพเจ้าขอสรุปว่าหลักการเรื่อง “อนัตต-
ลักษณะ” นี้ถ้าจะพูดให้เข้าใจและจำได้ง่าย ก็คือหลัก
“ตัวตายตัวแทน” นั่นเอง ทั้งนี้ในความหมายที่ว่า
ตัวไหนที่ตายก็ตายไปเลย ส่วนที่มาแทนใหม่ก็เป็นตัว

ใหม่เอี่ยม (brand new) จริง ๆ ตัวการอันก่อให้เกิด
 สันตติ (continuity) โดยไม่รู้จบนี้ เมื่อกล่าวตาม
 หลักปฏิจจสมุปรบาท (ซึ่งเปรียบเหมือน pure science)
 ก็คือ อวิชา ตัณหา อุปาทาน และ กรรม ถ้ากล่าว
 ตามหลักอริยสัจ (ซึ่งเปรียบเหมือน applied science or
 technology) ก็ได้แก่ ตัณหา

เมื่อใด องค์ของมรรคทั้ง ๘ ประการได้รับการ
 พัฒนาไป พร้อม ๆ กัน จนถึงขีดสุด ทำให้ตัณหาดับ
 หรือขาดสูญ ก็จะเกิดการ “ตัวตายตัวไม่แทน” เมื่อนั้น
 สันตติ (continuity) ก็ขาด ในกรณีโดยมาก จะขาด
 ที่จิตก่อน การขาดเช่นนี้เรียกว่า นิพพาน ต่อมาเมื่อ
 ร่างกายสิ้นอายุ ผุพังไปตามธรรมชาติของมัน การขาด
 “กำลังสอง” เช่นนี้ เรียกว่า ปรินิพพาน แต่นาน ๆ
 ครังก็มีเหมือนกัน ที่การขาดการสืบต่อเกิดขึ้น พร้อมกัน
 ทั้งแก่จิตและแก่ร่างกาย ท่านผู้เช่นนี้มีชื่อเรียกกันว่า
 ชีวิตสมัสสี คือดับกิเลสและดับขันธ์ (ร่างกาย) พร้อมกัน
 กรณี เช่นนี้ มักจะเกิดแก่ ท่านที่พิจารณาทุกขเวทนาอัน

รุนแรง ที่เกิดจากโรคร้ายที่รักษาไม่หาย (เช่น มะเร็ง เป็นต้น) เป็นอาวมณ์ไม่ลดละ เรียกว่า “ตายเป็นตาย” และก็ตายจริง ๆ ^{๕๕} ทงนเพราะเวทนาและกิเลส ^{๕๖} ซึ่งถูกพิจารณาตลอดมเข้าหาหลัก อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อยู่ตลอดเวลา ก็ยอมแพ้ คือ ตับ พร้อมกับร่างกายตาย

เมื่อเกิดมีการ “ตัวตายตัวไม่แทน” ดังกล่าวมา กระบวนการแห่งสันตติ ที่ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า “วัฏฏจักร” (cycle of rebirths) ก็ขาดสะบั้นลงด้วย ^{๕๗} ประการฉะนี้.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์วิญญาน ๔๗/๒ ถนนสามเสน
บางลำภู กรุงเทพมหานคร โทร. ๒๘๒๒๐๒๕
พร รัตนสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๓๐

เชื่อหรือไม่ว่า

๑. อิทธิปาฏิหาริย์คือตัวเร่ง (เวลา) และประหยัด (แรงงาน) ก็ได้ (หน้า ๒๓, ๑๐๓)
๒. คนที่มีคุณธรรมสูงและมีกิเลสกล้าพร้อม ๆ กัน ก็มีอยู่ (หน้า ๒๗๒)
๓. กรรมที่เป็นทั้งกุศลและอกุศลพร้อม ๆ กัน ก็มีอยู่ (หน้า ๒๖๔)
๔. คนเข้กส์จัด มีทางกลับใจได้ง่ายกว่าคนทีฏฐิจัด (หน้า ๑๘๔, ๒๖๗)
๕. อาจารย์ที่ไม่มีอิทธิปาฏิหาริย์ช่วยศิษย์ไม่ได้ แต่ศิษย์ที่มีอิทธิปาฏิหาริย์ช่วยอาจารย์ผู้นั้นได้ และช่วยได้ในเรื่องอนุสาสน์ปาฏิหาริย์เสียด้วย (หน้า ๑๕, ๑๕๑)
๖. ธรรมราชา และ ธรรมโทสะ ก็มีได้เหมือนกัน (หน้า ๒๕๘)
๗. ตัว “แจ้ง” กลายเป็นตัว “แจ้ง” ก็ได้ (หน้า ๑๑๒)
๘. อภิญญา Ph.D. (หน้า ๑๑๕)